

لا يزال عبدك المؤمن يتقرب اليك بالتواضع حتى
احببته لبيم مع ولي يصبرك بيطيش و يعقل

الحمد لله والمنته كعاشقان را قوت روح و واسمان را روح قوت و واليهان را
روح و ریحان اعنی مناتب حضرت خواجہ محمد سلیمان تولسوی رضی اللہ عنہ

المستحق

انتخاب مناتب سلیمانیه

کتاب خانہ مسعودیہ

۱۳۲۵ھ کجری

حسب الارشاد عالیجناب حضرت خواجہ غریب نواز حضرت محمد الدین صاحب عم فضیل
سجادہ نشین سیال شریف نجمن سخی نیاز الدین عبد الجبار کاتب مقیم آستانہ عالیہ گولڑہ کراچی

باہتمام مولوی محمد انشاء اللہ خان صاحب
مالک جمید شمیم پریس لاہور طبع شد

Collection of Prof. Muhammad Iqbal Mujaddidi
Preserved in Punjab University Library.

پروفیسر محمد اقبال مجددی کا مجموعہ
پنجاب یونیورسٹی لائبریری میں محفوظ شدہ

اشتراک

39257

طالباں تحقیق و ابحاث ترقیق کو فروہ ہو کہ ان آیات میں التیام میں رسالہ صداقت مقالہ
یعنی اذکر کلمۃ اللہ فی بیان و معاً اهل یہ اختیار اللہ علیہ طبع ہوا ہے جس میں اس
مسلکہ پر ایک پہلو سے محققانہ تحقیق کی گئی ہے اور کافی طور پر روشنی ڈالی گئی
ہے اور حضرت ضہیر کے اعتراضات کا اور جواب دہین کے مفادات کی اچھی طرح سے قلم
کھول دیا ہے انصاف پسند طبائع ضرور اس امر کا اعتراف کئے بغیر نہیں رہ سکتے
کہ پہلے مباحثہ جابہین میں محاکمہ کرنا اور بموجب طریق کو اختیار کرنا اسی رسالہ کے
خواص سے ہے۔

علماء وہ اس کے مسائل ذیل یعنی سماع موسیٰ - استیادان قبور صالحین - ا
سکھرمث و جی فوق العقده وغیرہ کی بھی عمدہ تحقیق کی گئی ہے۔ کیونکہ نہ ہو بیرون
سن المؤلف علی قدر حسن المؤلف اس کے مؤلف متقدما و مستیدنا و مؤلف
اس اعلام فحول المسلمین و قرة المشایخ الکاملین جناب حضرت خواجہ غریب
پیر علی شاہ صاحب قبلہ عالم گورہ ہی دامت برکاتہم و عمت حسناتہم میں۔
پھر ناظرین باکھین جنہوں نے حضور غریب نواز کی تالیفات سابقہ سے
کیا ہوگا وہ اس رسالہ کی عظمت و جلالت کے ضرور قائل ہوں گے اور سو
سے اس کے خریدنے کے لئے مائل۔ اور اس کے محققانہ مطالعہ سے اور فوائد
بھی مخلوقا ہوں گے۔

یہ رسالہ بارہ جوں میں تمام جویوں کے عمدہ خوبصورت طبع ہو کر عطا وہ محصولاً
بشمیت چھ آندھوں مستقیم سے ہر ذیل پر لکھا گیا ہے جس کو حضرت مؤلف
دامت برکاتہم و عمتہم نے حق تالیف بخش دیا ہے۔

خاکہ مارچ الحجب رجبہ شامہ غالب اور ڈی تالیف طبع راولپنڈی

کتابخانه مسجد جامع اصفهان
کتابخانه مسجد جامع اصفهان

رتبیر ولانقره و تمیم بالخیر
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تتمای بے انتہائی مرغذائی را کہ ذرات عالم کون و فساد را برائی جلوہ نمائی جمال مطلق و کمال برحق
مرآت بنیایات آراست و پریش نامتناہی مرواحدی را کہ عقول سلیمہ را از کثرت موجودات
بواحدیت خود مطلع ساخت و قلوب عارفان آگاہ را وسعت و حوصلہ گنجائی انوار تجلیات

احدیت بخشید و صد و محققان بی اشتباہ را بدرجہ الشرح بواحدیت کہ علمت علم الاولین والآخرین
عبارت از انست رسانید و ذات خود را کہ سبب بی پروگی مستور بود و پروردگائیات برنقد
ظہور جلوہ گر نمود و چنانچہ مضمون این معنی در کلام موزون گشت گنہر مخفی یا فاجبت ان عرف
خلقت الخلق ظاہر فرمود و مولینا جامی قدس ترہ اسمای فرمود و پیت نہ و خندہ کہ من بعکس

خوبان جہان پروردہ نہان باشم و بی پروردہ عیان - و تخلص در و نام محمد و نثار بر حضرت

سیدی کہ باعتبار نور حقیقت خود قلبی اول وجود ذی جو و است بکہ مقتضای انا احد بلا غیر
وجود است و باعتبار ذات غمصری ختم جمیع اسماء و صفات ذات و احدیت سمات است با کمال

انا سید ولد آدم و لاخر فخر و کمال بہ تعنیات - نظم راز و ان حقائق ہماوست ہر فرخوان
و قائق ہماوست ہاوست محبوب بارگاہ الہ کہ کشف لا الہ الا اللہ - و ہلال و اعجاب او

کہ برگزیدگان کروگار و مغربان احمد متا راند علی اللہ تعالی علیہ و علی آلہ و صحبہ وسلم - و نیز
بر جہاد و لبیا و اللہ قدس اسم زخم کہ نظام جہان و البتہ بسلسلہ ذوات شریفی ایشان است و

فاضلہ ذات اقدس بر جہان بیان بوساطت وجود کریم ایشان آما یسری گویند کہ
تقریبی اللہ احمد یار محمد بن تاج محمد غفر اللہ تعالی لہ و اولیہ بدو حسن العباد و اولیہ

ما فطر احدیہ نام ساکن بندہ شہید علیہ السلام است و با اللہ تعالی است و اللہ تعالی
اللہ تعالی

کتابی شریف ناقب شریف حضرت قطب الاقطاب غوث الاعوان نور الحقیت راہ طریقت منیر
نور کبریٰ انحر الاولیاء محبوب بارگاہ رحمان حضرت ما دنیا و مولینا خواجہ محمد سلیمان خان قدس اللہ
سره و متع اللہ شرحین بفیوضہ تالیف کرده و دوران صرف مجبور و حتی الامکان بکار برده اگر چه دراز
بحر و غار مناقب شریفیہ عشرہ عشرہ لکے کی از صد ہزار وا نشدہ و اما بر قدر و سترس خود و اطہار محبت و نور
الحق نظم - اگر ہر موقی من گرو در بائے + ز تو ز نام ہر یک و تانے + کہ عمر و راز این کار بار
نبا شد غیر از پیچ کا رس + نیارم گوہر و صف تو سفتن + سر موی زا و صاف تو گفتن +
تعالی اللہ چہ حسن و در بائیت + کہ از اوصاف این عالم جدا نیست + جمال مطلق است اما بنا
و آمد و لباس اسم و شانے + چہ عیویم نہانی بل عیان شد + فیوض نوات او اندر جان شد +
جہانے خیرہ ماندہ در جہانش + نمی آید و آندیشہ کمالش + بجز صیرت نشد حاصل ہمانا + اگر چہ شد
سفاک اہل معنی + چہ مطلق و مقید شد ہویدا + بعنوان سلیمان گشت پیدا + طلسم گنج نہانی است
این اسم + کثا و راز حمانیت این اسم + چو شد اسمای حسنی را ظہوری + زہر اسم ہر یک تازہ
کمال اسم اعظم و جہانش + ہشد ظاہر از انت این کمالش + پس آن کتاب مناقب شریفی کتابت
و کثا و روان آسا و چون آنرا سجاوہ نشین اولین بلجائی و ما و امی مساکین ماوی سلطنتی و کثا و
خلافہ فائدان ولایت نقارہ و دوران کرامت رضا صفت نقش افادہ نشش حضرت خواجہ محمد
متع اللہ شرحین بطول بقایہ و انعم ربف لقاء الی ابدالآبا و ملاحظہ فرمودند ما بین سلیمان
خطاب وارو شد کہ این کتاب اگر چہ من اولہ الی آخرہ و رحمت بخش طالبان را بیخ الاقتفاء
اما آنچه از ملفوظات آن حضرت انحر الاولیاء در و مندرج است کہ مؤلف موصوفت بگوشت و نور
شہیدہ و نوشتہ کہ ہر یک سخن در تیت بی بہار لکہ سر پایہ چات ابد است اگر عالیجہ و انتخاب کردہ
برای طالبان راہ حق فائدہ عظیم حاصل خواہ شد کہ ہم سالکان و رین زبان منہج شدہ و با
مول عبارت ملول میشوند و اگر کسی را بہت بلند منہمت از بند عطا شدہ باشند آن کتاب شریف
ہم مطالعہ و انور کردہ فائدہ کامل خواہ یافت کہ تا ہم و کامل آن را ہم علیہ از سو و سیا صلی و غیرہ

حضرت انشاء اللہ تعالیٰ پس برای اہل علمت امر واجب الانقیاد و درین انتخاب آن شروع کرده شد امید
 درجاری لطف و کرم باری آنکہ بوجہ حسن اتمام فرمایند و کرم تشنیدہ بدانکہ درین منتخب کتابت
 اسم فخر الاولیا عبارت از ذات کریم صفات حضرت منظر نور کبریا محبوب بارگاہ رحمت حواصہ
 محمد سلیمان خان است قدس سرہ العزیز بیت ز نور فخر چون خلعت پوشیدہ جہانی بردار
 خاک بوسیدہ ملقب ہم نوا اولیا شدہ بعالم فاش ختم الاولیا شدہ فائدہ بدانکہ مقصود
 اصلی درین منتخب ذکر ملفوظات شریفان فخر الاولیا است قدس سرہ العزیز خصوصاً آنچه معروف
 کتاب منتخب منیفہ گوش خود شنیدہ نوشتہ مگر بعضی دیگر بحقائق و مہتمات کہ ضروری منظر
 کہ درین کتاب شریفہ سطور است یا از دیگر و ایات صحیحہ معلوم شدہ یا نو و این کمین کتاب منتخب
 از زبان و راقشان الفخر الاولیا قدس سرہ العزیز شنیدہ قدری بطریق اختصار مندرج نموده
 خواہ شد انشاء اللہ تعالیٰ و اللہ تعالیٰ بہ المسئول بالتوفیق و بیدہ آئینہ التحقيق فاعلم
 بدانکہ قبل از شروع و مقصود یعنی در ذکر ملفوظات شریفہ یک دو سخن کہ صاحب کتاب شریف
 حمد المدائن بالعنوان لطائف معنون نمود نقل کرده می شود و آن اینست کہ می گوید کہ از میان
 یار محمد سوکری کہ یکی از مخلصان بیموم و صحبتان قدیم حضرت فخر الاولیا قدس سرہ العزیز است شنید
 کہ می گفت کہ چون فخر الاولیا قدس سرہ العزیز بعد از وصال حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 چند سال در کوه و رگ کہ مولد شریف و بامی سکونت آبا کرام حضرت فخر الاولیا است قدس سرہ
 العزیز زمینیا تکی حضرت شان در آنجا است بطریق سکونت می بودند بندہ یعنی یار محمد سوکری کہ از
 قدیم و امین گرفتہ کن حضرت فخر الاولیا است برای زیارت و قدم بوسی در آنجا سیرت و نیز چند روز
 در آنجا میماند و چون ازین سبب واقف آنجا شدہ بودم بعضی کار باطل و باطل بود کہ
 میفرمود دنیا چہ آوری و طعام فقرا و مہمانان غراب از انکر لایف نیز چہ دستہ باطل و باطل بود
 فخر الاولیا قدس سرہ العزیز میبود و آوری و ناسوار و غیرہ کار با بدین تقریب روز بروز ہی ستر
 رفتہ اتفاقاً صاحب چیزی بخوانند و دعا طلبیدند و بندہ را کہ دیدہ فرمودند کہ انشاء اللہ تعالیٰ

لنگارین فرزندار چند ما زیاده و برزیاوه خواهد بود و بنده عرض نمود که یا ابیصباح ب امر و حضرت را دعاء
میفرمائید فرمودند که ما را از لنگار و غیره ترقی و در جهان این فرزند قبل ازین بشارت رسیده است بنده
عرض نمود که این چگونه است فرمودند که در اثنا می آن مدت که این آفتاب جهان تاب و برج حمل
شرف قرار گرفته بود و امر شمسین بشارت بطهور می پویشته است و در بیداری و در خواب اما در بیداری
آنکه یک فقیر که پیش ازین سرگزنا و پیره و ناشنیده بود پس عمر و موسی سرخ و بلباس قلندرانه بر ما
آمده اند که ای که خدا چهره ن پیاء الد شریف این فرزندار چند شنیدن آن آواز از اندرون بدو
آمد و دید که فقیر گداخته پر استاده است چون مقابل یکدیگر شدند فقیر السلام علیکم گفته گفت که ای میان
مالک این خانه تویی جواب سلام داد و فرمودند که خدمت اول مالک هر خانه و هر کس حقیقی است
بیده را نیز گویند فقیر فرمود در خانه شما اسپد واری است عنقریب فرزند زینب از فضل ایروی به مرتب
سرمدی پیدا می شود و زاید العمر کثیر الکرمت و قطب الاولیاء و غوث العرفاء و صاحب لنگر خواهد بود
بلکه الحال از برکت او و خانه تو تا شیری متفر است چون همه عالم و عالمیان از فیض صوری و معنوی
او بهره یاب شدند است بلکه تا قیامت آن فیض او جاری خواهد ماند هر چه می باشد بچار که ما هم
از حصه دارم گرفته بروم سبب و اظهار آن عرصه ظهور فیض او در جهان نامم و آلد شریف این فرزند
مبارک اگر چه این سخن را درین نشین ساخته یا ساخته بموجب عادت قدیمانه خویش که بخدمت فقرا
داشتند با ندرون مراجعت فرموده چیزی خوردنی نیا رنگنا نیده پیش و رویش برود رویش موصوف یکدیگر فقیر
ازان تناول کرده فرمود که باقی را شما و او مان اندر دنی شما بخورند و فرمودند که فرزند تو از در محب و محبوب خلق
و نسته پرورش پاکیزه و راستی کامل خواهد نمود و خود باز السلام علیکم گفته بطرف روان شد و بعد از دو سه
قدم از میان گم شدند از در جای بمطرا حدیث نیامده اما در خواب آنکه قریب ایام تولد این فرزند مبارک در خواب
جویم که آفتاب جهان تاب از بسندی آسمان نزول کرده در دهن من آمده قرار کرد و تمام نامه چنانندون
در دهن من قرار داد و در دهن من تمام عالم از روشنی آن منور شده منظر می آید و خالق نیران نیران
در آنجا آمد و مبارک می بیند که این آفتاب را عجب روشنی و ضیاء است که با وجود آنکه در نیامده

ما از تو قرار گرفته اما همه عالم را روشن می بخشد و انوارهای زنگارنگ او بدلبها و بانها میتابد و چون از خواب
 بلندم حالتی او نمود که در آن حالت حیران و متفکر بودم و از تعبیر آن هرگز مطلع نگشتم اما بحسی اظهار کردم که
 من مشطروار بودم تا روزیکه بکرم کریم قدیم این فرزند ارجمند تولد فرمود و با این صباحت و نواحت و
 این نور آگین که می بنید ظهور و بظهور نور نمود و فرصتی زیاده آنچه بیان کرده شود او نمود و درین آسمان
 این و خوششان بلکه تمام ساکنان آنجا از و البتگان و غیره در خانه آمده و چهره نورانی و صباحت
 فرزند مبارک و دیده آغاز تعجب و مبارک گوئی کردند و آنکه آن آفتاب جهان تاب که در خواب از
 آن نزول فرموده و در آن و کنار من قرار کرده بود همین فرزند من خواهد بود پس شکر از و منان و
 نده همان بجا آوردم و بعد از آن پیش هر کس خصوصاً پیش پدر بزرگوارش اظهار آن خواب کردم تمام
 مخالف متضمن بشارت که مؤلف مناقب منیغه بیان نموده و اگر تمام بشارت وارد و در حق این
 ملا و لیا قدس سره الغریز که مروی گشته اگر جمع نموده شود دفتر می علی پیره الما کرده شود بیکر و اما او
 آیت دیگر که یکی این مسکین بے تسکین کاتب منتخب بگوشش خود از زبان حقایق بیان آنست که لیا
 سره الغریز شنیده و دیگر از والد بزرگوار خود که او نیز از آن کان حقایق یاد گرفته و نیز بعد از آن سیده
 بر آن زبان رطب اللسان بیاید و درینجا مناسب و انسته بکر می آرد و زیرا که آن مهمت بود و منتخب که
 موقوفات شریفه است مطابق است به بشارت سابقه مناسب بوده حکایت اولی است که
 می بنده شرف اقامت بوسی شرف شده و در محفل شریف حاضر بودم و در میان آنکه بودم زمین و آسمان که بود
 رقیب آنحضرت لیا و لیا قدس سره الغریز است افتاد و فرمودند که در آن زمین که بودم و در آن زمان که
 معنی و صف می باشند که کسی را بر احوال ایشان اطلاع می نمیدادند و نیز از علم عالمی چیزی نمیخواندند و با
 بچه و آوان کوه کی که با در انجامی بودم شخصی بود که حلق ... می نمود و چیزی از او نماند
 بود که گریخ سیپاره قرآن شریف خوانده بود و در باب توفت حلق کردن و در ...
 بود و رنگ می نمود و بزرگیک خود آمدن نمیدادم مگر او چیزی نورانی بر می داشت و سبب سید او بود
 به هر حال که می توانست حلق بر من می نمود زیرا که در کوه مجامع و نورانش متفرقه جمیع نیمه باشت

مردم بیکر راستراشی سے نمایند پس مردم آنجائی کہ آن سہی اور اویدیکہ اور بطریق ملامت گفتند کہ ترا بہ
 حاجت کہ پس زکریا ترا سنگ میزند و زو خود آمدن ندید و تو چندین جہد و علق میکنی و علاوہ چیز خورد
 از خود میدہی آن شخص و جواب ایشان اینقدر اظہار میکرد کہ باین پس اگر چه دیگر حاجت دارم اما این
 دارم کہ بنارہ من خواب خواند یعنی امامت جنازہ من او خواهد کرد پس بعد از مدت فرید کہ یکی روز از زکریا
 بوطن خود بکوہ میرفتیم و یکی مرد جعفر باران خان نام سہراہ ما بود و در جامی اثنائی راہ رسیدیم کہ او
 قال مردم با نظر کہ بنوعی باضوب بودیم در گوش ما رسید باران خان مذکور گفت کہ شما در نجابا شیب با سہراہ
 رفتہ نظر کنتم کہ این مردم آوازہ الا کہم کسان اند و با واکہ بلوچان باشند و با ہمائی ما غضبید و گمہ بند
 من پس سنگ نشستم و باران نظر کردہ باز آمد و گفت کہ بیامید کہ مردمان جعفر اند خوبی نیست چون پیش
 رفتیم دیدیم کہ آن مردمان یک میت را غسل دادہ و کفن کردہ نہادہ اند امام جنازہ موجود نیست حیران
 رسیدیم کہ این میت کلام کس است چنان شخص با نام بود کہ خلق من سے نمود و میگفت نام جنازہ
 این پس خواب بود و شب من امامت جنازہ او کردم و او زفن کردیم حرکاتیت دویم آنکہ در نوزد شہید
 تو جعفر حمید نام معروف با سہراہ کنار والہ بودی کہ گاہ یگا و مانڈ خدمت و دعا گوئی ذات آن نخل اول
 قدس الغریزی ابو و بندہ کاتب منتخب نیز با و مجاست و محاکات نمودہ و اورا استا و زو حضرت فخر آباد
 قدس سہراہ الغریزی میگفتند و تقیہ والد زکریا گواری صاحب نام داشت و او متا و حضرت فخر آباد
 سہراہ الغریزی بود با مشہور است تا بکہ تو انڈر سجدہ و بر رویات کثیرہ مروی گشتہ اما آنچه بدید
 والد زکریا گواری خوشنویس و او فرمودہ کہ من از زبان حقایق بیان انعم الاولیاء قدس سہراہ الغریزی شہید
 آرد و خلاصہ ہمہ روایات در مشہر است و این نیست کہ فرمودند کہ من در ایام خورد و سالی چند نام
 عطار سجدت صاحب صاحب بخیر اندم و نیز وہ معاش ما بعبال حاجی صاحب بود کہ بر حج عیال اومی خورد
 تا زیکہ از او مان عیال خود داشتہ شہر یکی ساقتند و بوقت فراغت از خواندن کار سہل کہ رائق سہراہ
 من سہراہ می نمود و نہ ہا شہر سہراہ سہراہ سہراہ و ما جمیع صاحب مردگان سال پیر بود و زکریا
 سوار و شہر خوبی بود کہ خواہ نمودہ ہوں سہراہ سہراہ سہراہ سہراہ سہراہ سہراہ سہراہ سہراہ سہراہ

قدس سرہ العزیز لا تعدو ولا تحصى مشہور اندگر برای اختصار برین قدر کشف کرده شد بیست و یک روز
 انزل شد بار او ہمی شناسد زابل و انوار او ہمی شناسد در اشجر و حجر و مرغ و ماہی سے شناسد جو
 گریہ و غریب است اور با نگریہ و زنبہاوت سہ اور ابو ہرند و لیک این بورا و ماغ و پگراست و ہومی ایشان
 ہم زبان و پگراست و ویدن ایشان چشم پگراست و فی بدین چشمی کہ در و سہ است و حسن متن را
 این ہومی نیست و چشم سہ را ہم نظر این سومی نیست و جان زندہ دل شناسد بار را و غرق و اندبار را
 سہ میان نیست نہان میکند و از تجاہل پرہ و براومی شد و گزراخت و سعادت یا و است و ہم
 بہرہ و فضل و اور است و خاک راہ شان شوی از جان و دل و بیغیر شان شوی زان و دل گسل
 زیرای مناس حق شو خاک تو و تا شوی از چرگ عصیان پاک تو و پاکی تن باشد زاب روان
 پاکی جان و دولت زان و روان و ذکر ملفوظات شریفہ فی الخ لا اولیا قدس سرہ العزیز مطابق کتاب
 شریفہ مناقب شریفہ - ہذا کہ مقصود منتخب ذکر ملفوظات شریفہ فی الخ صاحب کتاب مناقب شریفہ
 است پس می نویسد کہ یکبار اتفاق حسن چنین بظہور آمد کہ بندہ یعنی مولف مناقب شریفہ برقی زیبا
 و از نام ہومی و نور مانع النور پر بدایت تصویر نمود یعنی الفخر الاولیا قدس سرہ العزیز و نوشتہ مقدسہ
 در باب اللہ و سا کہ بیان جمیع لکارہ مشرف و کاسیاب شدم و در آن ایام حضرت صاحب خیر اوہ و والائہ سبحانہ
 نشین حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ حضرت صاحب خیر اوہ اسعد مجد نور احمد صاحب یعنی اللہ تعالی
 کہ فرمودہ ثانی حضرت قبلہ عالم است رضی اللہ تعالی عنہ بتقریب سیل آمدن جناب الفخر الاولیا قدس سرہ
 از طرف محرم ماوق فلان خیر و در بلکہ شریف بلکہ آن استان ملاک ایشان شریف آوردہ ہو و بتقدیر
 در آنجا اتفاق افتادہ ہو و ہر روز و ہر ماہ مجاہت و کمالہ محاکات جناب فخر اولیا قدس سرہ
 و صاحب خیر اوہ صاحب حاصل میشد و بندہ یعنی مولف کتاب مذکور مافر الخدمت میماند و صاحب کلمات
 بزرگ و شریفہ مطابق زمانہ ہو و با بی لیکیر از مخاطب ساخته میفرمودند چنانکہ در ہی بتقریب گفتہ
 کہ در آنجا اتفاق افتادہ ہو و ہر روز و ہر ماہ مجاہت و کمالہ محاکات جناب فخر اولیا قدس سرہ العزیز استفسار فرود و کہ با حضرت
 صاحب خیر اوہ صاحب حاصل میشد و بندہ یعنی مولف کتاب مذکور مافر الخدمت میماند و صاحب کلمات
 بزرگ و شریفہ مطابق زمانہ ہو و با بی لیکیر از مخاطب ساخته میفرمودند چنانکہ در ہی بتقریب گفتہ

ملاقات اولیث رہو دس اگرچہ ازین معنی انفق الاولیاء قدس سرہ العزیز یکسی بطریق انکشاف اعلام نفر و غیر
 مگر آن امر کہ صاحب از ان جناب استفسار آن کروندی پیام شخاطری او شان بالضرورت
 جواب و بیان شافی میفرمودند جواب حضرت پس فرمودند کہ صاحب از وہ جیو بزبانیکہ این دعا ملکت کجست
 تحصیل علم بکوٹ ٹھن رسیدہ نزو میان صاحب میان احمد علی خلیف حقیقی حضرت قاضی صاحب کلان
 تحصیل علم سے نمودم و از سبب خور و سالی عمر پر دم کوٹ وغیرہ مواضعات نزدیکی قرب جوار برای نماز
 و روزہ امر معروف و نہی و یک کار و کلان برای تہدید و سیاست بدست و شتم و بلا تماشای خلافت
 بان چشم نامی میگردم بیکہ روزی در بازار کلام تماشاکندگان رقاصانہ تماشای کردند و ما در آنجا رفتیم
 موئی شخص تماشاکندہ گرفتہ بان کار و پریم تقدیر پرہ گوش او بہرہ موئی او بریدہ شد از ان مردمان
 آنجا نہایت ہلکہ نمودن گرفتہ ما از ان ہرگز خوفناک نہ شدیم پس ہمیں خبر کہ بقائمی صاحب رسید بطرف
 میان احمد علی جو گفتہ فرشتاوند کہ این میان را بفہمائید کہ ای میان این ملک را مردمان سخت ہنند
 آن نباشد شمارا ایذا رسید آئینہ از چین کار با دست پرواز شوید با وجود رسیدن این پیغام ما بران
 منت مستعد می ماندیم بلکہ چونکہ قاضی صاحب علیہ الرحمۃ از خاصگان حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ
 بودند و فقرا ایشان ذکر و اذکار بزرگانہ و بزرگی حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ و هجوم آمد رفت خلایق
 در خدمت ایشان و طریق بیعت و رشد و ارشاد و سر و گوی فقرات مباران و کوٹ ذکر و در محفل شایع
 و ذالبع بود ما این امر را نامطمئن فہیدہ گفتہ بودیم کہ کسی جبہ ما نزد آن بزرگ رسیدہ برایشان نیز امر معروف
 خواہد ساخت و اینمندی را قاضی صاحب نیز شنیدہ بود و بلکہ کیر و زمین و طیارز ما نیز رسیدہ کہ ای میان حضرت
 قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ امر معروف واری لیکن اینچنانہ و جواب بیخ گفتہ بودم تمامش شدہ ماندہ ہوا
 پس بعد از چندین مدت در کوٹ خبر آمد کہ میان صاحب مبارانوالہ در اوج سبب جلال رحمۃ اللہ تعالی
 آمدہ است پس قاضی صاحب معرکہ فقرات برای زیارت از کوٹ بطرف اوج مبارک
 برای امر معروف بہرہی فقرات روانہ بطرف اوج شدیم و یک درویش کہ ہمیں با خود و در کار آمدیم بہرہ
 میان ہمراہی ہاروانہ گروید و از شامی را کہ در پانہ سسہ و نائل بود قاضی سنا و بعض فقرات بر شوقی مبارک

بریکے کشتی بانیز سوار شدیم چون کشتی در نیم دریا رسید خنیاب شد کہ آب از ان خنہ در کشتی آمدن گرفت
 ملاحان در بند کردن آن سعی در پیش کردند چند سعی نمودند بند نہ شد بیکے ملاحان آوازہ دادند کہ فقیران خنہ
 نمیشو و بلکہ زیادہ می شو و چون موسم طغیانی آب بود از ان آواز ملاحان در را کسان کشتی ہر سعی و خوبی نمودند
 در آنوقت من بان پارنو و گفتم کہ این خلایق برای تریارت و فوائد گرفتن از ان بزرگ میروند کشتی با بانیہ
 رسیدہ کہ نزدیک غرق شدن استادہ خدا نخواستہ اگر غرق شو و عجب بزرگی آن بزرگ فوائد کشید کہ چند
 خلایق در پی او مڑوہ می شونند خون ایشان بندمان بزرگ تواند وقتا و پس باز گفتم کہ اگر ان بزرگ
 است کشتی را از فدا نیجانی بلشانہ سلامت بر ساحل رسانیدہ مارا بخیریت عبور خواهد کنانہ بنویز و نیز
 سخن بودیم کہ از قدرت الہی کشتی را چنان ضرب از موج دریا رسید کہ بدن ضرب ناگہان بر کنار رسید
 و سلامت عابر شدیم پس بدین اسخالت و سلامت عابر شدن خود بان پارنو و گفتم ای پارہ این
 بزرگی آن بزرگ معلوم گردید آخر الامرا سجا چون باوچ مبارک رسیدیم وقت پیشین بود و در جامی زمان
 گذاروہ بکچہری رفتیم چون خلایق بسیار از قسم فقرا و علماء و کچہری نشستہ بودند حضرت قبلہ رضی اللہ
 عنہ بطریق سادہ سفید کلاہ پراہن پوشیدہ در ان مجلس اجلاس داشتند و در دست چنان بود
 کہ میان صاحب را کلام پوشاک عمدہ باشد و مروی جسم بودہ باشند انتم کہ این است یا این از یک
 شخص رسیدیم کہ حضرت صاحب ازینہا کلام است آن شخص باگشت اشارہ کرد کہ این حضرت صاحب
 است چون سادہ طور دیدیم گفتم آری بزرگ است لیکن خیال امر معروف را در دل داشتیم کہ نمودہ شود بر انخیال
 گاہی آن سوی کچہری و گاہی باین سوی می آمدم و گاہی دوری استادم و گاہی نزدیک می نشستیم
 و گاہی برمی خواستیم و چون خلایق بسیار آمدہ قدسوسی حضرت قبلہ عالم فرمیکردند اگر چه بر امر معروف مستعد
 بودیم لیکن جرات نیافتیم تا کہ تمام شد و نماز بر پاگشت نماز گذاروہ و پس بدیرہ آمدیم و گفتم کہ امروز
 روز اول بود فردا علی الصبح کاری خواهیم کرد کہ برای آن کار آمدہ ایم چون روز دیگر شد چہ پاس و چہ
 پاس آخر بدروازہ گذشتہ گاہی آن سوی کچہری و گاہی این سوی کچہری گردش کردہ ماندیم و ہر چند
 خیال کار معلوم کردیم کہ جرات نمی یافتیم چون روبروی حضرت میرفتیم گو یا از ان امر پس می شدیم

تا شام روز دیگر شد پس از آن بدیره آمدیم پس بوقت عشاء در مسجد شسته بودیم که قاضی صاحب برای نماز عشاء در مسجد شریف آمدند و ما را دیده فرمود که ای میان تو که برای امر معروف و نهی منکر می آید و می آید که قاضی صاحب را در وقت امر معروف خواهی کرد صاحبزاده چو با ما بیاس او بهنوز از جواب خاموش بودیم که قاضی صاحب با یک درویش که همراه او شان مسجد آمده بود خطاب کردند که امروز وقت عصر حضرت قبله عالم رضایین میان را ایستاد و دیدند . . . . .

و از پا رسیدند که قاضی صاحب جو این کدام فقیر است عرض کرده که این فقیر و مسکین است گویند که در کوه و درگ نام سکونت دارد باز حضرت پرسیدند که در اینجا چه تقریب آمده گذارش کردم که در کوه نزد میان احمد علی علم بخواند و بمردم کوٹ برای نماز و روزه امر معروف می نماید و کسیکه کار بدت کند او را تنبیه می کند و نماز میرساند و از معرکه فقر که کیفیت هجوم خلافت و آمدن مردم در حضور انور و طریقه بیعت و سرودگویی عوام الناس رو بروی حضور شنیده است بمردم گفته که اگر ما را بسیار صاحب کسی وجه ملاقات شد پس بر خدام کرام هم امر معروف تو انم ساخت حال که خبر شریف آوری حضور عالی و زمینگان بگوش رسید بود و ابانظر ف روانه شدیم و آمدیم و او هم بمعمر که فقر او در اینجا آمده شاید که آنخیال امر معروف آمده باشد جناب حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالی عنہ باستماع این معنی باز برین میان نظر کرده فرمودند که آری قاضی صاحب جو شخص عالی همت و بلند نیت بنظر می آید و لیاقت امر معروف کلی در وقت و دیده می شود صاحبزاده چو بر گاه که من این سخن از قاضی ضامن شنیدم در خود فکر کردم که این چه سخن است معلوم نمی شود لیکن فاموش ماندیم آخر الامرجون روز شد معلوم کردم که قبله عالم رضایین از اینجا تیار اند این سخن در فقیه امر معروف خود گفته که ای ایام و این سینه شکر بیا که روان شد آن میاں صاحب را دیده بیاچیم پس رفتیم و دیدیم که آنست که در کوه و درگ رفته است تا ده اند و خلافت کرد اگر حلقه بسته شده اند که آن بقدموسمی که آن بر تنبوی و در بار فاخته خیر خصت یابی کردند بشاید به آنحال باین باز خود گفته که ای ایام که بس سلام کرد و دست می شوند دل بامی خواهد که سلام نموده برویم و با بجهله از چنین مردم خرمستی قدری پیشتر شده است

برواشته سلام کردن بسر بروم هنوز دست من به پیشانی از سیده بود و ناگهان قبله عالم خرا از چندان
 مردم خصمتی کرد میان فائل استاد بودند و با بندگان چهار پنج دست و در استاده بود و دست به حمل و سوز
 ناگهان مراد سگ کشید پس چون حضرت قبله عالم دست مرا آبان وجه گرفت خواستیم که دستم خطا
 شود خیانت قابو و محکم گرفته بودند که هر قدر که چاره کردم خلاص نشد بیت هر کسی را در انزال لطف
 الہی گشت یار بره جووش بر لطیفی سے کن لطف آشکار ہر کچھ قصداً و نسا شدیم پرورش می دیند پستی
 کا در انزال کرده بنامش کروکار ہر ہکا از زور گشتگی لرزہ وحسی در جان ما افتاد و آن کا در امر معروہ والہ کہ
 در الوقت و بغل با بود و ان لرزہ از بغل بنیا و آن یار خود اشارہ کردم کہ میں را برواشته برو و بعد از گرفتن
 دست من بدست راست اگر شخصی فقیر یا عالمی خصمتی آمدی اور بدست مبارک چپ خصمت می
 و اگر عارفانہ تخیر میفرمودند بہان دست گرفته من و عارضی فرمودند پس ہوندم از استادگی رہبر گردیدند و
 چنان نیز نیز قدم رفتند کہ بصورت کج قدان در پی آن حضرت کشان کشان کشیدہ کشیدہ می رفتہ تاکہ
 یک کفش از ہائی مانیز در وقتاد سجد کردن صورت با شانہ نہ کہ در وضعہ منور و سیدالسادات حضرت
 حضرت سید جلال صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ رسیدند و داخل محل روضہ منورہ گردیدہ بر سر مبارک شان
 استاوندن من اگر چہ در سخالت کشیدہ میفرم کرد در الوقت انجیال در دل می گذشت کہ یہ چونکہ میان صاحب
 دست مرا گرفته است خدا کند کہ این دست ہمیشہ در دست خود گرفته باشد پس بہان طور دست مرا گرفته است
 اول چیزی سے خواندند و پنج شیدند بعد ہر دو دست مبارک خود مع دست مبارک زار نہادہ ساعتی فائل
 استاوندن پس در شان مبارک را برداشتند بہان وجہ فائل تخیر فرمود پس پادروازہ کل روضہ شریف آمدہ
 ہر آدم کہ موجود بود اور اشارت بہ پیرون آمدن نمودند چون پیرون رفتند طاق ہوانہ بدست مبارک
 چپ پیوستہ در دست فرمودہ بنشستند و آنچنانکہ دست مارا در دست داشتند بہان پنج حرفی خود خواندہ
 و مارا ہم خوانید ہر جینہ ما دم کردند و ہم دستہا برینہ ما دم گرفتند و مالیدند بارشاد لفظی دست ما در فرمودہ
 بزبان مبارک آوردند کہ امی میان ہر جا کہ عالم خوانی برو بخوان و خود شتابانی بر فائل از دروازہ گذر کردہ
 ردار و بدروازہ حویلی ما شانہ رسیدند و در انجا خادم اسپ سواری عالیہ گرفتہ استاوند بود یک لخت بران

دست من از استاد با بندگان ہر کچھ قصداً و نسا شدیم پرورش می دیند پستی
 کا در انزال کرده بنامش کروکار ہر ہکا از زور گشتگی لرزہ وحسی در جان ما افتاد و آن کا در امر معروہ والہ کہ
 در الوقت و بغل با بود و ان لرزہ از بغل بنیا و آن یار خود اشارہ کردم کہ میں را برواشته برو و بعد از گرفتن
 دست من بدست راست اگر شخصی فقیر یا عالمی خصمتی آمدی اور بدست مبارک چپ خصمت می
 و اگر عارفانہ تخیر میفرمودند بہان دست گرفته من و عارضی فرمودند پس ہوندم از استادگی رہبر گردیدند و
 چنان نیز نیز قدم رفتند کہ بصورت کج قدان در پی آن حضرت کشان کشان کشیدہ کشیدہ می رفتہ تاکہ
 یک کفش از ہائی مانیز در وقتاد سجد کردن صورت با شانہ نہ کہ در وضعہ منور و سیدالسادات حضرت
 حضرت سید جلال صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ رسیدند و داخل محل روضہ منورہ گردیدہ بر سر مبارک شان
 استاوندن من اگر چہ در سخالت کشیدہ میفرم کرد در الوقت انجیال در دل می گذشت کہ یہ چونکہ میان صاحب
 دست مرا گرفته است خدا کند کہ این دست ہمیشہ در دست خود گرفته باشد پس بہان طور دست مرا گرفته است
 اول چیزی سے خواندند و پنج شیدند بعد ہر دو دست مبارک خود مع دست مبارک زار نہادہ ساعتی فائل
 استاوندن پس در شان مبارک را برداشتند بہان وجہ فائل تخیر فرمود پس پادروازہ کل روضہ شریف آمدہ
 ہر آدم کہ موجود بود اور اشارت بہ پیرون آمدن نمودند چون پیرون رفتند طاق ہوانہ بدست مبارک
 چپ پیوستہ در دست فرمودہ بنشستند و آنچنانکہ دست مارا در دست داشتند بہان پنج حرفی خود خواندہ
 و مارا ہم خوانید ہر جینہ ما دم کردند و ہم دستہا برینہ ما دم گرفتند و مالیدند بارشاد لفظی دست ما در فرمودہ
 بزبان مبارک آوردند کہ امی میان ہر جا کہ عالم خوانی برو بخوان و خود شتابانی بر فائل از دروازہ گذر کردہ
 ردار و بدروازہ حویلی ما شانہ رسیدند و در انجا خادم اسپ سواری عالیہ گرفتہ استاوند بود یک لخت بران

سوار شدہ بالفور ہوا گر ویدہ رفتند چون الفخر الا ولیا قدس سرہ الغریبا بالفور رفتن قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 بزبان مبارک لاندن پیمان مبارک پر آسب شدہ بودند و چنان وہ نمودند کہ گویا روح مبارک ایشان
 پیر و از آمدہ و رفتہ بود و در حاضران محفل شریف عجب حالتی و وجدی نمودار بود و صاحبزادہ صاحب رضی
 بنامہ از روز آمدن بیت شنیدہ کی بود مانند ویدہ - آنچہ از شیران بر او و دگر و پادشہ سیف
 ہجر محبوب است و رو بہ آن حدیث ہر بس خوشخوار و البیت پہنچ و خیر چہین فوارہ البیت ہن خون
 زدہا می چکاندین سخن ہر یکہ جانہامی ستانندین سخن ہر چنانچہ ولانا روم می فرماید مثنوی
 از فراق تانخ می گوی سخن ہر چہ خواہی کن و لیکن این کہن ہر از فراق این آبہ شورہ شود ہر از فراق
 این خاکہا تیرہ شود ہر پس بعد از ساعتی حضرت صاحب فرمود کہ یا حضرت پیش گوید از
 زبان مبارک الفخر الا ولیا قدس سرہ الغریبا لا قدس ہزار شدت ہمین ملاحظہ فرمادہ کہ حضرت برخطور مارا
 ملاقات قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ شد و معیت ما حاصل گشت کہ عرض کردم صاحبزادہ صاحب جیو
 فرمود کہ ہنہ سو و امیہ شد الفخر الا ولیا قدس سرہ الغریبا این بیت ہندی فرمود بیت سو و اکے لئے
 بر سر بازار گئے ہم ہا ہنہ اوس کے یکے جس کے فریدار گئے ہم ہر و ہر محفل صاحبزادہ صاحب پر سید کہ میان
 جیو چون حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ رفتند شاہچہ کر ویدہ و یکہ ہم طرف رفتند الفخر الا ولیا قدس سرہ الغریبا
 فرمود کہ قبلہ ما ساعتی در اسحاق حیران استادہ ماندیم و خواستیم کہ در پی حضرت برویم اما بیت یافتیم و سخن
 خیال آمد کہ بی اجازت رفتن مناسب نیست و لیکن از شنش تمام انتظار لاحق شد آخر برین سبقت
 آمد کہ آنچہ حضرت فرمودہ رفتند بران مواظبت باید کرد پس تسبیح کہ بی شماران در کار بود و موجود ہو و یک
 پشت از ان استادہ برداشتہ بروگیری رزہ پزہ ساختہ صد پزہ در دامن جاہستہم بہ بیت آگہ ناموجود
 شدن تسبیح شمارش مواظبت نمودہ آید بعد از ان بجان حیرانی از شہر بیرون بر یک پیامی ہر ایک
 استادہ و در ان اشارت قاضی صاحب بچند فقرہ از خدمت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ یافتہ ہوا پس مراجعت نمودہ
 آمدند قاضی صاحب چون مارا دید پر سید کہ امی میان صاحب قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ ہر چہ کرد
 و چہ فرمودہ گفتیم کہ ہمین فرمودند کہ ای میان ہر جا کہ علم بخوان برو بخوان پس قاضی صاحب بدرویز

ہجرتی فرمود کہ این میان را بجا خود بکوٹ آرید نہیا گذارید لا جرم ہم ہجرتی باو شان بکوٹ رسیدیم
 اس وقت کہ مارا دید فرمود کہ امی فلان از قبلہ عالم رضو خوشدل شدہ آمدی از توجہ قبلہ عالم رضو بشما مبارک
 والسلم نعم اعلم شاید کہ قاضی صاحب باو شان سخنیں ازین باب گفتہ باشد کہ او شان مرا این سخن فرمودند
 پس آخر الامر شغل علم و خدمت او شان شاغل شد ہم سکن کشتش بسوی قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 ہر وقت بدل ترقی یاب می بود بدان موجب بعد از یک ماہ در بہار ان شریف حاضر خدمت شدم
 و بعد ہفتہ حکم شد کہ برو میان عالم سخوان خواست شخواست بکوٹ معاہدہ گشتیم مگر آنکہ کشتش مذکور
 شب و روز و امیگر بود بدان طور کہ اگر یک ماہ در کوٹ گذرانیدی باز در بہار ان شریف آمدی خدمت
 قبلہ عالم رضو زیادہ از یک ہفتہ نزد خود متوقف شدن نمیدادند از ان سبب گاہی باین سوی گاہی
 بآن سوی سگردان می گردم آری ابیاست چو عشق آید نہر تاخت بندو بہ بجز محشوق عاشق
 کی پسندو بہ چو نام عشق از دل بر فروزو بہ متاع عقل و دین را جملہ سوزو بہ قرار می نیت عاشق
 بیک جا بہ سوز دل بود ہم سبک پائی بہ بود گردان ز سر گردانی خویش بہ بود حیران ازین حیرتی
 خویش بہ مولوی صاحب مولوی نور الدین ہند پوالہ کہ در مجلس شریف موجود بود از زبان حقاوی
 ترجمان فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز لفظ سگردان می گردیدم شنید جنبش و سجدہ خوردہ این مصراع
 را سخوانند سے سایہ کی طرح ہم نہ او ہر کے نہ او ہر کے پس صاحب فرمود کہ یا حضرت
 آن آمد و رفت شما و خدمت قبلہ عالم رضو شمارا این درجہ حاصل گردید کہ در مال خود قبلہ جہان شدہ
 نشستہ اید نہا کند کہ باین راز بارت شما کہ چون زیارت قبلہ عالم رضو است ہمیشہ نصیب ماند جناب
 حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز دست بستہ بزبان مبارک آوردند کہ صاحبزادہ جیو مارا شما
 عین قبلہ عالم ہتید بید کہ توجہ خود را بر ما مصروف داشتہ با شیدا آخر ہمین ناز و نیاز از طرفین ماند
 و دعا و فاتحہ پیر بیان آن مجلس بنام است شد ذکر مجلس دیگر جناب فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز
 و صاحبزادہ صاحب علیہ الرحمۃ المدنی روزی صاحبزادہ علیہ الرحمۃ از ان فخر الاولیاء قدس سرہ سپید
 کہ یا حضرت در ان زمان کہ شما و خدمت قبلہ عالم رضو مشرف شدہ اید ہم شریف شما چہ قدر بود ان فخر الاولیاء قدس سرہ

بزبان حقایق ترجمان آورده که صاحبزاده چپوعمادان زبان پانزده و یا شانزده سال بود باز پرسید که
 آن زمان را کدام شب بشناختیم فرمودند که نشان آن زمان این است که چند ماه بعد از بیعت نمودن
 با جناب قبله عالم روضه محب النبوی مولینا صاحب رضی اللہ عنہ واصل بالبد شدند زیرا که با چند ماه
 بعد از بیعت نمودن خود برای زیارت حضرت مولینا صاحب رضی اللہ عنہ بجهت تبریک میآئی ایشان
 بطرف وادی شریف عازم روانه شده بودیم با اندازه مدت بیست روز در وادی شریف رسیدیم و پیش از
 رسیدن ما در وادی شریف بقدر سه روز یا پنج روز وصال مولانا شده بود و رضی اللہ عنہ که بروز
 قل خوانی سیوم روز یا پنجم روز که بسبب شب جمعی کردند و اسبها فانی گشتیم و زیارت مزار شریف
 که مشرف شدیم مزار مبارک گلی بود هنوز از آب گل نمناک بنظر می آمد پس در آنوقت صاحبزاده
 از حاضران مجلس شریف تفحص کرد که وصال حضرت مولینا صاحب و کدام سن هجری واقع
 شد از آن سن مصرعهای سن وصال شریف خوانند که یکی از آنها این مصرع است **مصراع**
 خوش امی مقبول محبوب الهی - پس عدولائی همه مصرعهای که شمرند سن یازده صد و نود و نه برآمد
 پس مقرر کردند که بیعت آنفرا لا و لیا اقدس سره الغریر در سن مذکور محقق شده پس صاحبزاده
 صاحب علیه الرحمته باز استفسار فرمود که یا حضرت بوقت وصال حضرت قبله عالم روضه شمایچه بوده باشد
 و چه قدر صحبت قبله عالم روضه شما میسر شده فرمودند که عمر باست و دو سال بود و صحبت بقدر شش سال
 میسر شده صاحبزاده علیه الرحمته فرمود که الحق همین قدر عمر و صحبت شما گشت چرا که وصال قبله عالم روضه در
 سن پنج و دو زده صد هجری است و فرق در میان وصال مولانا صاحب رضی اللہ عنہ و قبله عالم
 همان شش سال بوده پس عمر شریف که در سن وصال مولانا صاحب پانزده شانزده سال بود باست
 وصال حضرت قبله عالم همان بیست و دو سال عمر شریف و شش سال صحبت واقع باشد پس در آنجا
 صاحبزاده صاحب فرمود که میان صاحب عجیب نصیب شما بوده که با بقدر صحبت و شش سال
 مقصود اصلی حقیقی و این مراتب علیار سائیده آنفرا لا و لیا اقدس سره بزبان حقایق بیان آوردند
 که امی قبله با چه و نستیم و چه کردیم هر چه کرد و قبله عالم کرد و هر چه ما کرد و نظر قبله عالم کرده و این بیت خوانند

بیت ہر کہ پتھر زوید یک نظر از شمس دین پنجرہ کند پرویہ طغنه زو بر چہ - فائدہ ہر کہ مسکین مسکین
کاتب منتخب می گوید کہ آنچه الفخرا لا ولیا اقدس سرہ الغریز در جواب با صواب فرمودند کہ ہر چہ کہ نظر قبلہ عالم کر
بر حق ولا شک ثابت است زیرا کہ مرید را ترقی بمقامات عالیہ سوائی مدو پیر خصوصاً پیر کہ مولانا جانی اقدس سرہ
اسامی ازان باین بیت تعبیر فرمودہ کہ بیت پیر کہ باشد شبہ کون و مکان ہر خواجہ داد و دست کین
و مکان ہر حاصل و ہمیشہ و و چنانچہ ہمان مولانا فرمودہ بیت رستن ازین پر وہ کہ بر بیان شست
بی مدو پیر نہ امکان است - اما آنچه صاحبزادہ صاحب از راہ تعجب سوال نمودند آنہم بر جا و بر حق بود
زیرا کہ تعجب فی الحقیقہ از استعداد و قابلیت جوہر شریف الفخرا لا ولیا اقدس سرہ بود والا پس ذات پیر کہ متصف
بصفات الہی بود و باشد عیاذاً بالہ کہ در سخیل و مساک را راہ بود و باشد بلکہ برای ہر مد فیض او تیار و اما وہ
لیکن ہر مرد بقدر استعداد و خود آرزو میگردد و بہ پیر و چنانچہ شیخ سعدی رحمۃ اللہ علیہ فرمودہ بیت باران
کہ در لطافت طبعش خلاف نیت ہر در باغ لالہ روید و در شور و غار خوش - و استعداد این نعمت بخود
درجات عشق نمیباشد پس در نفس کہ عشق زیادہ تر رسیدن بمنزل مقصود زودتر و سہلتر و بدون عشق متعذر
بلکہ متعذر چنانکہ از کلام حقیقت فرجام مولینار و صاحب اقدس سرہ باین معنی آئی مینوان بر و مثنوی
عشق آن شعلہ است کہ چون بر فروخت ہر چہ جز معشوق باقی جلد سوخت ہر شیخ لا بر قتل غیر حق براندہ
و دیگران پس کہ بعد لا چہ ماند ہر ماند اللہ اللہ باقی جملہ رفت ہر شاو باش ای عشق شکرست سوز رفت - اللہ
اذا تم ہو اللہ - فائدہ دیگر این استفسار و بیان سن جمعیت الفخرا لا ولیا اقدس سرہ وصال حضرت مولانا حسن
وصال حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہم و سن وصال فخر الا ولیا اقدس سرہ کہ دو از دہ صد و شصت
و ہفت ہجری است انداز عمر شریف حضرت فخر الا ولیا اقدس سرہ محقق می شود کہ ہشتاد و شہ یا چہار سال
قدری کم یا بیش مے شود چنانچہ مولف کتاب مناقب شریف آن را تفصیلاً بیان کردہ باید دید - ذکر مجلس
و یکر جناب فخر الا ولیا اقدس سرہ الغریز بصاحبزادہ صاحب رحمۃ اللہ تعالیٰ - روزی حضرت صاحبزادہ صاحب
از جناب فخر الا ولیا اقدس سرہ پرسید و استفسار نمود کہ یا حضرت شما کہ ملی شریف رفتہ اند بجای جمعیت خود
بچند مدت با طرف رفتہ اند و کہدم خیال رفتہ اند و در ہلی و اجمیر شریف پیونہ زیارت پیران ساختند و در آنجا

چه قدر متوقف شدند و آنچه چیزی تیرک از جناب مولینا صاحب بشمار سیده بنگونه یافتند تا وقت آنکه
قدس سره الغزیز اولاً ساعتی خاموش ماند بعد از ساعتی در جواب باصواب پانزدهمین جمله در شرح فرمودند
که صاحبزاده حیو واسطه رفتن مابدلی اول آن شد که چون باراجاز بیعت نمودن از قبله عالم از آنجا
پس من در کوٹ رسیدہ بشغل علم ساعی شدم اگر چه خود را مشغول کردم اما کشتش بسیار بیاد علم بود
خاطر زیاده جا گرفت از ان بعد از چندی از کوٹ بخيال ان معنی که من علم و پیروی حضرت قبله عالم خوانده شود
و همیشه زیارت حضور الورد مشرف و مستفیذی شده باشم بهیچ وجه از ان شرف و روانه شدم و در آنجا برین
حضرت قبله عالم که بارادید خدا فرمودند که چرا آوری از خیال خورش عرض کردم شکم شد که بروها نجا علم بخوان
و بعد از هفته و سپس آنه نمودند باز که در کوٹ مشغول علم پیش گرفته آن کشتش زیاده از سابق در خود
لا احق یافته باز در آنجا در هر بار شریف فرستم پس هر مرتبه که در بهاران شریف میفرستم سوائی یک کشته بختند
خود متوقف شدند نمیدادند ما گاهی بان سوی و گاهی باین سوی مشغول سلبه دیواری سرگردان
میگردیدم و سر سرلی آرام میگذازیدم کیمیر چون را خمار سیدم فرمودند که زود در جوی آنی در جواب از سید
آرامی خود که کشتش دل طرف حضور عالی سے ماند عرض ساختم پس فرمودند که چه علم کنی که
کردم که شرح عقاید فرمودند که با عقیده آمدی و بی آنی و لایحی از خود این سبب را است
بریت چو شمع از بی علم باید گذشت به که بی علم توان شد از ان حضرت را یکی از علم اید کمال
نه از شمت جاه و مال و منزلت و ارشاد فرمودند که برو علم کن و از جاه و مال و منزلت و ارشاد
تحصیل علم پر و اختم لیکن او خدا علم چه سبب که قبله عالم از خود او را یکی از علم اید کمال
کشتش اشتن که بار اثنان طرف آرامی آوردند و زیاده سوائی میفرستادند و از علم اید کمال
صاحبزاده حتماً علیه الرحمه تر این است خوانند سپید چو در یاد سید علم اید کمال
کی که میگرد پس فرمودند صاحبزاده بیورین بجزیرای ان حضرت را یکی از علم اید کمال
صاحب رضی اللہ تعالی عنہ که سید قبله عالم است سید علم اید کمال از علم اید کمال
مگر در ان روانگی بمادل خیال سیدان تیر سید علم اید کمال که در علم اید کمال
شاید فرمودند روانه سید علم اید کمال که در علم اید کمال

چون خواب آمد دوران خواب بار کسی گفت که ای میان دلی دیده من گفتم خیر و گفت بی شمار اهل بیجا
 پس بیدار شدند و بخواب گفتم دلی کاوسن کجا پس تصور کردم که شاید اینجبال زان خیال است که نیت
 رفتن دلی کرده بودم پس از آنجا که بوقت صبح روانه شدم بدو منزل در پها و پور رسیدم و در آنجا باز
 همان خیال آمد که قبله عالم نمرود خود ماندن نمیدهند بدلی رفته باید پس اگر چه نزا دونه راحله در دست
 بود و نه واقفیت آنحضرت الا بتوکل الی بغتة روانه بره بیگانه فرستم پس بعد چهره بیچ گروه بیک قافلہ
 شمری روانه بطرف بیگانه لاتی شدم شخاطر آمد که این اسباب بعثت الی و بزرگان یا شتم از بیگانه هم
 کدام سبب خواهد بود شب روز بدان قافلہ راهی بودم در چند روز به بیگانه رسیدم و از آنجا که پیشتر
 روانه شدم کدام کدام اتفاق را میان کسی نه کسی جا افتاده می شد لیکن صاحبزاده صفا حیوان
 زان بملک روانه شد و در استان چنان قحط سالی بود که کسی خیرات بفقرا نمیداد بلکه ان طورش بود
 که پدران و مادران شتران را در راه فروخته نان می خوردند بلکه شنیده شد که اولاد را کشتن می نمودند
 نعوذ بالله منها و فرمودند همیشه چنان قحط سالی شد اندر دمشق که که یاران فراموش کردند عشق
 در آنجا ما جز او و بلیه چشمه رسیدیم که گذران شما چگونه بود فرمودند که خیریت چهارم پان یا شتم با حق
 خوردن از گرم الی بجز سپهر بنده می آید قافلہ دوری مسکین تسکین کاتب را و دیگر سخنان
 فرموده آنحضرت اولیا از سفر هند و استان یا و آندند عرض نموده می شود که از آن این است که
 روزی بنده کاتب مشرف و محفل منیع منصرف بود که در قحط سالی سخن افتاد الفخر الاولیا اقدس سره آنقدر
 که وقتی باور مندر استان شتر چنان قحط بود که بسیار او می از گرسنگی مرده بودند حتی که بعضی کوچه از
 لاشها گنده شده راه می شد زیرا که فن کنندگان جز آمده بودند کسی و فن نمیکرد و می گفتند
 که طاق پاسته افشاری فرودم از رویه با و پهرای زر پشند افشاره اند و مالکان آن از جمع و گرسنگی
 مرده افتادند که در آن روز خورنی موخو نمیشد که خریده خوردنی و در آنوقت که ما رسیدیم آنرا قحط
 بود که در آن بگرانی بدست می آمد دوران آخر قحط بسیاری از مردمان باین سبب مرده اند که پوچیری است
 کسی می آمد از حرم یکباره زیاده از اندازه می خوردند و معده او شان از گرسنگی گذشته تمام ضعیف شده بود

بار آن خورده برنیداشت پس آن سبب هلاکی شدند پس اتفاقاً یکی شخص من کی با افتاد و گفت
 که از چهره شما معلوم می شود که شما را طعام خوردن حاصل می شود چیزی خوردن ایند مرا هم برنید خورد
 یکس پیوسته بود و راحت یابی ما هم که نه شده بود پس شخص من نه راحت پذیریم دیده آن باقی آمد
 خریدن نان بختم آن آرد و آن سه نان در میان شدند و ما دو همراه خود بودیم و پیوسته آن شخص من
 ما برای خواستن چیزی خوردنی افتاده بود و ما دو همراه دو نان خوردیم و فکر کردیم که اگر این شخص من نان
 کامل یکبار به بدیمیم او از حرص تمام یکبار خواهد خورد و هلاک خواهد شد پس قدری از آن شخص من باو و ایم
 گفتیم که این باقی که نزد ماست به هم نماند لیکن دیگر وقت ترا خواهد هم داد و آن شخص من این
 خورده باز طلب کرد که دیگر هم بدید و ما فرصت کردیم تا که راستییم که سفید شده باشد پس شخص من
 باو و ایم تا که آن یک نان را چند بار باره باره باو و ایم تا که تمام شد و دیگر سخن اینکه از زبان او می شنیدیم
 سوگرمی که بعلم و لعبادت و تقوی موصوف بود شنیدیم که آن فخر الاولیاء قدس سره العزیز فرمود که در سفر
 درجا استخوان کله آدمی افتاده دیدیم که خطوط عجیب مزیّن بود پس آن را بیای می خوردیم که او هم تا که بجای
 دیگر او دیده شود پس آن استخوان را که گفتار آمد و این استخوان را که گفتار آمد و این استخوان را که
 پوست در آنکه این استخوان را سر او است و کاتب شخص من از زبان او می شنیدیم که در خانه خود
 بیگانه بود و صحبت قدیم آن فخر الاولیاء قدس سره یافته بود و چون کاتب این استخوان را دیدن کرد
 و از بعضی مردم قدری تفاوت در حکایت و هم در سینه شنیدیم و الله اعلم بهین شخص من که
 کاتب منتحب که معلوم نمیشود که آن استخوان هر کس می بلد و صاحب برکت است و یا کاتب من
 مبارک آن فخر الاولیاء قدس سره العزیز زنده شد و برای اعلام زندگی خود در یاد و آن فخر الاولیاء
 قدس سره العزیز این کلام کرد و نظم زنده دل را هر کسی بنده بود و بلکه در سینه
 لبش می العظام و بگوست پایش این مقام به زنده پاییز که
 چو غبار به خشک صحرا از قدوش نو بهار با رنگی دریا از فغانی دریا از فغانی دریا از فغانی
 چو این سرش از روش زنده شود و چون که زنده می دریا از فغانی دریا از فغانی دریا از فغانی

دیگر سخن اینست که از زبان حقانی بیان مورد انوار رحمانی مصدر فیوضات ربانی و نوافذ اشخاص الخواص
 سلطانی معروضات و حقیقت استاین استاد و حکیم محمد امین بگوش خود شنیدید که آنحضرت اولیا اقدس سره العزیز
 فرمودند که هر چه در این راه می رفتیم مرغان از اطراف آمده زبان فصیح میگفتند که السلام علیکم میان
 سلیمان بیور و بنفط چو مدد رازی کشیدند مولینا روم قدس سره العزیز تر میفرمایید بیت جمده
 مرغان گس کرده و یک جیک به با سلیمان گفتند افسوس من این یک به بد آنکه چون کسی را برود و کار بجای خود
 بنوازد و سفر از سازد و کسی بر چیز باو محبت کند و میخواهد که این سفر از حق من میل کند اگر چه این قدر باشد که
 بخواهد سلام بر بانی کند بعد از مرغان مذکور می آمدند و سلام می کردند و میسید آنکه بخواهد سلام شریف و خجسته
 و السلام علیکم بالصواب و دیگر حکایتی از سفر هندوستان بگوش خود در آوان خود و سالی از آن فخر اولیا اقدس
 سره العزیز فرمودند که چو سومی بهم دشن کسان آنحضرت اولیا اقدس سره العزیز را باز خوانند این نشان
 یعنی محبت کنندگان شنیده بودم لیکن چون غبطه آن بسبب آن دو سالی مانده نوشته شد اگر کسی با او باشد
 و درج کند مضائق نیست باز آمدیم بر سر قصه فائز شدن حضرت بدلی. حسب کتاب مناقب شریفی نویسد
 که فرمودند که در انداز ماهی قدری کم پیش روی شرف فائز شدیم اما چند گریزه از بدلی باقی بود که از مردم
 خواهم بخواهیم که بولوی صبا را وصال شده بر استماع این خبر خیال کردم که بدلی شهر گلان است
 و هزاران بولوی در آنجا بوده باشند که بولوی را وصال بده باشند پس چون در شهر رسیدیم و نشان
 مکان بولینا صبا که بدر شهر بود و رسیدن گرفت پرسیده پرسیده در جای رسیدیم که در آن جا
 دو کان طباطبائی نان بزر بود طباطبائی دو حصه موی ریش سفید بود و کان نشسته بود و پرسیدیم که در بزم بولینا
 شما چگونه طوط است طباطبائی مذکور که ما را دید از ما پرسید که ای شیخ ما هم از پنجاب آمده ایم گفت مری طباطبائی مذکور
 پیشکش چشم بر آسب شده گفت آنکه خریدار پنجاب بود و از چنان کوچ کرده رفت بدین سخن دانستم که شاید
 بولینا صبا که در آنجا یافتند و در آن غیر غشی و تبیی یافتند بولینا از و کانش فرو نشستم و تا سفت آمد
 که آمدن ما بیدار گشت پس ساعتی در آن حالت بودیم بعد از ساعتی همان طباطبائی نزد ما آمده بازوی با گرفت
 گفت که ای میان خبر باش و غمناک مشو که اگر تو برای او آمده پس آن ذات بجزای او یا اللہ الامون

زنده ابدیت بدیعنی از آمدن تو آگاه بوده باشند و در کار مطلوب تو غور فرمایند و خیریه که شمار آن در سینه
 بس مارا همراه برده در مدرسه که قریب بود رسانید چون در مدرسه رسیدیم دیدیم که مردم عظام و عوام و فقرا
 و غنیان و غریبا صد ها در مدرسه جمع شده و کلام الله و کلمه شریف بخوانند نظیر اشعی مذکور نیز باران زد مولینا
 شمس الدین نامی که خلیفه مولینا صاحب رفو و متولی شده شسته بود و برده از احوال ما از رسیدن و
 رسیدن مدرسه و خوردن غنشی پیش از نشان بیان کرده او نشان هم برای بقعه و هم بر نشان باران
 گیری و مصافحه نموده نزد خود نشانند و بر زبان آورند که مولینا آید و در آنجا حاضر شود و اتفاق افتاد
 است برین گفتار در تمام مجلس جمع شد و خروش پیدا شد که اکثر مردم در آنجا رسیدند پس همه از آنجا
 از جهت فرمودند که از جهت قل خوانی حضرت است و استم که سووم روز باشد بر این شهر و همه در آنجا
 گردم که جهت شب جمع باشد لیکن از ادب رسیدیم که وصال حضرت را در آنجا و در آنجا و در آنجا
 که ختم خوانی شد شیرینی باقیما قس و مشک و عطریات گلها می سمنی و گلاب و غیره شکر و شکر
 پس تیلاری کردند فلتن بر مزار مبارک ما را فرمودند که چون مولینا صاحب در آنجا حاضر شود
 مقتدر در صدر نشین گردیدند یک و دندان مبارک و نشان که چندی مدت پیش از آنجا از آنجا
 زبان مبارک بیرون آمده بود و خود نگاه داشتند و دیده بودند و صحبت کردند که آنجا مبارک است
 نوامید کرد و اتفاقا میان را در آنوقت پیدا و مانده امر و زبده بلور با آنجا که در آنجا
 حضرت کتانبیده آید شاید که برای زیارت شملایان را در آنوقت با او تامل فرود و در وقت
 حج از آنجا بر مزار مبارک آستانه مبارک حضرت حج اشتهای بسیار و قیاسی بود که در آنجا
 باویطون جنوب فاصده شست گروه است آن مکان با علم کنند و در آنجا
 شیرینی و گلها و عطریات بر مزار مبارک نمودند پس یک سو قیام بر آوردند و یک سو از آنجا
 شاده ساختند و از این پیچیده و دندان مبارک بیرون آوردند و باران در آنجا
 زیارت آن خود را یک لقمه نان بچه مزار مبارک را که در آنجا بود که در آنجا
 می مبارک شگاف نمودند و دندان مبارک که در آنجا بود که در آنجا

آن را شگاف کردند گل آنجا تمام آب آلوده برآمد و هم مزار مبارک که بنویز از آب و گل بود چون نظر کرد
 هنوز از آب و گل نمناک میطر می آید از آن معلوم کردم که وصال حضرت مولانا صاحب را سه یا پنج روز پیش
 محقق و بیاسفت و زبیشیک معلوم می شد پس صاحب جزاوه صاحب بیوازا نجاف غرض شد تا که به
 نجاب حضرت خواجہ صاحب حاضر شده مزار مبارک را زیارت کردیم و قیامی نمودیم در آنجا
 ختم کلام اللہ تقسیم شیری کردند و مکان مبارک شان مختص و دیدیم خاصه ز طرف مشرق یک مزار
 دیگر متصل مزار مبارک حضرت استاده در پس او شرقا چای نبود گویا آنجا چله چو تیره است برسد
 این مزار دیگر کد اسم است خدمت گفتند که مزار فرزند حضرت است بر سر دو مزار آن خلاف یکی افتاده
 و جامه حضرت کرپه کرپه خرد و ز نظر می آید معلوم کردید که کرپه یا از نشان او کردی
 حضرت بابا صاحب قدس سره العزیز است اما اگر مزار که مشهوره چوبی آراستند پس بعد از فراغ
 ختم آنجا در و نشان دیگر دلی و الایصوب شهر معاد و شدند و ما را که طلب نجاب مولانا
 از آنها خصت گرفته بر مزار مبارک لینا صاحب رضه متوقف متکفند ندیم پس اگر چه شب روز
 نور بار مولانا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ بصورتی استکان نشسته می ماندیم لیک از صبح و شام مزار
 خواجہ صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ رفتیم ختم بخشید و می آمدیم بدین محل صاحب جزاوه صاحب علیہ الرحمه پر
 حضرت مزار مبارک جای گرد سواد مزار شریفین مولانا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ چگونه
 شنیده ام که جانی تنگ است آنقر اولیا قدس سره العزیز فرمودند که مزار نور بار حضرت
 از مزار خواجہ صاحب طرف مشرقی بقاصه و برجا که مزار مولانا صاحب رضه است آن دو از
 بر مزار خواجہ صاحب است و مزار شریفین خواجہ صاحب که بر چو تیره است از مکان مولانا
 تقاسم چهار پا صعود کرده غربا فرشته شود و در پائین مزار نور بار خواجہ صاحب است که
 بطرف غرب هم قدر جانی است مزار مولانا صاحب از مسجد آستانه غیا متصل به یوار مسی
 در میان مسجد و مزار شریفین آن قدر جانی نیست که آدمی بیاستاده نشسته فریاد بزند
 نمیتواند و از قطب دیدیم برین نظر و از غربی آن مسجد کرده آدمی نشسته می باشد و از پائین

بائی هست لایق این دیگر مزارات شریفه هستند و در میان مزارات و مزار مولانا صاحبی آمد و رفت
 دست بطرف مسجد استانیس صاحب زاده صفا علیه الرحمه باستماع این کیفیت فرمود که حال شنیده
 آنجا فرخ شده آنقدر اولیا قدس سره العزیز فرمودند که ما هم شنیده شد شاید که خواجہ صفا فرخ کنایه
 او اباشد ہی تصرفا خواجہ صفا و هم آنقدر اولیا قدس سره العزیز فرمودند که صفا جزاوه صفا حیو کوچه با در آنرا
 در دم بودیم لیکن چہا آن ہر دو جنابین مقدسین عجائب تصرفات و کارما و انواع انواع فیضان بی
 بیان فر بارہ آئینہ گان ظاہر آن دور نزدیک مشاہدہ و معانی می شد صاحب زاده علیہ الرحمہ
 فرمود بر آئینہ گان دیگر چہی فرمایند و خود و بر خود عاید فرماید آنقدر اولیا قدس سره العزیز و نجابت
 قدر بر زبان مبارک و در وہم باستگی فرمودند صفا جزاوه صفا حیو ما چہ در حال چہ در الوقت بزیر بار
 فیہ عالم و آنجنابین مستقیم پس صاحب زاده علیہ الرحمہ فرمود کہ شنیدہ ایم کہ در آن تو جہان فیضان حق
 مولانا صاحب ضی الدعنے بساطت کسی شخص فقیر او شاہ بنکر قلم بشمار سیدہ آن چگونہ
 است آنقدر اولیا قدس سره العزیز اولاً ساعت متحمل مانده آخر جواب پر داشتند کہ یا حضرت چند روز
 فانی الصبح با پہلوی مزار مبارک حضور تقاضا روشی مبارک حضور انور شستہ بودیم کہ یکی
 شخص دو حصہ موٹی سفید لیش مستحسن شکل بر مزار مبارک کس قہ موسی کردہ کلائی خواندہ شمشید
 و آستہ و جہ آئینہ نزد ما بنشست و السلام علیکم گفت از سبب سفید لیشی او برخاستہ و علیکم
 سلام گفتہ او دست مصفا فرمود او ابا و دادیم لپندہ از باہر سان شد کہ یا حیو از ملک ہست
 و نجاب از ہماران و بیعت یافتہ صاحب ہمارا الوالہ از باریت حضرت مولانا صاحب شہادت
 آید ما گفتیم اگر ما ہم آئینہ ہمین برین خیال ہزاران دیگر ہم ہمین آئینہ پس شخص کلاہ ما از سر
 بر تار کردہ دید و گفت کہ بر حق شما شنیدہ ما از ہر سید ہم کہ ہمین ما از ہر کلاہ چہ دیدی و گفتہ
 رقم کہ در کشتن شما ہستہ دیدہ ام مشا و سبب ہمین شہادت ہمین گفتہ ایم کہ اگر از ہر کلاہ
 صاحب ہستم و براتی تو ہم وصیت فرمودہ مولانا گفتہ ہم ہمین از ہر کلاہ ما از ہم کہ آن
 ہر دو ادراکی دارم و ترایان آن ہا کہ فرمودہ آن حضرت دست می شست ہم و درین وقت شہادت ہم

و چه جای نشانی فرموده از حدین حیات بلکه امشب را در رویا هم فرمودند که آن عزیز چیده
 است که آمده بر هزار موقوف است هر دو وصیت و تبرک امانت ما با و بده و با و بگو که عالم
 جمع دار که شما از میان رسید ما ازین گفته او در خود متفکر شدیم که چه میگوید پس با و گفتیم
 ما غریبانه و اینها صاف است و دیده شنیده چه فرموده است بقدر اول گفت که حضرت مولانا صاحب
 و شما سلام فرموده و فرمودند که شخصی برائی ما می آید لیکن ظاهراً ملاقات شدنی نیست
 سلام من با و برسانی او تسلی تمام بجائی و این تبرک با و از ما بدی من از حضرت ایشان نشانی
 طلبید من حضرت نشان از کوه و پنجاب ما در بیست بافته بهار بودی صفا و آخرین نشانی
 اثر زخم چرخین شما فرمودند بدان موجب شده از هر دو وجه تفحص شما کردم و تسلی حاصل ساخته
 پس الا در خصوص روایت شما گفت بعد ما لقبیوب انسی سرسبز پیش ما نهاد چون بستگی
 این کشادگی که شما در آن نهاده بود و از بر سر ششم نهادیم و بر خاسته قدوسى عزرا شریفیت
 شود پس آن شخص مستعد مدارا گرفت و بر هزار شریفیت عرض کرد که یا حضرت وصیت امانت
 فرموده انجلی و او را در آن صورتی تصور را تصور پیرو می تصور را تصور خلاصم حوالا این میان صاحب
 بر نشان فرموده بهر چنانی کرده ایم پس ما از دعای خیر طلبیدیم و او دست برداشته و ما
 چه فرموده و از یکدیگر دوری کردیم پس آن معلوم کردیم که آن شخص بهم از عجزان حضرت مولانا
 صاحب بود و در آن در پرده مانده قائل بود آنکه تبرک علم داد و حضرت مولانا صاحب با سلطنت
 شخص بیان فرمود اولیا قلمی سره ان عزیز از زبان حقایق بیان و نشان بتواتر تحقق شدند
 لیکن چنان این تبرک از مشایخ ارام مشهور و معروف نبود زیرا که در هیچ کتاب هیچ منقول و نیار غویا
 نقلی نمانده و بده و شنیده بلکه تبرک همه و پیر این مکان و ثنائین معطله و صلی و عصا
 و دیگر چیزها در کتب کلام مشایخ مشهور اول گفته و این تبرک با معلوم نیست پس این سبب بنحایمان
 و فقر او معلوم است و او را از کوه و پنجاب آورده و لیکن آنجناب از اولیا قدوس سره ان عزیز کسی است
 آن مشهوره که تبرک این تبرک شریفیت پیوسته گیرد و آن چیزی میزند بهر جهت نشانی بوقوع آمدن

از سبب ہیبت حقیقی بود چنانچه مولیاری و عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمود و ہیبت ہیبت حق است این از خلق است
 ہیبت این مرد صاحب خلق نیست پس میگویی سبب تسکین کاتب منتخب که چون بر کسی از زعم و
 قدرت خود چیزی بمان کرده چنانچه مؤلف مناقب شریفی هم بسط تمام ذکر نموده اگر این تسکین نیز
 بطریق اختصار حرفی چند برای داخل شدن در جمله اگر چه بحق آن رسیدن از جمله محال است بگوید
 مناسبی دارد چنانچه زنی برای خریدن یوسف علی نبینا و علیہ الصلوٰۃ و السلام قدری زیاده
 تنیده برداشته میرفت گفتندش که در بهای خریدن او چه نسبت دارد و گفت در داخل شدن در خریدار از
 همین کافیت پس میگویی که توبه آن تبرک شریف بدو طریق بنظر فقیر و ذہن قلیل سے آید که مال
 بدو طریق باصل واحد راجع است طریق اول اینکه قلم عبارت از تصرفات کامل می باشد چنانچه گویند
 فلان شخص ملک را زیر قلم آورد شیخ سعدی رحمه اللہ تعالیٰ فرموده معصراع در او درو علی زیر قلم بنویز
 میگویند که فلان بادشاه قلم بدست فلان امیر یا وزیر داد و یعنی تصرف ملک خود حواله کرده که ساخت
 و پرداخته او شاه را مقبول و منظور است و هر چه در حق کسی کند از غزل و تمجیل و نصب آن را خوف
 بازگروانیدن آن نباشد بلکه کسی اگر بادشاه فریاد کند باز رجوع با او و بند پس تبرک قلم از چنین با پند
 حقیقی یا نخستین نائب مناسب حقیقی و قائم مقام تحقیقی که قبل از او ان دادن این تبرک سالها بقبل
 عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ تا کید رعایت او نموده بود و چنانچه این معنی را مؤلف مناقب شریفی در
 صحیح ذکر نموده بخبر و ذوق تصرفات کلیه جزئیات حل نتوان کرد یعنی ساخته و پرداخته آنها در ملک و ولایت
 حقیقی از اقامت و اهدام امور و غزل و تمجیل حکام ظاہری و باطنی منظور است پس این در حد قلم است
 که همه امور ملک و ملکوت چه ظاہری و چه باطنی و البته ہیبت شریف او میباشد اگر میخواهد کسی تاوان
 و اواقف برسد و لایست رساند می تواند و اگر کسی ولی را تا ابدال و اوقات و گیر صاحب مدبر و
 نزل نماید یعنی با لید تعویذها هم می تواند کرد و اللہ تعالیٰ بر زمینیان رحمت خود را بر زمینیان
 لازوست او همه کسی میسر نیست او منظم اعطاء و منع و فیض و بسط می باشد و انبیا است که کار قلم
 و سبب است و هیبت عبارت از آنست که اللہ تعالیٰ بر تمام تصرفات نماند و باشد پس هم کار

وگفتار و حقیقت منسوب با و تعالی شانه میباش چنانچه مولانا روم رضی الله تعالی عنه میفرماید بیت
گفته او گفته المدب و دیگر چه از خلق عبد المدب و - طریق دویم بنی بر کشف حقیقت قلم و آن امنیت
که احادیث متعارضه در حق اول مخلوقات واروده یکے آنکه سرور کائنات خلاصه موجودات
علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات فرموده **أَوَّلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ نُورِي** و دیگر آنکه فرموده **أَوَّلُ
مَا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى الْقَلَمُ** و دیگر آنکه فرموده **صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى
الْعَقْلُ** پس جمع و توفیق میان این احادیث علماء جمہم اللہ تعالیٰ جنین فرموده اند که این هر سه
چیز یعنی نور محمدی و قلم و عقل حقیقت عبارت از یک چیز است که آن را نور محمدی صلی الله علیه و سلم
تر و صوفیه کرام رضوان الله تعالی علیہم عبارت از مرتبه وحدت که تنزل اول ذات مطلق است میگویند
و چون فیضان وجود از بعد فیاض بواسطه این مرتبه که علم اجمالی بلا تعبیر بیان میکنند بوده و قلم هم بحقیقت
بآن متحد است پس تمام فیضان بر قلم منحصر آمد از آن سبب رسول مقبول صلی الله علیه و سلم
فرموده **جَفَّ الْقَلَمُ بِأَمْرِ نَبِيِّهِ** و لهذا مولانا جامی قدس سره الغریر اشارتی با بمعنی از زانی فرمود
نظّم سخن از کاف و لون دم بر قلم زو و قلم بر صفحه هستی رقم زد و چو شد قاف قلم زان کاف موجود
کشاد از چشمه اش فواره جود و بعالم هر چه از بالا دستند و ز جوششهای آن فواره بستند و دیگر عالم
هم سر موده - چشمه قاف قلم تانہ کشاد و موج جو و از دل دریا نکشاد و پس داون قلم بدست آن
فخر الا ولیا قدس سره الغریر اشارتیت با عطای این مرتبه معرفت حقائق اشیا و اعطای مرتبه علم
که قلم خود عبارت از آن مرتبه است سوال اگر کسی را و هم آفتد بلکه کسان را فهم افتاده است که این مرتبه
مذکوره مراتب انتهایی درجات اولیا اند و حضرت فخر الا ولیا قدس سره الغریر در آن وقت در ابتدا
سلاک بودند این چگونه متصور می شد جواب او بدو طریق است یکی ظاهری و دیگر تحقیقی ظاهری
آنکه اعطای قلم اشارتی بود و باینکه نیز مرتب ذات آن فخر الا ولیا قدس سره الغریر حاصل شد لیست
نسل فرمایند که نصیب شما بشما خواهد رسید و تحقیقی آنکه این سوال از دیدن و شنیدن احوال دیگر
اہل الدیید شد و الا حال الفخر الا ولیا قدس سره الغریر دیگران نماند بلکه آنچه دیگران بعد از مجاہدت

شاقہ و ریاضات بی اندازہ حاصل سے شادیشان را و اول حال سبب استعداوات عشقیہ مدیر بود
 و چون این نعمت عظمی را انتہائی نمیباشد همیشه در طلب زیادتی میبودند تا کہ بمقامات اعلیٰ تر از ان
 رسیدند پس مصداق قول مولینا جامی قدس سرہ العزیز السامی درین فخر الاولیا بیشک و بیشک
 و لایح است کہ فرمود بیت اول او آخر منتهی بہ آخر اوجیب تنناہی و جمیع رموز انیمعانی درین چند
 ابیات برج نمودہ شد فہم من فہم نظم قلم سر بیت را سر را الہی بہ از و یک طرفہ از مرتبہ باہی بہ قلم
 فیض کمال ہر وجود است بہ قلم قسمت کن آن بجز وجود است بہ قلم رمزی ز امر کن فکانست بہ قلم سر
 کون و مکانست بہ قلم مقبول آن شاہ ازل شد بہ از ان مالک ملک لم یزل شد بہ قلم مجو و مینست
 بیان است بہ بنوکش بستہ کار و وجہانست بہ قلم را ز خدا را محرم آمد بہ از ان حجب انقلم زان مکرّم آمد بہ
 سپری زگنہ او کہ چون است بہ چو آن معیار علم بچگون است بہ زگنہ او کسی آگاہ نہ باشد پس آن بہر
 و مقصود و پیچیدہ و تفصیل این شکل سپیم بہ پس مؤلف مناقب شریفہ مینویسد کہ ذات فخر الاولیا قدس
 سرہ چه قدر بر مزار مبارک مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ متکلف بود و بعدہ حضرت صاحب شہید
 خود ذات فخر الاولیا چہل روز یا قدری کم فرمودند بندہ را یاد نماندہ لیکن اغلب این است کہ چہل روز فرمودند
 پس فرمودند کہ بعد از حضرت مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ کینہتہ بر مزار مبارک حضرت خواجہ قطب
 صاحب متکلف نشستہ از توجہات ایشان ہم فیضیاب شدہ بودم بعد از ان صاحب را وہ صاحب پر پیغمبر
 کہ یا حضرت بعد از حضرت مولینا صاحب و خواجہ قطب صاحب بطرفی کہ رفتید بیان فرمایید
 الفخر الاولیا قدس سرہ العزیز فرمود صاحب را وہ جو بعد از ان زیارت سلطان المشائخ صاحب رضی اللہ
 عنہ رفتیم چون زیارت آن حضرت مشرف شدیم چند روز و اسباج متوقف ماندیم و عبات ابوالوارث
 تقریبات محبوبیہ او نشان مبطرا آمد اول آنکہ از روشہ و مزار مبارک تمام نوشیدیم و بعد از ان
 کہ ہر روز شیشہ عطر بر مزار شریف میپاشند از ان ایقدر بوی خوشتر بود از ان چون از ان
 ماورا نجات نہ ماندیم و گاہی عطر پاشی ظاہری ندیدیم بعد از چہار پنج روز از اندام پر سپیدیم کہ
 وقت عطر پاشی بر مزار شریف نامید او نشان گفتند کہ ما گاہی نہ نامیدیم کہ بن قدر بسیار خوشبود

از کجا است او نشان گفتند که این خود از محبوبیت حضرت است ما گفتیم که سبحان العجب نشان محبوبیت
حضرت است که قطعه زمین عطرناک شده است و دریم آنکه در شستن کجا نحوی راحتی یافته شد که
بر خاستن و دور شدن از آنجا دل نمیخواهد و تصرف کرامت پنهان مبطراً آمد که آنجا احدی کس بی کرامت
کرامت آنحضرت زرقند و لطف و لطائف چه صوری و چه معنوی به آسندگان میسر گردیدند بلکه آنطور
فیض طابری و باطنی سے بخشیدند که جایی گفتن نیست پس فرمودند که در روضه امیر خسر و رضی اللہ
عنه که عاشق صادق پر عینی جناب سلطان المشائخ است و روضه مبارک اندک دور باطن طرف حضور
الوزیف صلوات اندک در آستانه واصل است از جذب و عشق و سوخت محبت الهی چنان تاثیر دیدیم که
بجز و پیرن مزارشان خود بخود گریه می آمد یک مرتبه بغیر آمد که مردی سپاهی در آنجا آمد و زیارت کرد
چنان حالت برومی رسید که از گریه بیوش شده بزرگین او افتاد و دستارش بطرف افتاد و شوی
که بدست او بود و بطرف دیگر در روزی بیداران که درین ملک او نشان را او نامند اتفاقاً بر مزار
آمدند با نظور شدند که بلیامی او نشان از گریه و بیوشی بطرف او نشان گریه کنان بطرفی افتاد
و لولیان برای مجرا آمدند با وجود لباس مجرانه بزرگین فطمان گریه با با محال است آنجا فکر کردیم که از جذب
عشق و سوخت ولی امیر صاحب با نچین عوام الناس تاثیر میرسد بخاصگان چه حالت رسید و باشد
بعد از حضرت خیرالاولیا قدس سره الغریز این بیت خوانند بدین است از سوختگان عشق چون
این ظهور که جان دلش شد از آتش عشق پر شور پس فرمودند که صاحبزاده جیو پس از چندین
از آنجناب رخصت یافته بمکان حضرت خواجه نصیرالدین چراغ و بلوی که از مکان حضرت سلطان
المشائخ صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنه سه کرده بطرف جنوب است رسیدم و زیارت او نشان و بجز
شیخ بحال الدین مشهور بجلامه که مزار مبارک شان نیز در آستانه چراغ و بلوی از روضه خواجه صاحب طرف
شرق بانگ فاصلا است مشرف شدیم خواجه صاحب روضه است و شیخ صاحب روضه میدان آستانه
لیکن گرد سواد مزار فیض باو نشان کتیره چونه دار است بچندی در آستانه اقامت پذیرانم گوناگون
فیض آن حضرتین شریفین در باره رسندگان آنجا مشاهده کردیم صفا خراوه صاحب علیه الرحمه فرمود

بر هر مکان اسم آیدگان بگیرد بخیر خود و بگوئید حضرت فخرالاولیا قدس سره الغریز فرمودند که ما را هر جا توجیه حضرت
 فخر عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ شامل حال است از توجیه قبله عالم رضایات بر صاحبان نیز مصروف میشود و این
 بیت فرمودند بیت هر کس بدیشان از صدق دل رسید بی نیل مقصود کس از و نشان بازنگردید
 پس فرمودند بعد از منقذ از انجام خصی شده در شهر دلی آمدیم و در مدرسه مولینا صاحب نبرد مولینا شمس الدین
 ما ندیم و زیارت حضرت شاه کلیم الہدوی که در شهر دلی است رفته مشرف شدم اگر چه روضه نشان نیست اما
 جای شان قطعه بیست بنظر آمدوران سر سفر حست یافته شد و بعد از زیارت تمام پیران عازم بطرف اجمیر شریف
 شدم صاحبزاده صاحب جو چون از دلی بصوب اجمیر شریف روانه گشتم اگر چه واقفیت آن طرف هیچ وجه
 نبود لیکن تنوکل الہی بقطع چند منازل که مسافت زیاد و از صد گروہ بود و در اجمیر شریف رسیدیم زیارت
 جناب حضرت خواجه معین الدین قدس سره الغریز سلوات پاب شدم و چند آنکه در اینجا ما ندیم شب و روز بجنوب
 روضه منوره گذرانیدیم از فیضان حضور و ظهور کمالیت حضرت خواجه صاحب صدقات ماشه و خوارق کرات
 ایشان دیدیم و چنین معلوم می شد که خواجه صاحب ظاهر شسته غلایق را فیضی می بخشد غلایق دیگر
 بجای خود که فقیران لنگوٹ و آرسدہ در روضه مشوروی آمدند و می گفتند که خواجه جو روزی ما بدید و
 بدمانید کسی را که ویرمی شد و غصه آید و بجایا گویمان می بودند که خواجه بد و خواجه بد و اگر ندی دند که بزرگ
 بزنم و در آن گفتن گفتن غرقناک می شد آخر کسی آمد و چیزی بقا و دی بوی میرسانید بعد از آن بندگان
 و نیاز کرد و می رفتند معلوم شد که خواجه صاحب از آن گفته شان پسندیدگی داشتند و الافی الحال طلب
 میرسانید چند آنکس درین وجه فقرانشه واروگداگر فیضیاب متفراند و شب و روز مثل ابایم
 دیگر بزرگان غلایق در اینجا جمع شده می آمدند و چند و مسلم لیسان حاضرمانند فاصد وقت شام تا
 هنگامه زایران و سالکان و پیشه و کوشنی فاقوسی و دیواری و اندرونی روضه شریف از دنیا
 رم میبود و مجلس سماع همیشه شده می ماند و کینی سرو گوئی اول امر شب تا صبح در آنجا
 شده می ماند و عمل مزار مبارک و صد لپاشی همیشه می شد و سوسوئی ندان و بزرگ
 لواحتان روضه شریف و کارکنان روشنی و در نشان و فوالان کنجیبیان و باشکی و منشی و مستوی و

و چون کیدار و نقارچی و عالمان مدرس و حافظان و امام سجدستانه که آن مسجد سفید و سنگین است و
 لنگر پزندگان ہمہ کس موجب خوار از خزانہ حضور انور است و در خزانہ و ہمہ کار بار و ضمیمہ منورہ تا عرس حضور
 مختار متولیت صاحبزادہ صاحب علیہ الرحمۃ رسید کہ خزانہ از کجا میشود و الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریز
 فرمودند کہ شنیدہ شد کہ از بادشاہان دہلی جاگیر در وجه نظر حضور انور مقرر است کہ نسبت موضع گفتند
 پیداوارش جمع میگردد و از ان خرج می شود فرمودند کہ ما سوائی آن بادشاہان دہلی و کہن و امیران
 و نوابان ضلعات ہندستان علاوہ مذرات نقو و صدقہ بلکہ ہزاران مبالغ آمدہ می ماند و اللہ اعلم
 و پنج صاحبزادہ علیہ الرحمۃ ذکر جوگی و شادی و پوی کہ خواجہ صاحب در اجمیر مقابل شدہ بودند از ان
 فخر الاولیاء قدس سرہ الغریز پرسید کہ اگر از ان ہشما معلوم بود و باشد بفرمایید کہ شنیدہ شد کہ ان
 جوگی از خواجہ صاحب حیات دار و دور جنگل برای مد و مسافران راہ گم کرد و دشمنان مقرر است و
 ہشما نیز ماتی شدہ بود چہ گو نہ است پس الفخر الاولیاء قدس سرہ ساعتی سکوت و زریہ بعدہ بر زبان
 لفظ مبارک راندند کہ صاحبزادہ صاحب جوچیان شنیدہ شد کہ وقتیکہ حضرت خواجہ صاحب رضی
 تعالی عنہ در اجمیر تریف رسیدند چہل و رویش ہمراہ داشتند اول بر سر تالابی کہ اناساگر نام است
 از آب پر شدہ می ماند بعضی از چشمہ گویند و بعضی از نہر کوچی و بعضی از بارش باران ویرہ کردند
 فقرا از ان آب وضو کردن گرفتند و بعضی بنماز و نوافل گذاردن شروع نمودند چون ہمہ
 آنجا آمدہ دیدند بفقرا گفتند کہ ہشما مسلمانان از کجا آمدید این مکان جایی پرستش است برینجا
 چرا کردید بر فاستہ بروید کہ اگر راہ شنید شمار از کوہ نمودہ برخواستہ اندیدہ خواہد دادہ و رویش
 بخواجہ صاحب رضی اللہ تعالی عنہ از ان عرض کردند خواجہ صاحب فرمود کہ باو نشان بگوئید کہ
 موجودہ آب ہندوان مسلمانان را مشترک می باشد پس یکطرف شما کار خود بکنید و یکطرف
 او نشان گفتند کہ یکطرف تتران راہ شینہ شما برستہ دور شود خواجہ صاحب فرمود کہ طرفی تتران نش
 باشد و یکطرف نشستہ باشیم درین تکرار تتران ہم آمدند و آنہا را نشانیدند خواجہ صاحب را باز بار بار
 گفتند کہ تتران پس راہ را خبر کردند راہ گفت فقیران شبان شب بر فاستہ روند بہر والا علی القصاب

لودہ برخواستائیدہ آید پس بوقتِ آخر پاسے شب کہ سارہا مان تتران را برای چرائید
 فراسندن گرفت یہ بنید کہ پاوشکم تتران بزین چسپیدہ است ہر چند کہ زد و کوب ساختند تتران
 بر خاستن نتوانستند علی الصبح این خبر ہم راجہ رسانیدند راجہ پر شورش شدہ بطرف حضرت گفتہ
 رستا و کہ تتران مارا سحر کردی کہ بر خاستن نتوانند خبر دار باش کہ پیر و مرشد ما ہم سے آید پس یکی
 و گی جیال نام و یکی شادی دیوی کہ تمام سحر کار بو و ند و مد و کار راجہ شدہ می مانند راجہ او شان طلبیدہ
 گفت کہ اینچنین فقیری سا حرامدہ و مارا خراب کردن میخواہد چنان بد و کنید کہ او دور شود ایشان
 بران ساعتی شدند لیکن مجا صحر و مجا کرامت پس اول خواجہ صاحب ابریق خویش بدوشی و
 لہ از تالاب پر کردہ بیمار چون اندر شیش ابریق را و تالاب فرو کرد آب ہمہ تالاب و ابریق آمد
 و در بلنجید تاکہ تالاب خشک شد چنانکہ گویا گاہی در و آب نیفتاد و از خشکی تالاب کہ آب سوامی تالاب
 در سجاہر گز موجود و نبو و نیز راجہ سارہا رسانیدند راجہ ازین فریاد او شان بحال تاکید کردہ کہ شما تمام
 عمارتا میخورید اگر فقیر از شما دور نہ شد از شما بی اعتقاد خواہیم شد و چیزی ہم نخواہیم داد پس آنہا بکوشش
 نام در سحر سازی شاغل شدند چنانکہ ساحران فرعون پیش موسی علی نبی و علیہ السلام سعی نمودند مگر کذب
 راست چگونہ بار شود و صاحب زادہ صاحب علیہ الرحمۃ گفت کہ آری خواجہ صاحب موسی وقت بو و ند کہ پیغمبر
 فرمودہ اولیا امتی کا پیار نبی اسر ایل و راجہ نظر فرعون بودہ باشد الفخرا لاولیا قدس سرہ الغریر فرمود
 کہ بیشک آن احوال ایشان بران محط بو و اما بعد و سہ روز دران مقابلہ شادی دیوی بکرامت
 خواجہ صاحب کہ بران ساحران غلبہ یافتند مقرر گشتہ مسلمان شد و چوگی چند روز مقابلہ داشتہ اما آنکہ
 آب تالاب ہمہ در ابریق خواجہ صاحب آمد بو و فلایق غرابا خواجہ صاحب مالش کنان استغاثہ نمود
 کہ از تشنگی خراب شدہ ایم نصیب آب ادا شود پس خواجہ صاحب از رحم ولی ابریق و تالاب رنگون
 ساختند تالاب بدستور آب شد پس از نیوجہ بکرامت حضرت خواجہ صاحب آخروجگی نیز ندانند
 تاب شد و بدست حضرت خواجہ صاحب مسلمان شد و نیز سائل گردید کہ یا حضرت ما را میات و این
 نصیب شو حضرت خواجہ صاحب فرمود کہ شما خضر بیابانی باشی برو در جنگل مانی در اہم گشتگان

حد و اجیر را و گمنامی مد و کرد و با شکی پس آنجوگی که جیبال نام داشت مسلمان شد و از خواجہ صاحب حضرت
 بیابانی لقب یافته در جنگل میان فسلعات می ماند و با بخوبی ملاقاتی شد - ذکر معاوضت فخر الاولیا
 قدس سره العزیز از سفر هندوستان و ملاقات حضرت بیابانی - چونکه ما بعد از چند ایام از حضور خواجہ صاحب
 علیه الرحمۃ مخص شده بودیم پس معاود شدیم براہ بیکایر خیال اینکه از طرف بیکایر و پنجاب رسیده شود
 اتفاقاً کسیکے شخص دیگر در آن راه ہمراہ با گردید و او گفت کہ در بیکایر میباشتم چون دو منزل پیشتر آمدیم
 و بیک منزل در جنگل آن ہمراہ ما را تشنگی غلبہ کرد و از ما آب طلبید با و گفتیم کہ آب با ما نیست ہمین بیکایر موضع
 رسیده از آب نوشا نپیدہ شو و او پیشتر رفته آب آب کرد و ہمچند تسلی کرد و می شد او ہمین شد و رفت
 ما حیران شدیم کہ برای این چه کرده شود و درین حال خیال آمد کہ آن حضرت بیابانی کجا باشد و در فکر آب طلبی
 آن ہمراہ را دین از ما گم شد پس در آن حیرانی گاہی می استواریم و گاہی رفتار نمودیم درین ناگاہ
 از دور شخصی ظاهر آمدن گرفت آمدہ آمدہ مغال ما آمد در میانہ قد لطیف و جو و ہند و ستانی پوشاک سفید
 چرگنی قح چونی و و لچی بستہ در دست تریب رسیده گفت کہ میان اگر شمار تشنگی است و و لچی
 بگیرید و در آن آب است نوشید پس آنکہ بہت ما و ما ہمراہ خود دادیم و گرفتہ آب نوشید پس
 آب باقی بود ما ہم نوشیدیم ہنوز آب باقی بود و و لچی و پس دادیم و راہ پر رسیدیم اد بطرف
 اشارت کرد و بر اشارت او قدری رفتیم راہ یافتیم درین واسطہ کہ حضرت بیابانی ہمین است خوانند کہ
 چیزی از او پرسیدیم و از ما گم شد ہر گاہ او گم شد خیال آمد کہ ہر دو کار ما از او میسر شد حضرت
 بیابانی ہمین بودہ تا سف خور و ہم کہ صاف نشد و نہ چیزی پرسیدہ شد آخر از فرمودہ خواجہ صاحب
 تعالی عنہ کہ بملاتی شدن گمنامی و در سو ماندن خود از شناخت او محقق شد کہ حضرت بیابانی ہمین بود و صاحب
 صاحب علیہ الرحمۃ فرمود کہ الحق ملاقات او اگر کسی شود برین وجه شود کہ سوای نمودار شدن صوت
 گفتگوئی ظہور نمی باید - و کہ ملاقات الفخر الاولیا قدس سرہ العزیز در وقت معاوضت از
 ہندوستان ہیکی از بزرگان ہند کہ در لباس پامہیان جمعداران بود - پس صاحبزادہ صاحب علیہ الرحمۃ
 پرسید کہ از اجیر شریف در پنجاب و بہار شریف چگونہ رسیدید فرمودند کہ یا حضرت از اجیر شریف براہ ناگاہ

روان گشتیم مکیزل در موطنی رسیدیم که نام آن موضع کوٹہ پتی بود وقت عصر بود کہ در مسجد آن موضع
 آمدہ نماز گذارده نشستہ بودیم کہ نماز شام نیز گذارویم پس شخصی سپاہی شکل کہ چند مرد دیگر نیز ہمراہ
 او بودند در اینجا آمدہ نماز گذارند بعدہ روشنی کرده آوردند و مسجد را مشاہدہ کردن گرفتند چون
 ما را دیدند آمدند کہ جمہدار بود ما را گفت کہ ای میان صاحب اجمیر شریف شما آمدید گفتیم آری پس این
 شمع روشن شدہ و خواجہ ہائی و طعام نچتہ از نان و حلوا و گوشت وغیرہ آوردند و پیش ما نهادند
 و چندان کس از آن تناول کنایند پس ما را گفت کہ میان صاحب شہاب بر ڈیرہ ما کہ از اینجا چند
 بیرون است تشریف فرما شوید آخر ما بہر وجہ بر ڈیرہ خود بردیدیم خیمہ تنات بر پا بود ما را اندر ڈیرہ
 یک چہارپائی در اینجا افتادہ بود و بران یک دہر فرس شدہ بود ما را بران نشانید و خود بر کی چوبی
 کہ در اینجا افتادہ بود نشست و حکایات صالحین و نکات بزرگان صاحب حق الیقین بجز کہ آورده
 چنانچہ سخی از انہا این حکایت یادماند کہ گفت فقی من در دہلی شہر لہن بہر ڈیرہ کی رفتہ بودم اور
 نماز نوازل مشغول بود تا دیرنشستہ ماندم پس طوڑ اور صفائی قلب خیاں کردم اور بعد از نماز آدای
 نوازل بر من نظر کردہ فرمود کہ صفائی قلب حسن است اما مطلوب اصلی استعراق در شاہدہ جمال الہی است
 کہ از ان ہم خبر نماندہ باشد و این مصرع خوانند مخرج کان را کہ خبر شد خبرش باز نیامدہ در نہ وقت
 صاحبزادہ علیہ الرحمۃ این بیت خوانند بیت تا در نو پندارستی ہستی باقیست ہمیدان یقین
 کہ بت پرستی باقیست پس آنفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز فرمود کہ صاحبزادہ جوید گشت
 العجب دیدم کہ معنی العلم حجاب الکریم است کہ اگر کسی را واردات شایہی وارد است مگر از ان دارت
 خود در ان واردات آگاہ است پس آن آگاہی اورا حجاب الکریم است کہ علم معنی دانشستن است
 فی الجملہ بعد از ان آنفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز فرمود کہ صاحبزادہ جوید اولیاء
 کہ دوہر بران مفروض بود شستیم چیزی مثل خارتان یا کنکر یا مارا از ان بین برختہ بطریق خفیہ
 ماوریزید و ہر برویم کنکر یا سنگین معلوم شد حیران گشتیم کہ این چہ بات است بیلین از لہجہ و پیرسیم آخر
 بعد از گذارون نماز عشاء چہارپائی و مگر طلبا بندہ در ان دہر فرس کنایندہ را اشارت کرد کہ حضرت

شاید صاحب معنی بوده تبسم کرده چیزی ازین باب کشف نکرد بلکه نیز یک سیده بقصد موسی شریف
 بجائی نزدیک نشست و چون مرضی او کشف احوال نبود آنحضرت اولیاء قدس سره نیز بعد از آن بن
 نفرموده بلکه گفتگویی ظاهری شروع نمودند و فرمودند این سلاح را چه نام است چگونه آن کارگر می
 پس او گفت که صاحب من این اقرا بین میگویند پس آنرا نگون ساخت گویهای متعدده بیرون
 آمدند کاتب یا دنامه که بازوه دوازده گفتند یا هفده هزده گفتند و از آن بختب سفر نمودند
 تا که محبس خاست شده خود اراده قیلوله فرمودند آن هر دو موسی نموده مخلص شدند پس انجمن
 مستورا مستور میگزارند لفظ - و آنکه مردان خدا تابع بوند + هر چه امر آید بان فالخ شونزده
 حق آید با ایشان مبدوم + وحی دل خوانندش این اهل کرم + چونکه عالم شد لعلم من لدن + می بود
 هر کار او از امر کن + بعضی رازان وحی حق لوزشاند + چون نبی بر تخت تعلیش نشاند + و نبی قست
 خویش است اسپر صحبتش اکیسیرس را کرد زرد + گفت یغیر بدانش ای قتا + عالمان امنتم چون
 انبیاء + انبیائی اول موسی است بودند که چه گفتگو بخلق الله بود + هر دو کارش برضائی حق بود
 که خودی خود فانی مطلق بود + یک گروه دیگر است از اولیاء که بود اندر جمول سیریا + از درون
 شوشم شان شعله زنند + و زبردن سوکس ندانند که کینند + قوم ثالث از همه پنهان تر اند + شناسا
 باشند بیگانه زمیند + در لباس اجنبی میکوشد او + فی زخودل ز امر حق رو پوشد او + یکدگر را می
 شناسند این همه + توجه دانی که کیانند این همه تو بگوئی که حکایت می کند + او زرع تو مثالی منزند +
 تو بینی خفته او در نظر + او فراز عرش میدارد منقش + عرش چه بر لامکان تا بد او + چه در اندیشه ناید
 یا بد او + این سخن احد و اندازه مجو + از مقال فخر جانها باگو + ذکر بعضی امور متعلق براه بوقت معاودت
 فخر الاولیاء قدس سره العزیز از هندوستان پیش صاحب خیراده صاحب علیه الرحمت بعد از آن
 آنحضرت اولیاء قدس سره العزیز فرمودند که از آن شخص حضرت شده روانه شدیم شخص دیگر همراه ما درجا
 شنیدیم که اینجا خوف دروان می باشد آن شخص که همراه ما شده بود نهایت هر سان گشت ما هر چند او
 تسلی میکردیم که ایچوان ما و شما فقیر هستیم چیزی نداریم دروان را چه کنند تو چرا هر سان هرگز گشتی

همچنان هر سان میرفت پس از او پرسیدم که شاید چیزی نزد خود داری که چندین خون غلبه کرده گفتند که
 بجز روپیه نزد من هست ما او را گفتیم که آن مبالغه مرادیه که من قبا بگویم و در آن مجال نسبت کنز و آینه
 و در جای از من گیری پس آن مبلغ بمن داد من آن مبالغه را در جنگل کرده که و گنگ و خاشاک و خس
 بسیار بود و در دست دور را از انداختم و با او گفتم که خوف همین بود الحال خوش خوش روید
 که چیزی خوف نمانده اگر در آن آمدند چه خواهند کرد صاحبزاده حیو سالیق ازین از خوف ترسید
 پس از سبب ندانستن با آن مبالغه را بخوی که به کنان ما را شناسم و بان شد که چه گفته آید و حضرت
 فخر الاولیاء اقدس سره التزم درین گفتار تنبیه هم فرمودند و صاحبزاده علیه الرحمته بلکه تمام مردمان
 کجری در خنده آمدند پس فرمودند که هر چند آن وسیله را جستجو نمود چیزی نیافت پس هر چه او میگوید
 ما موش شده میفرستیم و گاهی در خود تنبیه هم می کردیم فی الجمله یک دو منزل در ناگور رسیدیم
 در آنجا بزیارت سلطان التارکین خواجه حمید الدین گوری مشرف شدیم صاحبزاده حیو حضرت سلطان
 التارکین بخوی تارک نظر آمده که باید ای نذر گذر نهادن او شان یک شیره گنگ که در آن وقت
 چیزی دیگر موجود نبود در دامن جامه بسته بودم هر گاه که بر فراز مبارک او شان زائر شدیم خواستم که
 آن را از دهن کشاده نذر گذارم دیدم که گره کشاده شده بود و آن کو دیها در دهن میچون بود
 تعالی اعلم که کجا کشاده نهادند در آن وقت دانستم که حضرت سلطان التارکین از شمش کو طی
 هم تارک که در همان نده چه تارک دنیا بودند صاحبزاده حیو چون از مکان سلطان التارکین علیه الرحمته
 پیشتر روانه شدیم در کینه زال را ده ما آمدن بر راه بیکانیر بود و در منزل دیگر بر راه مانسی حصار پیدا آمد
 چون از آنجا راه مانسی حصار پرسیده راهی شدم آن شخص که با بجز روپیه در جنگل است فنا که
 انداخته بودیم از ما سوال کرد و گفت که میان صاحب مرغ عیال کثیر دارد و نادارستیم در آنجا
 و جنگل نداشتید از جای هزار شدت از وجه گدا و غیره بدست آورده با بجز روپیه میبردیم و
 الحال آنکه نمانده نیت داشتیم که هر گاه در یکا نیر شام را نهند و بی که آن بزرگ است ای حواله تمام
 نموده بود بختییل خود امید که در آن حال که در کجری از آن بن نزدن است و در غار خاکبند

نزد من اکنون که شما با بیطرفی یکجا نرسیدن معطل فرمودند اگر آن بندوی برین عتاد و نمانند
 هر آینه میباید تحقیق نموده خرج عیال سانه در عا نموده آید صاحبزاده چو بعد نظر را بجان کردین بجز روی
 او و الحاح او در رفتن خود یکجا نرسید که نماند دی حواله او ساختیم و از یکدیگر خصمت شدیم و بدان
 طرف با بیطرفی وانه گشتیم پس اگر چه از ناگواری منزل منزل و مهنجات اتفاق شگباری می شد
 با تحقیق تمام مهنجات هم نمی نمودیم زیرا که توقف در کدام جا بکیاس می کردیم جادو و پانچ با ده
 نه می شد و نیز چون موسم تابستان بود قافله با آمد رفت اکثر شب بیکدیگر و در آن زمان گاهی اتفاق
 همراهی قافله می افتاد چنانچه شبی بیک قافله در جای رسیدیم که چندی شبی باقی بود این قافله بر آن
 خوردن آب نوشیدن و سوختگی دم قدری توقف کردند تا نماز عشا نگذارد و بودیم از سبب قافله
 نماز شروع کردیم و گذاریم و چون شبانار نصف گذشته بود نهجی را نیز متصل بن شروع کردم هنوز
 چند کعبه تجمیع باقی بود که قافله روان شد پس شبی آن باقی را خوانده و پراودیدیم چو شب
 تاریک بود منزل کوهی بود و از راه قافله بیطرفی بگیریم آمد چون چندی فتم و قافله را نیانتم و تنها نام
 جبران گشتم چندان گوش نهادم که گراز که می طرف آواز از میان شبنده شود و پیش نشووم پس چنان
 شماره قلبی ختم که او را مقابل شبیانی نهاد و بر دم بکین ان هم گاهی بکدام گاهی بکدام طرف می
 فی الجمله از آن سبب بکس شتره در جای بنشینم و خوفناک شدم که در اینجا کدام بلا پیش نباید و پس
 تشنگی تنز روید و پس گه آن اسم قبا عالم رضی الله تعالی عنه بر زبانه جاری شد پس ساعتی نگذشته بود که
 آواز قدم آدمی در گوش ما رسید درین بنیاده حرفی آمد که کدام بلامی آید درین آن شخصی قریب
 و صیبت ما را آواز داد که در اینجا نشسته کدام مستی امسته گفتم که ای ام از قافله جدا شدم در اینجا
 شرف نشسته ام و گفتم چگونه از قافله جدا شدمی تحقیقت بخوانان بیان کردم او گفت این چنین باید کرد و بدی
 که حال چه است پیش آن درین در جواب با طموش نامدم پس گفت اگر نشسته باشی ترا آب هم پس من آب
 طلبیدم و از آن مشی بر دم آید که گفت که شمار که کدام مکان فتنی است من نام مبارک شریف
 تر شدم اگر گفت آن شریفی از شما چندین منزل آواره کوهی که می آید بسیار آب است

بر سالم ازان پیشتر بر سیده پر سیده در بهاران شریف بروی بالچه او پیش باشد و او پیشی شریف
گذشته بود که صبح صادق شد و چاهی بود که در آن بود از شد که چندی لال بر آن نشسته بود پس مرا گفت
که ایمان برین چاه برو نماز بخوان پس ازان آدمیان از سنده بهاران شریف و شمع که در میان
راه باشند پیشش نموده برو چون هنوز تاریکی باقی بود آن شخص از صورت دیدم لیکن پرسیدم که
شما کدام کس هستید و بکدام وجه درین جنگل در شب مایل ماتی شدید او گفت که از حاجی پرسیدی که آیا
هستیم و بیماری آمدنیت جنگل و غیره می سایدیم ازان سینه بمالای شدیم بر قطب خوانی رسید
همین سخن گفت تا پیدا شد پس بخیاں آمد که از جانب قیام عالم رضی الله تعالی عنه مددی رسید با
و الله اعلم باز آن خضر سیایانی آمدند چون سچاه ند که را دم و هو که در دم و نماز گذاردم از آنجا که روانه
شدیم شهر شهر که شهرهای قدیم به بیابان است قطع منازل کرده شهر به شهر رسیدیم پس آنجا گاهی از
کدام طرف و گاهی از کدام طرف بهاران شریف غایز شدیم لیکن در بین آن نام یک شهر شیراز زبان
حقایق بیان آن فخر الا ولیاء قدس سره العزیز نشینده و نام دیگر منازل معلوم شد تا شیراز رسید که
ما غره مبارک رضای شهر به پیش دیدیم و نیز فرمودند که کیم و پیر و ضعیف از به پیش سر راه شده بودیم
نابستان و گرا بود با وجود صنعتی و پیری خود بود در موسم تابستان تمام روز همراه با قطع منزل میکرد
و روزه میداشت و نیت میکرد و بوقت افطار من نیم نان با بیادیم بر آن قناعت میکرد پس چون حضرت
فخر الا ولیاء قدس سره العزیز لفظ بهاران شریف رسیدن فرمود و ما جزا در علیه الرحمن رسید
که با حضرت کدام وقت بود که شما داخل بهاران شریف شدید چگونه بجای است حضرت قبله عالم
رضی الله تعالی عنه شریف شدید آن فخر الا ولیاء قدس سره العزیز فرمود که غریبانه از بغداد بیاید و کلمه از آن
روز بر آمد که در آن شریف رسیدم شخصی از طرف شریف بهاران شریف بیاید و ما را
از دیر رسیدم که قبایه عالم رضی الله تعالی عنه بکدام جا شریف است از ما و گفتند که در آنجا که در آنجا
از قطب بر سر راهی زید در خندان شدیم نشسته اند در آنجا که در آنجا که در آنجا که در آنجا که در آنجا
بر یک چهار پا زیر آن خندان اجلاس داشتند و یک چهار پا دیگر منتظر آن چهار پا بود عالم رضی الله عنه

افساده بود بران دو شخص معمر تا بین هندوستانی وضع نشسته قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہما
 آهسته آهسته گفتار میفرمودند و ایشان نیز جوابی کردند و دیگر چند مردان مشرا و غیره گرد آمدند و
 چهار یا بعضی نشسته و بعضی ایستاده بودند من قدسوسی حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہم نمودم و
 دست مبارک بدست من بطریق تصانیف نهادند سپس من در صفت درویشان نشسته
 لیکن قدر از چهار پائی مفاصله بود و یک طرف نشسته لیکن نظرها با حمله بطرف قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 بود از آن بگذرد مرتبه بنظر آمد که از چشمان مبارک قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ آب اشک فرو می افتاد
 حیران گشتم که این چه سبب است آخر معلوم شد که آن مرد و شخص را پیر برادران حضرت نزد درویشان
 حضرت مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ حاضر المحدثت بودند و تازه از دہلی شریف آمدہ بودند و
 قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ نیز سجالو وقت طلوعی شده بودند و قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہم کیفیت حال حضرت
 مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ را روشن شنیدند و در دیاب سی گردیدند از آن چشمان مبارک
 پر آب و اشک بر می گردیدند سپس آنحضرت اولیا قدس سرہ العزیز فرمودند که اگر چه قبله عالم
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ بر آن درجه بان دور و متوجه بودند اما بعد از ساعتی در آن نظر کرده فرمودند
 کہ ای میان شما ہم از هندوستان چنده آمده و زیادت مولینا صاحب دیکر بران ملی و چشم بر لب
 رضی اللہ تعالیٰ عنہم کرده آمدی آهسته زهن کردم چو حضرت پس بدرویشی کہ فریب جفتو نشسته
 بود فرمودند کہ میان این فقیر از هندوستان بموسم گرنا آمده گری باب شده باشد قدری
 شربت کرده بیار آن خادم حضرت رفته شربت میداد و در میانہ ساخته آورده پیش نظر
 مبارک قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ برد خود بدولت بدست مبارک خود گرفتہ و ما را نزدیک
 طلبیده در دست من عنایت فرمودند و ارشاد شد کہ بنوش لبس بنوشیدم صاحب دہ
 عذیہ الرحیم فرمود کہ عجب لطف قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ در بارہ شما بہ طعم آید الخمر الا وہا
 سزہ العزیز فرمودند کہ با کدام کدام لطف قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ در بارہ ما مصر و مالودیان
 نمایم و از لذت آن گذارش سازم ہمیت گرفتیم ساغری از دست سی اللہ تعالیٰ پدید می آید

پس فرمودند که بعد از ساعتی چون مجلس از آنجا برخاستند بهمانندش اشاره شد که این فقیر را
در فلان چوباره دیره گمانید و میان غلام رسول لائگری گفته بود که مراد از باره نان است این بیشتر
سیداده باشی و خود قباہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ بدلت بخانه تشریف فرما شدند و بار آن در پیش
بجای که ارشاد فرموده بودند نشانده برفت یک فقیر سابق در آنجا و نزدش متوقف ماندیم
لیکن چندی انتظار داشتیم که مبادا باز بطور سابق ارشاد و باز رفتن بگریز شود تا آخر تسلیم گشت
که توقف در حضور مقرر است و آنکه میگوید تسکین بکتاب منتخب که میگوید اولیا
خالی از حکمتی نباشد پس امر کردن قباہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ الفخر الاولیا رضی اللہ عنہ
بعلم خواندن بظاہر از خود دور داشتن نکته است که در تحریر بنی آید و بی آنکه چون مزاج مساک
الفخر الاولیا عشقی یافتند و عادت حکیمان ظاہری یا لونی نیست که به جانب رجوع طبع بینند
معالجه را با نظیر عمل آردند که زود قبول کنند پس حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ در تمام عشق نشان می
فرمودند زیرا که در سحران ظاہری تر از محبت معروف است چنانچه روایت از سرور کاتب علیہ السلام
الصلوات و اکمل الحجیات علی الہ و صحیح مشهور است که یا ایها المرءة زر عناء و رجاء چون نذر خنده
بر بسیار بخر به زود معلوم فرمودند که از غل غشش پاک عیار است زود بصیحت خود که اکسیرش برود و
قبول فرموده بشغل اشغال طے مقامات عالیہ سرور و لادفات نمودند و هم در آن دن بخرت میداد
دست حیرت خود شاراتی لا تعداد لا تحط منظر او بی آنکه شایسته بود یا اینکه ذایق لمیغ آن که به هم
بود باز بشیرینی وصال تبدیل می یا بدلتی فرمائید امیارت موافق حال چرخش است
یا یکبار بار یا بدید ز بلا و بیم فرقت دل به غبار یا بدید گاه در حشر و جانان چون گل بهار شدند و گاه
پیش ناوک دل خود و سکار یا بدید گاه راز باز گوید گاه غنچ و ناز بنید و از ننگ شک او شک
تمشیر ابرو مشن جان افدائی سازد و در چشم ز گمشد سهر بر خاری یا بدید نه از نغمه شکر و کسب و کسب

در روزی صد بار بگوید یا بدید ز بلا و بیم فرقت دل به غبار یا بدید گاه در حشر و جانان چون گل بهار شدند و گاه
پیش ناوک دل خود و سکار یا بدید گاه راز باز گوید گاه غنچ و ناز بنید و از ننگ شک او شک
تمشیر ابرو مشن جان افدائی سازد و در چشم ز گمشد سهر بر خاری یا بدید نه از نغمه شکر و کسب و کسب

بعد از رسیدن از هندوستان نزد خود متوقف فرمودند برزاول تا روز آخر پنج لوتهما و لوازش
 سرفراز فرموده داشتند الفخر الاولیاء قدس سره العزیز نحوی بر لفظ مبارک اندک که صاحبزاده چوپور
 اول که مارا به پروانگی جای ڈیره و عطائی چیزے خوردنی طعام بلفظ مکرراً از لشکر شریف مرحمت
 شد این عاگویی بد اسباب شسته به سبب عدم واقفیت خاموش گذرانیم بعد از این سمان و بشر
 شربت آرند و بمکان نشاننده یک گرده نان خشک مقدار یکپایا قدری کم آورده حواله من
 کرد آن خورد پس درین وقت حاضر متصل فی الزوال درآمد و آن گفت مسجد اگر لگا کردم سمان
 مسجد یافتم که در سب محل کجبری بنشد گاه او متصل خانه قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ بودیم که خلافت
 در آن فراموش می شوند و وضو نمایند و لوازل سنت می گذارند در اینجا حاضر شده و وضو ساختم و معلوم
 شد که جناب قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ در اینجا آمده نماز باجماعت او خوانند فرمود پس ساعتی
 نگذشت که خود از آن محل اصلی منزل مسجد شریف شریف فرما شدند حاضران سلام قدمبوسی شرف
 شدن گرفتند این عالمان عرصه میان پنج شش قدم سلام کرد درین کجیر واقامت صلوات کرده
 نماز باجماعت او شد بعد از آن بعضی در ویشان و بعضی مردمان دیگر طریقه فری روانه شدند و اکثر
 در اینجا باقی نماز خوانند و خود قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہم در اینجا باقی نماز دادند و چون عاخر گفته خادمی
 شریف آورده پیش قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ نهاد قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ بسیار خوش
 قرآن شریف کشاده ناظر تلاوت شروع فرمود و علماء و فقہا حاضران حضوراً نور کرد و قبله عالم
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ حلقه زده بر ازا و ب خاموش بنشدند ما هم کبار و خاموش نشسته
 ماندیم پس چونکه از تلاوت کلام اللہ شریف فارغ شدند چندی فقراء کتابهای برداشتند
 خود قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ او شان را از آن کتب تفسیر مبارک و حدیث و فقه مبرک
 و کتب بزرگان عبیدالرحمته سیدین خوانید مگر در طریق آهنگی که خواناننده و خواننده شنیدند
 کلامی بطهور نمی آید بعد از ذکرات مسایل شرعیہ و بعضی ذکر بزرگان در کجبری تحرک
 یافت و خود قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ تسبیح در دست مبارک داشتند بعضی

بعضی ابراہمی صحت آن تذکرات جواب میفرمودند و بعضی خاموش می ماندند و علماء و مفتیان
 که حاضر بودند در آن فواید می یافتند و ما هم از آن جوابی مافی حضور لوز علی لوز و هم از آن شغل فرمای
 که تسبیح در دست مبارک داشتند فواید حاصل کردیم تا که وقت نماز عصر آمد و مؤذن اذان گفت اکثر مردم
 سنت عصر ادا می کردند پس نماز جماعت گذاردند و بعد از نماز عصر جناب قباہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 تا نماز شام در اینجا تشریف داشتند و بعد از آن کار مذکورہ مستقامت داشتند آخر که نماز شام جماعت
 ادا شد خود قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ بعد از ادا می فرستادند منوجه محل عبادت تشریف فرما شدند
 در ویشان بعضی در اینجا بطرف دیگر رفته باقی نماز را گذارند و اینجانب باقی نماز را در اینجا
 بطریقه خود آید نشستیم و شنیدیم که اکثر از طرف آوازہ چہر کل طیبہ می آمد پس بعد از دو چار گہری
 که ما و اور کجا بودیم بالنگر خانہ رفته نان خود و ہم نان پاک کرده بان مقدار که برود آورده بود
 آورد از لانگری پیغام آورده که خود بلنگر خانہ آمدہ منت خود گرفته برده باشید حضرت نان خوردیم
 پس بعد از چندی کہ اذان عشاء گفته شد برای نماز در اینجا رفتیم بالجمله کہ بعد از دیرتی حضرت قبلہ
 عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ نیز تشریف آوردند فرض جماعت گذارده باز بان طرف محل عبادت تشریف فرما
 شدند اللہ علم دیگر کدام در پیش حضور رفته باین رفته شب سحر گونه گذارند و ما بان بطریقه خود
 شب گذارندیم چندی از شب باقی بود کہ باز آواز چہر کل طیبہ از اکثر جاہ بسمع رسید آخر کہ صبح
 شد و اذان گفته شد نماز بان پیش برود در مسجد مبارک جمع شدن گھر رفتند بیدار گویی ہم در اینجا
 بعد از ساعتی حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ نماند خوردند تا بان باخ پرانوار از مشرق حجر
 طلوع سعادت فرموده سخن مسجد شریف چشمان مشتاقان لقای خود را مؤخر فرمود پس کہ
 مشرف شد ما ہم بقدمبوسی مغز گشتیم پس نماز جماعت گذارند و بعد از آن
 تشریف فرما شدند و در ویشان بعضی در آن مسجد و بعضی با او در منزله خود رفتند و ما در آن
 نشسته ماندیم چون دو چار گہری روز برآمد کہ کدام در پیش برود از آن سبب نشستیم در این
 دروازه حجرہ شریف کشادہ شد دیدیم کہ آن بغیر از این دروازه و بعضی از آن دروازه

کرده ای آید تا هم بر و از هر رفتیم و سلام کردم چون حضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه ما را دیدند
 شمارت نمودند که با نذر در آن شهر شوخا شدم و دیگر کسی آنجا حاضر نبود مهربانی فرموده حقیقت آمد و رفت
 و حصول زیارت پیران علی شریف جمیر شریف که اینجانب حاصل کرده بودم استفسار فرمودند تا
 از زیارت و اینها حاصل میشی اندک لایحه عرض پرسش فرمودند پس شمر از همه زیارتها و زیارت
 و ندان مبارکت رسیدن بر و ز شل خانی گذارش کردم از شنیدم زیارت ندان مبارک لفظ نقل
 خوانی سر را نوشدند چون هم مبارکت همیشه بزبان سخنرسان آوردند که میان نمایت مستی
 پس فرمودند که آنچه شما در منزل چوستانی رفیقان اگر داشته نماز خوانده بودی بیک رفیقان نباید
 گذشت که به بهو نسبت بمنزل معصوم و بر سر فی الفور بفرمودن آن کلام چیری ارشاد فرمودند که برین
 قایم باش معلم شد که در یک جا علی حده نشسته باشید و در وقت نزد آمده باشید و نصت فرمودند
 که بجای رفتن به سلام کردم و سپاس شما و گرم بیاید عال شده بودم انتی کلام روز اول بیان
 شمس بگیر آنقدر انا و لیاة قدس سره العزیز با صاحب ده علیه الرحمته روزی ذکر اوقات که
 حضرت شمس انا و لیاة قدس سره العزیز را میان کلام رسول لنگری حضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه میر
 خوردنی بوقت خوردن شل بگیر نصیران میراد جناب حضرت شمس انا و لیاة قدس سره العزیز فرمود که
 صاحب را بودی ایضا فرمودن پیران بجای خود که او نه در آنچه زده می شکستند گاهی می نم
 بلکه پیشه و قاران هم کم میراد و بعضی اوقات که با بران گریستن نزد او میر شمس چنان بشوخ
 چشمی نظر کردی که خوف خورده عالی با زنه آمدم درین جهت استم که میان کور شایبان نماز خود نشسته
 آنچه حضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه روز اول بلفظ لنگری زبان مبارک آورده بود و همو آن طریق
 از تا پیران خرموه او نشان است الا در لنگری شریف قبله عالم رضی الله تعالی عنه هیچ برای نبود که
 و پلا و وصلوا و دروغ و سکه خوی شرح می شده که گویا تمام عالم از آن لنگری شریف پرورش
 یافتند مگر برای دیگران بود و برای ما چه جایی شرح لنگری بلکه که تبه حضرت قبله عالم رضی الله
 تعالی عنه شخصی دعوت کرده برده بود و قادر بخش نامی از موضع سنا بهو کبری شادی عزیز خود نصیران

بر کاب عالی بودند این عاء گوئی هم همراه بود در خیال آمد که امروز بخانه شادی سازان میرودیم
 نانی بسیار خواهد بود سیر خواهیم خورد و پس چون چنگ در اینجا رسیدیم چندان ناهار و گوشت گوناگون آمدند
 که در شمار نیامدند و مالک لقیم آن میان غلام رسول شد بوقت تقسیم که نزد او رفتم نخوی شوخ چستی نمود
 که از آن چه گفته آید آخر حالی باز آدم بعد ویری باز آدم بعد ویری باز رفتم هنوز در بودم که بهمان
 شوخ چستی بر ما نظر کرد و هو لوقت نیز عالی آدم سجد یک مرتبه طهر شد من در نشست بودم هموندم
 با و از خوفناک مار طلبید و گفت که درویش بسیار گرسنه باشند و ناهار که از دستم در گریه بود یک در گری
 نصف پاره کرده بدست من داد حیران ماندم که چه جالی سیر خوردن که معمول سابق هم بدست نیامد
 دوروز که در اینجا متوقف ماندیم و چه مکره بدست آمده ماند سویم روز قبله عالم رضی الله تعالی
 عنه از اینجا بوسی تشریف فرما شدند و از گرسنگی تمام ضعف لاحق شده بود یک فقیر دیگر با هم راه بود
 با و گفتم چیزی خورده شود یک جامه استعمال نزد ما بود نزد بقالی رفته با دادم یقیناً یکجا برنج بدست آمد
 بر یک همکار آمده لوطا از اینجا گرفته در آن برنج پنجه کردن شروع کردم در اینجا جامی را گیسو بود
 نقد بر آن چون برنج پنجه شدند لوطا مذکور از دیگران نزد افتاد و شکسته شد و برنج خوبی در آن پنجه
 شده مصلح گردیدند که یکسانه از آن بدست ما میا حیران شدم که چادر را را یکجان کردم برنج نیز
 را یکجان فت علاوه از قافله نیز تنها بماندم همان حیرانی از آنجا روانه شدیم چون آن مشکل از
 کناره دریا نهایت پر خار و خس و خاشاک درختان لاده غیره بود مشکل مشکل از آن فئاری شد
 پس هر صده دو کرده فته باشیم که درین مشکل دیدیم که شیری از طرفی نمود و ارشد بانی منجر شدم که به
 جامی برنج خوردن جان ازین سلامت خواهد ماند یا نه لیکن آهسته آهسته سیر کردیم و در راه
 به پہلوی مای آمد در کدام کدام جانیز گم می شد و باز ظاهر به پہلوی مای آمد و در راه
 بر کشتی رسیدیم و آن شیر تار دریا با آمد باز گم شد و چون کبشتی از دریا ظهور کردیم پیشتر روانه گشتیم
 قریب جمعه پیشین موضع جیت متانہ آمدیم دیدیم که خود قبلاً عالم رضی الله تعالی عنه بر جامی زیر
 درختان ششم فرودش بودند چون مرتب آمدیم سلام کردیم قبله عالم رضی الله تعالی عنه بی فرود

کہ میان جو بیخ حوزہ آمدید اگر شمارا شیر خوردی بیخ بکدام کار آمدندی زمین فرمودہ حضور لوز
 دل خود بسیار شرمیاشہ بہ طرفی رفتہ بہشتیم و دانستم کہ قبایع عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ ظاہر مان
 شاہد احوال است پس ساعتی نگذشتہ بود کہ ما آیا فرمودند حاضر آدم فرمودند کہ سببشین ہشتیم
 پس یک طشت کہ در دونان پورا ہتہ شکر تری او فنادہ بود از وریشی حاضر طلبیدند و پیشان ہتہ
 و امری شد کہ بخور من از شرم دست انداز نہ شدم درین شہارہ شد کہ ہمراہ ما بخوردین نیز ملاحظہ
 بودم تا کہ بدست مبارک خود دو پارہ از نان شکستہ یکی بدست ما دادند کہ بخوردیم خود تناول فرمود
 لاجرم خوردن گرفتیم چند مرتبہ ہمین وجہ توجہ مصروف فرمودند آخر بدست خود خوردن گرفتیم قدری
 دو حصہ از یک نان شکر اکت یک حصہ تہما خوردہ شد چون یک نان باقی ماند بموہ طشت بدست ما دادند
 و فرمودند کہ این نان ببرد و نشان تقسیم کردہ بدہ حساب لارشا و عمل آوردیم سلام کردیم و حکم شد
 کہ خبردار بودہ باشید پس حضرت ہما خبر دادہ صاحب علیہ الرحمۃ با شماع این حکایت فرمودند کہ یا
 حضرت خورد ایندن و تقسیم کنائیدن آن نان الحق ہمین مثرہ آورد کہ حضرت الشیخان صاحب تقسیم
 لنگر اند الفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز بر لفظ مبارک اندند کہ ہر چہ ہماست از عین عنایت قبایع عالم
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ و ہمدرین محل فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز فرمودند کہ ہما خبر دادہ صاحب جو زبان
 قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ شاہد احوال آئینہ جہان بود کہ ضیاء آفتاب جہا تا تابان شکر خج
 و یک مرتبہ دیگر حضرت قبایع عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ مقام دیگر تشریف فرما شدہ بودند وقتی کہ از
 مکان بوابیں تیار شدند و سوار شدہ و روانہ گردیدند در انجام خیال کردیم کہ خبری خوردہ شود و
 پس اری حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ رفتہ ملاقی خواہم شد ہمیں خیال بودم کہ چندین قدم
 از پیشہ پس نظر بجا کردند و ارشاد شد کہ حافظ در پس ما استادہ شو ہمراہی با یاد تمام منزل
 ہمراہ سواری خود بردند گران شب بجائی کہ منزل افتاد حضرت قبایع عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ ما را ہمراہ
 بسیار نوشا پندند تا اینجا مولف متذکر از زبان حقایق بیان الفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز شہید
 و دیگر در کشف کیفیت نوشا پندن شیر از مولوی دیدار بخش پاکتینی رشتہ اللہ تعالیٰ عنہ کہ مولوی

موصوف فرموده کیفیت آن چنان است که قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ یک مرتبه بطرف حسین دلی که در
 موضع اوج شریف است فتنه بودند و علماء مریدان قوم پیمان که قریہ ایشان بنام پهل در راه بقرب جوار
 بہا و لیور مشہور است دعوت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ فرمودہ در قریہ خود بودند و متوقف کردند و شیر بسیار آوردند
 جناب قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ الفخر الاولیاء قدس سرہ الغزیر طلبا بیدہ نوشتا بیدن آن شیر توجہ فرمودند
 و چند مرتبہ کاہا پر کرده میدادند و الفخر الاولیاء قدس سرہ الغزیر می نوشتند و ہر چند کہ بدادند ایشان
 بس نمی گفتند بعد از نوشیدن چند کاہہ با فرمودند کہ این قدر نوشیدن و ہضم کردن کاہہا بس است
 و نیز مولوی موصوف کہ ناقل ابن حکایت است و دلیل این فرمودہ کہ قبلہ عالم رضی اللہ عنہ بوسعت
 حوصلہ و عالی ہمتی در حصول مراتب کمال مضبوط آن فرمودہ چنانچہ دیگر حکایت نیز مولوی موصوف مطابق
 این دلیل خود آورده کہ گفت کہ من از چیلہ دہنی صاحب شنیدہ ام کہ جناب حضرت قبلہ عالم
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ روزی فرمودند کہ این طفلک دریافت کرد کہ فتنن چیز می از ما را متعجب کرد و نہیدہ
 است حق تعالیٰ این اچہ وسیع و پر حوصلہ فرمودہ یعنی ہر چہ بگیرد و استعداد و قابلیتہ فوق آن درشتہ
 باشد و ہرگز پیر و سیر نمیشود و درین قبلہ عالم فرمودند کہ ہر چہ کہ مولینا صاحب ما را ازین شخص
 نشانی فرمودہ کہ شہباز کو مستانی باشد برانوجہ شہباز لا مکان و عنقائی بی نشان است سبحان اللہ
 ہر کہ پیر خود و جد پیر خود یا بنوجہ سنایش فرماید الحق کہ اورا چہ رتبہ در حضور آید **نظم**
 شہباز تیز پرواز آشیانش لا مکان + طائر قدسی نشان مانند عنقالبے نشان تیر چرخ و لادالی
 ملک بدہ آفتاب ہدایت ہمہی تمایز زمان + پرتو نور محمد ظہر فخر جہان + بلکہ نور ذاتی مطلق در پیش شد
 عیان پوشش نشانی لب قعر موج عشق حق + ساقی او بر مرادش کار دارد ہرمان + ہر کہ کجہ کشید
 از جام عشق او ز دل + تا ابد محمودانہ و قیامت سمر گلران + یا الہی کیست این فرزند و اخت
 رشک می دارند بروی اہل عرش و آسمان + فی الجملہ الفخر الاولیاء قدس سرہ تہذیب از حکایت
 شیر نوشتا بیدن قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمودند کہ صابرا جہادہ حبیب فیضی ان طالع ہری طالع
 قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ باحدی فرمود ہر کسین طلبو بس خود از ظاہر باطن فائز می شد گر مارا ک

چاچا غلام رسول با نوحہ مکرہ و گاہی آن ہم نمیداد و گاہی از وقت بوقت میداد این مجاز از خود
 بنود اگر چه در اول زمین امر او کرامت بسبب عزت خویش در دل سے آمد لیکن آخر تقریباً معلوم شد
 کہ از خود نمی کند چنانکہ یکروز شخصی عالم بر عزت مآرم آورده سوائی گفته یا غائبانہ بمیان غلام رسول
 در دادن چیز خوردنی مانند دیگر فقیران سپرد کردہ بود میان مذکور با و نشان جوان طلبہ کرد کہ
 مینما بخورد گفتہ شما بجا است لیکن درین باب حکمت است چنانکہ پیش از آن یافتہ شد کہ او از
 خود نمیکرد و نیز آنحضرت اولیاء قدس اللہ تعالی عنہ فرمودند کہ چنان خوردن کہ حضرت قبلہ عالم
 تعالی عنہ را دستور بود کہ در موسم تابستان فقراء و طالب علماء حاضر ماندہ را در جہ بدرجہ پانچاوشتم
 تابستان بعضی را ساداری و لشکی و بعضی را متبذد کلانان سادہ چادر و موسم زمستان اہل ساداری
 و لشکی را کہیں ضیائی و دوسرا مگر این چیز با علماء کلان اہل متبذد کلانان یک یک سہ شہین
 یعنی بہگل لوکارا مدد میدادند بدو موجب در یکی زمستان را نیز یکے بہگل مداد شد و یکدیگر
 فقیر را کہ آن فقیر و ما را در یک جا دیرہ بود عطا کردند و چون موسم سردی بسیار شد در آن بہگل از سر ما
 در شب آرام خواب منی آمد اتفاقاً یکروز آن فقیر ہم نشین با لہرے فوت بہگل خود نزد ما داشته رفت
 در آن روز خیال آمد کہ مشی بہگل است در شب پر خود انداختہ نیم خواب آمد چون قریب عصر
 شد حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ نزد جانی سکونت دیرہ ما گذر فرمودہ یک ویش دیگر ہمراہ داشتند
 او را نزد ما فرستادند کہ فقیر ہم نشین شما کہ بیرون فوتہ است بہگل خود نزد شما داشته رفتہ است
 آن بہگل بدید کہ ہمراہان دیگر آمد بہت با و دادہ شود ہر گاہ کہ آن بہگل اوم خود بر زبان مبارک
 فرمودند کہ حافظ جو نیز این جانب مہمانان بسیار آمدند بہگل خود ہم بدید ما آن بیکی مہمان دادہ
 شود حاضر کردہ حوالہ کردم بسین بہگل گرفتار بندہ و پس تشریف فرما شدند خیال است کہ حضرت قبلہ عالم
 را با این بہگل حاجتی بود کہ گرفتار بندہ مردند بکہ این امر در ما بیدن مشاہدہ احوال است و
 حواظت خیال است کہ در آن ہم نشین بہگل خیال آید و تعلقین فرمودند کہ آراہم خفتن
 شایستہ نیست ہمیشہ جان فدای آنکہ ہمہ روز ما می لیران تا شود لایق کبیرا شایستہ در آن

چونکہ دل از راز ولہ واقف و محرم شود کہ چہ قالب دو بہ بینی یکدلی دان اندرون بہ و صدق باشد کہ در قسمت
 نیاید هیچ از وہ ذرا کہ تن پرور نیاید بوی از جان پروران - بعدہ الفخر الاولیا قدس سرہ العزیز فرمودند
 کہ پیر میرزا حسین حافظ و مشاہدے باید کہ از خیال غیر او مطلع بود و محافظت او نماید و درین جابر لفظ مبارک
 آوردند کہ ما شنیدہ ایم کہ پیر تہ حضرت سلطان المشائخ قدس سرہ العزیز از وہلی تشریف زیارت بابا صاحب
 بطرف پاکستان شریف می آمدند و یک منزل در شاہی راہ قافلہ کنجی بجزرت ملائی شدند حضرت بہمراہی
 شان آمدند کنجی حسن جمال و نوجوانی حضرت سلطان المشائخ قدس سرہ العزیز مفتون شد پس
 بہانہ آنکہ فقیر و سید است و خدمت او ثواب است بر گاڑی خود سوار کرد و شاید کہ موسم گرما بود منزل تمام کردہ
 چندی شب باقی بود آرام کردند و بختند پس ہمہایشان بجای خود خفتند و حضرت و آن کنجین کہ در
 گاڑی بودند پس حضرت را از مفتولی خود گلوگیر گردیدن گرفت ہر چند حضرت از وہ دور شدہ بہ نشستن
 او در پی حضرت میرفت و برین درجہ لائق شد کہ زینجائی زبان شد پس در کمال لائقیت او حضرت نیز
 ارادہ او شد ناگہان در میان حضرت سلطان المشائخ جوہر آن کنجین دستی پرہیتی پیدا آمد از
 ہیت آن سلطان المشائخ جوہر بجای خود افتادند و آن کنجی بجای خود افتاد و آن دست مبارک
 تا صبح در میان استادہ ماند و قستی کہ روز روشن شدن گرفت و مردم حفتہ بر خاستن و یکدیگر را دیدن
 گرفت ہما وقت آن دست مبارک بغیر دیدن دیگران گم شد بطہور این امر حضرت سلطان جوہر زبان آورد
 کہ زہی نظر و حفاظت پر بار ما کنجین رسید کہ یا حضرت پیر شاکہ امام است فرمودند کہ بابا فرید الدین شکر گنج
 پاکینتی قدس سرہ العزیز کنجین ہم معتقد شدہ و بہمراہی حضرت سلطان جوہر پاکستان شریف آمد
 چون حضرت سلطان جوہر خدمت حضرت بابا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ آمد و قہر بوسی کرد آمدن خود
 از کمال شوق بیان نمود حضرت بابا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمود کہ بابا نظام الحق شوق تو بر حق است
 و حق تو متعلق جناب سلطان جوہر دست بستہ عندر خواہ شدند حضرت بابا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 باش کہ شما از حضرت یوسف علی نبینا و علیہ الصلوٰۃ والسلام کمتر میت باکہ زیادہ خواہی شد الفخر الاولیا
 قدس سرہ العزیز فرمودند کہ حضرت بابا صاحب چون حضرت سلطان المشائخ را از بند دیدند فرمودند

که با این نظام آنرا بر بند محکم به بند داشته باشند و سلسله بی ریشادتی شوند و وزیر درخا فرمودند
 تا آنکه امین با حضور با صاحبی صاحبی در میان آنجا که در آنجا شایسته گردید و مصلحت نمود
 مشرف به بیت شد و توجیه حضرت با صاحب بر چه کمال رسیدنی بجز آن مجلس مقدس برین الفاظ اختتام
 یافت که حضرت فخر الاولیا قدس سره العزیز بلفظ مبارک فرمودند که پیر مریدان را چه جای نزدیک است مگر
 به شرق و مغرب هر جایکه باشد و نظر باشن ملاحظه داشته باشند و در وینجا آنجا که گویا همان روز خمیر روشن
 اواز عرش تا تحت الشی مثل دانه نزل نمودار آمده باشد هر چو که سیمیر قناب نظیر قبله عالم رضی الله
 تعالی عنه هر حال مشابه احوال باید امن گرفتگان بد و فراموشی اولی و اعلی خلایق در ماندگان است گویا
 نوزد لایت قبله عالم رضی الله عنه از نور نبوت کم نبود و فرمودند بی آفتاب اندو ولی ماه -

و ذکر مجلس و گویا فخر الاولیا قدس سره العزیز بجناب حضرت صاحب جزا و صاحب علی الزنه روز
 جناب صاحب جزا و صاحب علی الزنه از حضرت فخر الاولیا قدس سره العزیز استفسار فرمودند که حضرت آنچه روزی
 خود برای بنهر آوردن لنگر خانه در شکل زفته و بنهرم درویشی دیگر برداشته آورده چگونه بوده است جناب فخر الاولیا
 قدس سره العزیز تبسم نموده فرمودند که صاحب جزا و جویو هر کاری بر اوقات عمر تعلق دارد و آن نحوی است که منور
 ما را نصف سال در سکونت روبروی قبله عالم رضی الله تعالی عنه گذشته بود و موسم هر آسمان بود که در پیشان
 بروز جمعه برای بنهر تائی لنگر شریف رفتند ما هم به پیری درویشان رفتیم لیکن هر چه بنهر رفتند گاهی گاهی
 رفتند در آن روز که روز جمعه بود و ابر و قطرات باران و هوا بسیار سرد بود و بر پا پارچه سطر پیچ نبود و دست
 و پائی از سردی مست شدند و فراموشی بنهرهای که بعضی شکستی می افتاد و بعضی را با جا چیدنی بود
 از ما میسر نیامده حیران شدم و در آن گردنوا می که یاران و دیگر طرفی طرفی زفته بنهرم فراموش نمودند گشت
 در جائی آمده و دیدم که چندی تنهای بنهرم فراموش شده افتاده اند خیال کردم که این از کسی یار باشد خواستم که همین
 برداشته بروم باز فکر کردم که مسا و درویشان دیده رنج شونند لیکن ما مردم که گاهی اینچنین کار ساخته دیده
 بودم نظر کردم که آن درویشان دور و در هستند متوکل آبی همان بنهرها فراموش شده افتاده و آنجا پشاره تیره
 جلدی پیشتر از آن همه در لنگر شریف آمده نهادم و بجای خود زفته خاموش شستم از روز بیخیریت که گشت

روز و یک وقت نماز ظهر که در مسجد شریف آمد و قباة عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ پرستور نماز گذارده و تلاوت فرموده
 فارغ نشدند که ام گفتگویی از شطیعی در قفا و شخصی از ان درویشان که شاید در خوش طبعی مهارت داشت
 بحضور انور در طریق خوش طبعی بر زبان آورد که بعضی درویشان چه دلیری دارند قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ
 اشاره پرسید که چگونه آن شخص بطرف ما اشاره کرده که این درویش بر وجه بهر ای درویشان بزرگ
 آوردن نهرم در شکل رفته اند پس نهرم خود چیده جمع کرد بلکه یکے درویش دیگر که در جامی جمع کرده
 داشته رفتن درویشان نهرم شده و دیگر انجفی بر داشته آوردند و حافظا کردند که باو کسی از رده شود چنان
 دلیر است جناب حضرت قبله عالم صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ نسبت فرمودند و بلفظ مبارک را ندانند که این
 غریب مسافر در است و در ان زمان سوای کار بلند این قوم بطهوری آید نهرم آوردن چه دانند و این را
 دلیری حق است بر زبان عالم دلیری کردنی و در اندیس بار از خوش طبعی پیدا فرمودند که حافظ آوردن نهرم شما
 معاف است آئینده زنده باشند . . . . . هر چه پیشتر آورد و ان زمان قبول است در آئینده شمارا کاری دیگر گفت
 شود صاحب او جیوازی پس سه بود و قباة عالم رضی اللہ عنہ دل باک از گفتار آن شخص خوانناک شده بود
 بر آئینہ تنگ من شد و چون روز دوم وقت اشراق که بموجب کتاب خود حافظ رستم حضرت قباة عالم رضی اللہ
 تعالیٰ عنہ کتابی برداشته و دست ما دادند و فرمودند که سبق بخوان و میوندیم سبق خوانیدند و ارشاد شد
 که همین وقت آمده سبق خوانند باشد بنحو جب هر روز حاضر بود و بتوجه حضور عالی فائز می شد مگر گاهی
 بوقت پیشین اتفاق افتاد نقل حکایت مناسب ملفوظات ماقبل ذکر نموده و بنحو جب بلفظ
 مناقب شریفه و بیجا حکایت تشبیه حضرت محمد الا و لیا اقدس ص و الغریب باسم پاک محمد سلیمان از قباة عالم رضی
 آورده اگر چه از جمله ملفوظات تشبیه بنظر من آید لیکن نماید که ازین وجه که بوقت سبق خواندن انظر آورده
 بملفوظ ماقبل مناسبتی داشت که کور نموده پس بدان طریق که مؤلف مذکور نموده و بنحو جب
 ذکر کرده می شود بهان عنوان بعینه آن اینست که روزی بزرگ رسید که بنامه خوانند و لیا اقدس و الغریب
 یک روز از حضرت قبله عالم مصبق کتاب خوانند و ایلاقی دست پریشان نهادیم بر ناست رفته اتفاقا
 همانم که نام شخصی از علماء یا دیگر کسی که در این طبع و صف و حافظ او از چنین وجه بر فغان رفت انظر الا و لیا

قدس سرہ الغزیرا اشارت کرو باز قبلہ عالم رضی اللہ عنہ پر رسیدند کہ چگونہ و ہفتانی ست او بیان کرد کہ ایک
 این شخص از خدمت شما سبق خواندہ دست بر پیشانی نہادہ زلفہ سلام تو اضع نکر وہ این وضع و متعلق
 حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ مبارک تنغیر جوالتش فرمودند کہ اسے میان اینچہ گفتہ ندانی کہ معاملہ بر اخص
 دل تعلق دار وہر کہ را اخص دل باشد اگر چہ این قدر ہم نکرند معنائتقتیت این غریب سا فرود دست
 و سادہ دل از سادگی تو اضع نکر وہ شد و نظر شما و ہفتانیت ما را تحت سلیمان آراہی بنظر سے آید و
 حضرت مولینا صاحب رضی اللہ عنہ ازین مارا شہباز کو ہستانی فرمودہ بود پس برین فرمودہ قبلہ عالم رضی
 آن شخص در خود جمل بودہ و برای عفو خود عذر خواہ شد و بہ سمع آمدہ کہ ہر گاہ کہ الفخر الاولیا قدس سرہ الغزیر
 این حکایت را غائبانہ شنیدند بر زبان مبارک آوروند کہ ما مردم رو پہلہ ہستیم و سادہ کرداریم خاصہ ما از خود
 هیچ ندریم شرم ما ہر من حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ است پس بہ تحقیق رسیدہ کہ چون روز دویم ہوجبت متعلق
 برای خواندن سبق پیش قبلہ عالم رضی اللہ عنہ آدم جناب قبلہ عالم رضی اللہ عنہ صریح فرمودند کہ ای
 درویشان این حافظ را بنام محمد سلیمان یا حافظ سلیمان خواندہ باشید می گوید کاتب منتخب ہر آنکہ نام
 مشہور قبل ازین میان ما ناخان کہ معنی فخر و نماز است و تکیہ و تولائی بودہ است یا خود این نام مختلفانہ
 سلیمان است چنانچہ عادت مردم کو ہستانی ست کہ در اسماء اختصار می کنند یا قدر تحریف یا ترخیم بودہ

باشد و اللہ اعلم بالصواب۔ ایات در وجہ تسمیہ حضرت فخر الاولیا قدس سرہ الغزیر

چونکہ شد نور محمد جلوت گر + جلوت ہائیش بود از حد بیشتر + گونه گونه جلوت ہا زوس زدہ
 ہر تجلیہ جایی نمود و نوتر شدہ + ہر نبی را زور رسیدن پایہ ہا + ہر ولی زویافتہ این پایہ ہا
 بوالبتہ زیر لوای او خوش ہست + نوح و طوفان از کشتی کشت + ہم خلیل از نور او دیدہ فروخت
 تاکہ مارش نور شد اورا نہ نخواست + ہا کلیم اللہ از ان جلوت رسید + تاید بیضا از او آمد پیر ہا
 ہم ہر روح اللہ از ان خیر اللہ نام + جلوت آمد تاکہ شدیحی العظام + با سلیمان شد عطا از ان سروری
 زیر فرمان آمدش دیو و پری + دیو چہ ہم چشم طیر و مار و مور + ما میان بحر و دریای کس شور
 ہمچنین با بن سلیمان بسین + شد تجلیہا مثال اولین + گنجہای اسد مختار را

بخدمت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ از اسرار استہرا میرا تو طبیعی گذارش کرد کہ با حضرت ہمہ مردم ہفتان حضرت فخر الاولیا قدس سرہ الغزیر

مالک شکر و نواز ہر دو سہرائی و ازان تجلی و سلیمانی در او بود غالب نام کردند شکر بدو صاحب رازش چو دید آن غلبہ را و حکم غالب را گزید آن غلبہ را و در آن روز محسد با کمال بود ظاہر و نہادش بمقال و ایکہ تو شایق بنور احمدی و این سلیمان را جو از بخردی چونکہ راز این سلیمان یافتی و دانکہ در مقصود منزل ساختی و ذکر رفتن فخر الاولیا و قدس سرہ العزیز بوطن خویش بزم زیارت لہذا تمہ لقیہ بعد گذشتن مدت فرید یاہم حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ پیش صاحبزادہ نور احمد صاحب رحمۃ اللہ تعالیٰ کے روزی چنین ذکر افتاد کہ در مدت ایام بیعت چند سال بوطن خود کہ کوہ درگ است نہ رفتیم و ما میصاحبہ رحمۃ اللہ تعالیٰ بسیار منظرہ شد نہ در چہنماندند نیز کہ در مدت مذکور جانی سکونت ما و نشان را ہم معلوم نمود تا کہ ہمین یاہم یا کاخذ تسلی نامینہ و بعد چندی مدت و نہ عالم از کسی آئینہ و نہ کوٹ کہ اوس سکونت ما بہ کوٹ بود و باہم وحشی دیگر معلوم کردند کہ پیر نور بہاران شریف نامہ شہزادیکہ فقیر نامی مانہ و دیگر بسیار مردم زودان فقیر نا بود ضبط گردید میمانند شاید کہ آن فقیر سحر کار است کہ چندی مردم زودان مضبوط شدہ اند برین خبر از ما میصاحبہ رحمۃ اللہ تعالیٰ کہ خبر ما پر سیکہ میگفتند کہ پیر و فرزند ما را کسی فقیر بہاران شریف والہ چنان سحر کردہ کہ زودان مضبوط شدہ میمانند پس شاید کہ وقتی کسی آورد آئینہ و اینصوب بہاران شریف یا گرد سوا و آن ما میصاحبہ رحمۃ اللہ تعالیٰ معلوم گردید بان شخص منعیام و او نہ کہ شما و شہر بہاران شریف رفتہ بان میان کہ فقیر مشہور است و مردم بسیار زودان و انہ از من منعیام برسانی کہ ای میان فقیر یک پیر من فلان نام از مدتی جدا شدہ بانظف است سابق ازین راز خبر شنیدہ و الحال معلوم شد کہ زودانہا است و من زودان او گداز می شوم بنام خدا و جل یہ مدراز خود جست و اوہ بفرسیند کہ ما را ملاقی شدہ برو و آن فخر الاولیا قدس سرہ العزیز نمود کہ ہمین

از ما بحضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ پیغام ما میصاحبہ رحمۃ اللہ تعالیٰ کہ ما یہاں بیست و شش واقفیت مانداشت یا وحیت ما میصاحبہ رحمۃ اللہ تعالیٰ بہ چنین بود تا کہ شرط سحر کردی نیز در میان آورد و اللہ عالم در آن روز یا دیگر روز کہ اینجانب بوقت روبروی قبلہ عالم رضی اللہ عنہ شدہ خود بخفتہ

مارازو خود نشانند و با متنگی استفسار فرمود که ای حافظه والده شما زنده است عرض کردم که آری یا حضرت
 باز پرسیدند که شما امکان که سراسر گواہ است گذران شما و راجا از با و ابدا بگوئید شده آمدہ می شود
 عرض کردم کہ قدری زمین از ابا و اجداد ملک ما بودہ گذران ما از پیداداران سے باشد قبلہ عالم
 رضی اللہ تعالیٰ عنہم از حقیقت زمین پیچ نفرمودند بلکہ برای رفتن بہتہ ملاقات والدہ ارشاد فرمودند
 کہ حافظه حق والدہ بسیار است برو ملاقات کردہ بیائید و از یکی یاری بسج رسیده کہ جناب
 فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز بعد از فرمودہ قبلہ عالم رضی اللہ عنہم و چهار روز بجای خود خاموش ماند
 پس قبلہ عالم رضی اللہ عنہم روزی طلبیدہ باز تبسم فرمودہ فرمودند تبسم کہ حافظه برای رفتن
 وطن خود دل نمے خواہ حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز دست بستہ این بیت عرض کردیم
 بیت - رفتن خود را سووگی منزل لطفست و غربت زوگان را نہ شو میل وطن ما - لیکن از
 حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز چنین شنیدہ شد کہ اگر چه دور شدن از خدمت قبلہ عالم رضی
 اللہ عنہم خواست الاحبب الامر فوق الاوب روانہ شدیم کہ قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہم بدعا
 خیر و بامداد چیری مواظبتی نصحت و روانہ فرمودند صاحبزادہ جی چون از اسخار روانہ شدیم براہ
 بہاولپور و اوج تشریف اول در کوٹ مبارک رختیم کہ ام چیرہ ما از یکہ و کتاب تحصیل وغیرہ ملک
 اینجانب و راجا اوما و بودہ راجا گرفتہ بہ پیشہ بظرف وطن خود را ہی شدیم و کہ ام جاکسی آدم ہی
 ہرہ می شد و در کہ ام جاتنامی رفتیم آخر بعد از چند روز ویرہ غار سجان و از اسجا باک سنگہ
 ورتونسہ و از تونسہ گر گوجی کہ جائی ساونت ابا و اجداد ابا بن سیدہ ہاتھ صاحبہ ہر ماتی شدیم با تبصا
 علیہ الرحمۃ مارا بگاوی خود چپا شنیدہ داشتک از چشمان ریختانید و احوال گذشتہ چندین مدت
 باز باز پرسیدہ ہمہ تنیت حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہم کہ کہ ام بزرگ است پرسید و ما ہمہ تخائق
 بیان کردیم پس شکرانہ کردند و این ہم گویان شد کہ نیک بزرگ است کہ با پیغام با شما از نو ما فرستادہ است
 صاحبزادہ صاحب جیہ از ملاقات ما تبصا جیہ رحمۃ اللہ تعالیٰ عنہم فرمودی بمعکہ معفو و دیگر دوستان
 کہ برای مبارک و ادب برسدین ہا ما تبصا جیہ رحمۃ اللہ تعالیٰ عنہم بودند و رفتن و شدہ لیکن عورت

قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ ہر وقت بظن آمدن یافتہ پس ازان خاطر در انجمن کشتش با نظرف رونما شد
کہ در اول گفتیم کہ ہمیں وہم ہوا پس رسیدہ شو فی الجاہدہ و دوازده روز از مشاہدہ آن صورت تمام انتظار بہر
شدہ و اسکا گذرانیدیم و ما میصاحبہ رحمہ اللہ تعالیٰ فرمودند کہ ای فرزند الحال علم را در اینجا بخوان و سبب میں
گفتن اوشان این بود کہ بعضی اوقات من در انتظار خاطر خاموش شدہ می نشستم ما میصاحبہ رحمہ اللہ
تعالیٰ شاید کہ معلوم کردند کہ واپس خواہ رفت بلکہ یک دو مرتبہ لفظ واپس رفتن نیز بر زبان ما گذشتہ بود
لحافظ ہمیں ناکیدی کردند کہ آئینہ علم در اینجا بخوانید آخر چونکہ کشتش قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ ہر لحظہ و در اول
منتقش بلکہ ترائد می گرفت بعد مقدار نصف ماہ یا آخر بیت روز بودہ باشد کہ مرضی ہم رضی واللہ شریفہ
رحمہ اللہ تعالیٰ روانہ با نظرف شدیم پس بوقت آمدن بطرف وطن در پشت وہ روز با میصاحبہ رحمہ اللہ
تعالیٰ عنہ رسیدہ بودیم و بوقت معاودت در سہ چہار روز از سبب کشتش در بہار ان شریف رسیدیم لیکن از
راہ ملتان آمدیم صاحبزادہ جو رحمہ اللہ تعالیٰ عنہ باستماع این کیفیت فرمود کہ میان صاحب عشق
قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ و خاطر شہا جا گرفتہ بود چراہین جلدی نمیرسید حضرت فخر الاولیاء قدس
سرہ العزیز بر زبان حقایق بیان آوردند کہ صاحب جوار ما بیخ نبود ہر چہ بود و تباہ عالم رخ
عنہ بود صاحبزادہ علیہ الرحمۃ قسم مود کہ الحق بیت اگر از جانب معشوق نہ باشد کشتش پشگلوشتر
عاشق بیچارہ بجائی نرسد۔ ذکر بعضی امور کہ در وقت کونزیمہ ہا شریف رونما شد از محفوظ و غیر
کہ مؤلف مناقب درین مقام برای مقصود خود ذکر کردہ موافق او نقل نمودہ شد۔ بدانکہ از
کتاب مناقب شریفین مفہوم می شود کہ از وقت بعثت آن فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز تا وقت حال
حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ جلد بدت کشتش ہاں سے شود و در سہ سال اول بعض بدت در کوٹ و بعض در
سرخند و ستان و بعض در بہار ان شریف گذرانیدند و اراوہ رفتن بوطن کہ کوہ وگ است نفرہ
و مقام نمینست کہ قبل از بعثت چند مدت بوطن نہ رفتند و بعد از آن سہ سال کہ بخصت تھا
عنہ کہ ملاقات ما میصاحبہ رحمہ اللہ تعالیٰ آمدند بعد بزودی معاودت شد چہ مذکور شد بعد از
مؤلف مناقب شریفی نویسد کہ ہر سال قبلہ عالم رضی اللہ عنہ از خود حضرت بی فرمودند کہ ملاقات

مایصاحبہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ کروہ باز آسید پس جلیب مرتب رفتن انفرالاولیاء قدس سرہ الغریز بطن صیاد
 می شود یکی آنکہ مذکور شد و در میان و یکجہ آفرین کہ تزیین قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ مذکور خواهد شد
 از شاہ اللہ تعالیٰ درینجا سے فرسید کہ یکبار از موضع ماڑھی خود رخصت برای ملاقات مایصاحبہ زود آمد
 تعالیٰ از مودند از موضع مذکور بیرون آمدن رخصت نمودند و این بیت بوقت رخصت بلکہ پر کتفین
 انفرالاولیاء قدس سرہ الغریز بدست گرفته بزور جنبانیدہ شنوائیدند۔ بیت۔ سرود عالم قیمت خود گفتند
 نرخ بالا کن کہ از زانی مہوز۔ و واضح مکر وہ کہ این امر وہ تہ و تہی یا سیومی بودہ و نیز قبلہ عالم رضی اللہ
 فرمودند کہ حافظہ فاشا و و دراز است تنہا ز فتنہ باشد و اگر کسی ہمراہی شمارا راہ طلب کند مانع نشدہ باشد
 و نیز فرمودند کہ اگر کسی لفظی یا دعائی طلب کند بلا فرست و بلا ذکر گفته داوہ باشد پس انفرالاولیاء قدس
 سرہ الغریز عرض نمودند بیت۔ سپردم تہو ما یہ خویش را ہا تو والی حساب کم و بیش را پس حضرت قبلہ عالم
 رضی اللہ عنہ بعد ازین عرض ایشان کہ برو ترا و کار با ترا ہمہ بجد ای سپردم و دست گرفته سوئی آسمان کہ تو
 فاشا خیر کردی و روانہ فرمودند و حضرت فخرالاولیاء رضی اللہ عنہ فرمودند کہ چون دران مرتبہ بخانہ روانہ شدیم حضور
 ضرور در انجا می رہا کہ ام نہ کہ ام در ہر منزل رفیق راہ میباشد و میماند تا کہ بوطن رسیدیم ہر گاہ کہ از خانہ
 باز سعادت بخدمت حضرت شدیم ہمہ ہمراہ و مصاحب تا منزل مقصود و بودند یکی میان غلہ رسید
 و دیگر جعفر نام و سوئی میان عیسیٰ چنانچہ ذکر آمدن او نشان ہمراہی فزانت شریف برگزیدہ و سوار شد
 بزور تی نیز فرمودند و درینجا می گوید مسکین بی نسکین کاتب منتخب کہ مولف مناقب شریفی این قصہ در
 درینجا ذکر نمودہ و درجائی دیگر نیز آورده و این مسکین کہ این قصہ را بگوش خود از زبان حقایق بیان
 انفرالاولیاء قدس سرہ الغریز شنیدہ باشند کہ صاحب مناقب قدری تفاوت دارد و چون او نشان
 بہ نقل از غیب آورند و این مسکین خود شنیدہ نوشتن این حسن بنظر اس کا پس می گوید کہ یک
 روز بعد از ہزارہ ہمہ در مسجد شریفی بموجب عادت قدمیہ جلوس فرمودہ بودند کہ تقریباً سخن
 در اجازت عجب فتنہ افشا و فرمودند کہ یکے مرتبہ با وان سہ بار کہ ذکر نام او نشان گذشت برگزیدہ
 رسیدیم و نامہ دریا خیر فرمودند و وقت عصر بلکہ قریب شام شدہ بود و کشتی برگزیدہ موجود نبود پس

حیران و استاده بودیم که ناگهان زورق پیدا آمد و دیدیم که یک ملاح بر آن زورق است آن زورق یک بازو داشت
 که آن را بزبان ہندی چپ گویند و آن ملاح آن بازوی زورق را می جنبانید تا که نزدیک ما رسید گفت
 کہ ایسیان اگر شمارا بازو رب رفتن حاجت است بیایید کہ شمارا غار بر گردانم ما بشتابی بر آن زورق نشستیم
 و آن بازوی زورقی را جنبانید تا کہ از دریا غار شدیم پس از زورق بیرون آمدیم باز آن زورق
 و آن ملاح را ندیدیم پس در آنجا بر لب دریا قدری شہاقتا وہ بودند بر آن نصیحتیم تا کہ صبح شد نماز گذار و ہم
 پس آن صاحب زورق را کہ یاد کردیم و شکل و وضع آن سجدہ گرانظہار کردیم ہر چہ ہر بیان شکل مختلف
 شدیم پس ما چہار ہر اہ در شکل او چہار نہ ہب داشتیم کی سہ گفت کہ او ہر دو ہب و وہی ریش بود و دیگری
 گفت ریش سیاہ داشت و سوئی گفت کہ دو ہب بود چہارم گفت کہ سفید ریش بود و در آنجا شاد و
 کہ خوش طبع بود گفت کہ یا حضرت چہار نہ ہب چہ می فرساید این خبر را مید کہ شہا بہ و وضع و ہم ہر پس گفتہ
 اورا بچندہ و بچندہ گفتار و فرمودند پس او گفت کہ آنکہ حقیقتا دیدہ اظہار آن نمی فرساید و چہار نہ ہب میفرساید
 سخن برین تمام شد فاضل بدانکہ در آنجا نکتہ وحدت وجود مع کثرۃ امور جہی مسہل گفت کہ معانی
 و مشاہدہ رسیدہ زیرا کہ یک ذات را در یک وقت بصورت کثیرہ جلوسہ وادہ چہا پنجم ہر یکسا ازین چہار ہر ہر
 و یکوقت یک شخص را بطور مختلفہ مشاہدہ نمودند و این نمونہ باشد مرقطہ یکذات را بہزاران صورت گوناگونہ
 پس از معانیہ صورت کثیرہ کثرت ذوات معلوم نمی شود و ہم من ہم ہر در نجامی نویسید کہ انظر الاولیاء
 قدس سرہ العزیز فرمودند کہ ہر مرتبہ کہ بر حضرت قبلہ عالم ربوبت و علم ربوبت و علم ربوبت حضرت ہشت
 اتفاق می افتاد و در آنجا در وطن سوای او و از وہ روزی ما ندیم و در عا و ہنہ ای و چہل چہل
 کردہ ہر روزہ منزل کردیم خصوص در مرتبہ اخیرہ تزیینت عالی حضرت قبلہ عالم ربوبی العزیز کہ در عا و ہنہ
 رسیدیم و ہم در نجامی نویسید کہ انظر الاولیاء قدس سرہ العزیز فرمودند کہ روزی من بچندہ مشاہدہ
 این بہت عرض نمودم بہت کمال وحدت مشاہدہ باید ہ کہ روی رشتہ از زبان
 عالم ربوبی العزیز در جواب این بہت فرمودند بہت گویم شد ہی ما بہت تزیینت ہا ہر ہ شہا بہت گنہ ما
 مستی و گردرد - و ہم در نجامی نویسید کہ روزی از زبان اتفاق بیان از زبان انظر الاولیاء قدس سرہ العزیز

برآمده که حصول مقصود دینی باشد یا دنیوی بر متابعت پیرو فرمان برداری اوست هر چه فرماید بران
 جانفشان کند و در ادب سماعی بوده باشد که فرموده پیر را تمام در پیش دار و مثلاً اگر چه رفتن و استادن
 پیش پیر از ادب پیدا است لیکن اگر چه فرماید در بیخ نذار و اگر آن قدر که فرماید چنانکه پیر اگر برای امامت است
 پیش ارشاد فرماید پیش رفته نماز او ای کند و بعد از سلام اندک دعا خوانده است تاب و سپس آید و بر
 ذکر او کار چندان پیش ایشان سوال نکند و هر چه خود فرماید بر مواظبت آن کوشش داشته باشد اگر در
 گوشه نشاند در گوشه بنشیند و اگر در ظاهر هر سر براید و ظاهر باشد و خدمت فرموده را بجا آورد شنیده
 باشد که جناب صاحب رهنی المدینه با وجود کثرت سابقه چند مدتی در خدمت پیر پر کردن آفتاب برای
 وضو کشیدن حضرتت خواجہ قطب رهنی المدینه علیه السلام بر ارشاد او نشان کرد نسبت به داشت آخر چشم مبارک
 پدیدان خدمتت ساختند زیرا که فواید مرید و فرمانبرداری پیر است دیگر فرمودند که روزی حضرت
 سلطان المشائخ قدس المدینه علیه السلام سره العزیز نمازی خواندند و حضرت با صاحب رهنی المدینه علیه السلام
 در حجره بودند و نماز خوانند و او اندک ای نظام الدین حضرت سلطان المشائخ رهنی المدینه علیه السلام
 در نماز پیر گویان حاضر شدند و هر چه ارشاد شد بجا آوردند و در خصت که باز معاود شدند باقی نماز
 با توجه که میخواهند به همان تخریمه او ای فرمودند از معنی کسی بخدمت سلطان المشائخ رهنی المدینه علیه السلام
 استفسار کرد که نماز را چرا گذاشته رفتید فرمودند که اهل نماز اگر بایز فرماید عدول نباید کرد و چرا که نماز نماز
 اوست از گنجهت که بهمان نسبت و همان تخریمه جائز است فرمودند که شکنجه نماز و نیت نماز چیز است که
 غیر نماز باشد و صاحب نماز مختار است که هر کاری که بکند جائز است در اینجا کسی عالم گفت که حضرت
 با صاحب رهنی المدینه علیه السلام در نماز بودند سلطان المشائخ رهنی المدینه علیه السلام ندانست خواندند حضرت
 صاحب فرمودند و المدینه عالم این امر در سمع نیامده شاید که آن ندا و طلب سلطان المشائخ رهنی المدینه علیه السلام
 از جهت و یا خسته عقیده سلطان جو بود باشد که در این وقت که او در نماز است ندای ما را متقدم
 وار و یا نماز در ایشان گذارن عزیز بود و آمد چندان مقام را زیاده از سابق حاصل یافته باشند و نیز
 از نظر الاحادیث قدس المدینه علیه السلام سره العزیز فرمودند که استقامت عشق عین شریعت است و استقامت

شریعت خود عشق است ہر گاہ شریعت استقامت یا بد عشق برود و کند و شریعت نیست کہ اشتیاق و عامل
 شود بلکہ شریعت متابعت نبوی است و متابعت نبوی صاحب صلی اللہ تعالیٰ علیہ و علیٰ آلہ و صحبہ وسلم قولاً
 و فعلاً و ظاہراً و باطناً شود و شریعت است چونکہ این متابعت سجا آرنڈ از مہمان و عاشقان و محبوبان
 خداست لہذا بودہ باشد لفظ تعالیٰ ان کنتم تحبون اللہ فاتبعونی یحبکم اللہ و اولیاء اللہ
 از کمال متابعت عین منظر نبی صاحب اند صلی اللہ تعالیٰ علیہ و آلہ و سلم ہر کہ برگفتہ ایشان فرما بردار
 نماہد عین متابعت نبی صاحب صلی اللہ تعالیٰ علیہ و آلہ و سلم نمودہ باشد بلکہ فاضلان سوائی توجہ
 پیر در بارہ خویش خیر می نخواستند چنانچہ امیر خسرو علیہ الرحمۃ فرمودہ ہمیت چون بدیدہ و کشت بارہ
 نیست مرا حاجت آمرزگار - درینجا ذکر عقیدہ افتاء الفخر الاولیاء قدس سرہ الغرر فرمودند کہ در کتابی دیدم کہ
 وقتی شخصی بخدمت شیخ شبلی علیہ الرحمۃ برای بیعت آمد شیخ علیہ الرحمۃ باو گفت کہ ما مسلمانان بیعت میکنم
 او گفت یا حضرت من ہم مسلمانم شیخ صاحب علیہ الرحمۃ پرسید کہ چگونہ مسلمان هستی او گفت کہ کافر نیغیہ
 میخوانم شیخ علیہ الرحمۃ فرمود کہ کلمہ بارشنوائی گفت لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ شیخ فرمود کہ
 اگر کلمہ را برگفتہ من بخوانی شمار مسلمان خواہم دانست آن شخص سائل شد کہ چگونہ بخوانم فرمودند بخوان کالہ
 الا اللہ شبلی رسول اللہ ان شخص فی الفور کلمہ بہانہ خواند حضرت شبلی صاحب علیہ الرحمۃ بجلدی
 اورا بگلو خود چپانید و نعمت بخشید و گفت کہ ای پادشاہ از کینہ پاکیزان اجتناب سرور کا کلمات صلی اللہ
 تعالیٰ علیہ و آلہ و صحبہ وسلم ہستیم این عرض برای معلوم کردن عقیدہ شما گفتہ بودیم بیگانگان امر
 بر عقیدہ یافتہ می شود وہم الفخر الاولیاء قدس سرہ الغرر فرمودند کہ چنانکہ خواجہ حسین الدین
 ہشتی قدس سرہ الغرر ہم برین نقطہ شخصی بجای ششہم لفظ حضرت فرمودند انہما انہما
 بہانوجہ گفتہ مقصود یاب شد و چند مرتبہ از زبان مبارک الفخر الاولیاء قدس سرہ اللہ
 کہ فرمودند - پیر ہیار و جو کچھ ہی بار و پیر - نوکر لفظ سید کل شاد و رحیم انہما انہما
 فرمودہ و مولف مناقب شریفہ و اشبات خلافتیہ مطالبہ کردہ عبارت از ایضاً اللہ بہرین است
 نوشتہ است مولف مناقب شریفی نوید کہ بسع رسیدہ کہ در عین سکونت حضرت فی الدہ لیاقت

در بهاران شریف خدمت قبله عالم رضی اللہ عنہ شاہ صاحب سید بسمل شاہ نامی بزرگ از فاندان سمرقند
 از مسکن اقامت خود که مشهور باڑی شوق شاہ است برای زیارت و فیض پذیرنی از جناب قبله عالم
 بہاران شریف آمد و رفت می نمودند برین تقریب کپرتہ کہ آمد اتفاقاً آنحضرت الا اولیاء قدس سرہ الغزیز
 را دیدند شاید کہ از اوصاف شان را شنیده داشتند یا بجز و دیدن چہرہ نورانی ایشان چیزی از احوال
 درونی ایشان از راه نواست باطن خود معلوم کردند از کسان پرسیدند کہ این درویش از کجا است
 چون معلوم کردند کہ وطن شان کوه درگ است و در خدمت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ مشرف بیت
 و سبک کتابی ہم در خدمت او شان میخوانند فی الفور دست آن فخر الا اولیاء گرفتہ معانقہ و ہم آغوشی
 نموده فرمودند کہ ای جوان نبرد ارباش کہ دیگر نبوی ظاہری و باطنی نصیب تست و از جناب الہی
 و نور محمدی در دست شما تفویض می شود و تقسیم آن ہوشیار بودہ باشید و نحوئی قسمت آن خواہید
 کہ احدی از ان از دست شما غالی خواہد ماند و خالی ماندنی نیست و شرق و غرب از ان بہرہ یاب خواہد بود
 شمار مبارک باد و نیز مؤلف مناقب شریفی نویسد کہ روزی بہکان خانقاہ مبارک حضرت قبلہ عالم رضی
 عنہ در روی حضرت فخر الا اولیاء قدس سرہ الغزیز خبر وصال سید بسمل شاہ و دیگر فقرا حبیب شاہیان و شوق
 شاہیان در افتاد و از زبان حقائق بیان حضرت فخر الا اولیاء قدس سرہ الغزیز شنیدم کہ فرمودند کہ در ان زمان
 کہ ما بجز نوزدہ بیت سال بودیم سید بسمل شاہ نیز جوان بود و در خدمت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ در
 بہاران شریف برای سلام قبلہ عالم رضی اللہ عنہ می آمد و استفادہ می کرد و از فقر احوال پو شان حبیب
 و شوق شاہی بہتر و نیک عصر بود و علمیت ہم داشت و بہر آنکہ از رفقہ واقف بود و یکدہ مرتبہ در ان زمان
 در بہاران شریف ملاقی شدہ بود **فائدہ** میگوید فقیر مسکین بے تسکین کاتب منتخب کہ جبین مبین و ناصب
 نوزائین آنحضرت الا اولیاء قدس سرہ الغزیز نمونہ لوح محفوظ احوال او بود کہ ہر کہ از اہل بصیرت در ان نظر کردی
 ہوا در جمال کبریا درو مشاہدہ می کرد اگرچہ بکنہ آن رسیدن از صد اسکان اہل آن زمان بیرون بود و اما چون
 بسمل بلکہ چون عاشقان بسیل بزم سرائی اوصاف کمال او شغل می کرد و خود را نگاہ داشتن از ان نسبت
 پرس کہ چیزی از احوال ایشان اظہار می کرد و بقدر استعداد قدر خود می کرد و بغیر آنکہ بکنہ و حقیقت آنحضرت

قدس سرہ العزیز بوی بر و بلکہ از محبت و عشق خود سخن میراند تا مگر گوشه چشم غایت باو شان تلفت شوند
 مولینا جامی قدس سرہ السامی خوش قسم موده بدیت بزرگ چرخ پیکر کس نگر و و پیکر رویش بنید و شد
 نگر و و - ابیات موافق حال - لوح محفوظ است پیشانی یار و راز مخفی ستار و روی آشکار و قبل ازل
 بصیرت روی تو که کعبه اہل طریقت کوئی او و عارفان گردوش طائف اند و کمالان بر خاک را پیش و
 شمع بی بل آفتاب بس جلی و ظلمت ہستی از روشد منجلی و صیقل بہاست روشش سر سبز و پاک شد
 و مچو او گردش نظر و عکس نور او کہ بر مرآت دل و تالشی او تا کہ رازش یافت دل و قلم معنی کہ بروج
 زو بدر و ناقصان ہم از کماش بهره ور و ہر کسی بروفق استعد او خود و بهره برد و سیر گشت شاد شد
 یارب این جو در کرم بنیاد او و ناقیامت دار و را و لا و او و ذکر سوال نواب غیث الدین از قبلہ عالم
 عنہ از قائم مقام و جواب او شان کہ مؤلف مناقب شریفہ در مقصود سابقہ کہ اثبات خلافت مطلقہ است
 ذکر نموده مؤلف مناقب می نویسد کہ نواب صاحب غیث الدین یکی از فرستادگان حضرت مولینا صاحب
 بخدمت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ بود و خود عاشق و جان فدایہ و ات کلمات حضرت قبلہ عالم رضی اللہ
 عنہ بود و قبلہ عالم رضی اللہ عنہ پاس فرستادگی حضرت مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ او را غریزی و شگفتہ
 تا کہ ہر سوال کہ بجناب قبلہ عالم رضی اللہ عنہ میکرد جواب آن بکشا و پیشانی و شانی سے فرمودند نظر برین
 کہ فرستادہ حضرت مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ است چونکہ علماء و فقراء و خلفاء و صاحبزادگان حضرت
 قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ بعد از وصال مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ در بدن شریف ضعف زیادہ
 ہر روز و زترتی و پدید بخدمت نواب صلاح بر و ند کہ شما بخدمت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ عرض نماید
 کہ بعد از وصال حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ مصلی نشین و قائم مقام ایشان کدام شخص خواهد بود
 پس نواب صاحب بموجب مشورت اشارت او شان روزی بخدمت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ چنین عرض
 ساختند کہ یا حضرت قبلہ عالم و کعبہ جہان و جہانیاں چون ذات شریف شما بنیاد اللہ تعالیٰ کہ
 حقیقی و ظل الہی و سایہ نبوی ترکیبہ گاہ عالم و عالمیان و جان نیاہ عالم علوی و عالم سفلی و آفتاب روشنی
 و لہای تاریک و عجاہات روای و جہانی مانیاگان و مس گزندگان در روز و یک است ازان میجویم

ایستادند و ندی پایت حضور نور تا قیامت بر سر عالم و عالمیان و مستر شدن خواص و عوام مستدام باشد
 ایستادند بشریت سوری که از ان احد بر جائی چاره نیست ضرورت و زور و سستی است که بعد از انتقال هر یک
 قائم مقام حضرت ایشان سجد گاه و پناه پس ماندگان شده آید اگر چه پرسیدن ایندلی نمیتوان
 اما ضرورت تسکین خاطر پس ماندگان سائل و منتظر هستیم که و پس ماندگان کدام کس از صاحبزادگان
 یا خلفا قائم مقام حضور و سجد گاه عالم و عالمیان حاجات دوائی علانی و غیر علانی خواهد بود و جناب عالم
 رضی اللہ تعالی عنہ رخ مبارک به نواب صاحب علیہ الرحمۃ کرده فرمودند که نواب صاحب جیو مارا یک مرتبه
 افضل بر افضل ملاقی شده و جمله بفضل و توجیه حضرت مولینا صاحب رضی اللہ تعالی عنہ از فیضان الهی
 عالی نمائند لیکن برای این امر یک طرفه از حق سبحانه تعالی مجوز شده بنظر من آید که از
 مولینا صاحب رضی اللہ عنہ که برای این معنی امری بود آن امر نیز بر وثابست می شود بلکه از جناب مولینا
 رضی اللہ عنہ با داور وحی آنجناب نیز فیضیاب گردیده آید نواب صاحب عرض نمود که قبله بکدام وجه و چه مار
 هم مشاهده او کرد و فرمودند که بهتر بکدام طور خواهد گردید گویند که بعد از یک دور و حضرت قبله عالم رضی اللہ
 تعالی عنہ نواب صاحب رضی اللہ تعالی عنہ بیکی جلوس داشتند که جناب آن اولیا قدس سره الغریزانه
 پیشگاه گذر داشتند حضرت قبله عالم رضی اللہ عنہ کسبی در پیش اشاره فرمودند که این فقیر را طلبید چون
 آنقر اولیا قدس سره الغریزانه بر و آمدند حضرت قبله عالم رضی اللہ عنہ بر زبان مبارک آورد که بسیار
 آن کتاب ماکه نزد شماست کجا داری عرض کردند که بکمان نشست ما است قبله عالم رضی اللہ تعالی
 عنہ فرمودند که کتاب را تمام احتیاط و با او ب داشته باشی و بر در مطالعہ غفلت کرده باشی پس آنقر اولیا
 قدس سره الغریزانه بلفظ نغم سلام کرده و سپس رفت پس قبله عالم رضی اللہ عنہ نواب صاحب اشاره فرمودند
 که متفحص و شامهین طنک است که مشاهده او طلب نموده بود و نواب صاحب بی پشت آنقر اولیا
 قدس سره الغریزانه سلام کرد و گفت زہی فضل الهی و توجیه حضور و بارہ ایشان و زہی نصیب و شان الحق
 نور حق و جبین مہین ایشان روشن است و قبله عالم رضی اللہ عنہ این آیت شریفه خوانند و فرمودند
 ذَٰلِكَ نَفْسٌ لِّدَرِيٍّ يُؤْتِيهِ مِنَ بَشَرٍ أَلْفٌ وَ أَلْفٌ لِّدَرِيٍّ يُؤْتِيهِ مِنَ بَشَرٍ أَلْفٌ وَ أَلْفٌ لِّدَرِيٍّ يُؤْتِيهِ مِنَ بَشَرٍ أَلْفٌ

باو پرس محبت پیش ساز و سلام او کند سفلی و علوی و نیاز او کند شهری و فروی و ملاک هم او است
 در پیش گیرند و عایش را بورد و خویش گیرند و ذکر رفتن حضرت نحر الال و لیا اقدس سره العزیز بط
 وطن نوبت اخیر و باز رسیدن فریب صال حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ پیش صاحبان
 علیہ الرحمۃ انظر الال و لیا اقدس سره العزیز در میان این نوبت چنان فرمودند کہ چون ما ہر مرتبہ مرضی بی
 مرضی والدہ شریفہ در وہ دو از وہ روز واپس روانہ می شدیم بے اطلاع ایشان می آمدیم درین نوبت
 کہ میرفتیم ما یصاحبہ از خوف آنکہ بے اطلاع رود از بعضی برادران قوم جعفر را چون مقرر سنہ و تا کہ بی
 نزد پس بسبب آن چوکی چند روز زیادہ ازان وہ دو از وہ روز توقف روی نمود و خواستیم کہ بکلام
 و جہ خفیہ روانہ شدہ آید و درین شب و روز بی آرامی لاحق می ماند و از ما یصاحبہ نصحت حاصل شد
 بنظر نہ می آمد و از پس روانگی ما از مہاران شریف قبلہ عالم رضی اللہ عنہ را عارضہ اخیرہ نمود و آمد
 بود و ازین سبب از قبلہ عالم رضی اللہ عنہ زیادہ توجہ در غلبہ ما بظہور آمدن گرفت و بی آرامی ما نیز زیادہ
 اشت پس یک شب بتوجہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ چوکیداران را خواب غلبہ کرد و بہو این معنی بر فاقم
 و خیال کردم کہ حال روانہ شوم مگر سبب از کسی چوکیداران از خواب بیدار شود و چہار پائی را فغانی دیدہ
 دیگران را بیدار کردہ و پئی ما و دیدہ باز گرفته آرنہ بوجہی چہار پائی را سر پوش کردہ شود پس تجسس کردم
 چہار پائی نیافتیم آن را بچہار پائی طولاً داشتہ چاو خود را بران دراز کردہ افگندیم کہ چون آدمی خفختہ
 بہ نظر آید پس در واژہ حویلی را دیدیم کہ قفل زدہ است بر دیوار حویلی شدم و در استہا و ستور یعنی عادت
 مردمان چنان است کہ از خوف و زوان ہر خانہ دار گرد فغانہ نمود از ہر چہ طرف خندنی احدث کردہ
 و پراز فارسستان ساختہ باشند بدان و ستور گرد فغانہ ما خندنی پراز فارسستان بود خیال کردم کہ اگر در نجابت
 خودہ شود و درین فارسستان افتادہ شود و تمام خرابی حاصل نمودہ شد لیکن متوجہ کل البی از استجابت خورم
 پس سنبہ و کما از فارسستان بیرون افتاد و اما پائی تا زانو در فارسستان رسید با ما تا زانو
 و در سابقہ ما نیز فارس ما خلید ندا خرم بتوجہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ از ہر چہ روانہ شدم و در فارس
 اگر چہ سراسر کوستان و ریگستان و جنگل بود با خوف یابی خوف قطع منزل میکردم و در بعضی جا کہ

خوف لاحق می شد چو کاره روشنی بنظر می رسید بران تحمل شده قدم پیش نهادم و خبر نمی افتاد که قدم بر
 نهاده میروم یا بر جوی و چنین معلوم می شد که در گامی باز بخیر است شخصی کشید و می برد و از روز و شب
 خبر نبود و خبر نیافتم که از کسی شهر گذر کردم یا نه و چه جایی مان خوردن که از نوشیدن آب اصدی که
 نوشتم با بجا تقریباً وقت عصر برگزید و ریائی سنده مقابل گذر جات و آره و مینا و علیه الرحمه رسیدم
 بنجیال آنکه کشتی موجود باشد چه دیدم که کشتی از دور در آنجا بطرفی رفته بود و حیران شدم و در نجیال کسی
 از حضرت پرسید که چه انداز منزل باشد نقطه مبارک مانند که چهل کرده قدمی زیاده باشد و ازین
 طی مسافت که بیک منزل کرده بودم کشتی را ندیدم و طبیعت ماغشی و جسی آمد بلکه از آن هر چه در خود
 گرمی مانند تپ مشاهده کردم و در آنجا بوتهای نیتانی و خسهای سه بودند یکی بوتهای از آن جسی تکیه کرده
 بنشستم و در آن کشتی پائی من در و گردن گرفت دست بران مالیدم چنانکه یعنی آبله شده بودند بلکه
 بمالیدن دست بران چنانکه هر چه از ناخن تا پاشنه خونتاب گردید مثل کنج مار زو افتاد و از آن
 در و زیاده لاحق گردید غش خورده میفاد و نه طاقت و سپس رفتن کسی شهر و استختم و نه سبب کشتی
 دیدم درین صبرانی شام شدند کانه شام گذارون شروع کردم ناگهانی از کنار دریا بر گذر و سوار
 شدن بر کشتی آوازی آمد که کدام است درین وقت بر کنار دریا جنگل آمیز نماز خوانده سوار بشدم و ختم
 که مسافرستم رفتنی آنروایم او پرسید که کدام جایی روی گفتیم بهاران شریف از زبان او برآمد که عجب
 محبت بهاران در اول تو که باین وقت کشتی را میجویی و در جنگل نشسته اگر کدام بلا پیش آید چه خواهی
 کرد گفتیم که از مسافت تمام طول شده افتاده ام طاقت بواپس رفتن در جایی آبادی ندارم از
 گفت آری که این کار شما از خود نیست منم که سوار شدم بودم که او باز گفت که من کشتی ندارم ترکی نیتانی
 دارم و شبان شب رفتن آنروایم ضرورت دارم اگر ولیری کنی بیار بزرگی سوار شو و نشین که شمار عابر کرده
 خواهم داد برین گفته او بلا فرستاد بزرگی او سوار شدم لیکن چنان معلوم شد که من خود سوار نه شدم
 دیگر می یازار داشته بزرگی نیتانی است دیدم که ترکی مذکور خیل نامی نمی است بلکه نیتانی از چند
 پشته و نیتی مثل لاله می چو بجای نیتانی و چه از جایی کنار ایستاده می پرسندهای از بجز نیتانی

گویا بطور پنگوره گریه با بجز ما بر آن ششم چنان دیدم که در پنگوره ششم
 و شماره کناره و التکیه و اشتیاق و روانه شده میرفت و اللہ تعالیٰ عالم یکب چوبک در دست او بود گاهی از طرف
 راست و گاهی از چپ و گاهی از زمین و گاهی پائین آنچه بک را گواشیده می برد و باز باز ما میگفت که
 ای میان پشلی باشی بجز عابر شوی نماز عشا خواندم لیکن نشسته و چیزی خوردنی نیز ادا و او خودم
 و به شماره نمی تکیه کردم و کیپاره او زیر سر نیاورد ام ما را خواب در بر بود و از سبب ماندگی منزل و پرزوه خوا
 بود بحسن یافتیم نگر چند شب باقی بود که او مرا بیدار کرد و گفت ای میان برخیز که عابر شدی به طرف که زمین
 داری برو من پرسیدم که شمارا بکدام جا رفتی است و نام شما چیست او گفت که نام و جامی من همین است
 که ترا عابر گزیدیم پرسیدم که داکره وین پناه را بروم او گفت برو به خود بس چونکه از و من شدم و خط
 از نظر آن شخص مع تری کم شد و من که از آنجا روانه شدم نماز فجر باره نماز کرده خواندم و چونکه از آنجا روانه شدم
 مثل خواب از مکان بس راه منزل کردم و معهودم شد که در خواب میروم یا بیدار نه حاجت آب خوردن
 افتاد و دیگری قدری آفتاب از نصف النهار زوال کرده بود که ناگهان برگرد زلمتان شریف خود را
 رسانیدم تا که فی الحال عابر شدم و از زلمتان بیرون رفتند نماز فجر بخودم رسانیدند و در میان بعضی
 یاران گفتند که آنجا اولیای قدس سره الغریز شب در آنجا گذرانیدند و بنده را یعنی مولف مناقب را
 یاد است که فرمودند که شب در مکانی پیشتر که شب نام است گذرانیدیم و فرمودند که ما منزل سویم از گذر در بار
 نیلی نام عبور کرده نماز منگامه بود که پیشتر فرمودند که بپوشیدیم و از آنجا روانه می شدیم تا رسیدن بهار
 شریف شام می شد و ما از خدمت قبل عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ وصیت شده بود که هر گاه که از راه دور
 و از نزد و یا بیانی و اول ملاقات بر روز روشن نزد ما آمده باشی و تجاریکی شب نزد ما و اول سخاوی آمد
 میا و گوی آن وصیت آن شب در اینجا متوقف شدم و نماز فجر در آنجا گذارده روانه شدم تا بهار
 برآمده که بهار شریف و زیارت و قدوسی حضور قبده عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ مستحب گردیدم و این بیه تقریب
 آمدن و رسیدن شب گذاری بهر کان ماند کوره نیاز آگین خود از زبان تعالیق بیان حضرت نیا اولیای
 قدس سره الغریز شنیده و بعضی یاران که بی تفاوت ازین بیان سازند معلوم است که از کجا معلوم کرده اند

والله تعالیٰ اعلم بالصواب فانکلامی گوید مسکین بی تکلیف کاتب منتخب که درین طری سنابل انظر الا لولیا
 قدس سره الغریز که مسافت ده و دوازده روز دور و سه روز قطع کرده بمطلب خود فائز گشته بعضی بایان جناب
 مؤلف مناقب شریفه و غیره از مقام طے مکانی نمیده اند لیکن این امر از غلطی فهم ایشان است زیرا که
 در طی مکان مشقت بدنی نباشد و در بنجا بنده کاتب منتخب از آن معدن حقایق بگوش خود استماع
 دارد که مشقت بسیار بود چنانچه یک روز بنده حاضر مجلس شریف بود که سخن در ضعف پیری و قوه جوانی
 در میان آمد حضرت فخر الاولیا قدس سره الغریز فرمودند که پیری فی نفع خود بخود مرغن است که در وقت پیری
 هیچ کار کردن نتواند و در جوانی هر کار که پیش آید بدن بار آن بر میبارد و چنانچه در آخر مرتبه که بخدمت قله عالم
 عنده رفیقیم علی کف پائی با تمام مسلخ شده بود و هر دو ناخن انگشتان پائی ما ازین برآوردند و لیکن
 چون وقت رسیدن جوانی بود این بار برداشته میفرستیم محال شد که قطع این مسافت از طی مکان
 بود بلکه بخدمت محبوب و شوق عاشق بود و اگر چه آن طریق طے مکانی اگر میگردند هم برایشان متعذربود
 لیکن درین کشانیدن مشقت حکمت است که زبان از بیان انفاصل است اولی آنکه محبوب نقد عشق
 بر محک اعتبار زند پس هر گاه که از زیر محک چنین عبور برآید خود را تمام تسلیم او نماید بلکه خود محبوب مکان
 عاشقی ظهور نماید و عاشق را در مکان محبوبی جلوه دهد و این امر بر دشمن مشقت بیشک از شوق تره
 عشق است حاصل شود پس هر کسی که انظر الا لولیا قدس سره الغریز را دیده باشد نکته شوق او شاد
 در سجدین از مرتبه شوق و عشق بمرتبه محبوبی نمیده بلکه یقین دانسته باشد فهمین فهم - ابیات
 اگر صد سال ثوبی شوق رانی به بره منزل مقصودمانی به سمنه شوق چون آری تیران به رسی
 در دم مقصود دل و جان بجز جوری شوق از دل بر فروزد به موانع را در اخر من بسوزد به پیش شوق
 کوی گاهی گردد به زبیر و آرزو گردد به اگر صدیج و محنت پیش شائق به بیاید گردش زد و شوق فائق
 شوق است اگر از محنت گزید به هوس باشد که از تلبیس خیزد به چو عیسی را کند از شوق دادند به فراز کالج
 بهرام شوق دادند بهی امیر بافتن تمام کردند به برای لا مکان پیرام کردند به چون فخر الاولیا را شوق افزود
 به پروازی رسانید پیش مقصود به چه مقصودی که کس گفتن نیارد به بیان او زبان والی نداند به پس مؤلف

مناقب شریفی نویسد کہ چون این میان حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ الغزالی خود را و مجلس کہ صاحب فرموده صاحب علیہ الرحمۃ بود فرمودند کہ صاحب فرمودہ جو بوقت کہ ما بحضور رسیدم حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ زریں پایہ محل کچہری بر چہار پائی بقعد و رازی استراحت داشتند مگر از طرف مشرق یک پرزہ پتلی منبتانی از گرمی بہ پہلوئی شرقی قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ سر مبارک بطرف قطب پائی مبارک بجنوب بودہ استادہ بود و صاحب فرادگان و خلفاء و علماء حاضر مجلس بودند سوای نادر و والد کہ او شان را یک سال پیش از وصال قبلہ عالم رضی اللہ عنہ وصال شدہ بود و منور ما چند قدم از اعلا مجلس دور بودیم کہ نظر او شان یعنی صاحب فرادگان خاصہ شہید صاحب دیگران صاحبان خلفاء بر افتاء و بلاغت و بچلاکی زبان گویند کہ اہ فلان کہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ او را یاد فرمودہ بودند بلکہ صریح بخدمت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ گذارش کردند کہ فلان را کہ یاد فرمودہ اید در پرزہ خود بحضور انور حاضر آید و درین اثنا را نیز بمجلس مقدس داخل شدیم و شنیدیم کہ خود قبلہ عالم رضی اللہ عنہ بر شنیدن لفظ حاضر آمدن بالفظ الحمد للہ بزبان مبارک فرمودند پس چونکہ ما بقدم مشرف شدیم زنگار کم بر ما فرمودند و اشارت گشت کہ بندہ بہ طرف سر امین آیدہ بنشینید بلکہ تمام خلفاء و علماء کہ بان طرف نشسته بودند باو شان اشارت فرمودند کہ این را در خود جا دہید و نشستن ما در اینجا مقابل ہر مبارک بود بدستور مالک کہ از راه گرم ہمیشہ بوقت رسیدن ما از وطن احوال و خبر خیریت اللہ شریفی پرسید فرمودند کہ والدہ شہید خیریت بود عرض کردم کہ بتو بہ حضور خیریت است باز فرمودند کہ شہید را یاد بر آید عرض کردم کہ احوال سکونت آنجا بحضور عالی نمیکردن است خواهد بود و فرمودند آری خیریت نیکو شد و در آنجا مؤلف مناقب شریفی نویسد کہ کیفیت یاد کردن حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ آنفخر الاولیاء قدس سرہ الغزالی بعد از تحقق چنان معلوم شد کہ چون بعد از خصت فرمودن حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ آنفخر الاولیاء قدس سرہ الغزالی بطرف حسن عارضہ لاحق شد و رفتہ رفتہ معلوم کرد کہ علامہ شہید است و بہ شدن تبصر نماید چند ایام پیش از وصال در ماضی ان مجلس شریف کہ ہم صبر فرمودہ موجود بود فرمودند کہ فلان رو سید کویہ و گوالا اگر حاضر اس ما بودہ باشد بہر بہت صاحب فرادگان صاحب شہید نقاب صاحب قاضی صاحب کہ میر مجلس بودند عرض کردند قبلہ اولیاء بنیدہ آید بعد عالم رضی اللہ عنہ

فرمود کہ بتہ ایک درین سعی نہ شد روز و یکم باز قبلہ عالم رضی اللہ عنہ بران وجہ یاد فرمودند بزرگان حاضران
 مجلس جواب دیروزہ گذارش کردند اما عامل نہ گشتند سویم روز باز یاد فرمودند حاضران مجلس عرض کردند
 کہ قبلہ کاش پختہ معلومیت یکساومی را فرستادیم اگر بہت آمد آورده خواهد ہست قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 ازین معلوم فرمودند کہ دراصل صلاح ایشان نیت و بیج سعی نکرد و اندر نہ بہت گفتہ ما میگویند کہ
 طلبا نیم پس فرمودند کہ شما بیج سعی نہ ساختہ و ہم سازید اگر نیت او بہت خواهد آمد پس بخشش باطن آورد
 نمیدید چنانچہ کیفیت آن معلوم شد مؤلف مناقب شریفیہ این روایت باین طریق مذکور ذکر کرده در روایت
 دیگر ہم ہستہ چنانچہ یکی از ان روایتہا موقوف بہاست این است کہ چون حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ فرمودند
 کہ اگر آن روز ہایکہ درگ والد و دنیا موجود بودی بہت بودی حضرت صاحبزادہ صاحب سید علیہ الرحمہ بہر و پارغا
 عرض نمود کہ اگر رضی و فرمان باشد من خود رفته اورا بیارم درین اثنا حضرت حافظنا حافظنا محمد جمال متانی
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ موجود بود عرض نمودند کہ یا حضرت شما دران زمین گز آمدن حضرت آید و تمام ملک بیگناہ
 جائی رفتن ہما نیست اگر فرمان نمودن رفتہ جستجوی او نمودہ اورا خواہم آورد پس چون حضرت قبلہ عالم
 رضی اللہ عنہ دیدند کہ درصہ ایام گنجایشش و زنت از او فرمودند کہ شما بیجا باشد خدا اگر نیت او ساختہ
 است اورا خواهد آورد پس توجہ باطنی اورا کشش کردہ چنانچہ گذشت لیکن چون مقصود مستحب
 مراد کوزتہ است ہرگز این روایت گفتہ کہ شد و اللہ تعالیٰ عالم البصائر فی ریلہ انوار الابدیہ سورہ
 العزیز فرمودند کہ ساعتی ششستون ہزار سال گذشت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ در مجلس شہادت فرمودند
 کہ بہائی ساعتی را فراغت و سپیدی بر فاست شویہ بر فاستند و در وقت کسی از ایشان با ہم بر فاستند
 جناب قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمودند کہ این حال در اس وقت است نہ ما ندیس ہر گاہ کہ صاحبان سابقہ
 بر فاست رفتند مرا از قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ اشارت شد کہ نزدیک بیام و مقابل روی ما بشین اند کی شہ
 شدم باز اشارت شد کہ پیشہ بسیار باز قدری پیشہ شدم باز فرمودند کہ پیشہ بسیار پیشہ شدہ تا کہ بماند
 چہار ہائی بالکن مقابل بکے فصل روی مبارک بماند کہ ہم مبارک حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 در روی امیر سید عالم اشارت نمودند کہ بطرف با نظر کن من بطریق ادب نظر ہر ششم و ہفتم

بحضور آمده عرض نمود که حضرت قبله همه مردمان همانان را مان خورائیده رخصت کرده ایم قبله عالم رضی اللہ عنہ
 با جواب فرمودند که بهتر آسیند و نیز برین امر سعی باش هر که بیاید امر و زنا شب بلکه فرود آنا ضعی همان خورائیده و او
 باشد و میان نورا حمد گفته بد که آسیندگان را خورائیده از طرف رخصت کرد و او را باشد و چون میان نکو
 مار و بروئی قبله عالم رضی اللہ عنہ نشسته دید پرسید که میان درویش حاله امره اشاره سلام کردم پس گفت
 که بیا که ام پارچه نانی گرفته بخور و جوالبش هم فرود بروم و خاموش ماندیم پس او برقت و بعد از ساعتی باز آمد
 گفت که میان رو و بیا و مگر گرفته بخور و در آن نیز خاموش نشسته ماندیم پس از چندین باز آمد و به دستور
 سابق شونج چشمی نمود و زبان آورد که میان بر خیز و پارچه نانی گرفته بخور که حرف می شنود و هم در جامی
 و پرده کن بنور و جو و خاموش بودم که حضرت قبله عالم رضی اللہ عنہ بروئی نظر کرده فرمودند که میان علامه
 این غریب را هیچ مگو که از مسافت کشیده برای ما آمد باید که ساعتی نزد ما بنشیند مان و بجای این راجع
 تقالی از خود بسیار خواهد داد و چنان خواهد یافت که ظالمین خواهد دید و اگر شما از لشکر فیری و امانی داری
 در اینجا بیار و بدو که رو بروئی ما بخور و میان ندکور بدین ارشاد عالی بنجاموشی و پس رفت یک کرد و از
 تنوری بی لازمہ حاضر آورد و قبله عالم رضی اللہ عنہ از خود گرفته نزد خود داشت و او را رخصت فرمودند پس از
 از راه نوازش در خوردن آن اشارت فرمودند چون خیال خاطر ما در طبع مبارک قبله عالم رضی اللہ عنہ
 بود و دل بخوردن آن میل نگرفت از خوردن آن تحمل ماندیم پس نمود قبله عالم رضی اللہ عنہ دست ما گرفت و
 شکسته دادند که بخور و هم بلکه چندین لقمه دست مبارک خویش خورائیدند و نیز آنقره الاولیاء قدس سره و نیز
 در اینجا باز فرمودند که هر گاه که ام شخص اهل پرستش یا صاحب حاجت عرضی آمدند فی الفور جواب با سوای فرستادند
 و پس فرستادند و هر لحظه نظر مبارک خود با بخشیدند داشتند و ما را سیم بین اشاره یش که در نظر ما نظر داشتند و
 دارا اگر چه سوائی آن ارشاد و نظر ما بنظر عالی گرفتار بود و اما نخواستند که یک بر چهره شود و نیز آنقره الاولیاء
 قدس سره العزیز فرمودند که همان در روز که قبله عالم رضی اللہ عنہ ما را بهمین وجه فرود خود متوقف داشتند
 اگر بوقت ضرورت رخصت طلبی نخواستند که رخصت بدینند و چون رخصت می دادند فرمودند که
 شام را در بوقت منظور نیست و تا آمدن کسی غیر تو مگر زود و زود بیایس میرتم و ضرورت دفع کرده زود آمدیم

ابیات موافق حال چو باشد عشق باشتی از کمالی به شو و عشوق عاشق بمقیالی به عجب تر کیغیا
 باشد اینجا و متن مینی در یک بیان باشد اینجا و دول چون یک شود و اسرار خیز و بهر یکتائی بسی انوار
 خیز و از ان انوار چنان نور یابند به پیش خود همه مخمور یابند به خمار خیز و از مستی چشمان به دولم خون
 ریز و از مستی چشمان به عجب ندی شرب این چشم مخمور به دل و جانها خراب چشم مخمور به چو دیده با و دید
 شد مقابل به چو مستقی بود و در جو و ساعلی به فی الجای از وقت آمدن ما در حضور قبله عالم رضی الله عنه که صبح
 روز غره ماه ذوالحجّه شد چو بی بود تا بوقت غروب و هم تاریخ ما و مذکور حضرت قبله عالم رضی الله عنه لایله
 روز یک و داشته پس چون نماز عصر در مذکور گذارده شد قبله عالم رضی الله عنه که بر چهار پائی استراحت داشتند
 اگر چه به نحافت کمال بودند اما برخاسته بنشینند و هر کدام مردم که در اینجا موجود بود و از آنها فراغت و خواستند
 و چون آنها رفتند ما را قریب طلبید و به از وی چهار پائی بنشانند و فرمودند که ای فلان اگر چه برای جدائی تو
 دل نمیخواه لیکن بحسب آئین پیران کلان چون خواجده سعین الدین از خواجده عثمان و خواجده قطب الدین از خواجده
 سعین الدین و خواجده فرید الدین از خواجده قطب الدین و خواجده نظام الدین از خواجده فرید الدین تا آخر ما یعنی
 قبله عالم رضی الله عنه از مولینا صاحب رضوان الله تعالی علیه صلوات الله علیه و صلوات الله علیه و صلوات الله علیه
 از ان قرار یاز شمار از خود رخصت نمایم و اگر چه تو ناخنده و تلعین یافته ای مستی مگر آنچه از ما بفرمان الهی
 و معالده رسول الله صلی الله علیه و سلم و صحاب و پیران خواجگان چشمتب و قادریه و سهروردیه و نقشبندیه
 و شطاریه و غیره تمامی سلاسل بنویم رسیده انشاء الله تعالی شما بحصول آن مقبول الحق و منظور رسول
 گشتید و خواهیم دید بران مستعد و با او با نید بفضل الله تعالی عالم و عالمیان جن و انسان سجده
 کنان شما خواهند بود پس عرض نمودم که یا قبله این کدام وقت است که من از حضور انور جدا
 دارم و شده که ما بضرورت و لاچارگی شما رخصت می دهیم باز عرض کردم که من مسافر و در دستم قلمه عالم
 غده فرموده که الله تعالی و رسول مقبول صلی الله علیه و سلم و جمیع پیران و اولیای ائمه و اولاد ائمه
 و فاضله بجای ما و جمیع پیران ترا حق تعالی مقبول فرموده به شماست و جهان و جهانیان زیر پای تو
 خواهند شد بطاهر جمع کار کرده باشی پس برین نژاد و قبله عالم رضی الله عنه را بر من ناموش باندنم خودم

دست ما گرفته و بجای چسپانیده فرمودند که بروی امان السدرین عرض کرده که بخار و دم حکم شد که یک سحر
این شهر طرف جنوب بیرون شهر راه موضع چشتی است در آن برود شب و روز با باش و اگر چه از طرف
خبر و گیر گون شنوی هم در آنجا باشی و با نظرف نیامی سپس عجم با خواهی رسید و همراه ماشوی و باز برون
فی امان السدر و عارضت فرمودند صاحبزاده و چون باین وجه بار حضرت فرمودند خواست تا خواست حسب
ارثا و حضور الوردی سوسی ساخته وین گریان و سینه بران از حضور نور و خص گشتن و این فتم آری بدیت
از فاخته ل بر از غم ای گلخندان من با دیده گریان سینه بران ای چهارستان من در بیست بنانه میل
سکین جواز گلدار و در افتند و قیامت آن زبان باشد که با از یاد و در افتند سپس فرمودند که از آنجا بیرون
آمده پس آن مجرب راه شدم بران از علماء او دیگر فقرا که در راه طانی شدند و همیشه پاسبانند بیست و در
در تو جوی حضرت قبله عالم رضی الله عنه حرفی زبان ما نیامد که با از بواب با نوا گفته شدی اگر فاموش رفتم و در
رسیده بنشینم هر چند که فقرا آمدند یا دیگر نماز خوانند گمان با منسوی اند کسی چیزی میگفت کسی چیزی
با لقطه خاموش می بودم آنکه شب به حال که گذشت و این بیست هم خوانند بیست نخت خسرو سکین از
بوس شبها که دیده برکت پانیت بند خواب بود و فرمودند که هنوز هیچ نشد بود که آواز او با جهان بی نوا
گشت به تمام شور و فغان به صحرای و استم که قبله عالم رضی الله عنه السلام حق شد تا خواست که بچینور مانع شوم
و بخوش آمدم که گریه ناید و چه حضرت قبله عالم رضی الله عنه از هر دو امر استیاب گشته تا تعلق و اضطراب که روی نمود
جای گفتن نیست پس هر چه که قبله عالم رضی الله عنه با فرموده بود و همچنین تا آمدن خبازه مبارک پامی من در آنجا
جیس ماند هر گاه که خبازه مبارک بدان راه سجدت موضع چشتیان بر آمد و نظری با بران افتاد چنان معلوم
شد که قبله عالم رضی الله عنه با فریاد کند با بر راه ما با بشتانی و دیده رفتم و قدم بسوی کرده همراه شدم پس معینه ما
از بزرگان علماء و خلفاء و صاحبزادگان ندر بر مکان تدفین شده مگر مقرر شد آخر خبازه گذاری در مکان فاخته
حضرت تاج الدین سر و چشتی بر سر تدفین مبارک حضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه هم نجا شد در آنجا
مؤلف مناقب شریفی آرد که بر او این شفقته حله شد که حضرت فخر الاولیاء قدس سره العزیز بعد از تدفین مبارک
قبله عالم رضی الله عنه بقدره با و بر زار نور با جاب قبله عالم رضی الله عنه متوقف و متکلف ماندند و اگر چه صاحبزادگان

درخواست نمودند که در بهار شریف آمده متوقف شوند جناب فخر الاولیا قدس سره العزیز گاه گاه در بهار
آمده دیو دهمی میگردند و صاحبزادگان دیگر بزرگان باقیات و باز بهر ارشاد شریف میگردند و میمانند و الله تعالی
که از قبله عالم رضی الله تعالی عنه درین قیامت ایشان را طاهر ایا باطناً بوده یا از کمال محبت خود اختیار کرده
و نیز صاحب مناقب نویسد که در مدت اقامت حضرت فخر الاولیا قدس سره العزیز بر مزار نور با قیام عالم رضی الله تعالی
عنه حضرت صاحبزاده نور الهدی صاحب رضی الله تعالی عنه خیر برای خوردن از آن دروغ و غیره از خانه خود فرستاد و میماند
زیرا که صاحبزاده صورتی بجز فخر الاولیا قدس سره العزیز اعتقاد بسیار آمده بود و محبت فراوان شده و بیک صاحبزاده
غلام نبی فرزند کلان حضرت شریف صاحب رضی الله تعالی عنه حضرت فخر الاولیا قدس سره العزیز شدند و حضرت فخر الاولیا قدس سره
العزیز را نیز با ایشان بلکه بفرزندان ایشان تملقات بی نهایت بود و سبب آن محبت شریف صاحب عبد الرحمن بود
که در اول حال با وجود صاحبزادگی کمال محبت و خلاص اظهار ساخته بودند و الله تعالی علم بالعبود و کرم صایبی
قبایه عالم رضی الله تعالی عنه با فخر الاولیا قدس سره العزیز که مینا شریفه بطریق نقل آورده
بدانکه صاحب کتاب شریف بعضی از وصایای قبایه عالم رضی الله عنه برای فخر الاولیا قدس سره العزیز
ذکر نموده تصریح نکرده که از زبان خفایق بیان دشمنان یا از کسی دیگر نقل پس بیجا ذکر او مناسبت ندارد و پیش
میشود و از اینها یکی نیست که حضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه فرمودند که در ظاهر چه از عیب سید یا سیدی سید عالم
شما بخیا آن آنرا قبول کرده باشی که آن افتوح الغیب نشسته اند پیغمبران اصحاب اولیا قبایه است آموز جانزدار شسته
و قبول فرموده اند و از اینها دویم نیست که سواری داشته باشی و از اینها سویم این است که ایمان جانوظا طبع شما
از آدمی منیم اگر چه حق سبحانه و تعالی شمارا مالک خانه خود ساخته که عالم و عالمیان از شمشیر نجات از سبب
و چه باطنی بهره یاب نماندند مگر قطعها زمین بلکه ابائی اجده می خود را ایگان بخواری ساخت بلکه بخود خواهی داشت
دار اینها چهارم نیست که زمیندگان و از خود از هر گونه که باشد از ستم و ظاهری باطنی از خود خالی
نکرده باشی و هر کسی که دست بگیرد او را ایگان نسازی اگر چه در حق از آن استغناء
چندان محتاط بخود نبوی اگر ضرورت باشد یقیناً نیست که در دوازده فقره آورده شد باشد مایل است
رسائل المحرم گذشته باشی و غریبا و علما را مددگار بود باشی آنچه از ما در پیران جناب سبحان تعالی

یافته باشی بهر آن موجب لقمه پیران کوشش نموده باشی می نویسد سوای اینها صیفت های دیگر بود چه صیفت
بود که زکوه فرود آمده بر زمین قامت خواهند داشت مردم دور نزدیک با بودگی و بهیچ بهر باب توانند شد
و نیز والده شریفیه از خود و معنی خواهند داشت می نویسد با وجود صیفت کوحیدیه آمدن زکوه بر زمین کمال
قدس سره العزیز شست سال در کوه گذر نهند و صرف بر ارض مانند ساختن و الة شریفیه بود که آنهم در وصایا
داخل بوده و بنده کاتب منتخب میگردد که بارها از زبان حقائق بیان آن فخر الالبیاء قدس سره العزیز شنیده شد
که میفرمودند که در حاکم حاکمی که حکومت حاکمان نباشد سکونت ییجا جائز نیست چون کوهستان حکومت نمیشد
بنده خیال میکرد که از آن بسیار زکوه کوحیدیه بر زمین قامت فرمودند و الله تعالی اعلم باه یک صیفت حضرت
قتیبه عالم رضی الله عنه نیز برای مردم و امام معنی سهولت آید که آن زیادتی سمیت کنندگان برای عدم حکومت بود
و که بعضی مملوطات متفرقه که بحسب اوقات متوافقه اتفاق افتاده مؤلف مناتب شریفیه می نویسد
که روزی لوی امام الدین سید خواند بعد از الفخر الالبیاء قدس سره العزیز بر لفظ مبارک اندک که با غلظه
شیخی افضل من الفقہ فی الدین حدیث است از عبدالعزیز بن عمر مرسل است و نیز فرمودند که الغیة الواضحة فی الدین
علی الشیطان من لفت عابد و نیز فرمودند که کل شی عباد و عباد الدین الغیة فی الدین اذ علم فقه معرفت حوز
سجانه تعالی شانه که بمعرفت احکام دین که موافق نص قرآن حدیث سنت نبوی علیه السلام است
و این بیت خوانند ندیدیت علم دین فقه است لقمه و حدیث هر که خواند غیر ازین اگر خبیثه مملوطة زوری
کسی در پیش وقت خندان سبب مساله از حلال خوردن افکنند الفخر الالبیاء قدس سره العزیز فرمودند که حلال خوردن
عین بافتن درجه که است هر که حلال خوردن از حرام اجتناب دارد صاحب کرامت حواری شود و بمناسبت
فرمودند که در آن ایام که ما در کوه درگ سکونت داشتیم مردم جعفر و حسین با مردم فغانان با لای بیجا کرد و در
بودند پس مردی از آن فخرم که مال او شان درده بودند نزد ما آمد و چنان برین کار بود که ما از لنگر میگرفت
بلکه آمد خود همراه در آن مسجود و ما را گفت که در خانه من یک فنز نزدیک گاؤ بود که آن بر گاؤ در نماز
بعضی اسمعیل نامی فرسید که بر پشت ابوی بگوشید که بمن بازدها با و حسب استدعا او هر چند بان فرسید که گفتیم
و قبول کرد پس ما کتبه گاؤ گفتیم که مالک گاؤ که به بالغ لغت عوسان گاؤ از بین برادر گاؤ من بود که آن

ابا کرد ما بان لک نرگاؤ گفتیم کہ این سبب است کہ تو مبالغہ از قیمت نرگاؤ زیادہ پیرہی نرگاؤ طلب میکنی
 باین مبالغہ دیگر نرگاؤ بہت تو خواهد آمد و گفت سبب آن است کہ این نرگاؤ من گمیاہ حرام خوردہ نیر لکہ
 بن چنان کوشش دہتم کہ خانہ خود دہن می لستم و در زمین ملکہ خودی کشادم از آن زمین بطریق نہ می آورد
 نیز دہن می لستم و گیاہ حرام خوردن بنیادوم لہذا در بازگرفتن جہد بسیارم فی الجملہ چون از خر سبب نرگاؤ
 مایوس شد و دید ہرگز نرگاؤ باز نیاید از کسان پرسید کہ خر سبب نرگاؤ را چند لیر است گفت بیخ لیر دارد
 و کاتب منقب را چہ ریاست آنرا و چو کی در دست آن بزرگین دن میگرفت شمار می کرد بعد
 پسران چو یک نیز بعد از آن داند شد پس لیر کلان دہان و زد و گیران ایام قلیا بہ بردند و فرمودند کہ این اثر
 از حلال خوردن بود موقوفہ روزی از تسلیم انبیا علیہ السلام خصوصاً ابراہیم خلیل اللہ علی نبیا علیہ الصلوٰۃ
 ذکر افتاد الفخر الاولیا ہندس سرال عزیز فرمودند کہ ابراہیم اصلوۃ اللہ علی نبیا علیہ السلام بود کہ قوت
 کافر ایشان در آتش زندختند جبرئیل علیہ السلام نازل گشت گفت کہ اگر شمارا کہ حاجت ما بن شد بگوئید کہ ما
 کم فرمودند کہ حاجت کلی بخداوند است بشما ہیج حاجت نیست گفت کہ بخدا بگوئید گفت کہ سجانہ تعالی شانہ خود
 بخود بی گفتمن نریک بدانند پس من ابراہہ اورہ رضی اللہ عنہم خود میداند من از زبان چویم باید دیدہ کہ در آن وقت
 سو خلق دم نند و تسلیم بداد حق سجانہ تعالی ہرکت تسلیم او آتش کافران برایشان گلزار کردہ او ہم در قرمانی
 حضرت اسمعیل علی نبیا علیہ الصلوٰۃ و السلام کہ فرزند و جگر گوشہ بود با وجود گفت بشنو ہا بیں علیہ العنت
 چہ تسلیم ساخت کار و بیدریغ بر گلویش اند و حضرت اسمعیل علی نبیا علیہ الصلوٰۃ و السلام پیغمبر بود از قرمانی
 و حکم پادشہ برضامنہی او سجانہ دم بیرون نرزد از دست محمد و شد پس بہرکت آن تسلیم ہر دو سبب ان
 علی نبیا علیہا السلام خدائی تعالی جان اسمعیل امان داد و بجایش گو سپند از بہشت فرستادہ شد
 و فرمودند کہ حضرت سرور کائنات صلی اللہ تعالی علیہ و السلام بوقت شہید شدن نادان مہرکت پیرہیم بود
 حق سجانہ خواہت کہ کافران انرا می لاقہ بحال او شان فرمایند آن سرور صمد علیہ سلم اللہم اھد قومی
 انہم لا یعلمون فرمودند نیز فرمودند کہ حضرت صمد علیہ سلم فرمودہ کہ شد البلاء علی لابنیا و تم علی الایام علی
 المؤمنین موقوفہ حقی شخصہ عوارف خواند مشاہد در میان آمد کہ ہر فعل حق تعالی موجب خیر باشد

بروی اعتراض با پیکر و اگر چه در نظر شرع نماید در باطن خیر باشد درینجا بر لفظ مبارک نزدیک همین است
 می شنیدیم که یک نموده و گویا ایشان لاف و دو باریده بود و فرمود عادت ما چنان است که تلف شد از اعجاز آن
 و نیز دیگر خلایق از آن شکسته گردیدند و نزد کسی بزرگ شکستگی خود میان نمودند آن بزرگ با دشمنان نسبی نمود
 و گفت که در شب ساله خوابیدید پس درین شب اکثر مردم امتشابه افتاد که این ملک از لطفی او میان از
 و باز رسیدنی بود حق تعالی بر مردمان حم فرمود که عوض آن بلا این نفعی برزعت فرستاد بوقت صبح آن خلایق
 نمود آن بزرگ فتنه شکرانه که در دلبس بجای این آیت خوانند عسی ان تک هو اشیاء و هو خیر لک و عسی ان
 تجبوا شیئا و هو اثم بعد فرمودند که تلف المال خلف الرجال و فعل للعالم لا یخلف علی حکم پس
 درینجا فرمودند که حضرت شیخ محی الدین بن عربی رضی الله تعالی عنه و کتاب نموده که او جو و کله خیر برین گفتند
 که برین احترام واقع آمد که کفر هم جو و هست پس برین خیر جا چه نصوت بندد و در جواب فرموده که گفت لفظ
 اسلام از نیست کسی عرض نمود که یا حضرت قبل اگر حق تعالی موافق الوجود کله خیر همه صاحب سلام گرد آید
 از خزانه پدید آید چه کم شدی الفخر الاولیا قدس سره عزیز مبارک آوردند که بدست از طریق سلام که منظر حلال
 ظهور دادند و شفا و شفا از ایقنه کفر جایی ظهور حلال است شود و دیگر درینجا جایی سکونت است مگر در اسلام
 و صامتی خود فرموده در کفر نارحمنا مشدی خود فرموده گوید در اسلام و کفر امتحان است و سبب است بدو شفا
 است و سبب است شامه در کمالین علیه افضل الصلوة بجناب حق جلشانه همین سوال کرده بود که یارب اگر تو بین
 را بدانیست بخشی چه پندار است کسی را که شفاوت در آید از جناب پروردگار این آینه شریف نازل
 گشت لَوْ شِئْنَا لَا تَيْنَاكُ لَنْفَسٍ هَدِيهَا لَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ النَّارِ لِمَجْمَعِينَ بِرِيسِ
 فرمودند در بیشتر منظر حلال است و در منظر حلال است سلام که آن نیز منظر حلال است و طلبد کفر که منظر حلال است
 حلال را طلبد که در اینجا کسی عرض نمود که اسلام کفر و بیشتر دوزخ شاید که بهانه فرار فرموده است حضرت فخر الاولیا
 قدس سره از زیر گشت که در اینجا کسی عرض نمود که اسلام کفر و بیشتر دوزخ شاید که بهانه فرار فرموده است حضرت فخر الاولیا
 این بیت خواند بلیت است مطانی مسلم در این است کس از سره چون چرا فرمود که چون در کالی نادری نیاست
 چه جایی از اینها اولیا که بر نیازی او دم زدن خوانند و این بیت بر زبان مبارک اندند

بیتابی نیازی گرنخواهد آن اله + انبیا و اولیاء نیست اه + و اینجا کسی بن آیت شریفه خود که اللہ
 بحکم الحاکمین خود بدو این بیت خواند بلیت است و قادر حکم کن میگون + پیش از نیت طاعت چه و چون -
 ملاحظه روزی بدرالدین بانی نغان از ل آنحضرت اولیاء قدس سره در باب سلوک و طایف پرسیده یافت بعد
 عرض نمود که بپادشاه قشوری گفته که مندی مدین او زمین تون او زمین تون با کج شوره زمین این چگونه است
 آنحضرت اولیاء قدس سره العزیز گفتش است مبارک غیش بزور گرفته بوا پس از ختم چنانچه بقیاد و از زبان
 مبارک فتح دبه تمام جوش و خروش فرمودند که برود و کما شیده که شیده بدین نغان هر که حیرت زده بر خاسته است
 و مؤلف مناقب شریفی نویسد که چندین نگارنده بودند که آن خان شارا لیه از زبان بنده ملاقی شده خود بخود از جوش
 عشق مبرز شد که ای میا من دیدم که چه بلا شایه گفته مدین او زمین تون او زمین تون حضرت صاحب جهان بگفته
 پرسنده را فرموده خود بی پروه مشاهده کنانیده بدیده ملاحظه صاحب مناقب شریفی نویسد که روزی مس
 محفل قدس منزل حضرت فخر الاولیاء قدس سره العزیز و صاحب زاده صاحب لواجر علیه الرحمه سجاد
 نشین حضرت قبله عالم رضی اللہ عنہ و کتباتییر صحبت بزرگان و او فتاد و آن فخر الاولیاء قدس سره العزیز فرمودند
 که الحق که صحبت نیک و زانییر نگو بخش چنانچه نقل است که در خدمت حضرت امیر المؤمنین خطاب رضی اللہ عنہ
 علی و شنا که فراسیر کرده آوردند حضرت عمر رضی اللہ عنہ او را تعلیم سلام فرمودند او را منظور نمود حضرت عمر
 رضی اللہ عنہ فرمود که این در صحبت قیلان اصحابی بهرند چند روز در آن جا باشند و آن چند روز در صحبت
 آن اصحابی منقفی شد از تاثیر صحبت خود بخود حضرت عمر رضی اللہ عنہ آمده سلام اختیار کرد او را
 نسبت سلام حاصل شد بعد فرمودند که دست مبارک شایه عالم رضی اللہ عنہ عجب تاثیر بود که هر که دست
 مبارکشان گرفتنی فی القور تاثیر یافتی و این بیت خواندند بدیت اگر فتم سماعی از دست مبارکشان
 چه هستی و چه هستی و هم فرمودند که حضرت قبله عالم رضی اللہ عنہ پیش از آنکه طایفه ما - و نور الانوار بودند
 نقل است که بگردد الی شریفه حضرت قبله عالم رضی اللہ عنہ بعد از آنکه در آن مکرظ فی میرفتند پیش او بنام
 احمد و می که بسوا و نشان نظر که در زبان دیگر گفتند که ای میا این فخر چه می بینی میان آن که گفت بسوا این فخر چه می بینی
 از شکم این فخر نور برش معییرد از وقت شاید که شاد می که شایه حضرت شایه بود که آن فخر خود ملاحظه و اینجا ملاحظه

بیتابی نیازی گرنخواهد آن اله + انبیا و اولیاء نیست اه + و اینجا کسی بن آیت شریفه خود که اللہ بحکم الحاکمین خود بدو این بیت خواند بلیت است و قادر حکم کن میگون + پیش از نیت طاعت چه و چون -

فخر الاولیاء قدس سره العزیز بجهت مصداقه گرفتن اهلکاران محمد صادق خان از تعلقان مولی صاحب مولی
 عبدالحق بن محمد صاحب طبع مشهور مولی مشهور عدم التفاضل فی خان می لیه بر نوشته آن فخر الاولیاء قدس سره العزیز
 از خان کور بخش فرمودند و قطع نوشت خواندند بعد از مدتی قایمیه خان کور می پیش آمد که آن نظر خان کور
 آسان هم می نمود لیکن سرانجامی آن صعب شد که هر چند سعی نمودند مشکل حل نشد پس متنبه شد که این عدم کشایش
 از سبب بخش آن فخر الاولیاء قدس سره العزیز و نما شد و بغیر رفا مندی ایشان حل این مشکل نخواهد شد بنا بر
 حضرت صاحبزاده صاحب پیش حضرت قبله عالم مدینه میان لوز احصا را بموضع معتبران خود بطریق میل در خدمت
 آن فخر الاولیاء قدس سره العزیز فرستاد و عرض نمود که آن فخر الاولیاء قدس سره را بطور نیاز در اینجا خواهند آورد و
 عفو تقصیران خود خواهیم گنایند چون صاحبزاده صاحب علی الرحمة در توشه شریف رسیده بسبب آمدن در حضور حوال
 خان کور فرستاد و ایشان بجنور آن فخر الاولیاء قدس سره العزیز اظهار ساز خند حضرت ایشان فرمودند که
 خان کور مولی عبدالحق خان از کار داران حج دایرا رسانیده تا بحدیکه مولی موضوع جلا وطن شد رفت
 و ما دشما هر چند که برای عود حق سانی او مرقوم نموده خان کور بر گزیران خیال نگزیده را رعایت اهل علم
 منظور رعایت اهل قول مشهور نیست چنانچه مولی محبوب عالم کلان پیر ادرست و نیز در آنوقت معابد
 شهادت حضرت صاحبزاده نور الصالحین رحمته و العفران از مردمان مهران بظهور آمده جمله صاحبزادگان از
 مهران که چیده رفته سوا مولی مشهور قاده و سایر کار صری فنق ایشان بود پس ازین مدتی حسان مولی
 موصوف به سر است پس حال خان کور مال در بنا حق غصیده چندان نیدار رسانیده که او جدا وطن
 شده رفته اگر در بوقت بدو کاری و نشویم از کدام وقت بکارش خواهیم آمدی جمله ما هرگز بطریق خان کور
 نخواهیم رفت مگر آنکه خان کور خوشی در زمیند ساخته آوردن مولی منظور کنند بلکه اول این معنی لیسر انجامی است
 و نیز در آنوقت فنق با جمل بود خواهد بود بلکه تا جیر اول در ملک کجاست است هم رفت اگر او بسر خود آمده
 ملاقات نماید بشرایند کوره ملاقات خواهیم کرد و الا خیریت این قدر بجهت بیخاطر شما صاحبزادگان است
 والا ما زبجان کور هم چنانست فایده که در اینجا میگوید که مسکین کاتب مستحق که من زوال خود یاد
 دارم که در جواب صاحبزاده صاحب این سخن عالی نیز فرمودند که صاحبزاده جید و الدشما را انفس او خالی نیار

ہماراں برای زیارت استفادہ از جناب فقیر عالم ائمہ فتم در راه شخصیہ ہا ملنا فی تہنہ و سلام او ما با جواب
 سلام گفتہ پیشتر روانہ شدیم آن شخص گفت ایسا چو چہ تہنہ سیردی کہ گفتاری حکایتی ہم منی کنی
 من گفتم کہ من پس کاری خود میرم و ہیکار غیتم کہ در راہ استراادہ بشوم گفتارہ بیغائردہ کہم و گفتم کہ مرا
 شناختہ گفتم آری تو حضرت ہستی لیکن با راتو چہ جا کار کاری خود کہ فتنہ بگردد شیخ است گفتار تو در نام
 این سخن گفتہ روانہ شدیم آری مولینا جامی قدس سرہ السامی سفر باید بلیت ستائین و بینی از ہوس قبلا
 عشق کی باشد پس در جامی دیگر نیز بیان اینیہا گفتہ بلیت بدل بالبری ہم گیر و بوصول دیگر کی
 کام گیرد و چون مقصود منتحب کر الفاظ عالی حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ است بدین نکتہ قضیہ اشم
 نمودہ شد کہ کسی کہ حاجت بقصر باشد در کتاب شریفہ مطالعہ کردہ بہ بیدار موقوفہ روزی
 در آن محفل قدس منزل حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ صاحبزادہ موصوف ذکر افتاد کہ مردم دنیا داران
 از دنیا نہایت خوش باشند جناب فخر الاولیاء قدس سرہ فرمودند کہ جب الدنیا راس کل خطیہ و ترک الدنیا
 راس کل عبادۃ اصل آن است کہ از دنیا پرہیز نمودہ بعبادۃ الہی شغل نمودہ آید چرا کہ در روز خیر دنیا
 را حساب است و عبادت را ثواب پس درینجا خبر ازہ مسالین را حمدتہ علیہ الرحمۃ بالغفران سیرند کہ حضرت
 بہاد الدین کریم و حضرت سلطان بہتاکرین ناگوری را در باب نیاسول و جواب بود آن جا کہ است -
 الفخر الاولیاء قدس سرہ فرمودند کہ روزی این مرد بزرگ در یک مجلس دیدگفتار حضرت دنیا میان حضرت
 بہاد الدین لغالے عنہ با وجود آنکہ دنیا نیز دشمنند بزبان آوردند کہ دنیا شایستہ است سلطان بہتاکرین لغالے عنہ بفرمودند
 فرمودند کہ شما ہیئتو را نیکو میدانید باز دنیا را چہ انہر و خود دادید حضرت بہاد الدین جواب فرمودہ کہ ما را ہوسوار
 آید حضرت سلطان بہتاکرین فرمود کہ اہل بعد از آن مخلصین با کہ گاہ شہرت چہ لازم حشمت بہاد الدین حجارت دیگر
 از روح شہدائے دین استفسار کردہ موخرمان ایشان گفت کہ دنیا نیز بے سستی و فقر است
 از آن آشتہ شدہ حضرت سلطان بہتاکرین جواب بجمعہ از روح خواہد بود الدین و ہوسوار
 حضرت اگر دنیا زیب دین و سبب ال فقر است چہ در دنیا شہرت است چہ در دنیا فقر است
 قبول فرمود و بودی اصحابان فرمودند کہ روزی دید کہ فخر کسی فقیری از حجابان بودہ

بہا والدین جو اب موش نذند ملفوظ روزی صاحبہ رحمۃ اللہ علیہ اینست مولیٰ روم ضرور حضرت
 فخر الاولیاء قدس سرہ خواندند بلیت اہل دنیا چہ کمین چہ مبین لغتہ اللہ علیہم جمعین بعد از ان
 سبب پرسیند حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ فرمودند کہ ہما خبر اوجہ جو خود نیک پیدا نیکد کہ دنیا مینویسند
 است ارندگان ہن عاکنندہ گان اکثر از حقیقت حق تعالی محروم ماندہ بلکہ تزد شدہ و کافر شدہ چنانچہ
 فرعون و مزو و دشتاد و فارون چہ جانی ارتداد و کفر کہ از دعویٰ خدائی کردن خدا گو یا نیک ناماندہ
 اگر چہ دنیا اندک بابت ہم مردم را دگرگون گرداند ہند بیچ نبی اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اختیار کردہ بلکہ فقیر
 گذرانیدند و شباقہ را معراج دہنتہ اندازان لیناروم این بیت فرمود ملفوظ دیگر فرمودند کہ پادشاہ
 میضی بوہران دو کہ استعمال نمودند شفا حاصل شد کسی عالم باو گفت کہ اگر کسی رنگ عالمیت یا دشاہ جستجو کنایہ
 یکی فقیر کامل یافتند از طرف پادشاہ پیش و ہند عالم فتن نبرد او بر آو عا کردن کردند فقیر نزد او رفت
 بعد چندین بختی آن فقیر عرض کردند کہ پادشاہ تمام لاجا بہت اورا بر چہا پائی بردن شاہیندہ درینجا
 می آرندہ و بیجا دربارہ او عالمین فقیر بہ شنیدن این قدر مانگی و زاری او نزدش رفتہ است
 دعا بدرگاہ حق تعالی نمود پادشاہ اشفا حاصل مد فقیر چون پادشاہ ایس گردید این لفظی نزد بان
 میلند کہ صحبت لا عنیا رسم قائل فرعیوض آن لحظہ کہ در نزد پادشاہ استناد نہفت سال در حجرہ خود
 محفوظ کرد پس چہ جایی دشن دنیا کہ عنیت اہل دنیا ہم یک لمحہ اہل اللہ منظوریت چرا کہ دنیا
 در و عکوی و فریب بازی است چنانچہ ال نیازہ و لا یحصل لا بالہ و در دنیا دار دنیا دار را قابل گویند
 اہل اللہ قابل است کہ از ہمہ ستانند بخدائی تعالی مشغول باشند بلیت ہمہ مشغولی عالم گوی است
 ترک گوئی با خدا مشغولی است + ملفوظ نیز فرمودند کہ یکی شخص قوم بزور را از مریدان مہا لیا بنا رود
 بسیار خدا یاد بود چنانچہ یکروز ملن او دیدم در غار نشستہ با ملاقات کردم دازو پرسیدم کہ از چہ
 روز درینجا نشستہ گفت کہ در بازار خوردن طعام اورا پرسیدم گفت کہ درین سہ روز چیزی
 نخوردم پس کیان باجرہ ہراہ ما بود نیم اورا دادم نیم خود خوردم بعد از چند روز شنیدم کہ شخص
 در قوم علمانی کہ مشہور راہ فی اندر رفتہ و از تاشیر ہم نشینی باو شان او ہم را ہرن گردیدہ حدیثی

تا آخر خوانند و فرمودند بیست صحبت صالح تر از صالح گفتند و صحبت طالع تر از طالع گفتند نیز فرمودند
 هفتاد و یک معنی باشد تا به هم عطا یابی و باقی یک هم بیست ناز خندان باغ خردان است که صحبت
 تمام در آن کند بیست یک زبان صحبت با اولیا به بهتر از صد سال طاعت بی پناه باد و ظهور
 در آن محفل ذکر توکل و افتاد آن فخر اولیا قدس سره العزیز فرمودند که توکل هر شب بنویس است
 انبیا و اولیا او را اختیار کرده اند و هر کدام که توکل آید او را کبر و شکر و شکر و شکر و شکر و شکر و شکر
 معنی حکایت فرمودند که یکی سالک بودی در آن بلاد و گفت اگر طلب باوری است یا خور و در آن
 تقاضای آن شخص با آن وقت متروک خور و در آن وقت که در آن آن طریقی روانه شد چون چند
 قدم رفت آن اهل الدبوسوی سالک نظر کرد چیزی با خود داری اما که جوابی او که یک تال
 با خود دارم که وقت حاجت بکار آید آن اهل الدبوسوی که در آن وقت که او را یاد و روان شدند
 و در آن سالک خشم و رفت که اگر در آن کس حسد نشاند که او را با خود داری و آن کس حسد
 بود از عیب با خود آورد آن اهل الدبوسوی گفت که هر که توکل خدا کند حق تعالی او را همه چیز
 متوکل از خزان غیب و میرساند و این آیت شریف توکل از خود من توکل الله جبار و بزرگ
 من حیث لا یحسب من توکل علی الله فو سبیل الله سبیل الخیر امره قد جعل الله لکل شیء قدرا
 بعد فرمودند که آن کس که حق تعالی آفریند فرموده باشد بزرگ بر او حق او موثر گرداند و از
 بگفته او عامل شود و زیارت و صحبت و لیا هم در فضل خود میداند که در آن شب از خواب
 و اگر نصیب باشد اگر چه نزدیک باشد هم بیشتر و در آن شب که در آن شب مولود آمد از او در آن
 در راه حضرت قبله عالم از مهران اهل مدینه فائز شده بیکه گریه افکند این مثال نیک نفسی
 که فرمودند که بنده مترجم از در کس به زیارت حضرت قبله عالم رفتی اندک باقی از آن شب و در آن
 در راه القبا و گفت این خان بهار شریف اندک از شهر دوری او بدست آمد
 پرسیدم که راه بهار شریف مریخا آن جمع است خود و شادمانی که در آن شب از شریف
 پیروی از او شدسته ایمان مریخا دست از پیروی که با میری شرف زیارت قبله عالم فرمود و باز

در آن محفل ذکر توکل و افتاد آن فخر اولیا قدس سره العزیز فرمودند که توکل هر شب بنویس است

آن نیز مرغی سید که بیان بهیچ که درها شریعت میماند ضعیف است یا نه جوان از شنیدن این سخن او بسیار
تعبیه کرده و در دل گفته اند که سبحان الله این مرد ویران این جوار مژگن زیارت قبله عالم غنی است و نصیب
شده و هر دو هم از همین کرده آمده از جناب ایشان بوده ولایت حاصل ساخته میروند و بقدر یکدیگر
از زیارت نصیب شده موقوفه روزی بگذرد افتاد که این تیار را به این تیار باش خیا پنجه طالب حق است
حق گزیده از نظر اولیا قدس سره العزیز فرمودند که هر که طالب تیار باشد بجز نگاه کردن به دنیا و نشانی است
برود و طالب حق را نظر شدگان در کار که نظیر کامل مثل نگاه نمی تاشد در دنیا پنجه نگاه نمی برود چیزی که بقیه
همه مثل آنش سوخته گردانند اگر حیوانی از دنیا میبرد و این قسم غنی که نظر آن این به شوهر باشد چه در دنیا
خود را پوشیده دارد و نظریه کشاید و گاهی که کشاید نظر آن چنان کند که گفته شد و آنکه او اگر این اثر مدخل
او باشد از نظر نیست محض غلط است بعد فرمودند که بزرگ تاسر بود چو شمشیر بخوری و چنین از روی کردی
و راه و نصیب گذرانید بر این راه و ای اطلاع رسید تا صدی بسویش فرستاد که در دنیا آمده و پنجه
را از آن سنگین مال در امدت آن که بوقت دیگر با او برید طلب چه مانده آمد بر سر و نظر توجه کرد
و دست تمام شد چنان مشغول گردید یکی از او عدلان حق گشت بعد فرمودند که صحاب که از نظر مثل ما این
بودند و نماز روزها شان مثل بیان می بودند که از اثر صحبت و نظر کرامت جناب سرور کائنات علیه
السلام پسند بود که هر خطی بر ایشان مکتوب می بود از گمانی این معانی سوای تمییز این فصل و مقبول در نگاه
نظر می باشد و بودند و حضرت قبله عالم غنی الله علیه را هم چنین نظر اثر ناکند که از یک نظر شان بهر آن
و هر که از دست ایزدی یافتند در این بیت خوانند بریت اولیا را هست قدرت با نظر
شسته سنگ را بسازد و کم وزر را بارین با یکت ابدال این زنده سازد و مرده حد سال این است
از نظر آنکه در نظر کسی کند و سگت اولی کنند که سر را با کنند و ایما جنتین را آنچه صحبت اولی
که کند و در آنجا از خود آید نیزند که میباید بود که مس از آن در این نظر اولی که در مرده زنده سازد و می
باید که در نظر اولیا با نظر چون مرده زنده شود و باز آن ننده تمییز نماید که شان که میباید که در نظر
از هر آن که در این مشایخ هر گویان نیزند و تا نگردان این راغب شوند و در نزد عقول و فهم

بتر آمد نظر اولیا عقل خری کی رسیدن فهم را به عقل کل حیرت خوروزین با برادر یک شکر محبت
ای کیا بد که شوی متراضی بشی و بسیار به مستی خود را به بازی لیسری تا که مستی او بر او سر
ورنه با شکر خود و غرور خود کی شود بوی این اصحاب سیر و بعد فرمودند که چون بنده در مرتبه اخیر
وصال حضرت قبله عالم رضی الله عنه در هزار شریف سید قبله عالم فرمودند که در این دنیا
تا مجال شامل حال را هم این خوانند بصیبت آنچه پیریز و دیدیک نظر از شمس بن با شکر که در
بر حلیه با و نیز این هندی فرمودند پیری یار و جو کچم ہی یار و سیر و نهین با چون سیر و گوئی و طلب
گر بعد بینی روح این خواجہ را با گم کنی هم تن هم دیباچه را با و در میان و و بدان و خواجہ را و
خواجہ خود محدودان بعد فرمودند که این هم مرا با حقا و نام میسرید و بعد از آن است که هر چه از
طلبید باشد اول پیر خود طلب بعد از آن طلب حاصل شود و چنانکه ایستد میان بر آری قبله عالم
رضی الله عنه از برگ وانه هزار شریف گردیدم چون بر کناره دریا رسیدم کسی موجود نبود و خیرین ششم و از
حضرت قبله عالم رضی الله عنه اید و طلبیدم نگاه یک طفل بر کناره دریا ظاهر شد و من در مصحف را در
خود نهادم و گفتم که دست خود بر کتف من نه که ترا از دریا با کنایم همچنان کردم و گفت و یا از ایشان
پرسیدم که ایتم با کتف شایسته فرمود که اسم من اول است چون مرا از دریا گذرانی فاسب شد و نزد
فکر کردم که این نام سابق حضرت قبله عالم رضی الله عنه شاید که برای دروگاری من باین لباس شریف
فرما شدند و بنحاص جبراه و صاحبان نور احمد صاحب رحمت استفسار نمود که ولی الله است
دیگره اهل شوند از کلام مقام می شوند از حضرت خیر الاولیا اقدس سره العزیز فرمودند که باریت خود
از مقام ملکوتی هر تو که در شنگان از روح ملکوتی بصورت انسان میشود چنانچه بعضی اوقات چنانکه
بصورت جیه کلمی حاضر بجانب سر و کاینات صلی الله علیه و سلم بود آنرا و خیر است مع
مقام احدیت چنانچه شیخ عطار رضی الله تعالی عنه فرمودند که هر که در مقام احدیت
من خدا تقاضا کند از او که از هوا و هم مولینا روم فرموده است به کمال این بت عیار پادشاه
دل بر و نهان شد به دم لباس در آن یار بید که پیر جوان شد و خواندن این بیت

در پیشی را از حافظان مجلس شریف شوشی و وقتی پیدا آمد خود حضرت فخر الاولیا قدس سره العزیز هم سماعی سر
 مبارک فرمودند و خاموش ماندند و بعد با نوقت ظهور گرفته الحمد لله که بنده یعنی مولف مناقب شریفه
 از آن اوقات بهره یاب است و ذکر بعضی موقوفات از جنس حج اسبائل که مولف مناقب در مناقب
 علی بن ابی طالب و موقوفات مولف مناقب شریفه می نویسد که یک با حضرت فخر الاولیا قدس سره العزیز بخانه
 حضرت علی بن ابی طالب رضی الله عنه بر عرس شریف شریف فرمادند که بعضی علماء از آن فخر الاولیا قدس سره العزیز
 سوال کردند که یا حضرت در گرفتن خیریه از کفار اهل ذمه و نگرفتن آن بر جا کمان وقت چه حکم است جناب
 فخر الاولیا قدس سره العزیز فرمودند قوله تعالی الذین لا یؤمنون بالله ولا بالیوم
 الاخر ولا یحرمون ما حرم الله ورسوله ولا یدینون دین الحق من الذین
 اوتوا الکتاب حتی یعطوا الجزیه عن ید و هم صاغرون پس امیر اسلام راجع است
 که از کفار خیریه بگیرد که خدا متعالی را نمی باشد و الا خلاف کلام الله لازم آید و خلاف کلام الله سبب
 غضب الهی است پس آن علماء گفتند که حال امیر اسلام را گرفتن خیریه بجای خود از دست ایشان
 با ان خود بخوار بار دنیاوی صاحب اعتبار دانند و تمام خلط با ایشان نمایند و گفته او شان منطور
 دارند و صحبت علماء را نیک ندانند و هیچ به مسئله شرعی چندان باور ندارند و مہمی که پیش آید در آن
 از پنجهان در بر همان سوال نمایند و گفته او شان را صدق دانند آن فخر الاولیا قدس العزیز
 فرمودند که این قدر سستی دین از علماء است که بر گفته علماء باور ندارند و پنجهان را صدق
 دانند و این بیت فرمودند صیبت رمل ہم جاو و تویم صاحب نجوم و علم حق را پنجه این بر سه قوم
 بر چه می گویند در خصوص نیست و جز ضلال و کفر دیگر سو نیست و هر که فاعل بر کتاب می زند
 در دو عالم رو سیاہی می کند و از اراده حق چه دانند آن پنجه و تا نکه حال غیب را گوید خیر
 موقوفات و زری علماء سوال کردند قبل در باب جهاد و امر معروف چه گوید حکم است آن فخر الاولیا قدس
 این آیت فرمودند زبان سبانه زندید که قد جاءکم من الله نور و کتاب مبین بعد الله من اتبع
 رضوان سبیل السلام و پیرو جہم من الظلمات الی النور باذن و یجد یم الی صراط مستقیم

و فرمودند که تفسیر این آیت چنان است که تحقیق آمد بشما از لد تعالی نور و کتاب روشن کننده مراد
 از نور وجود محمد صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم و مراد از کتاب مبین قرآن مجید است راه می نماید خدا
 کریم یا محمد یا کتاب یعنی قرآن آن کسی که پیروی کند مالک الملک را به طلبد راه سلامت و بیرون
 می آرد ایشان را از تاریکی کفر و شک و جهل بروشنائی یقین و علم بار آورده و توفیق خود و راه می نماید
 ایشان را بر راه راست که نزدیک ترین راهی حق است و مراد راه شریعت است و در جایی دیگر
 حق تعالی میفرماید یا ایها الذین امنوا اتقوا اللہ وابتغوا الیه الوسیلة وجاهدوا فی سبیل
 اللہ لعلکم تفلحون - و در اینجا کسی این آیت شریف خواند که لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل
 علی لسان داؤد و عیسی ابن مریم ذلك بما عصوا كانوا یعبدون - كانوا لا یتناہون
 عن منکر فعلوه لبئس ما كانوا یفعلون - پس انفال اولیا قدس سره الغریر فرمودند که درین آیت
 شریفه تهدید عظیم است آنها را که بنی نکر میفرمایند به آنچه می توانند و نیز فرمودند که ازین آیت شریفه
 معلوم می شود که بزمه علماء و زهدا منع کردن از امور غیر شرع به انداز توفیق ضرور است و اگر منع نکند
 خوف این و عید است و فرمودند که من در کتاب دیدم که امر معروف بر نه واجب است یکی آنکه اگر توفیق
 بر مخالفان شرع غرادر زد و کوب و جنگ شمشیر حکم شریف جاری کند و این قوی ترین ایمان است
 اگر توفیق زد و کوب ندارد و این کار متعلق به امیر اسلام است پس بزبان و عطف و تهدید نماید و این
 درجه اوسط ایمان است و اگر توفیق تهدید بزبان هم نداشته باشد پس در دل غیرت شرعی درباره او
 بدارد و خود حتی الامکان باو فاطم نکند این را درجه ضعیف الایمان گفته اند و اگر این غیرت ندارد
 آن را خوف عدم ایمان است فائده میگوید میسکین بے تسکین کاتب منتخب که بنده از ناصی محمد سر
 ویره و اله یاد دارد که آنچه در حدیث شریف امر معروف لفظ و ذالک اضعف الایمان آمده معنی آن
 فخر الاولیا قدس سره الغریر فرمودند که اضعف اینجاست که از ضعف بکسب نماید که در پیوسته
 از ضعف و فتح ضا و یا ضم آن که معنی مست و کم قوه است زیرا که امر معروف و نهی منکر است که کسی را
 بکازیک شاعل کند یا از کار بد باز دارد و این شاعل نمودن بدست و زبان ظاهر می تواند شد و اما بدل سحار

و توجہ باطن متبصر نشود بلکه بغیر خود و در تہلکہ می افتند۔ و نیز فرمودند کہ چون آن شخص را قوت همین است ضعیف
 ایمان چگونه باشد کہ تکلیف بالا ابطاق جائز نیست پس بدست زبان امر معروف و نہی منکر از کتب
 بر آید لیکن بدل از کسی حاصل شود کہ لیاقت توجہ باطن داشته یا توجہ لیسر غایت بر او راست
 باز آرد و نیز قاضی صاحب موصوف گفته کہ شاید این معنی در کتاب بوستان تصنیف شیخ محمد
 رحمت اللہ تعالیٰ یافته شود و آنجا کہ گفته است همیشه چو دست زبان را نماز مجال بہت نمایند
 مردی رجال۔ و نیز قاضی صاحب گفته کہ این در جائی دیدہ نہ شد لیکن در اول ساجیان است
 و ہر کس کہ بہیند یا بشنود پسند نماید میگوید کاتب منتخب کہ مولف مناقب شریفی آن معنی کہ از حضرت
 فخر الاولیاء قدس سرہ الغیر نقل کردہ یا از خطاسماع او باشد یا او شان محض مدار بقول از غیر ہا
 چنانچہ از لفظ در کتاب دیدم ظاہر است معنی ثانی مدار کشف حقیقت باشد کہ نزد ذات شریف
 ملفوظ یک مرتبہ آن فخر الاولیاء برای فاش خوانی صادق محمد خان نزد محمد بہا و لجان کہ مرید باخلاص
 حضرت فخر الاولیاء بود بحسب آرزوی او بعضی صاحبزادگان بہاروی بمکان احمد پور شریف فرما
 پس در مجلسی کہ علماء بسیار موجود بودند چنانچہ مولوی مفر الدین مولوی نور خان مولوی خان
 و مولوی عبد اللہ چو وغیر ہم کہ ذکر زیارت نبور افتاد پس ہمہ علماء مذکورین رجوع بان فخر الاولیاء کردہ
 تحقیق این مسئلہ را سائل شدند جناب فخر الاولیاء در جواب فرمودند کہ نبی صاحب صلی اللہ علیہ وسلم
 كان احی ليلة البراءة فی البقیع و كذلك فی الارض المبارکة بعث فی الحجج والعیدین عاشر
 وسائر المقام و ایضاً من مفتاح المسائل من زاد قبر مؤمن فقال اللهم انی اسئلك عن
 محمد ان لا تغرب هذا المیت رفع اللہ تعالیٰ العذاب عنی الی یوم یفخ فی الصبح قال
 الضحاک من اول قبر لیوم السبت قبل طلوع الشمس علم المیت زیارتہ قبل و کیف قال
 قال کہ ما فی یوم الحجج و كذلك فی الیالی المتبرکة کما یمتد البرات البقر عن ابن عباس
 قال من النبی صلی اللہ علیہ وسلم بقبور المدینة فاقبل علیہم فقال السلام علیکم یا اهل القبور تعف
 اللہ تعالیٰ و لکم انتم سلفنا و نحن بالانوار حججہ فرمودند کہ بگذاشتہ آنحضرت بقبر ما می بدین معانی

برایشان فرمودند که سلام باد بر شما ایماز در حدیثی ما را و شمارا شمارا پیش گذشتگانید و پری شما بر سیم رواه الترمذی
 اینم عن عائشة رضی الله عن رسول الله صلی الله علیه وسلم کما کان لیلتنا من رسول الله یخرج من
 آخر الليل الی البقیع فیقول السلام علیکم دار قوم مؤمنین و اتاکم ما تعدون غدا مؤجلاً
 وانا انشاء الله بکم كما حقوا اللهم اغفرکما همل بقیع الغرقده ترجمه حضرت عائشة رضی الله
 فرماید شبی هرگاه که بود از نوبت ما آنحضرت صلی الله علیه وسلم بیرون آمدی در پایان شب سگویی بقیع
 که نام مقبره است در مدینه مشهوره پس سلام میگفت برایشان یعنی سلام باد بر شما ای اهل سراسر
 مونسان و آن شمارا چیزی که وعده کرده شدید فردا قیامت مدتی همین مهلت داده شد بر شما و ما اگر خوا
 است خدا بیعت کند بشماره گانیم ای خدا بیماز مر اهل بقیع غرقدر غرق نام درختی است رواه مسلم مشکو
 شریف ایضا فرمود که از حضرت عباس رضی الله عنهما روایتی است که آنکه قال مر النبی صلی الله علیه وسلم بحائظ من
 حیطات مکه او صدینتیم مع صوت الفاتین بعد بان فی قبورهما فقال النبی صلی الله
 علیه وسلم بعد بان و ما بعد بان فی کبیر ثم قال بلی کان احد هما لا یستنزه من البول
 و کان الاخر یشقی بالنمیه ثم دعا بجریدة فکسرها السمرتین فوضع علی کل ذنبر کسرتی
 فقیل له یا رسول الله لم فعلت هذا قال فعلت ان یخفف عنهما ما لیهنیا ترجمه فرمود که
 حضرت عباس گوید که گذشت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم باغی از باغهای کربلا مدینه پست نشیند از او آدمی که
 عذاب کرده می شدند در قبرهای خود پس فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که عذاب کرده می شوند و عذاب
 کرده نمیشوند و گنابهی که مردم آن را گیره دانند پسر فرموداری کبیر است بود یکی ازین دو پسر پیغمبر است
 از بول خود و دیگری پست پیش مردم سخن چینی پسر طلبید شاخ خرما که برگ داشت و شکست آن را و در
 کرد و با او بر قبر از آن دو قبر پاره پس گفته شد مرا آنحضرت را صلی الله علیه وسلم یا رسول خدا تو
 کردی این کار را فرمود برای آنکه نشان اینست که تخفیف کرده شود از آن مردم که
 خشک نشوند یا فرمود که عذاب کرده نشوند مگر آنکه شکست شوند آن دو پاره شاخ و فرمودند
 که این روایت در صحیح بخاری است بعد از آن انقیال الیه یا این کلام بخوانند فالعقاب زیاریم

عنه وجالتبرک لان مرقد الاولیاء مظان الاستجابته ومواضع النفع والبرکت کما زار رسول الله صلی الله علیه و آله
 بیت الحرام و شجرة موسی و سایر مواطن الفیض والمدد مع ان جمیع الانبیاء استمدون من صلی الله علیه و آله
 علیه وسلم و فرمودند فرزند من عیبه فی کتاب الزکوة و نیز حضرت مخدوم اولیاء فرمودند که برای کفایت
 مہیات کونین و حل مشکلات دارین مدد طلبیدن از اہل قبور نیز حکم است چنانچہ حدیث تریف واروست
 کہ اذا تحیرتم فی الامور فاستعنوا من اهل القبور ترجمہ فرمودند کہ وقتیکہ حیران شوید و درازند
 در انجام مہیات پس مدد طلبید از اہل قبور و نیز فرمودند کہ روز جمعہ و دو شنبہ زیارت اکابر دین رود و در
 طلبد و مراد از اکابر دین اولیاء الہ اند کہ حاکم باطن مستند و متولی قضا بیت اولیاء است قدرت
 از آلہ بیزحمت باز گرداند زراہ ہرچہ کہ او شان زنده ابد ہستند ہرگز نمیرد آنکہ نشنندہ شدہ
 ثبت است بر جریذہ عالم دوام ما۔ و از قبور یاد و پذیریز زیارت رفتہ مدد طلبد کہ ارواح او شان نحو شش
 و دو نما بیند درینجا کسی عرض کرد کہ یا حضرت چون از عامہ اہل قبور مدد میرسد از پیرمات زیادہ مدد
 رسیده خواهد بود آنحضرت اولیاء قدس سرہ الغریز فرمودند ازی افضل مدد از پیرمات میرسد چنانچہ
 نفحات مذکور است کہ مولیناروم در آخر مرض گفت کہ از رفتن من غم کنید کہ نور منصور بیدار شد و چنانچہ
 سال بر روح شہید فرید الدین عطار علیہ الرحمۃ تجلی فرمودہ اند کہ یاد داشتن ولی اللہ شرط است چنانچہ
 مولوی نظامی گنجوی در سکنہ یادہ گفته اسپاست بیاد آوری تازہ کباب دی کہ چون بر خاک
 بگزی گیاه بینی از خاکم انگینہ + سرین سودہ بالین فروریختہ + ہنی دست بر شوئند خاک من سہا
 آوری گوہر پاک من + فشانی تو بر من شرک زدور + فشانم من از آسمان بر تو نور۔ و عاتق بر
 آرد شتاب + من آمین کنم تا شود مستجاب + در دوم رساننی رسانم ورود + بیانی باقیم زگین زود
 درازند پندار چون خوشترین + من آم جان گر تو آئی من + مدان خالی از ہم نشینی طر + کہ بیم تر اگر نبینی مر
 لب از خفتہ چہ ز ناموش مکن + فرخفتہ کان از درش مکن + چو ایجاری می در فگن بجام + سووی خوانگاہی نظامی
 خواہم + در کینت کہ در یک روح غفور بریزد و ازہ نیز شکر زیدہ مستقر است و درینجا کسی عرض کرد کہ اگر روح بر خاک
 بخشیند کلام پس بر جوارہ طلبیدہ آید رفتن بر قبور ہرچہ باید از اولیاء دین غریز فرمود کہ در نفحات آوردہ

همین سوال کرد که چون بدن را از مفارقت روح در خاک دفن کردند و بدن سوئی روح ادراک ندارد و روح
 در عالم بالا حجاب ندارد بلکه از عالم بالا در نماید هر جا که یا و کرده شود در اینجا حاضر آید پس بر خاک رفتن چه سود دارد
 خود کلام بخشیده مدد طلبیده آید شیخ علیه الرحمۃ فرمود فائده سود بسیار است یکی از آن چون کسی زیارت
 رود چه آنکه رود توجه از دنیا و یا در دنیا شخصی برای کار خود کسی آتش و مقام او زنده سائل شود و البته
 زناقت زیاد و کند بدنام و خوب چون کسی بر خاک او میرسد و بخت مشاهده کند خاک او را یعنی حس او نیز زیاد
 مشغول شود و بکلی متوجه شود فائده بیشتر باشد پس اگر چه روح را حجاب نیست و همه جهان او را یکی است اما بدن که
 هر سال صحت داشته باشد و نیز روز حشر در آن محسوس گردد و اید الایا و در آن خواهد بود آن موفع آن بدن
 نظر ادوات متعلق مشیر خواهد بود که بموضع دیگر آید که در مشغولی حس بر خاک تقفیه میکنند و الا موجب حال شود
 و نیز از خرقه شامخ نوائه یافت شود و بدن او از خرقه نزدیک تر است پس نوائه زیارت آن بیشتر است
 و اگر کسی در بنیاب روحانیت حضرت سید در صلی الله تعالی علیه وسلم توجه کرده سائل شود و بیشتر باشد از وقتی که
 در مدینه مسطره روح پاک بخت بنید و روحه را که دید حضرت صلی الله علیه وسلم را دید چنانچه خود فرمود و من
 نماز قبری فقد رأی من رأی فقد رأی الحق فی نفیبت حاصل کرده باشد پس نوائه زیارت
 قبور اولیاء الله بر همین وجه باشد موقوف درین وقت ذکر آنست که ارواح چند قسمند و بعد از خروج از بدن چه طور
 می مانند انوار الاولیاء قدس سره فرمودند که در خلاصه الفقہ هفت قسم مرقوم است قسم اول ارواح جمیلان
 و فقیکه از جمله جدا شوند در شکم پرندگان سفید و آسید و جای سکونت ایشان در بهشت است میخوردند می خوردند
 از نعمت های بهشت و جای گاه ایشان شب و روز بعرض باشند و همراه خود عین می مانند و در عالم اول
 علو یعنی اولیا چون از تن بیرون آسید و اطل شوند در پرندگان سبز و میباشند در بهشت و می خوردند می خوردند
 نعمت های بهشت را و جایگاه ایشان شب و روز بقندیلها باشد که معلق اند بعرض امامی از آنجا که
 عین سویم ارواح شهیدان که کشته شده و راه فدائی تعالی چون از بدن بیرون آسید و اطل شوند در پرندگان
 پرندگان مرغ و سکونت ایشان در بهشت است و می خوردند می خوردند که در طوطی است باشد بسیار
 ارواح مومنان که مطیع باشند و فقیکه از جسم ایشان بیرون شوند در شکم پرندگان نذر و سکونت

شان در پشت است اما خوردن نوشیدن نداشتند و دیگر فتوی آنست که ارواح مومنان پس از خود بیجا
 گاهی گاهی بیجا ارواح مومنان که عاصی باشند چون از بدن بیرون روند در شکم پرندگان
 و حلق باشند و بیان آسمان و زمین یعنی در هوا نیست قرار ایشان را تا قیامت است پس ارواح
 کافران سخنی از جسد که بیرون روند در شکم پرندگان سیاه و آبی و سگدنت ایشان در دوزخ است اما سخن
 نداشتند و سومی هم نداشتند و بمقام همین باشند پس ارواح کافران تشنگی بیرون آید از قالب خود داخل
 شوند و شکم پرندگان سیاه و کونت ایشان در دوزخ است می سوزند و عرف کرده می شوند و زنت اکثر
 درین نماز عصر شد و آنحضرت اولیاء مع رفیق مجلس تفسیر نماز با جماعت گزارنده گاه امام بعد از نماز

خیر خواند آنحضرت اولیاء مع رفیق مجلس تفسیر نماز با جماعت گزارنده گاه امام بعد از نماز
 با خیر بخواند آنحضرت اولیاء مع رفیق مجلس تفسیر نماز با جماعت گزارنده گاه امام بعد از نماز
 قاضی صاحب در بود و در آن جماعت حاضر بود و جناب حضرت خیر الاولیاء عرض نمود که یا حضرت و در
 ترتیب و عاخذن که معمول هم در استند چه سبب است جناب حضرت خیر الاولیاء فرمودند که موافق عادت

موجب عبادت است نیز در حدیث ترمذی قال النبی اذا فرغ العبد من الصلوة ولما یفعل فی الدعاء

یقول الله تعالی طه انک انظر الی عبدی او فی فوضی و استغنی عنی خذ و اصلوته فانتع

الی وجهه و هم فرمودند الدعاء تعالی العبادة الدعاء هو العبادة و ایضا لیس شیء اکریم عند

تعالی من الدعاء و تعالی اذا استأذنتک عبادی عنی فاذنی لهم - ادعوا فی استجب لکم

و اذن یجیب المنظر اذا دعاء چون بانه گمان هر وقت در هر کار عاجز و این طریق هم عجز است پس

که هر چه مثل گدایان جناب او سائل برای شغل و عاجز بوده باشد تا که از فضل او اجابت یافته شود

پس مولوی مذکور در دیگر آثار که حاضر است بودند برین جواب حضرت خیر الاولیاء بسیار بود و مفرستند

که الحق حق چنین مصلحت بعد ازین کسی عالم عرض نمود که یا حضرت شخصی تنگدست را در امنیای

رفاقت بتدریج بر مکان برای نماز غدلی او نمود و بشو و بعضی آن ثوابی عامل آید آنحضرت اولیاء فرمود

که در سحر یا عذبت شریف آید و است قال النبی من لقی عرس و من کرمه من کرب الدنیا -

نفسی اللہ تعالیٰ عنہ کو بہتہ یوم القیمۃ و من یسر علی معسر سیر اللہ تعالیٰ علیہ فی الدنیا والآخرۃ
 و من ستر مسلماً سترہ اللہ تعالیٰ فی الدنیا والآخرۃ واللہ فی عون العبد ما کان العبد
 فی عون اخیه والیہم عدت شریف است قال علیہ السلام من رفع عن اخیه المسلم کو بہتہ رفع
 اللہ تعالیٰ عنہ یوم القیمۃ سبعین کرتبہ من کوب یوم القیمۃ ہر گاہ کہ این اجوبہ مسائل از
 زبان گوہر نشان الفخر الاولیاء با تمام رسیدہ علماء حاضرین دست بستہ عرض نمودند کہ حق تعالیٰ سایہ پناہ
 حضور انور بر سرہ مایان عالم عالمیان تا یوم قیامتہ نخلہ دست امد دارد و ہر چو کلمہ شکلات و یوفی یومی بلایان
 از لوجہ در زمین جہان سے فرماید آن جہان نیز از کل شکلات استجا خلاصی بخشد و زیر سایہ ذات شریف
 محفوظ و محفوظ دارد و بیت خوانندہ بیت سایات کم باوازیہ ما بہ بسط اللہ ظلمک ابد این بیت ہم
 گذارش کردند بیت خزانہ تو ام و جہان پناہی نیست ہر سہ ہجرت در حوالہ گاہی نیست ہا آن
 فخر الاولیاء چون لفظ آستان ازان علماء اصفیاء بلفظ مبارک راندند کہ این آستان بانیست آستان حضرت
 قبلہ است رضی اللہ تعالیٰ عنہ ما را و شمارا جان پناہ جناب او نشان است و شہم ما و شمارا حق سبحانہ و کبریت
 قبلہ عالم رضاست علماء حاضرین عرض نمودند کہ الحال برای ما قیامہ عالم ہر ذات بابرکات شہاست حق تعالی
 ما ان را زیر سایہ ذات عالی مخدوہ و از سپہ الفخر الاولیاء از راہ کرم دست مبارک بدعا بردشت فرمودند کہ ہم
 رضا بقیان خوانندہ باشند پس خوب دعا مشغول شدہ و دیگر با آمین میگفتند وین ایک نماز فریب شدہ و کردند
 خود و علماء در میان آن فرس بجاعت و اگر ہند پس خود ہر ذات گوشہ تنگول شدہ اللہم لعلنا نکاتہ فوائد
 فوائد مناقب شریف و پناہ و پناہ کہین حاصل کہ از زمین گوہر نشان حضرت فخر اللہ اولیاء و اوقات غماق
 شہدہ اگرچہ دیگر لیاقت نہ باشد لیکن ہر کاران وقت قلمبندی کردم شاید کہین سبب بود کہ در راہ ازلی
 جمع کردن ایہا بنام برین نیاز آمین شدہ بود و عمل نکات و نیز نویس کہ بیان علم نظامہ و آفتاب
 و امکان بشہ تربیت فضلا عن البانی بیت علیا از بہ علمش قطہ الیت ہر وقت ہر وقت
 اگر کسی در علم صدیقان بود ہمیش علم کاملش ناوان بود + بیت ان رویت کیا و صنف کلمش
 گویم + این حدیث از و گزشت کہ نام گویم + ملفوظ نیز مولف مناقب شریفہ زین جان آرہ کہ

بیت

یکی مرتبه که حضرت فخر الاولیاء بر عروس شریف حضرت قبله عالم بر فغانقاہ منہجہ کہ اور نشان شریف فرمایند
 کہ کسی عالم چند سوال از مسائل نجدت الفخر الاولیاء عرض نموده و جواب با جواب یافته و در آن مجلس
 حضرت مولوی صاحب مولوی خدائش خیر لوری که خلیفہ اعظم حضرت عارف صاحب فاضل علم حال متالی رض
 است موجود بودند چون جوابهای مسائل از ان فخر الاولیاء استغفانو و ندید مولوی عبد الغفار برادر زاوہ ایشان
 و نیز از شاگردان ایشان بودند که این مسائل اگر چه در کتب فقہ در بابهای تقریر موجود اند اما در وقت
 که یکجا میسر آمد و نوشته بگیرد مولوی مذکور بموجب رسوہ او ایشان بازم که فقیہی که در تقریر روح خود
 یعنی مؤلف مناقب شریف که حاضر بود و اگر چه خود همه جوابهای مسائل شنبہ و لیکن مولوی عبد الغفار گفت
 که این نوشته که رسالہ شتمل بر سوالها و جوابهاست من بر بانی فرمائید۔ و خود دیگری نوشتند که زنجیر
 خواهد شد و انت انت ایشان نیز عنایت نمود و چنان کردند کہ چون آن رسالہ بعد از درین کتاب مریج نمود
 شد و بنده کاتب منتخب نیز آن را بعینہ نقل میکند۔ و بعد اعلم و الموفق بالانعام۔ و در این رسالہ از
 الحمد لله و سلام علی عباده الذین صطفی اما بعد این چند مسائل اند کہ شخصی بخدمت با عظمت حضرت صاحب
 و المواب عارف معارف حقیقت واقف و کاشف اسرار حقیقت جامع علوم و فنون شریفه حضرت قبله است
 و الاولیاء قطب الزمان و غوث العرفاء یعنی حضرت سید و والده صاحبہ الیہ تعالی غلال علی رؤس الخداسالی
 یوم القیام فرستاده و جواب یافته بتقریبی کہ حضرت شنبہ یعنی او ستادی و ستندی و نام شنبہ وجود
 بنده را ارشاد فرمودند کہ اگر چه این مسائل در کتب فقہ موجود اند لیکن بسیار علی علیہ و از حضرت صاحب
 یعنی از ان فخر الاولیاء یکجا صادر کرده بده تبرکات آن را نوشته بگیرد بنده در گاہ صلیب سر خودم کاغذ و دست
 بسیار ساخته تخریر آید و من الیہ تعالی التوفیق۔ سوال کسی آوم کہ مؤمن چهار باری را یعنی سنی میدان
 از نماز فرض یا واجب یا سنت منع کند کہ شهادت جماعت مانیا میدو پس ایان شمار آنند که درین منبر شنبہ
 امامت کردن و هم شمار پیش خود که شمار طریق دیگر و طریق بابان دیگر است و شرح شریف بر آن شرف
 کلام مذکور ساخته و در میان مسلمانان تفرقه انداخته و چند بنام از بعضی بر او از زمین عبید گاه و غایب
 دارد حکم نمر اچیت و بعد ازین کلام نمودن سوائی نوبت است و در وقت استیانت یا کرده در این سخن

و مسلمانان را در تفرقه انداختن جایز است یا نه و اگر چه این عبارت بعینہ نیست اما مضمون آن اینست کہ اگر
 شخصی امامت کردن یکی مسلمان چهار یاری را واقفہ کرد و جائز ندارد و در و ندارد و حکم آن شخصیت
جواب امامت کردن مسلمان اگر چه فاسق باشد یا مبتدع باشد جایز است و مابین یعنی معشر مسلمانان
 امت سید المرسلین صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم مامور ہستیم بابتدا کردن پس ہر مسلم نیک باشد خواہ فاجر بمقتضا
 این حدیث شریف صلوٰہ خلف کل بر و فاجر پس اگر شخصی با عققاد کند کہ امامت مرد فاسق و اقتدار
 کردن بوی جائز نیست مخالف سنت باشد و مخالف سنت بدعتہ پس شخصی این چنین اعتقاد کند
 مبتدع باشد **سوال** امامت کردن آن شخص کہ عورت خود را از رفتن بازار و خرید و دخت نمودن بازار
 منع کند پرورداری عورت خود را کند بلکہ در خاتہا ہی غیر محرم وقت نماز شب در روز برای گرفتن حساب
 مزدوری و فرض با وجود فرزندان و با وجود وقت رفتن خود و عورت بفرستد و اجازت دہد کہ نزد فلان خانہ چینی کاری
 و فلان کار کردہ بیای و در شرع شریف درست است یا نہ و این چنین کردن رواست یا نہ **جواب** عورات
 حرہ راستہ کردن و خود را از نظر اجانب محبوب داشتن فرض است بحکم این آیت کریمہ قل المؤمنات بیغضض
 من ابصارھن و یحفظن فروجهن الذی پس اگر شوہر زن خود را پروردہ کردن نیگوید از سبب مبالغت
 یا ترس خود و چنانچہ شیوہ جاہلان است یا آنکہ میدانند کہ نہ کردن فریضہ است و نمیکند آن شخص گنہگار باشد چنانچہ
 بعضی اوقات صلوٰۃ نیز ایضاً نمیکند با وجود آنکہ بر مردمان و زبان فرض بودن میدانند بچنین مرد گنہگار است و
 امامت گنہگار جایز است و اگر عیاناً با اللہ تعالیٰ کسی شخص چنین میداند کہ پروردہ کردن عورات حرہ فرض نیست
 این کفر است امامت این شخص جائز نیست **سوال** بر عرس باہی بزرگان کہ اہل اللہ اند رفتن جائز است یا
 از بزرگان صاحب ہر فائزہ و حاصل شود یا نہ **جواب** غرض از رفتن بر عرس اولیاد زیارات مزارات
 ایشان و کلام خواندن و تسبیح کردن با روح ایشان باشد زیارت قبولت است بحکم این حدیث شریف
 فی مشکوٰۃ الشریفین علیہم السلام فی اللہ تعالیٰ عنہ قال کان رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ
 و آلہ و سلم یخرجون من اللہ تعالیٰ علیہم السلام علیہم السلام و یصلون اللہ تعالیٰ علیہم السلام
 فی موضع من اللہ تعالیٰ علیہم السلام و یصلون اللہ تعالیٰ علیہم السلام و یصلون اللہ تعالیٰ علیہم السلام

فالان مروها یعنی نبی کرده بود و شمار از زیارت کردن قبول کنون زیارت کنید آنرا که حکم نبی منسوخ
 گروانیده شد و گفته اند که سبب نبی قرب عهد جا بلین بود و خوف آنکه گویند و کینه آنکه در جا بلین میگفتند و میگویند
 پس چون تحقیق نظر وثابت شدند قواعد اسلام و سبب نبی بر فاست پس ما ذون بکریا سورشند بان و
 اخطا انسا کرده اند و آنکه بعضی گفته اند که خصمت مر مر و ان راست و زنان باقی اند بر نبی مگر و زیارت حضرت
 رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم و بعضی گفته اند که خصمت شامل است رجال و نسا را همیشه عفارسی شیخ عین
 پس ثابت شد ازین احادیث که زیارت قبول است کلام خواندن بار و اح اموات هم مشروع و مسنون است
 ذکر الشاهدی فی الآذکار ان احمد بن حنبل قال اذا دخلتم فی المقابر فاقرأوا و اما عن کتاب و
 الا خلاص للمعروفین و جعلوا ثواب ذلك لاهل المقابر و غیره که بار و اح مولی و اوده شود و ثواب
 آنرا هم میرسد حکم این حدیث عن عائشة رضی الله تعالی قالت ان رجلا قال للنبی صلی الله تعالی علیه
 سلم انی اقبلت نفسها کفنت عائشة رضی الله تعالی عنہا من ایها که مروی گفت مر آن حضرت را رضی الله تعالی
 علیه و سلم که ما درین مرده است بگرنا گهانی و قتل یعنی ناگهان شدن کاری و اظنها لو کفنت تصدقت و گمان
 که اگر سخنی بگوید و شمارش مر و تصدق بگوید و بچیزی و وصیت می کرد بدان نهل لها اجر ان تصدقت منها پس
 هست او را ثوابی اگر تصدق کند از جانب می قال نعم کفنت آنحضرت صلی الله علیه و سلم آری میرسد ثوابی
 که بکسی از جانب می تحقیق علیه این حدیث دلیل است بر آنکه ثواب صدقه میرسد بیت **سوال** آیا
 بیکروزه شخص پیش است که آنروزی که در روی و فائده اولیاری شود و آنروز را فاضل منتهی است آنکه کار
 شود و تصدق نموده شود بار و اح ایشان آیا این که امام چه معقول است یا اثری از آثار دین بابت قبول
جواب ذکر کرده است بر و اینها شد المحدثین شیخ المحققین اعنی الولی الاعظم شیخ العظیم شیخ عبدالحق
 و بلوی فی رساله ثبت بالنسبة فی ایام السنة ان سئل عن او تادی سید السادات من الثقات حجة المحدثین سید
 عبد الوهاب المنقذ المکی المدنی انه هل جاء فیما شرع بین الناس من تعیین یوم وفات الاولیاء لحفظ اعراضهم از من
 الا انما جاء به لالین ما استحسنه المذاخره من و غیر من قول استحسنه انه بدعت حسنة و البعدت العتمة فی حکم
 و اخلت فی عموم قوا علی الصلوة و السلام و استحسن فی الاسلام سنة حسنة فله جرم و اجر من عمل بها و ثوابها

والسلام بارآه المسلمون سنا نبوه عند الله تعالى حسن ان اردت زيادة التحقيق في ذلك الباب فارجع الى تحرير بياننا
 في اجوبتنا سولت علماء ديلوبوي فان الله تعالى اعلم بالصواب مدعي الاز صاحب قبر فائس حاصل شو ويا
جواب شيخ عبدالحق محدث ديلوبوي عليه الرحمه وشرح فارسي مشكوة شريف نوشته كه امام شافعي عليه الرحمه
 گفته است كه قبر امام موسي كاظم تزيان است بحرب و راجابت و عا حجة السلام امام محمد غزالي گفته هر كه سوال كرده
 شود بوي و حيات استمد او كرده شود بوي در وفات انتهى و تحقيق اين كله متضمن تحقيق استمد او دليل استمد
 آنجا بايد و ديگر اين حديث شريف صحیح است قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم من مشى لزيارات
 قبور العلماء و الشيوخ الكبار و العليل و تفقد ذى رحم او على غشاء الكفار او تعاون
 الاعمار بعين قدماء اعطاء الله تعالى على كل قدم عشر حسنات و محي عنه عشر سيئات و لم
 يرجع الا مغفور **سوال** اگر مسلمان اهل سنت جماعت كه حلال حق را حلال دانند با وجود صفات مذكوره
 نسبت كفر اداون با و جائز است ياني و پس انچنين مسلمان افتد اكر دن جائز است يانه اگر انچنين مسلمان را كافر گو
 گویند و با حجة حديث صحيح قران مجيد پند ياست و از چنين مسلمان فرجه طلال است يا درام و اگر فرجه اهل سنت چهار
 مرام گوید در شرح شريف چه حکم است چه تغزير اود و بر مسلم گمان بدرون و نسبت كفر اداون جائز است يا برگه كند
 آيد يانه و ديگر سخنان كه درين ملك بسع شماريده باشد و درين مسائل روايتها موافق قران مجيد و احاديث و ترجمه
 از كتبهاي مشهوره ضرر و مبراي خدا الله و عند الرسول قبول صلى الله تعالى عليه وسلم خود بدوات و از علماء و ديگر مجوز ساختا
 بهر برك خوشين علماء و ديگر و سوال بليان جواب شو و شرح و اورد مفصل تبار و ثبت كنانين و عنایت در ايند و الا بليان
 بعض مردم مساد و خرابي نو ايند از اخت **جواب** مبناي اين اسوليكي است مسلمان را كافر يانست انچه
 بر مسلمان كزن با ز نيت و اگر كسي شخص مسلمان را كافر اعتقاد كند اعتقاد كنده خود كافر شو و اگر كسي شخص مسلم را
 كافر گويد اود مي نشتم و سب من غير اعتقاد انه كافر چا چه بعضى مردم بعضى را از مزاده بيگوني باراده آنگه بيايست
 نه با معني كه ولد الزناست پس اطلاق كفر بر مسلم باراده معني سب و تهم و سب فسق گویند و از سب
 و اطلاق كافر بر مسلم با اعتقاد انه كافر موجب كفر القائل منطبق نده الروايات في جرح الزنا و جرح العلماء و لو اصف
 بهبه الخطاب بالاكفر و او اعتقاد الخطاب كافر لانه ان اعتقاد للمخاطب كافر اعتقاد الاسلام كفر كما جوب ايدي
 سب

موسى موسي كافر است و با حجة حديث صحيح قران مجيد پند ياست و از چنين مسلمان فرجه طلال است يا درام و اگر فرجه اهل سنت چهار مرام گوید در شرح شريف چه حکم است چه تغزير اود و بر مسلم گمان بدرون و نسبت كفر اداون جائز است يا برگه كند آيد يانه و ديگر سخنان كه درين ملك بسع شماريده باشد و درين مسائل روايتها موافق قران مجيد و احاديث و ترجمه از كتبهاي مشهوره ضرر و مبراي خدا الله و عند الرسول قبول صلى الله تعالى عليه وسلم خود بدوات و از علماء و ديگر مجوز ساختا بهر برك خوشين علماء و ديگر و سوال بليان جواب شو و شرح و اورد مفصل تبار و ثبت كنانين و عنایت در ايند و الا بليان بعض مردم مساد و خرابي نو ايند از اخت جواب مبناي اين اسوليكي است مسلمان را كافر يانست انچه بر مسلمان كزن با ز نيت و اگر كسي شخص مسلمان را كافر اعتقاد كند اعتقاد كنده خود كافر شو و اگر كسي شخص مسلم را كافر گويد اود مي نشتم و سب من غير اعتقاد انه كافر چا چه بعضى مردم بعضى را از مزاده بيگوني باراده آنگه بيايست نه با معني كه ولد الزناست پس اطلاق كفر بر مسلم باراده معني سب و تهم و سب فسق گویند و از سب و اطلاق كافر بر مسلم با اعتقاد انه كافر موجب كفر القائل منطبق نده الروايات في جرح الزنا و جرح العلماء و لو اصف بهبه الخطاب بالاكفر و او اعتقاد الخطاب كافر لانه ان اعتقاد للمخاطب كافر اعتقاد الاسلام كفر كما جوب ايدي سب

پس ازینجا مفہوم می شود کہ اگر کسی شخص مسلم را کافر اعتقاد کند اعتقاد کند و کافر شود و چون کافر شد امامت او
 جائز نیست و بیجا و حرام است **سوال** پنجمین پاک گفتن جائز است یا نه پیارو معصوم گفتن جائز است یا
جواب پنجمین پاک گفتن بآن معنی کہ روایتی جناب حضرت سرور عالم صلی اللہ علیہ وسلم در جامی از نبیل
 یعنی گلپی بزخود انداخته اشراحت داشت اتفاقاً شامیہ را و کان یعنی حضرت امام حسن و حضرت امام حسین رضی اللہ
 تعالیٰ عنہم آمدند آنحضرت ایشان را زیر گلیم متصل سینه مبارک خود نشاندند پس از آنوقت حضرت خانوون عثمان
 ہم حاضر آمدند ایشان را ہم زیر گلیم مبارک نشاندند پس حضرت علی کرم اللہ تعالیٰ وجہہ فی الفور در کنار مبارک
 ہم پیشت زیر گلیم شریفہ جا دادند و بعضی طعام خوردن نقل نمود پس همانوقت جناب سرور عالم صلی
 تعالیٰ علیہ وسلم جناب الغضامین دعا خواست کہ یا الہی اہل بیت ما را پاک کردی این چهار ہم از من اند
 پنجم ہم گو یا اہل بیت من ایشان ہم متہند ایشان را و بار ہم پاک فرما حضرت جبرئیل علیہ السلام آمد و آیتہ آورد و ہم
 تہدیوا بدیعنی پنجمین پاک گفتن جائز است کہ آیتہ کریمہ بیان نا طوق زیر آنکا این آیتہ اگر چه در ذکر
 از واج مطہرات جناب سرور عالم صلی اللہ علیہ وسلم صادر بود و چنانچہ در تفسیر حسینی تمام ذکر مرقوم است لیکن
 نیز آمد با بجز پنجمین پاک بدیعنی تحقیق گفتن جائز است کسی عرض نمود کہ یا حضرت قبلہ ما فقرا حال
 بود دیگر اطهار نما میزدند کہ گفتند ایشان از روی علم نیست و در کتاب تفسیر حسینی ما پنجمین مرقوم است چنانکہ
 معصوم گفتن نیز بمعنی درست است کہ حق تعالی سبحانہ و تعالیٰ جلشانه ایشان را از بیگانگان نظر
 و کبار محفوظ داشته چنانچہ بعضی اولیاء و اغوات و اطباب را از کبار و صفار ہم محفوظ و حمایت نمودند
 محفوظ داشته و میدارد درست است و با بمعنی کہ صد و کبار و صفار از ایشان از قبیل صحبات و متنات
 چنانچہ صد و کبار و صفار از انبیا بعد از لغت محال است اطلاق معصوم بمعنی درست نیست **سوال**
 در حق توحید و قائلان وحدت وجود و کثرت وجود و لا یعنی گویندہ را چه حکم است **جواب** قائلان وحدت
 وجود از زمرہ مسلمین و مؤمنین محققین موقنین اند بر جمیع مدعائی خود و از آیات و احادیث صحیحہ و ائیل
 بر او میمانند و قد صح ان القرآن ظہر و بطناً و قد قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم من عمل بما علم
 او رزق اللہ تعالیٰ علی ما لم یعلم و اکثر شہین علی ما لم یعلم و حیرت غیر مودہ **سوال** در حق

چهارده فاندان امامت حضرت علی مرتضیٰ کرم الله تعالیٰ وجیه است بانه دور مرتبه امامت و وصایت نوبت دارد
 یانه **جواب** بنو از مشایخ که امر را پیدا زوی الاخرم منقول است که تمامی سلاسل جناب مرتضیٰ علی کرم
 وجه منتهی سے شونند و اینکه در سوال مذکور است که در ثوب و وصایت نوبت دارد بانه جواب اکثر محدثین چنانچه
 شیخ عبدالحق رفیعہ محققین تصریح فرموده اند باین معنی که اگر چه تمام صحابه کرام و خلفاء اعظام با استناد و حکام
 شریعت غرآ و ملئہ بیفایا از جناب رسالت صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم منتہی بودہ اند و آنحضرت صلی اللہ
 تعالیٰ علیہ وسلم جبرئیل فرمودند کہ ہر یک را تمیلج حکام شریعت شریف شرف فرمایید مگر آنحضرت صلی اللہ
 علیہ وسلم بکشف اسرار حقایق بعضی را بچھنی سزاخص و ترازوی فرمودہ اند چنانچہ مستعمل است کہ حضرت
 خدیفہ رضی اللہ عنہ ایامات متناہین محقق فرمودہ بودند تا کہ حضرت خدیفہ بجز و پیشم انداختن خود میدانست کہ
 این مومن است و این منافق است کہ در روزی حضرت عمر بن خطاب رضی اللہ عنہم در وقت گفتگو با کسی
 فی من الامارات الساقین ثانیاً قال لا بد ان یمنقول است کہ حضرت مرتضیٰ علی کرم اللہ تعالیٰ وجہہ توفیقہ اعظم
 سزاخص ترازوی فرمودہ بودند و حضرت علی کرم اللہ تعالیٰ وجہہ توفیقہ حکام دامدار را کہ بران شخص شکر بود و فرمودند
 سافندہ در پیام و در انفق و خسر و مستحکم زود خود میدانستہ کسی را بدان مطیع شہ زین نمیدار و گوئی انکر
 سلام و حق رسول اللہ تعالیٰ علیہ وسلم حضرت مرتضیٰ علی کرم اللہ تعالیٰ وجہہ توفیقہ انالی بالصواب
 باین بیت بخت و دشمنی است یاز **جواب** بخت اهل بیت بخت است آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و جوار
 اهل بیت بعضی آنحضرت است عباد اللہ تعالیٰ و قد ذہب انکرا لاندیرین الی ان الاما د بالمد و دست و
 مایہ کریم قیل کلا استلک علیہ اجرا الا اللودہ فی الشرب دوت اهل بیت است بنا و علی ان الاما د
 فواتہ رسول اللہ تعالیٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم سوال داخل شدن در و ازہ پیش آرزوہ
 نطب الا قطاب و بنت است یانه و در حق منکران اولیاء چه حکم است **جواب** داخل شدن در
 تہ کہ با نیت معنی کہ مکان منکر کہ موجب جاہلست است دست است باین معنی کہ
 ہمگنان ساقطی شوند و یا و نول کننده قطعی بستی میشود دست از من شفع بجز اولیاء
 فی حق الامیاد و العشرۃ المبشرۃ فی حق غیرہم من المسلمین المؤمنین لیس الیہم علیہم الذم

در روز موعود کلام حق و نور پیشتر از قلب المؤمنین و قد ثبت فی علم العقائد ان ولایت اولیاء و اولیاء کرام
 علیهم السلام و اعمال و اطاعتها و بقیة این قومنا بالحق و انما خیر الفاعلین اللہ انما الحق منفا و از رفتن
 آنها و از اولیاء باطل باطل و از رفتن اجتناب به امین یارب العالمین - ثم تمت الرسالة الیکتوبه بنده من و اولیاء علیهم
 السلام و کلام سابق در پی می نویسد که آنرا اولیاء قدس سره الغریب بعد از امامت خود به سلطان
 مبارک رساندند که اگر چه در عوام کلام فاعل قطعی است و این عشره مبشرین مقرر و بلا شک ثابت اند اما دانش
 تحقیق منحصراً نیستند چنانچه جناب سرور کائنات علی افضل الصلوة و اکمل التحیات چون در جنگ بدر
 فراتند شکر اصحاب اندک بودند و بعد از آن بعضی آنها در کفر بسیار بودند حضرت نبی صاحب
 تعالی علیه وسلم آنها را فرمود که ما و شما اندک و کفار بسیار در جنگ چگونه دل نهاد شدید صحابه رضوان اللہ علیهم
 علیهم عرض نمودند که انشاء اللہ تعالی در راه خدا بفرسوده او در رسول او جان فشانی نمایم حضرت نبی صاحب
 اللہ تعالی علیه وسلم خوش شدند و درین جریان جبرائیل علیه السلام آمد و از حق تعالی درباره آن صحابه تسبیح آورد
 که یا ایها الابداع لعلوا ما کنتم فقد غفرت لکم یعنی ای اهل بدر عمل کنید هر چو بخواهید پس تحقیق بخشش کردیم
 برای شما بموجب این حدیث اهل بدر نامی واقعی است قطعی گردیدند **ملفوظ** روزی از یکی از ان
 بعد از آن جنگ که نام فعل ناشائسته بطور آمده بود و شخصی از ان جناب سرور عالم صلی اللہ تعالی علیه وسلم
 شکایت گذارش کرد و در جواب او فرمودند صلی اللہ تعالی علیه وسلم که فاسوس باش از ان بدین
 در برای بدریان شد مغفرت از جناب حق تعالی ثابت است از این محقق شد که سالی عشره مبشرین
 ایشان هم پیشتر قطعی اند و بعد از ان فرمودند که از بعضی اولیاء برای ان شخص بر زبان در ان
 رندگان بر دروازه ایشان هم سند است چنانچه نقل از حضرت بهاء الدین زکریا علیه السلام است
 که روزی پرسید که او را از ان عشره مبشرین شد و هم فرمودند که در ملفوظ حضرت خواجہ بزرگ صاحب
 نوشته است که شخصی فوت شده بود حضرت خواجہ بزرگ رضوا معول بود که بر سر جلد آن کتبی بود
 بدان موجب بر ان خارزه حاضر شدند و تا تدفین او نشسته بودند و بعد از آن مرد خرم و در ان
 متوقف ماندند و در ان وقت دیدند که فرشتگان عذاب آمده آن دست را در گرفتند و عذاب نمودن نمودند

پس چہنید کہ فی الفور حضرت خواجہ عثمان ہر وہی رضی اللہ عنہما اور وہ فرشتگان را از عذاب او مانع
 فرمودند کہ این مرید است پس فرشتگان بجناب الہی عرض کردند تا آمد کہ عثمان بگویند کہ این برپرو
 اش نبوی حضرت خواجہ رضی اللہ عنہما کہ اگر برپروئی ما بود شما خود بخود بخشیدہ بودید حال ما ہی بخشا نیدن او کہ مرید
 است ما آمدہ ایم ہرگز او را عذاب کردن نہ ہم از جناب رب الارباب ندا آمد کہ ای عثمان اینرا بگذاردید
 کہ عثمان بخشیدم بلکہ وعدہ در میان آمد کہ ہمہ مریدان عثمان بلکہ مریدان مریدان عثمان را بخشیدن تو انحضرت
 خواجہ بزرگ صاحب فرمایید کہ ما اورا از مریدان بر خود نمیدانیم اتفاقاً معلوم شد بجان اللہ خود را بپای
 کسی بستن موجب تنگدلی و دہمان است پس حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ الغریب بعد ازین ذکر فرمودند کہ
 فاضل فائز ان ما القب چشت اہل بہت بدان متصل است ملفوظ - روزی در محفل قدس ستر
 حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ الغریب بجا جزا وہ میان نور احمد صاحب علیہ الرحمۃ والغفران ذکر افتاد کہ شد کہ حق
 مرید غائب ہم جائز خواہد بود حضرت فخر الاولیاء فرمود کہ نہ تا بسیار و جہارت اول شد مرید غائب از
 حضرت رسول کریم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ثابت است و تحقیق آن آیت کہ مرتبہ حضرت سرور
 کائنات صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم برای عمرہ و زیارت کعبۃ اللہ در سہا اللہ تعالیٰ بمکہ صحابہ و اطراف
 مکہ شریف زاوہا اللہ تعالیٰ شرفا شریف فرما شدہ بودند چون در مکان حدیبیہ کہ فریب بکہ شریف است
 رسیدند کلبیان یعنی قوم از توشیش ازین عزم حضرت صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم مطلع شدہ گفتند وقت
 کہ ما تا ما و در کہ شریف آمدن و داخل شدن نمیدہیم و این واقعہ پیش از فتح مکر بود پس حضرت صلی اللہ علیہ
 وسلم حضرت عثمان رضی اللہ تعالیٰ عنہ بطریق و کالت برائے صلح نمودن بعربیش یعنی اگر ما نہ صلح نہ
 می آیم و شمارا چہ ضرر از ما نخواہد بود فرمائید و چون عثمان رضی اللہ تعالیٰ عنہ از باز آمدن حضرت عثمان رضی اللہ
 عنہما آواز افتاد کہ کلبیان حضرت عثمان رضی اللہ عنہما را شہید ساختند و چون این باور شد کہ حضرت عثمان رضی اللہ
 علیہ وسلم رسید بچہر و شنیدن آن خبر جمیع اصحاب را کہ ہر اہ بودند طلبیدہ فرمودند کہ اگر کسی
 است و شہا بران ثابت قدم ہستید و در فرمان خدا و رسول را و راہ جنگ غیبی حاضر را و بسبب من
 نمانید کہ ثبوت و محاکمات و اقامت خدا و رسول افتادہ و تمسک شود و در مجلس کلبیان ہر روز ہر روز آید

پس تمام صحابه موجود بیت دو باره کردند پس آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند کہ کدام صحابی بازہ کہ بیت
نکرده باشد عرض کردند کہ ہمہ کردند مگر حضرت عثمان رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ موجود نیست و خبر شہادت او رسیده فرمودند
کہ بیت عثمان ہم دو بارہ می باید نشاید کہ درین وقت بنور نبوت معلوم کردند کہ حضرت عثمان زنده است پس بہ
چپ مبارک خود را آوردند فرمودند کہ این دست عثمان است و دست راست مبارک خود را بر آوردند
و فرمودند کہ این دست مبارک رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم است پس دست راست را بر چپ نهادند و بیت
فرمودند و ہونم آیتہ شریفہ لقد رضی اللہ عن المؤمنین اذ یبايعونک تحت الشجرة الا انزل منہ جبرئیل
حضرت عثمان رضی اللہ عنہ بعد ازین امر بیت یکم فرست سلامت رسید آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بیت نماز
اور جائز و شنند و بیت دیگر خیر کردند پس در نہ بیت غائب این شد ثانی است و فرمودند کہ اگر شخصی از حاضر
آمدن لاپرواہ باشد و کیل در خدمت بزرگے فرستد برای عرض بیت بزرگ او را مرید نماید او ہم مرید باشد اگر
بزرگان ترکیب سرمودہ کہ نقش دست خود را بر چہ پا بگذارد از صندل یا زعفران پاک چسپانیدہ بفرسند و کس
ہم بفرسند بجز اہل ارادت گفتہ میفرسیند کہ برین نقش دست نماوہ بگوید کہ بر پیروزان و سلسلہ عثمان
شدم و در وظائف کہ پیروست بفرسید عمل نماید پس از تحفین مرید باشد و ہم فرمودند کہ اگر پارچہ روئی
فرستد و آن اہل ارادت بران روئی دست خود نہاد مریدی اختیار نماید آن ہم بزرگان جائز نمود
برای دوران و آیین ہم طریق است کہ اگر مردم بیا جمع شوند بزرگے یکی جامہ دراز کردہ او شان
بگوید کہ ہر کس جامہ را بپوشد و بزرگے ترکیب بیت نماید بہر بیت دست باشد خود را از آن زمان
طوار است ہم حضرت فرمودند کہ مرید شدن بہر بیت و بیعت از دست مستند و در ہر جا باشد
و ہر کس کہ در وقت شکر و حمد و ثناء بر خداوند عزوجل و از فلما بر پیدند ہر کس کہ سب او مستند شد
بزرگے کہ ہر کس کہ در آن ہر کس نیست و گماہ شود ہر کس کہ در وقت شکر و حمد و ثناء
بزرگے کہ ہر کس کہ در آن ہر کس نیست و گماہ شود ہر کس کہ در وقت شکر و حمد و ثناء
بزرگے کہ ہر کس کہ در آن ہر کس نیست و گماہ شود ہر کس کہ در وقت شکر و حمد و ثناء
بزرگے کہ ہر کس کہ در آن ہر کس نیست و گماہ شود ہر کس کہ در وقت شکر و حمد و ثناء

و پنج شجره اورا داد و گفت که این همه مرید است و بهو منظور شد و سید الشرف جهانگیر می فرمود که کسی را مرید یا زلم
 که نام او در مریدان خود و لوح محفوظ می بینیم و مشهور یا بم و بعضی مریدان می فرمودند که در سه شیت سفل شمار قبول
 کردیم و در آن نوشته که چندان مردم از قوم فلسطین بدست ایشان مشرف اسلام یافته و مریدان ایشان
 اولاد نژاد نازاوه شدند و ایشان قبول فرمودند از انجام بد نژاد و پشت پشت عالمی دیدن بشیر آنکه
 بزرگ چنان نظر بصیرت و نور دل داشته باشد که لوح محفوظ را در نظر در آرد پس در اینجا فخر الالو بسیار فرمودند
 که این بزرگان که همچنین مریدان لوح محفوظ و مشهوریت در مریدان آورده و فصل آما در خاندان حشمت
 ازین فضیلت زیاد تراست چرا که هر مریدی که پایید و درین سلسله معیت کند و داخل شود و بجهت و داخل شد
 مشهور می شوند و برای معصومیت مریدان خاندان بی خواندن سلسله شریفی گانیت بعد فرمودند که در هر
 عالمی این حدیث است که در حق کتب فرموده می صاحب عملی الله تعالی علیه وسلم گفته شد ما مریدان کسی
 بزرگ را در خواب گویند اگر بزرگ از اهل حیات فانی یا در وقت انتقال کسی را مریدان بزرگ بختگی این سخن
 مرتب باحوال مریدان چندان را از ان اشتهارند و گویند که میان سلطان با هو و رنگ میان عبد الخالق
 بزرگ از ان چنان است که الله تعالی اعلم بالصواب و معاشی و روزی ذکر و رو با افتخار و فخر الالو بسیار
 فرمودند و فرمودند که در صورت بزرگی در خواب برحق است که شیطان بطن متواند نشانی که در خواب
 بیخواب سوره کائنات صلی الله تعالی علیه وسلم را مثل در خواب یک و نمان شکسته بشود و در خواب
 نشانی است که علیه نبویه صلی الله علیه وسلم یا درون واجب است و نیز طایفه بزرگان فاعله پیر خود
 در وقت و در که با کرده شود معاشی و روزی ذکر افتاد که از دست معیت چه انفراد الالو بسیار
 در کمال شأن است که اولاد ایشان طلع برون جاز است نیز معیت انبیا و اولاد بسیار که خوشتر
 از ان است که در شیت معیت قبول یار و اولاد لوح محفوظ و انکه سید است و در انکه
 در کتب و انچه نمائی تعالی کسی نماز معاشی و روزی ذکر افتاد که از دست معیت چه انفراد الالو بسیار
 در کتب که در شیت معیت قبول یار و اولاد لوح محفوظ و انکه سید است و در انکه
 در کتب که در شیت معیت قبول یار و اولاد لوح محفوظ و انکه سید است و در انکه

پارچه‌های دیگر که از سرور کائنات علیه افضل الصلوة اکمل التحیات ازین علمجده بر اصحاب متفرق رسیده و در
فائده ما مرتب یافته از ان اولیاء الدمردین را رسیده اند انظر الاموال و اعیان قدس سره العزیز فرمودند که آری خرقه پنج و شصت
یکی خرقه ارادت و دویم خرقه محبت سویم خرقه تبرک چهارم محبت پنجم خرقه حقیقی - خرقه ارادت آن را گویند که بزرگوار
روز بیت بمریدان بدیند و بتوبه و تقوی امر فرمایند و خرقه محبت آن را گویند که مریدان بعد از ارادت از
کلاه یا دستار یا چادر بدیند و این نیز عالی از برکت و منت میباشد و خرقه تبرک آن است که شیخ مرید خود را
بعد سافت اهل نعمتهای دیگر و اندواید شیخ کامل صحبت فرماید تا صحبت آن شیخ کند و آن شیخ آن را خرقه عطا کند
خرقه حقیقی است که شیخ مرید خاص بدو معالجه و کار با ظاهر باطن دینی و دنیوی قیاس و کثیفه این مرید را تکمیل شود
و بزجر و لازم گیرد و آن مرید را بحق رساند کسی نداند که این خرقه شیخ بکند و بدین حق شیخ است و تواند بود که
مرید قابلیت ازلی داشته باشد پس شیخ روز ارادت خرقه حقیقی بدید و اگر نتواند بزجر حمایت رساند بعد از خرقه
بدید **ملفوظ روزی در محفل شریف حضرت صاحبزاده میان نور احمد جو علیہ الرحمۃ بزرگوار مبارک آورد**
معرفت حق تعالی بجا هدایت شاکه و ریاضات نام حاصل آید حضرت فخر الاموال فرمودند که قبل از حصول
موصول حق بفضل از و مطلق او بر تو هم پیش محبت است و از بعد بفضل آنکه پیر را بر محبت حاصل
شود و چنانچه حضرت قبله عالم فخر برین بنده صدور یافته است که با کاری دیگر با جناب حاضر شد مردان
محبتا کاری دیگر با عنایت شریف چنانچه از صد نام و هم تنگیر بنده شده و هر چه عنایت فرموده از محبت
غنا بیت فرمودند و الا نه از ما چه آمدی ابو و صاحبزاده و حیدر الرحمۃ فرمودند که اگر چه اولی الامر جناب محبت آن
لیکن در حال حضور عالی بمان تبسمه گرفتار است فرمودند که بزرگواران است و این بیت فرمودند
بسیست اگر از جانب مستوفین باشد شخصی و کوشش عاشق بر پایه بجای نرسد و بسود و انظر الاموال و اعیان
هم فرمودند که اگر مرید پیر عاشق باشد آن بر برسد و چنین طور هم بطور آید و کمال پیر بر مرید عاشق
پس برایت عشق برسد هر چه در عالم شود بجا آید آن اگر از او نگیرد و شایان است و بر جان فرمودند که اولی الامر
قلب مستجاب باشد و در آن دیدن خود و تجرد رسیدن کرامی میسر است و در کوشش مستوفان با امام
کتابت نافع گفته فرمودند که شیخ با شیخ ازین از محبت خود قلب مستجاب بود و در کوشش مستوفان با امام

میا و دیگر را با نام اس عطا کنند در آن نیز فائده است و خرقه حقیقی است که شایسته پیر بدو و در سبب

حقیقاً او باشند پس نصیباً با صاحب از آنجناب بود که رسید لیکن با صاحب را چنان بر آن حضرت محبت
 عادت که در خدمت شان چشم بر آدوده دادند و این از محبت او شان بود که در چشم را محبت پر هیچ نفهمیدند
 و حضرت سلطان المشایخ که سنوز و و پو و نده که حضرت با صاحب بنظر اول برایشان عاشق شدند و محبت
 یاب گردیدند که بین بیت فرمودند بیت الی انش فرقت لها کباب کرده به سیلاب اشتیاقت جهانها خزا
 کرد و - و چون کلاه حصول معرفت حق بر سر شان نهادند ملاحظه فرمودی در بیان افسوس از بازمانده
 از رفتن مبارک شریف بسبب ضعف بدن در کماله و بروی صاحب جزا و خواجہ محمود صاحب علیہ الرحمۃ این بیت
 فرمودند بیت یاد آن روزیکه در میان منزل داشتیم به جام رمی در دست جانان در مقابل ما شستم به کوه تاه
 که شمول شمع بر می فروکش بود حاصل تمنای که در دل داشتیم به این لفظ فرمودند که صاحب او
 جبر و سحر و جادو و کوی و جان در کوی است صاحب و دریا یعنی ساقب غنیمت حضرت مخدوم اولیا
 در جناب پر خرد و قیام عالم در مولف ساقب شریف حکایتی از حال خود میکند پس چون آن حکایت تفسیر
 بر خواندند کثیر بود و نیز بتفصیل و منتخب که ذکر لفظ و طیات است شکل بود بنا بر آن درینجا نوشته می شود و حکایت
 چنین می نویسد که نیاز آگین مرتبه اریا پیش بر عرس قیام عالم فرمودت تمام که در اندام هو اگر در شمس و زهر
 بر قیام مبارک رسید زیارت خانقاہ قیام عالم فرمودت شد درین عرصه تاریکی شب نیز از آن هو اگر در شمس
 آگین بود و آگین نیاز آگین بود زیارت قیام عالم فرمودت برای زیارت آن مخدوم اولیا که هنوز بنگران بنگر خان
 در سیکر رند فرستاد و چون آنوقت مستعملی بود شب نیز آریک بود با حافظ و قیام مستعملی جرات کردم که
 خانه مشرم پس بنزد مولوی قادیان بخش مرحوم که او هم در گذشته شعوال بوظائف بود و جانی نشست از درین
 درین آنحضرت بود فرستم و چونکه مولوی صاحب بنده واقفیت داشتند در آن توغل شکل لایق شدند و نامت شده
 خیر و عاقبت رسیدند پس گفتند که بر زیارت حضرت صاحب کبر گفتیم که وقت آنکه از آنجا که ما که
 گفتند ضابطه دارد ضرور بر ما نرسد باشد بنده که میگفتند او پیشتر رفت بر چند قدم استنا
 خود رسم بود که با فطرح استناد و پیش بر ما حاضر شدیم حضرت صاحب بسیار با ما بود که چنان
 استاده بودی عرض کردم که وقت آنکه در آنجا که ما که گفتیم که در آنجا که ما که گفتیم که در آنجا که ما که

نمیدانند و مراد بجای آرام نمی آید و نیز کسی از علماء این بیت خوانند بیت ز عشقی چون در آید در ولی رانند
 گویا مانند قرار و صبر و ساز پس آنفخر الاولیاء قدس الغریز فرمودند که این بیت را در سیر الاولیاء دیدم لیکن
 بان متنی دیگر هم هست پس آنرا خوانند بیت سکون و راحت آرام دل جان همه بروند معشوقان
 یک ناز - و هم فرمودند که بیت چو شوق و عشق در دل جانماید قرار و صبر شکل نماید ملاحظه
 روزی آنفخر الاولیاء فرمودند که عشق این بیت خوانند بیت بیچارگان عشق تو بر بوی زلف تو بر باد
 داده جان دل و خاتمان خویش پس درینجا فرمودند که عشق عجب چیز است و عشق آن است که حاضر غایب
 یکسان بوده باشد بلکه در غیبت ترقی گیرد که این بس افضل است فرمودند که مراد از ترقی آنست که در بر دگر
 باشد یا نباشد بسیار محبوب قایم بوده باشد بهر جا و بر حال و بهر وقت و بهر خیال معشوق یکدم نکند و فرمودند که از
 ذکر مراد از عشق و محبت پرست بهر کسی که نصیب گردد و فرمودند که شخصی هر یک تمام روز مجاهده سازد و یکدم
 محبت پر شاغل باشد آنم یاد پر افضل است از آن مجاهده تمام روز زیرا که مقصد حقیقی از یاد پر روز میرسد
 و این بیت خوانند بیت یک ناز صحبت با اولیاء بهتر از صد سال طاعت بی ریا و فرمودند که علامت محبت
 آن است که هر دم بذکرش بگذرد و هر لحظه همان ذکر از جاری باشد چنانچه گفته اند که من احب شیئا فاکثر ذکرها
 فرمودند که شخصی از سلطان المشایخ پرسید که شخصی در وقت پاس مجاهده شاغل ماند و شخصی پر ریا و نماید
 بخواند کدام افضل است فرمودند هر آنکس که پر ریا و نماید و فرمودند که ولایت رویت جمال حق تعالی از محبت و ولایت
 رویت جمال پر حاصل آید و باین اندک عملی میسر آید و یانته شود و آسیری صاحب فراید بیت جمال با چون خوردن
 زجیب و جان سرستان بر آید و فرمودند که در محبت همین شرط مقرر است که بحسب برمان الهی در بلاغات عباد
 بامتاعت حضرت نبی صاحب صلی الله تعالی علیه وسلم جان بازی نماید تا وصل مقصد و حقیقی گردد و چون
 بیعت کند پر ریا بجای حضرت نبی صلی الله علیه وسلم بلکه بجای خدا تعالی تصور ببرد بر فرموده او جان بازی
 کند و عشق بپزیرد همین است که اطاعت کند فرموده او را عین اطاعت حق تعالی و رسول الله صلی الله علیه وسلم
 فرمودند اگر چه درین غم و درد بسیار لاحق باشد بلکه در و ما جاندهی باشد اما درین آخران کاشکی چون کله داشت
 و یافتن حیات ابدی است که فدای تعالی از آن خبر داده اند *فکن حیاة طیبة* که مراد از حیات طیبان

ابدی است و فرمودند غم دور و نیز برای آدمی است برای حیوان تحقیقاً نیز فرمودند خلقنا الا انسان فی کبد کون
 سجانه و تعالی غم دور و ذات خود عطا فرماید که در آن غم اگر چه جانزهی باشد لیکن آخرت مره او شکفتگی است و غم
 و غیره که چیزی نیست مملو از روزی فرمودند که شخصی در خدمت قبا عالم عرض کرد که یا حضرت چیزی
 با فرمایید لیکن آری سائیدن نباشد حضرت قبله عالم عرض از پرسیدند که در آری چه سائید شود او عرض
 کرد که خانه مای غله فرمودند که بهای وین آری جان سائیدنی باشد اگر مرضی باشد پس فرمودند که
 عشق آری است جان منده وانه است تا که جان در آن نخرج نخواهد عشق کجا که عشق و آمان جمع نه شوند و اگر
 خواهد که عشق باشد و آمان باشد این گاهی هرگز نباشد و هر که سوائی جانزهی دعوی عشق کند لا ذی باقی
 باشد بیت عشق لے و نین بقا و عشق است بلکه با دل و فنا سوختن است - و نیز فرمودند که عشق
 حسن نیست مگر نینبیه حسن میرا به عشق با اختیار بنده آمدنی نباشد بلکه عشق لطیف الهی است با هر کسی که عطا شود
 و این هم است که آمد او از حرکت شیطان ثابت نماید از آن به طلب نرسد و فرمودند که سوائی بیرون عبادت
 چاشنی و در نه عشق مخصوص عبادت سوائی عشق چاشنی ندم عشق سوائی بیرون زیرا که شیطان چندین
 عبادت کرد از سبب عدم چاشنی عشق مرد و شد که سجده او نم کرد و بیت طاعت البیس اگر چاشنی بود
 عشق و در خطاب سجده بیشک چون سلیمان آبدی در تذکره سجده کسان بفرمودند و نور سوال کرد
 که قبله من سجده بفرمودند حضرت او م از چه سبب فرمودند حق تعالی فرمود الا انسان سجدی و انما سجد و این بیت
 خوانند بیت که بودی ذات حق اندر وجود و آب و گل را کی پاک کردی سجود و طاعت هم
 فرمودند که الانسان مرآة الرحمن - و این ایات خوانند ایات برات و وجود جمله فرات
 بودید این جمال حضرت ذات به بزرگ بود چون هر ذره پنهان به جمال جانفزای روی جانان بود
 بر خیز و ترا این پرده از پیش به مانند جز جمال یاد و پیش به من و تو چون مانند در میان به چه کج
 و در خانه به پس فرمودند که نور را نور بنید مثلاً هر کسی را که چشم روشن است نور خورشید بنید
 نه بنید به بیت که در آینه حیات به عکس در آنگذره به آینه کیست به فرمودند که نور از نور
 پیدا آید و یافته شود و همیشه نور چو بنشین نور شود به تیرگی از میان دور شود - فرمودند که این صاب

نور اولیاء الله اند که ایشان نور از نور حضرت رسول الله صلی الله علیه و سلم حاصل دارند چنانچه اشاره آیه شریفه
 یخده الله لنوره من یشاء و نور رسول الله صلی الله علیه و سلم نور خداست و فرمودند که اولیاء الله
 که آن نور دارند فلائق از آن نور یاب شود و شما چنانچه از یک چراغ چراغ دیگر روشنی یابد و نور اولیاء الله
 از نور یابی دیگران کم نشود اگر چه هزار کسی از نور یاب شود و مانند چراغی که از هزار چراغ روشن کرده باشند
 اگر آنکه تیل و تلی و چراغها موجود باشد و فرمودند که هر نور الهی و نور محمدری مانند چراغ روشن است و هر چه
 اگر چه چراغ است که روشنی تیل بی خواهد یافت و تیل بی مرید عبارت از عشق و محبت پرست هر یک که
 در عشق باشد مجاهده نماید خواه نماید هر دو سبب آن عشق نور یاب خواهد شد یعنی وقتی از نظر لطف او بهره مند
 خواهد شد و فرمودند که هر قدر که از نظر هر سلسله حاصل آید تا از مجاهده و نه از چله حاصل آید و این بیت خوانند
 بیست آنچه بهر یزید یک نظر از شمس زمین به طلسم زنده بود و پنجه کند بر چاه - و این بیست هم فرمودند بیست
 آنانکه فاک را بنظر کسیا کند و ساک را ولی کنند کس باها کنند و در فرمودند بر روشنی فیصلیه هر مرید چون
 پروانه شود تا بوسهش برسد این نداند که عشق پریشانی بنده است بلکه عشق پر را عشق خداوند و اند چرا که عشق
 برین است برای وصل معشوق هر گاه که عشق پر برین غائب آمد این خود میرود چون برین وصل باشد
 از آن این نیز وصل فایز گردد و بیست به صدق آن کس که در دو عاشقانی گام به معشوقی براید آفرین نام
 صلح عشق و روزی بتقریب گفتگوی گویا کردن از زبان مبارک فرمودند که گویا گویا برضا و ندمت عالی باید کرد
 بر اولیاء الله که گویا کردن بر دوستان خداوندی است که بر خداست بفرمودند که گویا گویا بر عشق و محبت کامل
 کرده و در شوق و شکره گویا گویا است که هر کس که کرده شود سستی و دیگران گفتند که شود و در فرمودند در کتابی زیم
 که نبی صاحب صلی الله علیه و سلم فرمودند عشق من شریک کفار الله است و بیست و یکم از عشق غیر کفارت گناهار
 شد عشق پر که همین عشق خدا صاحب است بلکه ام مرتبه تمام بر صاحب است و اگر عشق را که بی سنت است و خوشتر است
 اما بین علیه و کار است لازم که چون عشق نباشد باطل است و عشق را که با کمال است و عشق را که با کمال است
 شما را هم عشق حاصل آید که زنگان گفته اند بیست با عاشقان گناهار که در این است و با هر که بیت
 عاشقانی کم شود باترین و فرمودند که بی عشق موزن محاسب است که بی عشق است و بی عشق است - بیست

عشق

جنب بود مردن بی عاشقی با نفسی که داری در عشق کوشش بزرگی فرموده بیت رویاه آنکه بر
 خوشش چون مردار مرده سرخ رو آنکس که نصرت خور و از بازوی دوستی دوریجا این دعا بخوانند
 اللهم ارزقنا حلاوت الحب فی محبة الله ونبیه وحبیبه واولیائه ملفوظ وفتی آن
 فخرالاولیاء قدس سره العزیز تذکره محبت و دوستی فرمودند که اگر شخصی عاشق بحال طامری پیر باشد آنهم تعلی
 بعشق و محبت الهی چنانچه در تمهیدین القضاة نوشته که هر محبت که تعلق بمحبوب دارد از شکر است نباشد بلکه
 او نیز از آثار حب محبوب باشد مثلاً اگر عالم قلم و کاغذ را دوست بدارد و نتوان گفت که عاشق عالم نیست بلکه محبوب
 لذاته یکی باشد پس اگر چیزی دیگر از متعلقات باشد نیز از محبت محبوب باشد پس زبان ندارد و نیز فرمودند
 که محبت پیرین محبت خداست و نشستن با عین نشستن بحق بیت گرتو خواهی منشینی با خدا و روتو نشین
 و حضور اولیاء و فرمودند افسوس است هر آنکس که در محبت دارد و نه پیر لازم آن است که اگر عشق خالق نداری
 عشق مخلوق همیاکن تا ترا او از و حاصل آید عشق آن مقام است که در آن مقام سوائی آن در گفتن و
 نوشتن در آید بیت نیاید شرح عشق اندر عبارت به بجا در گفتن آید ذوق حالی - و فرمودند که در تمهیدین
 القضاة همانی دیده شد که عشق آتش است هر جا که باشد جز او دیگر نخت بپند و دم سوز و دم سوزاند
 و رنگ خود گرداند چنانچه امیر خسرو فرموده بیت عشق چو آتش عشق چو نهر عشق چو شمشیر عشق چو عازمی
 عشق بسوزد عشق ببرد عشق نباشد بازی - بعد ازین امیر خسرو این ابیات بزبان مبارک فرمودند
 ابیات در عشق قدم کسی زندهش جان نیست با جان بودن از عشق سامان نیست و اما نده عشق از زبان
 دران نیست به کائنات بهره چو نهی عشق آن نیست و فرمودند که بعد صاحب رسیدن لابد است و سوائی
 عشق سجده ای رسیدن مشکل است از نمینی عشق در زمین فرض لابد است بیت کارین از عشق مشکل
 می نشود - خانام در رسول بشود - هر زبان خوابم که بگریزم از عشق و عشق پیش از من بمنزل میشود و طالب
 با هر که بجز عشق و زخو و نه طلبد و جو و عاشق از عشق زنده می شود حافظ شیرازی گفته مرصع زنده شد از
 عشق لودل بر و دام با - فرمودند که در هدایت عشق عاشق را آن کمال باشد که معشوق را فراموش کند
 و زخو و زخو در فراموشی کند و زخو یعنی بپند و حال باشد و نه در غم هر آن بپیرا که ناز وصل او را شاهد

باشد و نه غم هجران دارد بیت چون از تو بجز عشق بچویم بجهان هجران وصل تو مرا شد کیسان و بلای
 عشق تو با مان بودم ندار و خواهی تو وصل جو و خواهی هجران و فرمودند جناب غوث الاعظم رض
 و غنیة الطالبین نوشته که عشق بر سه قسم است یکی مثل پروانه و دیگر مثل لبلب سوم بصورت شمع پروانه
 که از عشق بر چراغ خود را زنده اند آن سوخته شود و اگر چه در عشق سوخت لیکن حفظ مشاهد نیافت و لبلب هر
 موسم پریشان بموسم شگفتگی گل بر وصال او نالان باشد که هی این شگفتگی قائم نیست مرا باز هجر آمدنی
 است و بموسم شرمزدگی آن ازان هجر نالان باشد پس فرمودند که عشق بصورت شمع باید که خود را برضی شمع
 دارد و اگر روشن کند روشن شود و اگر او مرده سازد مرده شود و هر چه دم بخورد بود و در سوخت سر چه در
 و سوخت هجر و فرمودند که در تمهید هجالی صاحب مرقوم که عشق سه گونه است عشق صغیر و عشق کبیر و عشق میانه
 عشق صغیر عشق باست با فدائی تعالی و عشق کبیر عشق خدا تعالی است با بندگان خود و عشق میانه همچو شانه
 که سر زبانه نهد که زلف محبوب برسد و فرمودند که آنچه عاشق با نشد شمع گفتیم که پس هر گاه او روشن
 شود بجزار مجلس از روشنایی برابر باشد و روی او همه کسان برابر و مر او ازان عاشق اولیاء الله اند که در علم
 و عالمیان از نور الهی که روشنی بخش اند و همه مخلوق برابر تو به فرما باشند و از بخش که با او از ظاهر یا باطن بوسی عالم
 آید و ان سلام انقلاب بوده باشد و همه امور خود را بحق بجان سپرده دارند و بخاین بیت سر سروده است
 پر دم تو بیا به خویش را به تو دانی حساب کم و بیش را - **ملفوظ** یکی وقت آن فخر الاولیاء فرمود زبان
 مبارک زانند بیت پر دم جمله کار خویش با تو و بدو م اختیار خویش با تو و الهی جمله عالم بنده است و زیر
 منت افکنده است و کرم بخش بجا جان فریبان و همی مقصد مراد بی نصیبان و فرمودند که این اولیاء الله
 را عالم و عالمیان سلام نمایند و این را از رب العزت در جهان و جهانیان تصرف بدست دیده باشد چنانچه
 مولیاً صاحب فرموده بیت اولیاء است قدرت ازاله پذیر جنبه باز گرداند ز راه - این چه چیز است ما از
 که اولیاء الله چونکه در عشق و محبت و بولایت حقیقی فائز نشود تصرف او در عرش هم میباشند و این بیت را در
 بیت بر اول که در مهر تو او بخته شده و او عاقبت از کنگره عرش او بخته شد - و فرمودند که اولیاء
 نماز بنیاز به نظر خود آید بیت دارد سر این زنته یکی عجز و گزناز زمین سو همه عجز آمد و زان سو همه نماز و این از

اگر کسی عاشق معشوق دارد و عزیز و نیاز به عاشق و درجه و حدیث عشق عاشق و معشوق و آرزوی محلی از کنگره عرش
 در اقصای عالم و با هم و جهان با اعظم ثانی صا در و از ذکر شمه در جواب سرب ارفی انظر الیک لن تزلانی
 علیه و صبره از ارفی بنیت الیک ثابت است فرمودند که هرگاه حضرت موسی علی نبینا و علیه الصلوٰة
 و السلام را در بهشت الیک گفت بعد از چندی از عرض نمود ارفی انا الله با و شنواید و از شجره
 خاکی در بهشت و از خود سیر الیک است که پیش معشوق از چرخ و چه دم زند نه خوشش خوشش خیال سوال کند
 و در آنجا که در کتب آمده که در عالم الفقیه ما یتماح الی الله در چو کسی عرض کرد که یا حضرت کار با بندگ
 سواران و در آن عالم که با ما سیر الیک فاعلم ان الله ان ما که از حضور در دست کار با تمام خرابی رونمایند -
 فرمودند که هرگز کسی که می جوید شکر گوید و با سستی بیگانه لیکن از فرمودند که هرگاه که فقیر
 کسی را در این عالم سوال نکند پس چون حق سبحانه و تعالی واقف است احوال بر کسی حاجت او را می
 داند و از آنجا که در کتب آمده که فقیر در زمین رحمت فراید با حاجت طالب و از نماید و سلمه القابل مد درجه
 از دستش بر آید و در آن عالم که در روزی روزگار غایب حضرت نبی عالم بود الله تعالی عنایا غم
 بماند او همان سواری تو چه بیان صاحب با و پسری از سبب تذکره عشق بر زبان آورد که عشق چه چیز است
 از بیان معشوق بیان حضرت خیر الاولیاء که عشق و شش است که در عجبی که جلوه کند غیر معشوق را بسود
 و این کلام خوانند که العشق نار حیرت ما سوس و حیرت است که در عین کسی راست که با و نصیب شود
 تا از این عالم و خنده الله تعالی علی کافکون - چنانچه پودند که درین پرده چه راست است بیست آسوده
 و در حال دل زاری و دل به خوشخواری عشاق چو خوارچه دانی به هرگز تکبیر و کیف با تو بخاری با آرزوی سینه
 انگاری و دانی فرمودند که عشق یک آزار است که میرسد بر علیه از همه گفته است سینه عشق چو آتش عشق
 چو آتش عشق بر خاکی به عشق به سو ز عشق بر عشق نیا خدایازی - فرمودند و بویا بیست عشق
 عشق سوزاند دل و جان را به بل چو بای جان و دل سوزان را به فرمودند عشق درین زمانه
 در دنیا که در عالم ختم شده و مال از عشق هر نفس با ما شکی نداند پس خود عشق کجا فرمودند در
 کتب و معنی لفظ عشق را و بیدم که کسی محقق نوشته که در لفظ عشق حرف است معنی عین عنایت است

یعنی عشق را شیوه عنایت نمودن و دروهم با حق و هم با خلق عنایت بحق آنکه در زمان برود و در حق تعالی
خود را مصروف نماید و با خلق آنکه آنچه نزد او باشد و در خانه دارد و در دل محبوب باشد بر خلق نماید
و از شین شکر نوشت است که هرگاه عشق بتو آید که او را بیست اختیاری نیست پس در آن عشق هر چه در دست
و غیر در صل خواه فراق بتو بخش برسد در آن مشورت برایش که در عشق ضرورت آرزوی او و شواری خود را که در
تراغیر باید معشوق نباشد - بیست عشق نو در دست هر آن که باید که نباشی تو از آن بهتر از آن و از آن که
است یعنی هر چه در عشق برنج و در و حیدر و صل و فانه و کرشمه و خطاب و عنایه بتو برسد از آن بهتر کسی است
و زنده باشی بر حوصله مانی که این همه با او آید از آنکه با او باشد و معطل عشق تو است و فرموده که معنی عشق هر چه
که اهل استحقاق گفته درین یاری عزیز که در کسب و زین و محبت و ارادت و شوق به عشق است و اهل است
که ام است فرمودند اول ارادت است و ارادت آنرا گویند که سالک را موافق نصیب از لیه آرزوی در دل پیدا
که بخدا رسیده شود بران ارادت سعی نماید و جستجوی دریا کند چون آن را یافت بر وساطت یافتن آن مقام
و از اول و جان در فرسالت جان بر جوی تا بداند حال سازد پس در معنی محبت است محبت قلبی را محبت
است که در فرسالت جان در راه محبوب در پیغمند و جانی که در محبت است محبت قلبی را محبت
که در زیر اولیا چند کل درین انار است که یکی از آن نیست که المحبت است یا محبت قلبی را محبت
و دیگر کلام این است که المحبت التي تمیز الصادق من الكاذب یعنی محبت آنی که پیوسته است به صادق و دور
از نامردان یعنی اگر این مرد محب صادق است بر همه بر بلای دوست میبندد و فریاد نماید و دوست نماید
نکند تا بصدق محبت و آیه سپس ازین محبت عشق از عالم نسیب پیدا آید و در هر چه در محبت
آید گوید در جواز در محبت و عشق رو آوردن بر آن گفته بیست صاحب عشق بیست خوش است و در محبت
آمدی و آمدی و بروی از من صبر و تابید و فدا شد آباء و این خانه خراب و در محبت
نوار تجلی وارد میگردد و واسطه آری در آن خود گیر بسپهر از آن اسرار و در عشق با آن
بیرون آمد چون منصف و زنی نباید بلکه بر سر برسد و آید و فرموده که در زبان محبت با صاحب محبت
مردوم که در قلوب از عالم نورانی هزاران نورانی است و در آن اسرار و در محبت

بر چنین اسرار اند که اگر زده ازان انوار بیرون افتد همه عالم از روشنائی او منور گردد و پس انبیا آنست که خود را ضبط و در
 تا جملی انوار و اسرار الهی را واقف شود زیرا که در اظهار آن بندش است فرمودند که درین راه عاشق صادق نیست
 که هر چه از عالم غیب از اسرار الهی بر و نازل شود ازان ذره بیان نسازد تا صد هزار اسرار محبت دوست و بران
 نازل گردد و این بیت بخوانند بیت سرت مراد و درین جان از عشقت به گرسهر و دای دوست گویم با
 فرمودند که حضرت خواجہ حسن بنجری رضی اللہ عنہما نوشته که اسرار دوست صاحب جمال است و آنچنان جمال ترا گیرد
 که در دل عاشق اندوہناک فرمودند که دران دل که اسرار الهی و انوار تجلی و انوار الهی سر گیرد او را سوا
 عشق بحکایت و بگرچه کار - بیت عاشقان را بجز حکایت عشق نیست - فاسقان را بجز حکایت عشق نیست
 فرمودند که وقتی در لوائح قاضی حمید الدین ناگوری دیدم که حضرت بابا صاحب تذکرہ عشق این بیت خوانند
 بیت عشق تو مرا سر بر میان کرد و دست به در کوی خرابات پریشان کرده است با این همه رنج عشق ایست
 بین اسرار تو در قلوب پنهان کرده است و درینجا فرموده اند که بابا صاحب وقتی چشم پر آب کرد فرمودند
 که یکی ازان اسرار هم چنین است که او بازگشت کسی را ذوق آن بازگشت است او را بالفت غیبی چه کار -
 پس فرمودند که قدر این سخن کسی دانند که او در پائی محبت عشق غرق باشد فرمودند که دعوی محبت عشق کسی
 که جان و دل خود در کسوت کالبه عشق به بندد وقتی که شاد شود البته بمقام برسد فرمودند که کواخ حمید الدین ناگوری
 دیدم که فر دای قیامت ندا آید که محنون ز حاضر آید و ہم او شان را که دعوی محبت میکند چون همه را حاضر آوردند خطا
 آید که دعوی چنین باید کرد که محنون کرد که در حیات خود غرق در دوستی سبیل ماند بعد از وفات هم در دوستی او
 گفت مصرع پر دایت کجا وارم بجز سبیلی پناہ و محال دانست پس این رباعی بخوانند رباعی عشقی که عشق جاوید
 است - باز بچہ شہوت جوانی است - عشق آنباشد که کم نگردد - تا باشد ازان قدم نگردد - فرمودند که بان
 زاید که عشق نباشد بران چه اعتقاد فرمودند در پیش چون عاشق شود بران ثابت قدم باشد زیرا که یک ذره
 محبت به از طاعت جمله او میان و پر یان است فرمودند که هر آن عاشق که ثابت قدم باشد هر چند که بر سنگ محبت
 زند عیار صاف بر آید یعنی هر چه از اسرار دوست بنیاز خود بیرون نهد فرمودند که چو کمالان کار خود از ثبات
 قدمی بکمالیت رسانند سینه او شان بر انوار تجلی گردد پس اگر خاک را نظر کنند و یاد دست گیرند زنگردد -

و اسرار الهی را از سر تا قدم او کشاده کنند و فرمودند که عاشق در عشق معشوق همه وقت آرزو مند تقای دوست باشد
 و از آتش عشقش چنان گداز شود که زرد و بونته بگدازد و فرمودند که سوای عشق حضوری معشوق نیست اگر چه زیاده
 و نماز خوان است و فرمودند که هر جای که محبت آید دوی از میان بر خیزد و این بیت خوانند بیت تالفس من
 ز عشق دوست زوم : فاست از ما دوی از کرمش دوست : ملفوظ روزی آنفخر الادبیار فرمودند که
 وقتی که ز لیجا بعد از یافتن عقد خود بحضرت یوسف علی نبیاء و علی الصلوة و السلام از پیش ایشان بعبادتخانه
 بگنجت حضرت یوسف علی نبیاء صلی الله تعالی علیه و سلم رسید که این بیت که وقتی بدینا آمدی و حال از پیش
 من بگریزی گفت هر جا که عشق آمد دوی مانند درنگام عشق تو جز تو در دم نبود و حال که عشق دیگر آمد اگر چه از
 طفیل تو میر آمد گنجایش تو هم در دم مانند سوای محبوب حقیقی که چه جانی تو اگر صد هزار یوسف همچون تو
 بنظر آید جز پرستش در دم جای نیاید و فرمودند که عشق آتش است هر کس که تزار گیرد اگر او از سینه آه
 برآورد شرق و مغرب هر چه در دست همه سوخته و ناچیز گردد و فرمودند که وقتی که حضرت موسی علی نبیاء و علیه السلام از
 عشق بانوار تجلی مشرف برقع بر روی خود کرد آن برقع در دم بان انوار عشق سوخته شد زمان آمد که ای موسی
 اگر چه بر این برقع پوشی سوخته خواهی شد بر و از خرقة زنده پوشی پر کاله درخواست کن در آن برقع باز و بر روی
 خود بیا و چون حضرت موسی علی نبیاء و علیه الصلوة و السلام آن را پوشید تباری ازان سوخته نشد ملفوظ
 و فرمودند که در زاو المجین قوم است که چون حق تعالی خواست که اهل عشق را در عالم وجود آرد یکی زمین پیدا
 کرد و ازل زمین بنظر شوق و اشتیاق و انوار و اسرار عشق بیدار آن زمین جنبش آمده در عالم سکار اقتار و فریاد
 کرد که المشتاق فی لقاء رب العالمین نگاه اهل عشق را ازان زمین پیدا کردند یعنی عاشقان را از خاک
 عشق و انوار تجلی شسته اند و هر چه در وجود ایشان است در نور تجلی شسته شده است پس ولوله در ایشانست
 از اینند انا انجم در عالم شکوه و بیایمی محبت غرق اند و فرمودند مسلمی بوجه مناجات کرد با الهی اگر چه
 ری بسوزی بیک آه و وزخ رنای چیز که دائم کسی سوال کرد او گفت پیش آتش عشق بهجت او از صد هزار دوزخ
 باشد از یک آه سینه عاشق سوخت و ناچیزش این است که آتش عشق و سینه عاشقان از هر صعب تر است و روز
 قیامت حق تعالی کسی عاشق را از راه آرزایش بدوزخ خواهد فرستاد و وزخ از آوازه قدم او فریاد کند که خداوند

این را برای سوختن من ز تادی با آتش این شخص از من برداشته نمی شود پس دوزخ از او گریزان باشد و اگر
 عاشق بباد از سکر شعله بیرون و بدعا عشق همه چیز بسوزد و این مصرع خوانند مصرع در سینه عاشقان همه درود
 دهند و فرمودند که بابا صاحب این مصرع بخوانند و بیوشش شدند و از زبان مبارک این لفظ را نهند که
 در سه وقت نزول رحمت است اول در وقت سماع بر اهل سماع و اصحاب آن دویم در وقت قصاصنندگان
 در رویش و صفتهائی ایشان سویم در وقت فروشدن عاشقان در عالم تجلی بر ایشان و فرمودند که
 وقتی که گویندگان در مجلس خواجہ قطب الدین بختیاراوشی و حمید الدین ناگوری رضی اللہ تعالیٰ عنہما این بیت
 گفتند آن هر دو صاحبان را در جد بود و حضرت بابا صاحب هم موجود بودند و آن هر دو دست ایشان گرفتند
 و قصه فرمودند و در جواب این است ابیاتی من ندانم که از عشق تو پائی پس دارم اگر تیغ کنشی
 در تنم بکشی در تو نگذارم پیرس از شب بچران که چون بیدارم با ما و هیچ کسی را قبولت دشوارم
 من از جمال تو ای سر و باغ ندیدم بهوس نشد که گهی دل رود بگلزارم اگر دهند تو را بخت با
 چیر به بجه نخرم من که مست دیدارم و فرمودند که از حضرت بابا صاحب منقول است که درویشی در عالم
 شوق داشتیاق رسید اورا وجد آمد خود بخود این بیت خواندند و بر تمامیت آن هر باده سجده میکردند و بازمی
 استخواند و بیت خواندند و سجده میکردند و ما شمار کردیم که هزار بار قدری کم و بیش بخواند و سجده کرد و آن بیت
 بیست جان و هم از برای جانان من اگر بود صد هزار جان و تن در دنیا کسی بزرگ در خدمت
 آنغز اولیا اقدس سره الغزیر عرض کرد که یا حضرت سجده اولیا چگونه است در جواب او این ابیات خوانند
 ابیات سجده گاهی کاندرون اولیا است سجده گاهی جمله است آنجا خداست چشم نیکو باز کن
 در من نگر تا به بینی نور حق اندر بشره آن مجاناست این حقیقت غیر آن نیست سجد خرد وین سرور آن
ملفوظ روزی آنغز اولیا اقدس سره الغزیر فرمودند که من بگوشه نشسته بودم ناگهان شخصی پیش من آمد
 و قرآن مجید از بغل خود بر آورد و پیش من نهاد و گفت که کییا اگر بتجدیدت مرا کییا آموزانید من حیران
 شدم که این چه می گوید آخر نیز از شدت و سنت او را از خود بر کنار کردم بعد فرمودند که شاید هر کس که خدای
 تعالی بے اسباب ظاہری رزق و طافز ماید و افاقیت کییا رسید و در سائل شوند که ما کییا بیاموز چنانچه

شنیده بودیم که یکی افغان بخدمت حافظ محمد جمال صاحب علیه الرحمۃ عرض کرد که شما کیما گرسنتید بار از راه مهربانی
 بیاموزانید او شان در جواب از فرمودند فان جویا کیما گرسنتم انکم قبلہ عالم رضی اللہ عنہ کار و امی داریم اد
 بحدی و انگش شد که ہزار شدت از و خلاص گردیدند نیز فرمودند کہ یکی بزرگ محمد نام اویسی در شہر
 زید لکھویہ رسید او شان را آئین بود کہ پانزودہ درویش ہمراہ می داشتند و خرج نان و بارہ آنها از خود
 میکردند فرید کوریدین اینوہ در پی او شان تقاضا ساخت کہ شما کیما گری دانید ما را ہم بیاموزانید
 آن بزرگ بکلمت عملی از و خلاص کنانیدہ رفتند و فرمودند کہ حق تعالی کسان را کہ توکل بخشند بخوبی بخشند
 روزی دید کہ عوام الناس را در آن فکری نہ رسید توکل عجب چیز است بلکہ توکل نشان مومن بودن است
 کہ توکلوا علی اللہ ان کنتم مؤمنین در قرآن مجید صاوت است اگر توکل صادق باشد ضرر در حق تعالی روزی عیب
 و بی خرج بہر اہل توکل و از عطا فرماید این بیت خوانند بیت بر توکل گر بودی و غیر ذمیت بہ حق دیدمانند
 مرغان روزیت و فرمودند کہ متوکل صادق دہل شریعت و صاحب طریقت ہونست کہ برای روزی ابا
 ظاہری نہ سازد و در آن جستجو کند بلکہ با فراغت دل دریا و خدا متعاضد و عبادت او حاضر ماند و ہر چه از غیب باورسد
 در قوت خود صرف کند و زیادہ را بشد بد کہ معنی الدنیا مرقة الآخرة ہین است یقین دانند کہ ہر چه مقدر است ضرور
 خواهد رسید جستجو کند یا نہ کند بیت گزنی صد ہزار باری جست و نخوری پیش از آنکہ روزی تست و درینجا کسی عالم
 دیگر موجود بود و این ابیات بخواند ابیات شغل بہان برون چہ سود چہ کہ روزی نیاید یکوشش فرود
 بدنبال روزی چہ باید و دید و تو بنشین کہ روزی خود آید پدید الفخر الا دلیا قدس سرہ الغرر شنیدن این
 بزبان مبارک راندند کہ اگر روزی را جنت شود و و پنی او دیدہ از دور روزی از وہ پہلو و و اگر بر توکل الہی نشین
 و بخیر روزی خود بخود بر پہوئی او در آید و این سر فرمودند کہ روزی دہندہ حق سبحانہ و تعالی است کہ ان اللہ
 ہو الرزاق ذو القوۃ المتین ملفوظ روزی الفخر الا دلیا قدس سرہ الغرر فرمودند کہ مصنف سیر الالہیہ
 از حضرت سلطان المشائخ زہمی نوید و للمؤمنین مشرۃ الوار نور الروح نور العقل نور البصیرۃ نور التوفیق
 نور الیقین نور التوفیق نور البصیرۃ نور الحجیۃ نور الحجیۃ نور الشوق و فرمودند کہ شوقی الی جہات و جہات شوق
 المرین الی لباس عافیت یعنی شوق من بسوی روی تست چنانچہ شوق ببار بسوی صحت نفس می باشد

و این سرودند که قال الحکیم لایچوز فی دور القلب لانی ترکیب الطباع و لانی التقیاس و لانی الفهم و لانی المحس
 و لانی الممكن و لانی الواجب انیکون محب لیس لمحبوبه الیه میل یعنی حکیمی فرمود که روانیت نزدیک هیچ ولی
 و نه در ترکیب و نه در قیاس و نه در فهم و نه در حس و نه در ممکن و نه در واجب که یکی را دوست دارد و محبوب او را میل
 سوی او نباشد یعنی سالک بعشق الهی و محبت او تعالی و شوق جمال کمال از روی جان خود را صرف کند
 و حق تعالی او را وصل خود کند و اندر القلب مع القلب تیشا بدین سخن موافق سخن است که از حضرت المشائخ
 رضی الله سوال کردند که از فلق و اضطراب محب محبوب را چه روشن شود و فرمودند که این هم از آنست که از بی
 کشد مصراع ای بخیر من میروم او میکشد قلاب را به بیت عاشقان هر چند شاق جمال دلبر اند و دلبران
 بر عاشقان از عاشقان عاشق تر اند عشق نیاز و محسن و حسن مینازد و عشق آری آری این دو معنی عاشق
 یکدیگر اند - مؤلف مناقب شریفی نوید چون حضرت فخر الاولیا قدس سره الغزیرین کلام و این حکایات
 بر خواننده بود و ندودی جان نثار یعنی مؤلف مذکور می دید که فخر الاولیا و چشم مبارک نمی از اشک بطهور آورده
 و ساعتی بسکوت شدند و در سمع رسیده که باز کسی مولوی عرض نمود که یا حضرت عشق چه چیز است و از وجود
 و کار فرمودند که یکی سابق گفتند که عشق آتش است هر که رسد بسوزاند و دیگر همه را بر آید معشوق بیت عشق آتش
 شعله است که چون بر فروخت به هر چه معشوق باقی جمله سوخت - ایضا بیت ابجد عشقت چه بیا سوختم
 پیرن محنت و غم و سوختم و عامل عشق این پیش نیست سوختم و سوختم و سوختم و مگر باز فرمودند که عشق اگر چه
 آتش است لیکن از لطیفه الهی است و هم فرمودند که یعنی سالکان عشق را ذات حق گفته اند تعبیر الفخر الاولیا
 قدس سره الغزیرین و عا بنحو اندر اللهم انی اسئلك حبك و حب من یحبك و العمل الذی یؤدیک
 الی حبك و اللهم اجعل حبك احب الی من نفسی و اهلی و علی و من البار و الی العطشان
 و محاضرات مجلس اشاره فرمودند که در پیش را باید که این دعا بعد از نماز خوانده باشد تا محبت الهی فائز گردد
ملفوظ درین اذکار حضرت فخر الاولیا قدس سره الغزیر فرمودند که در اذکار عشق و محبت و شوق
 دلوه عشق پیدا آید یعنی دعوی عشق از دل پیدا آید چون سوختگی عشق از دره کمال بدل لاحق شود و هر چند
 آن را پنهان داشته شود و آخر روزی از درون بیرون سوزند و این ابیات خواننده بیت چند پنهان عم

عشق تو چون طاقت نیست به وقت آن شد که بیرون آید صد شور بهم دیگر او کثاوه از صنم طاقت عاشق
 ببری چون پس پرده شوی پرده چرام پیری به بجهه فرمودند که اگر چه ولوله عشق هم در اختیار نیست لیکن اصل
 و کمال مرتبه عشق آنست که حوصله وسیع در عشق میباید تا سر او دست را شاید بر آن کسان که در عشق از کمال
 حوصلگی قدم برده و بر آن مرده اند در ضمه شهادت یافته اند چنانچه پیغمبر صاحب علیه الصلوٰۃ والسلام فرموده است
 من عشق و عفو و کتم و مات فقد مات شهیداً و در ضمه کمالان و مرتبه اوصیان اینست ملفوظ
 روزی آنحضرت الاولیاء قدس سره الغزالی بیت بزبان مبارک رانند بیت ای عشق تو بے نشان جان
 داری به دراصل وجود خود کمالی داری به هر لحظه مثالی و خیالی داری به ای عشق درینجا چه خیالی داری -
 در روزی این بیت فرمودند بیت نظامی این چه اسرار است که فاطمه بیرون راندی به ندانند کس پیشتر
 زبان درکش زبان درکش به هم فرمودند که بیت آنم که بر بنم زره ما خوش کردم به در نیمه نیم زره دلکش کردم
 از آب لطف تو زخمی دارم به دریاب مرا در نه آتش کردم به فانی که بدانکه مؤلف مناقب شریفه در تمامیت
 عشقیه آنحضرت الاولیاء قدس سره الغزالی در مدح عشق مطلق من عشق حضرت فخر الاولیاء بسطی عظیم نهاده و بیات کثیره کثیره
 منقول قدری از خود هم بطریق تشریح عشق و عاشقان آورده که سطلایه کنندگان را از آن فائده خواهد شد
 عشق فی نفس الامر نچین چیزی نیست که بحد و صفت تحقیقت آن فهمیده شود زیرا که این امر وجدانی است
 بیانی نیست و نیز در سابق مؤلف مناقب شریفه خود از زبان حقایق بیان آنحضرت الاولیاء قدس سره الغزالی
 منقول نموده که بعضی سالکان عشق را ذات حق گفته اند پس چون ذات حق را کیفیت در بیان نیاید
 عشق را چگونه خواهد آمد لیکن چون کسی را نصیب از لیب بهر منتهی ازین نعمت بوده باشد و جاوید عشق در درون
 او بگیرد از آن واقف از اسرار و حقیقت او شود و بداند که عشق اینست دیگری را از آن هیچ آگاهی نباشد
 اما محل ورود آن که ذات عاشق است بعلا متبانی عشق از همه کس ممتاز باشد چنانچه آنحضرت الاولیاء قدس
 سره الغزالی که فرود کمال از عشاق حقیقی ذات با جمال و الجلال است از همه عالم و عالمیان چنانچه
 بودند که بجز و مشاهد به جمال با کمال ایشان هر فردی و انسان بلکه ملائک آسمان نیز در بندند که عشق حق
 تعالی از درون ایشان چون آفتاب جهان تاب روشنی بخش عالم و عالمیان است تا بسجد یکدیگر که در کمال

عالم و اہل ایشیاں کہ ہرگز نام و نشان عشق ہم نشینہ ہووندی بواجبات مشرف بیدار فیض آثار گشتند
 چنان رفیق القلب جان نثار گشتندی کہ گفتی از قدیم اثر محبت در دل ایشیاں قائم و دائم بودہ و اگر فاضلی
 یا عالمی یا دیگرے کہ پیش از بیدار فیض آثار جمال با کمال ایشیاں در دل خود انکاری بدوستی عیاذ
 باللہ تعالیٰ منہ چون از بر روزی فائز بجمہل قدسی شد بجز در سیدن و مشاہدہ کردن عقیدہ او بعقیدہ
 بدل سے شد کہ ہر قدم انداختہ بی اختیار طالب راہ شدی بلکہ بسا واصل باشد شدندی و ازین علت
 عشق آنفخ الاولیاء قدس سرہ الغریب امید کہ کسی را از بنیدگان آن محفل قدس منزل انکاری نباشد
 و دیگر علامت آنکہ اگر کسی را در کائناتے جد و کوشش میدیدند و یا کسی را از امری رفیق القلب و گران
 دیدند خواہ آمران شخص از امور دنیاوی بودی خواہ دینی آن را بجمع بعشش میفرمودند کہ این ہم ظهور
 عشق است چنانچہ میان محمد مرسل کیکی از علامان قدیم آنفخ الاولیاء قدس سرہ الغریب است و را دل
 از عشق مجازی بہرہ داشت و آخر بحقیقتہ از نظر کیمیا اثر فخر الاولیاء قدس سرہ الغریب کا ز شدہ چنانچہ بعد
 از فراغت شغل اشغال ماقبہ و مشاہدہ ذات شریف کہ از یکیم پاپس روز بقدر قریب نیم پاپس در عبادتخانہ
 نشستہ می باندند کہ در آن نیم پاپس مذکور ہر کسی را رخصت آمد وقت برای سوال حاجات می بود لیکن
 شاب حاجت خود عرض کردہ و جواب با صواب یافتہ ترخص شد و در آنوقت بیان محمد مذکور کہ وقت
 رخصت او را از نشستن در حضور مانعت نیبو و بلکہ بگوشہ عبادتخانہ می نشست و حکایات اکثری عشق امیر
 و قدری دیگر عرض میکرد و اکثر جواب سرور القلب و سر فرازی شد و این رخصت نشستن او در خدمت
 در چنین وقت ہم از سبب مزاج عشقی او بود و الا درینوقت کسی را رخصت نشستن نمی بود پس میان مذکور
 روایت می کند کہ یکی روز من بعبادت مہو و در خدمت بگوشہ عبادتخانہ نشستہ بودم کہ میان عبد اللہ مذکور
 کہ او ہم یکی از پیر برادران ست و در آن ایام تمام غریب و ناوار شدہ بود بخدمت حاضر شد و قدمبوسی کردہ
 کہ یہ وزاری آغاز کرد و نالہ زار و زار برداشت ذات آنفخ الاولیاء فرمودند کہ ای میان عبد اللہ ترا چہ سبب
 کہ چنین نالہ داری میکنی او عرض کرد یا حضرت یک محبت ز گاؤں داشتیم کہ بان زراعت میکاشتم و وہ
 معاش می نمودم الحال یک ز گاؤں از آن حفت برود و دیگر از کجا آرم کہ معاش خواہم کرد پس او را تسلی داد

فرمودند که خدا خواهد و او اثر این دعایم و اندک زمان ظاهر شد که عبدالمعز کور بعد از آن در محبت تنگی نداشت و سبب
 چون میان عبدالمعز و عازم فرمودند در خصت فرمودند و او بیرون رفت بزبان حقایق بیان آوردند که ای
 میان محمد این چه بود عرض کردم که یا حضرت این میان عبدالمعز بود که برای درگاه فرموده می گریست فرمودند
 که ای محمد این هم عشق بودن باز عرض کردم که یا حضرت شما دانید لیکن این میان عبدالمعز برای نگا و گریه
 بیکر و باز فرمودند نه بنیاب هم عشق بود چند بار تکرار این سخن کردم و خود حضرت نیز تکرار میفرمودند اگر چه عرض من
 از تکرار آن بود که چیزی زیاد تفصیل خواهند فرمود لیکن خود از آن زیاد چیزی فرمودند عرض این حکایت
 آنکه آنکه اولیای ائمه پسین امور را هم جمیع عشق می فرمودند از کمال شفقت در عشق ذات جل جلاله و علما
 ایشان اگر شمرده شود و قری دیگر ائمه با یکدیگر لیکن از خوف تطویل حل دراز نمودن مناسب نمود اگر در
 سزای سعادت کس است حرفی بس است فاصح دیگر بدانکه در محبت و عاشقان انجام پذیر نیست لیکن
 هر کسی را که از فیض انزل نصیب از آن برسد در هر وقت هر آن نشان خوان او میشود و چون او در راه حق
 رسیده اعظم است پس ایشان یعنی طالبان حق بلکه و صلحان نیز با ایشان شفقتی دادند و سبب سبب عظمی بود
 او آنست که هر ریاضت که درین راه و کار است چنانچه قلت طعام و قلت نماز و قلت کلام و عدم خلط
 با نام و ترک دنیا تمام بلکه ترک هر دو عالم عشق تمام آسانست که ازین امور ذره جرح بعاشق نمیرسد بلکه بغایت
 عشق همه خود بخود حاصل می شوند و این نعمت غالباً فاصح با خواجگان حقیقت عشق شریک است که ایشان
 اکثری باین راه عشق طی مقامات عالی باندک زمان بلکه در یک آن نموده باشند و ازین جهت اکثر اهل
 سلاسل بقیه ایشان قائل اند و این حکایت کاتب منتخب از خود نمیکوید بلکه از والد بزرگوار خود یاد و آن
 که او نشان از زبان حقایق میان حضرت فخر الاولیاء قدس سره العزیز حکایت فرمودند که یکی روز در محله حضرت
 فخر الاولیاء حاضر بودم که فرمودند نام این سلسله شریفه ما از قدیم عشقیه است زیرا که اصل کلام این است که سر
 عشق است و نام حقیقی از شیخ ابواسحاق رضی الله عنه و در مشهور شد و همیشه در بیان آنم از علامه شیخ صدوق رضی
 نور می همچو نور وقت چاشت در روز و شب تا بان می بود از آن سبب لقب او نشان حقیقی و نام سلسله شریفه

اوشان خستیه معروف و مشهور گشت چنانچه نام سابق را سوائی خاصان کس ندانند پس این طایفه چنان بعشق
حق مشهور بودند که نامهای سیادت و ذریتیه و نحو ما همه در عشق کم و نحو ساخته بان شهرت گرفته و چون صفات
عشق و عاشقان با بیان پذیردیت پس برین چند ابیات اینچکالیت عشق را ختم کرده همین بهم - ایما

کس نداند مع عشق اندر جهان	بی نهایت را چه و اندکس میان	کس نداند مع عشق اندر جهان
بهفت درایم مداوی بھر این	تا ابد بنویسد این اسرار را	بهفت درایم مداوی بھر این
آن تمام آید زین عشر عشر	در نیاید در کتاب و در صریح	آن تمام آید زین عشر عشر
و کتاب مستطاب مشنوی	شرح عشق از من گویم بر دوام	و کتاب مستطاب مشنوی
قول لا اخصی ثنا و روی رسوت	زانکه مدح خویش را او خود سزا	قول لا اخصی ثنا و روی رسوت
چونکه عشق آید گوید که بسم	یک عاشق را علامت ما بود	چونکه عشق آید گوید که بسم
زانکه امت بر همه گمشدن بود	که ز عشق حق دلش روشن بود	زانکه امت بر همه گمشدن بود
بلکه نور مطلق است از ارنیت	صدیق اران جانفدای عاشقان	بلکه نور مطلق است از ارنیت
لا ابالی از همه عالم زین سید	زانکه مقبولی حق را لا یقند	لا ابالی از همه عالم زین سید
روح و وصف خوابه خود کنیم	یک محفل خوشتر آید در میان	روح و وصف خوابه خود کنیم
خوشتر آن باشد که ستر و لبران	گفته آید در حدیث و بقران	خوشتر آن باشد که ستر و لبران
می سلیم من بعنوان و گر	کو چشم بد ازین حسن جمال	می سلیم من بعنوان و گر
چونکه مدح عشق نبود و تعریاب	ختم کن و الید علم بالصواب - ملاحظه روزی بحضرت	چونکه مدح عشق نبود و تعریاب

آن محضر الیها قدس سره الغر زکر تو حیدر و قبا و الفخر الاولیاء فرمودند که در کتاب کتب لباب دیدیم
که توحید عبارت از آنست که سالک را در کونین مشهور و نه کرد و الاذات حق تعالی شان و توحید بر سه
قسم است توحید شرعی و آن اثبات کردن وحدت است مر حق را و توحید عقلی و آن اثبات وجود
مر حق تعالی را و نفسی و جوید از غیر او و توحید کشفی و آن اثبات وجود است فاعل مر حق تعالی را
و هم الفخر الیها فرمودند که در توحیات مرقوم است که سالک را واجب است که این نه چیز را اختیار کند

تا کامل شود الجوع والسهر والصمت والعزلة والصدق والتوكل والصبر والعز واليقين فهذه تسعة
 اعمات الخیر تتضمن الخیر کلہ و ہم فرمودند کہ صاحب عوارف نوشته است کہ سالک را ہشت چیز واجب است
 کہ اختیار کند تا اور از تہ حاصل شود الاول الايمان بالمدور سوله والثاني التوبة النصوحنة والثالث
 الزهد في الدنيا والرابع تحقيق مقام العبودية بدوام العمل المدتعالی ظاہراً و باطناً والخامس
 قلعة الطعام والسادس قلعة الكلام مع الناس والسابع قلعة المنام والثامن العزلة من
 الناس - و ہم فرمودند کہ الحق سالک توحید ربانی را این امور ضرورت کہ جمگی اختیار کند تا بتوحید حق
 فائز شود و این بیت خوانند بیت اگر خواهی تو توحید خدا را بپدم داری شریعت مصطفی را بملفوظ
 مؤلف مناقب شریف نقل می کند کہ مولوی امام الدین در نافع السالکین نے نوید کہ روزی شخصی الفخر الاولیاء
 قدس سرہ الغر عرض نمود کہ غریب نواز اچیان میگویند کہ اولیاء اللہ تعالی خدا تعالی را بچشم می بیند
 شما ہم بیند فرمودند کہ الحال با ہم ہے بینم و بگر شخصی عرض کرد کہ غریب نواز من نبی صاحب صلی اللہ علیہ
 وسلم فرمودہ است من را فی فقد را فی الحق حال ما غلامان چه باشد کہ با بیچارگان بگو نہ زیارت
 بنی صاحب بکنیم فرمودند کہ شما مارا بیند ملفوظ روزی در حضور الفخر الاولیاء قدس سرہ ذکر معرفت
 اوقات کی عالم عرض نمود کہ یا حضرت قبلہ ما معرفت چیست در جواب فرمودند کہ معرفت نام مرتبہ است
 ومعنی معرفت شناخت ربوبیت است و شناخت ربوبیت رسیدن بحق است بلکہ خود حق بودن است
 و آن حاصل نہ شود مگر بحیوۃ قلب و علامت حیوۃ قلب است کہ در وی مشاہدہ ظہور تجلیات و انوار الہی یا
 بقلب آئینہ است مگر اور اصفا فی مثل صفای آئینہ در کار است و صفای سوائی مستقلہ شکل پس برای آئینہ
 قلب مستقلہ باید و مستقلہ او ذکر حق است چنانچہ در حدیث شریف آمدہ کل شیء مستقلہ و مستقلہ القلب
 ذکر اللہ و نوافذ ذکر حق میباید کہ قدم بر شریعت و طریقت و حقیقت کما یعنی داشته باشد بزرگی بر سر کہ
 فرق درینا چیست فرمودند کہ الشریعہ ہی اقوال النبی ص چنانچہ در حدیث شریف است انما الشریعہ فی
 والطریقۃ افعالی والحقیقۃ احوالی وقیل الشریعہ ہی الطریقۃ الوضوۃ والطریقۃ ہی التقوی والحقیقۃ ہی
 التوجہ الی رضا المولی و بعضی انیمینی اولی و انفسل گفته اند بیت شریعت تقدم و انکون

حقیقت از شریعت نیست بیرون کسی که در شریعت راسخ آمد و حقیقت راه بروی خود کشاید و بیست
 محالست سعدی که راه صفا بتوان رفت جز در پی مصطفی پس فرمودند که هرگاه محب و حق استقامت
 شریعت و طریقت و حقیقت حاصل کرده بند کرب حق تعالی شاغل شود فوائد پذیر باشد اما در ذکر محبت شوق
 در کار باید که ذکر با محبت و شوق و اشتیاق نموده باشد و فرمودند که ذکر انواع دارد این را آن ذکر است
 که بدان اجازت داشته باشد و برای ذکر آداب نیز در کار است اوقات طریقت نشستن بر فاسدن مطلوب
 آنهم از اهل اجازت باید فهمید و تقوی و پرهیزگاری از جمله معاصی کرد و از ذمیر حاصل ساخته بر امور حسنه شریعت
 و طریقت و حقیقت خود را مواظبت پذیرد و اندر پنج مولوی صالح محمد عرض نمود ذکر تمام باید یا لا اله الا الله یا
 الله فرمودند که این معنی بهارج دارند اول کلمه لا اله الا الله باز صرف الا الله باز صرف الله بعد از آن
 حضرت امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه را وقتی آنحضرت صلی الله علیه و سلم با هوای بی هم فرمودند که آن
 باخورد چاست **ملفوظ** روزی ذکر روح افتاد مولوی صاحب مولوی نور الله بنده بود که
 آورد که اگر چه حق سبحانه تم در قرآن مجید سیلونا عن الروح قل الروح من امر ربی فرموده لیکن کیفیت
 معرفت آن از بزرگان چگونه ثابت است در جواب آنحضرت اولیا قدس سره الغر بزرگان مبارک مانند
 که طریق معرفت آن عقل است نه سعی لیکن آن عقل معاش نیست عقل معاد است که منزه البده و الیه المعاد
 را اندونهد و فرمود که در کفر العباد و مرقوم است که انبیاء و بعض اولیا و علماء او را دیده اند لیکن ادب شریعت
 نگه دارند و از آنچه بر علیه الصلوة والسلام ساکت مانده اند خاموش مانند و با غیر مستحق صفت روح گفتند
 در بیوقت یکی شخص خدایار نامی حکیم مشهور که غلام و مرید حضور بود و بود بیان کرد که قبله منسوب
 روح در علم حکمت نیز مندرج است آنحضرت اولیا قدس سره فرمودند ما دیده ایم که در شرح نام جن بیست
 اول در معنی مصحح تالی چیزی بقالب حکمت نوشته گرامی حکمت علییه در ای عرفاء علییه و هر چه امر ربی
 است آن علییه تحقیق این معنی بر من عرف نفسه فقد عرف ربه منحوه سوای آنمکان حیرت و غیرت است نهایت
 بران شد که شرح نام حق حاضر آورده حکیم مذکور برای خبر حکمت رو بروی آنحضرت اولیا قدس سره بخوان چون
 تمام کرد فرمودند علیاً و قالاً درست و عفاً و مثلاً هه مقام سکوت است **ملفوظ** تبتی بحضور آنحضرت اولیا

و کرافتا و که آنچه از بعضی بزرگان لفظ حق حق حق که سه بار بعد از نماز فریضه میخوانند خاصه در خاندان صابریه
 بسیار استعمال میکنند مگر آنست خود حضرت فخر الاولیاء فرمودند که تیس بینی و بین دلی فوق اگر شاید که نظر
 بر عدم وجود خود بوده باشد و آنوقت نتواند بود که مرلوب را در حضرت رب وجودی نباشد و او در مقام شهوات
 مطلق خود را بلکه کل ماسوائی وجود را عدم محض دیده باشد بعد ازین بگوید الا انی تقدمت بالعبودیه یعنی اسم
 عبودیت بر من است و الا موجوداوست کما قبل سبیت نامیت زمن بر من باقی همه اوست به مافی الوجود
 و احد الا الله پس فی الدارین الاربی به وان الموجودات کلها معدومه - اما گفته اند سبیت این سخن گ
 عاقلی گوید خطاست بلکه از دیوانه و عاشق رواست - سبیت اینخواهر مرتکب شدی بر عاشقان
 ختک زدی به خصم خداوند خودی کشتی گشتی با خدا پس فرمودند که در عهد پسر سلیمان علی نبیا و علیه الصلوٰه
 کنجشک بر کنجشک عاشق شده بود با معشوق خود گفت در مجلس سلیمان علیه الصلوٰه و السلام بر من سر در والا
 ملک سلیمان بر من زخم سلیمان علیه السلام شنید و گفت چه گفتی کنجشک در جواب گفت ان للعاشقین سرحال
 این سخن آنکه این سخن مجذوبانه است توقف در ان اولی است ابو جیبی که شرح رجوع یابد - مافوظ

روزی بعضی از علماء و از حضرت فخر الاولیاء قدس سره عرض استفسار کرد که من عرف نفسه فقد عرف ربه حدیث
 است در جواب او فرمودند که در جواب هر اسرار دیده ایم که این کلام نزد بعضی بزرگان فرموده امیر المؤمنین علی
 کرم الله وجهه است و بعضی حدیث گویند انا من لوی بعد من صحته آن تصحیح کرده لیکن اگر چه حدیث ثبت
 مگر در کتاب مشایخ و علماء مستشهد است و موافق او در قرآن مجید و احادیث بسیار رواست کقولہ تع

و فی انفسکم افلا تبصرون ستر هم ایتنانی الافاق و فی انفسهم حتی یتبین لهم انه الحق و دور

اخبار انبیا و علیه السلام آمده حالیکه عن الله تعالی که یا انسان اعرف نفسك حتى عرف ربك و قال
 صلی الله تعالی علیه و سلم اعرفکم و بکم اعرفکم بنفسکم - مافوظ روزی بعضی از علماء

قدس سره العزیز در مکان احمد پور در محکمہ علماء و نیزه ما خبر او در بیان احمد صاحب غایب
 طائفه که نسبت تند و میبندد و بغیر ازین پیچیدگی کند و مراد از اینها اینست که در کتاب الاولیاء
 قدس سره العزیز فرمودند که چون مرید سلوک مقامات بعد از پیر خدایان رفتن تفاوت نکند و هر چه از پیر

پسند کند زیاده هوس بخند و در عبادت باری تعالی مستقیم باشد و مقام توکل و مجاهده بخون جگر راست کند که نقل
نقل کتب و قول بزرگان همین است و این بزرگان که من الله و من الشیخ مجاز بوده اند خود را بخوشی درین کار
نیاموده اند و خود بخود شروع درین کار البته کنی که کار خود را بنا بکار کرده باشی بلکه با خدا مبارزه کرده باشی
و آنگاه در یاد حق و یاد پرستش با شد و گرفتار خلافت از پیر چون خیال کند بیت بی یاد روزگار تو اگر
یک نفس زخم به تصبیح عمر باشد و تعطیل روزگار - ملفوظ وقتی در تصوف از زبان مبارک آنحضرت الاولیاء
قدس سره الغزیزین لفظ شنیده شد که تصوف حسن خلق است تصوف هو الاخلاق الحسنة ملفوظ
وقتی چنین ذکر فرمودند که اهل سلوک را در اخلاق نیک باید اول آنکه سوگند خدا کنند نه بحق نه بناحق نه بقره
و نه بظلمت که موجب ظهور انوار است و دویم دروغ نگویند نه بجد و نه بهزل که موجب شرع صدر است سیوم
و عدو خلاف نکند که موجب جمع اجبار است و مرتبه عروج عند الله است چهارم هیچ چیز را بغفلت نکند و جاندار
را نیازارد که اهل دنیا در امان ماند و نیز در عقوبت درجه حسن باید و مقرب بارگاه حق باشد چیم و عا رب کند آن را
که لائق آن باشد اگر چه مستم کرده باشد ششم حکم کفر و شرک و نفاق نکند با اهل تقی که موجب قرب خداست
است هفتم نظر بغیر محرم نکند نه آشکارا و نه پنهان بلکه به چو اس را نگهدارد و هشتم به برپندار از آنکه معرفت باشد و با
خود بر دیگر و نه از خویش و پوششش و مانند آن اگر چه اندک باشد محتاج بود و یانه که زمین عابدان است و شرف
مستقیان و باین عمل قوت می یابد بر امر معروف و نهی منکر و همه مردم در چشم او یکسان باشند چه اغنیاء
و چه فقراء و یقین و توکل کامل شود و بهم طمع نه کند به پیشیری که در دست مردم است که غنا ابر است و غنا
خالص ملک عظیم و فخر جلیل و هم تو اضع که این خصلت اصل همه طاعتهاست ملفوظ روزی
حضرت آنحضرت الاولیاء قدس سره الغزیز که علماء بسیار موجود بودند ذکر اوقات و که از مرتبه حق سبحانه و تع حیات
قلب و مشاهده انوار تجلی الهی حاصل می شود و آنحضرت الاولیاء فرمودند که چه بانی قلب که از مشرق تا مغرب
همه نمودار گرد و مگر معرفت حق سبحانه و تعالی سوای ورزش ذکر اذکار و شغل اشغال فرموده پیشکش است
اگر چه طریق ذکر جبری و خفی و سری و روحی و کتب بزرگان مرقوم است مگر حصول آن بجز پرورش و نظر
مبارک پر حاصل نباید که هر چه هست در فرموده پیشکش است پس از فرموده او قاصر نباید شد تا که زود بمقصود

خود فائز شود و انوار الهی را حجابی نیست و نظر خاصان خدا از هر جا بطرح عجایب و ناکرد و چنانچه حافظ
 شیرازی علیه الرحمۃ فرموده است و در اجابت مغان نور خدای بیهم به این عجب بین که چه نوری از کجا
 می بینیم - و اینجا مولوی حامد نامی چند ذکر کرده صاحب سیر و از حضرت فخر الاولیا قدس سره العزیز فوائدیاب
 بود عرض نمود که یا حضرت انوار از کجا بسیار گویند حضرت فرمودند که مولوی جیواد اول این امر گفتنی نیست
 تعلق بمشاهده دارد لیکن در کتاب مرغوب القلوب نوشته است که سالک را در هر منزلی عجایبات پیدا شود
 و در آن عجایبات نوری طالع گردد و مگر سر نور را مقام علیجه و مرتبه علیجه است کدام نور قلبی و کدام روحی و کدام
 ملکی و کدام ناسوتی و جبروتی و کدام مرشدی و کدام نبوتی و کدام حقی و شناخت و فهم آن وقتیکه از ورزشش آنها
 در مشاهده درآمدن گیرند از مرشد صاحب رشد ساخته شود تا که نور حقی را شناخته شود و را بران قائم گرداند نگاه
 فرمودند که در تفسیر عین القضاة همدانی نگاشته که هر گاه حق سبحانه و تعالی بنده را دوست خواهد اول
 برای او دوازده ذکر شاید بعد در ضرب بعد بر کسی توحیدش اند بجه بر دار و از پرده تا که بنید
 حق را بمشاهده بعد در آرد او را در خانه یگانگی بعد ظاهر کند و کشف شود از ان کبریا بحق و بیند جمال او
 و چون افتاد نظر بر جمال باقی ماند بلکه آن حق گردد پس آنوقت گرد و بنده از خود فانی و بحق
 باقی پس آفت در کلهایی خدا تعالی و نیز از خود از دعوی کردن ذات خود پس فرمودند که درین باب
 شکر حق را آورده است که چون بنده یکبار حمد خدای گوید بر شود بنور آن زمین و چون دوبار شکر حق
 گوید بر شود از نور آن آسمان و چون سه بار بگوید بر شود از نور آن آنچه در آسمان و زمین است پس در باز
 باز ذکر نور آفتا و فرمودند که نور شکر از علیجه است و آن نور که بذر کار و شغل اشغال و مراقبه بر و گاری
 بر سالک منجلی گردد و علیجه است رنگهای او سنج و سفید و بنر و سیاه بر نیه از اسرار الهیه بوده باشد اما
 فهم رنگها و مقامات ظهور آن محقق از سیر یافته شود و فرمودند که مباد آن همه در آیتة اللہ فی السموات
 تا خود علی نور است در بوقت مولوی عبدالعزیز که در شرح این انوار و کشف است
 نظامیه در ساله حیات اجمیری صاحب است که حسب فرموده حضور مطلق کرده ام حضرت فخر الاولیا
 قدس سره العزیز فرمودند که مولوی جیوادری در کتب رساله نامی بزرگان جزفا کبر احوال موجود است

اگر سوائی درزش تو جبر حاصل نیاید و تسلی بجز حصول نمیشود مصراع شنیده کے بود مانند دین
 فرمودند لوزحق را لوز سیاه گفته اند کہ مقیم است و یکدیگر ہر سال فرمولوی عالم این خواہد بیست
 سیاهی چون یہ بینی نوزوات است پوچو تاریکی درو آب حیات است حضرت فرمودند گفتن نبا حاصل
 کردن با یس اینچا بقدر فرمودند کہ چون آمینہ دل بتدیج کا تصرف معتقد لا الہ الا اللہ صفائی
 یا بظہر نذیرا می الوار غیبی شود و در بدایت حال آن نوار پیر مثال برق پیدا آید و چند انکہ صفائی
 زیادہ شود و الوار قوی تر مے گردد و بعد از بروق مثال چراغ و شمع و شعله و آتشہائی اور خستہ شام
 شود پس الوار علوی پیدا آید و در ابتدا و صورت کو اکب خورد و بزرگ بعد از ان بصورت قمر و بعد از
 مثل شمس و بالا تر از ان الوار مجر و از مثال نمایان خواہد شد لیکن طالع صادق ہیچ کیے از ان الوار
 سرزد و نیار و تشریح نہ شود۔ **ملفوظ مؤلف مناقب شہ فیضی نویسد کہ در وقتی بر عرس حضرت**
بابا صاحب قدس سرہ الغریز مولوی محمد ظلیل لاکھیا نوالہ و مولوی عبدالرحمن سکندہ موضع ملکاتہ
آمدہ از بندہ است دعا دیدن تالیف بندہ کردند و چون در ذکر الوار نظر کردند گفتند کہ بایست سخن در نیابا
مانیز از زبان گوہر نشان الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریز شنیدہ داریم تبرکاً آرا ہم درین برج باید نمود پس
اوشان روبروئی خود چنان نویسانیدند کہ روزی حضرت صاحب در ذکر حصول معرفت حصول
مشاہدہ الوار چنان فرمودند کہ اگر چه پوزش ذکر کا شغل اشغال و مراقبہ و تصورات الوار الہی ہر بار
رحمانی بر آمینہ دل بقدر صفائی آنقدر ایراد پائند و ہمکاشفہ و معائنہ و ضمیرہ آئیند لیکن مدعی آنست
کہ شغل و تفکر و تصوری صورتی پیش گیر و ہستی وہمی و خیالی خود را در ہستی حقیقی حق سبحانہ تعالیٰ
کہ با وجود لیس کثرتہ شی ذات بحت او نیز موجود است نحو گرداند واقامت خود بذات بی صورتی
درجات مقررہ اند چنانچہ بزرگی گفتہ کہ مرصعہ کہ ما فایم ہستی خدائیم۔ درینجا کسی عرض نمود کہ
آنچہ حافظ شیرازی علیہ الرحمۃ گفتہ کہ سپت غفا شکار کس نہ شود دام باز چین کا بیجا
ہمیشہ با بدست است دام را۔ ازین مفہوم شد کہ آذات یافتہ نمی شود و الفخر الاولیاء قدس سرہ انور
فرمودند کہ معنی ان چنین نیست کہ ہرگز یافتہ نمی شود بلکہ حافظ شیرازی علیہ الرحمۃ این ازان گفتہ

کہ ذات حق بمرتب در الوری است بران کسی محیط نمیشود که بر علی کل شئی محیطی چون است ازان بکلیم
 اوریدن مشکل است چرا که ذات اقدس دار و نہ انتہائی او معلوم و نامعینی ہم حافظ علیہ الرحمۃ فرمودہ بیت
 ماجرای من و مشوق مرا پاپان نیت * آنچه آغاز ندارد و نپذیرد انجام - یعنی آنچه ذات بخت است
 بہ نہایت وی فکر نمیرسد لہذا در حدیث شریف آمدہ لا تفکر وافی ذات و تفکر وافی صفات پس باعتبار
 بخت کہ در الوری است حافظ علیہ الرحمۃ این بیت گفته و اولیاء را ہر مقامی کہ تیسرے آید ازان چہ
 گویان باشند و یکجا این بیت گفته است بیت کس ندانست کہ منز لگہ ولد را کجاست *
 اینقدر است کہ بانگ جرس می آید - بالجملہ حق را از روی صفات یافتہ می شود مگر ہر مقام کہ می
 کردہ میرسد در ان مقام ان صفات مشاہدہ یابے شوند و تیر فرمودند کہ در رسالہ دیدہ ایم کہ
 حق سبحانہ و تعالیٰ من حیث الذات دیدہ نمی شود و من حیث الصفات دیدہ می شود و از روی حجب
 صفات مگر صفات بذات تعلق دارد و اگر ذات نباشد صفات از حجاب آید و حصول اسمعینی بر نفسی وجود
 خود منحصر بہ بیت قلم بہستی خود زن بینی آ زمان اورا * درون خود و فکر کن کہ ستر پائی اورا
 بطون خود مصفا کن بشوق فالغ بہر جایی * قدم درنا مرادی زن برود بر بحر عمالی بہ سخوانی لا الہت
 اگر فہمی تو الا اللہ * ہر وقت فکر کیاعت بہین ہر جایی سلفانی - تمام شد کلام حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ
 منقول از زبان آن ہر دو مولوی **ملفوظ** وقتی از زبان آن کان حقائق شنیدہ ام کہ فرمودند
 کہ چون روح اولیاء کمال پذیرد و بہر شکل کہ خواہد ظہور کند و کمال روح موقوف است بر متابعت حضرت
 رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم و اجتناب نمودن از مناسی - **ملفوظ** وقتی فرمودند کہ اولیاء
 عین حق اند و ہدایت در دین ایشان بستہ شدہ است توجہ ایشان عین توجہ ذات حق اگر چہ
 اولیاء خدا خدانہند لیکن رضا خدانہند - **ملفوظ** روزی بحضور آن فخر الاولیاء ذکر کمال اللہ
 و عارفان و ائم در جمع معرفت افتاد و بزبان حقائق بیان آوردند کہ در کتابی دیدہ ام کہ
 نہ رسد تا کہ از تعارف با دنیا و عارف کسی بود کہ ہر چہ سوائی ادب و از دل بہار و تالیگانہ کرد
 چنانچہ دوست یگانہ است و عارف آنست کہ فاموش باشد اندوہ گین ماند عارف در راہ محبت کسی

کہ دل خود را از کونین باز آرد و عارف ترین خلق بحق آن بود که تمیز تر باشد علامت عارف و سوت
 داشتن مرگ است و ترک راحت و انس گرفتن بذكر مولی و عارف کسی است که چون با باد و بر خیزد و از
 شب یا دوش نیاید عارفان مانند آفتاب اند که بر جمستگی سے تا بہد از نور ایشان ہم عالم روشن
 پس فرمودند چنانچه حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ از آفتاب نیز ضیاء زیادہ داشت کہ جملہ
 عالم از شرق تا غرب و عجم و عرب بلکہ از اعزیش تا تحت الثری از نور فیضان او شان پر نور روشن
 است و در بنوقت کسی بارگوشیدہ حاضر بود گویان شد ہندی جگ سارے نون روشن کتیا
 کہ کہل سہاری + جگ روشن کتیا نور محمد کین ملائک سار۔ باز گوشیدہ گفت ہندی الف ارا و بخش
 کتیا آن طہور۔ وچ سیالین و ہمان مر جا والہ نور۔ جناب حضرت از شنیدن این سکوت و زید شہت
 بودند کہ یکدس را و جدی بود و این امر در وقت پیش از قبیلولہ بود و آخر بعد از لحظہ خود آسختاب
 بر چہار پائی قدم مبارک برای قبیلولہ دراز فرمودند و از حاضران مجلس شریف باریان و درویشان
 کہ برای تبرک و تمین عنض دست و پامبارک شروع نمودہ بودند سخن طہور یافت کہ اولیاء اللہ را
 قدرت است کہ چیریکہ از حق بخواہند بیابند از زبان متعلق ترجمان آنفخر الاولیاء قدس سرہ الغریر
 کہ یک سال در کومستان باران نہ شدہ بود و گیاہ پیدانہ شدہ خلق اللہ و مالدار کہ از گرسنگی مال
 تنگدل شدند پیش یکے ولی اللہ آمدند و عرض نمودند کہ عدم گیاہی مال بگرسنگی ہلاکے شوند و عا
 فرمایید کہ بارش شو و تا گیاہ پیدا شود و مویشی آسودہ شوند آن ولی اللہ در جواب او شان فرمودند
 کہ شمارا باران در کار است یا گیاہ او شان عرض نمودند کہ سوامی باران گیاہ از حجا پیدا شو و آن
 فرمودند کہ حق جل شانہ قادر است اگر گیاہ بی باران پیدا آرد و عجب نیست پس دعا خوانند و شب بسیار
 آمد چون مردم علی الصباح از خواب بیدار شدند و در کومستان نظر کردند ہمہ جای کومستان کہ جانی
 پیدایش گیاہ بود و پراز گیاہ سہر شدہ دیدند کہ از ہر قسم زیادہ از طراوت باران تر و تازہ و لایق خریدن
 گردیدہ استادہ بود پس بخدمت آن ولی اللہ آمدند شکر الہی و وصف احسان آن ولی اللہ بخوانند
 و اموال مویشی را از آن گیاہ چرانیدند گرفتند باز حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ الغریر بلفظ مبارک از ہر

از آن روز آن ولی اللہ را بلکہ تا حال اولاد او را غرضین لقب افتادہ کہ ہمہ خلق اللہ و شان را با بن لقب
 خوانند زیرا کہ غرور زبان افغانی کوہ را گویند و شین گیاه سبز را گویند و اینجا کسی عالم بر زبان آورد کہ انبیاء
 سرحق است خود آن فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز در جوابش این بیت بخوانند بیت گریبوی تیر
 اندر وجود آب و گل را کہ ملک کردی سجود - نشیدہ کہ الانسان تیری و اناسرہ در بارہ او صیاد است
 باز کسی دیگر عرض نمود کہ یا حضرت آن ولی اللہ غرضین لقب کہ گیاه سبز از حق تعالی خواست پس
 این را کرامت گویند یا اجابت دعا و در جواب فرمودند کہ ولی اللہ را کرامت و دعا ہر دو باشند کرامت
 از توجہ ولی و دعا از زبان در ہر دو امر او مختار است کہ از کرامت چیزی ظاہر از ندیا بوساطت دعا و بگاز
 اہل شریعت چنان نمایند کہ در باطن از دل توجہ نمایند و در ظاہر دعا فرستند تا بحد و کاری آمد و
 لفظی سوال او مقبول شود کہ در شریعت و طریقت کتمان کرامت آید است و ہم فرمودند کہ کرامت از
 نور باطن و صفائی قلب ظہور یابد و اجابت دعا و تاثر لفظ از پاکیزگی زبان و طلال خوری پس آید
 پس در اینجا از کسی سوال شد کہ بعضی امور از مردم ہندوان فقیران ظہور یا ہندوان چگونه است و در جواب فرمودند
 کہ این امر بر چہ نوع است یکی معجزہ و آن از حوارق انبیاء و رسل است و ظاہر نمودن آن بر ایشان
 فرض است چنانچہ از ولی اللہ حوارق ظاہر شو و آن را کرامت گویند چنانچہ از غوث اعظم و خواجگان
 چشت اہل شرع بطہور اس مگر کتمان آن ضرور و بعضی حوارق از مجددان و مجاہدین پیدا آید آن را
 معونت گویند کہ اہل شرع را علم و عمل ہر دو بود و ایشان را علم باشد نہ عمل و آنچه از ہندوان ظاہر آید از
 اندراج نام دارند کہ از مجاہدہ پیدا آید و فرمودند کہ اگر کسی خواہد کہ خود را از محبان اولیاء خدا کند متابعت
 رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم بر خود لازم کند و متابعت شیخ را عین متابعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ
 وسلم نہاد و **ملفوظ** وقتی ذکر افتاد کہ بعضی از اولیاء اللہ کار بہت ظہور یابد بران حد خیال کردہ
 شود فرمودند کہ از اولیاء اللہ کہ کامل کل اند اول بہت ظاہر نہ شود اگر شود بر کل کامل اند
 کہ بہت ہمیشہ از و بیاید یا گاہی گاہی و بہت نیر بر دو قسم است حسہ و غیر حسہ اگر با کل غیر حسہ است این
 بدل دارد و بر و کار کنند و اگر حسہ است از کردہ و فرمودہ او حکمت اند و اللہ تعالی اعلم کہ درم سبب باشد

و این امر را دلیل نباید ساخت و نباید پرسید **ملفوظ** روزی در حضور آنفخ الاولیا قدس سره الغریز ذکر
 نذر معین و غیر معین و متولی بزرگان اهل حیات و اهل وصال و اقامت و فرمودند که همه درست است لیکن
 فرق آن نحوست که نذر معین آنست که قدری نذر الله و نذر بزرگان با مانع یا سالانه مقرر کرده باشد
 ادائیگی آن ضرورت دارد و غیر معین آنست که گاهی بحسب توفیق فی سبیل الله از طعام یا نقد بدین
 بجناب بزرگی چیزی از طعام یا شیرینی بخرید برای اهل وصال ختم خوانی خاصه بر روز عرس و بدین اثر
 اهل حیات ببرد و آنچه بر طلب خود نذر الله یا برای بزرگی منوی کند بحصول مطلب از اهل وصال
 و بجز شخصی از علماء از یازدهم که بنام پیر صفا علیه الرحمة مقرر است پرسید که آن چگونه است در جواب فرمودند
 که در کتاب سخاوة الانبیا راجحی آن خود از رسول کریم صلی الله تعالی علیه وسلم آورده و نیز از پیر صاحب
 علیه الرحمة آورده که اکثر یازدهم پیر صفا می نمودند بعضی آن را از عرس رسول مقبول صلی الله علیه وسلم
 نوشته که جناب پیر صاحب یازدهم پیر صفا میگرداند اگر عرس در ماه ربیع الاول مقرر است اما او شان بیست
 و سه پیر صفا چیزی موجود از طعام و شیرینی و شیر ختم خوانی صرف میفرمودند پس بدین صورت جائز فایده
 و بجز مؤلف مناقب شریفه بعضی و طائف که برای حل مشکلات کسان سوال کنند گان آنفخ الاولیا
 قدس سره الغریز فرموده نوشته لهذا کاتب منتخب نیز به تبرکاً و متابعت بعضی را می نویسد که مخلصان آنرا
 دیده عمل نمایند تا فوائد یاب شوند و از فیض آنفخ الاولیا قدس سره الغریز بهره یاب گردند **ملفوظ**
 مؤلف مناقب شریفه می نویسد که بالمشافعه این نیاز مند بگردانید با بنیاء بحضور آنفخ الاولیا قدس سره الغریز
 عرض نمود که یا حضرت من نابینا شدم و عاجز خواهم غور فرمایید که طریقی با بنیاء حاصل شود و با وجود
 که درود شریف بسیار بخواند و بر چشمان دم کرده باشد بفضل الهی تعالی روشنائی چشمان خواهد یافت
 آن شخص نابینا باز عرض کرد که یا حضرت در سابق ازین درود خوانی میماند فرمودند که درود شریف
 اینچنین خیر نیست که تو آنرا بخوانی و چشمان تو روشن شود و درود شریف بسیار بخوان ضرورت روشن خواهد
 شد و درین فرمودند که کسی شخص میان قبول نامی از آشنایان با بود و روشنائی چشمان او گم شده بود او
 درود شریف خواندن شروع کرد تا که نه لکن تمام کرد و چشمانش روشن شدند و هم فرمودند که کسی از اقربا

ساختار و گان مہاروی مغدور شدہ بلو دور و شریف خواندہ بنیاشد فی الجملہ آن شخص خدی رو شریف خواندہ
 بعضہ یک ماہ بنیاشد **ملفوظ** وقتی از زبان حقائق بیان آنحضرت اولیاء قدس سرہ العزیز شنیدم کہ
 فرمودند ہر کلام را ہمہی و بعضی در پیش آید یا کلام مقصود و داریں در اول وارد سلسلہ چشتیہ بنام ہر خود یکصد
 دستی دو بار و تہ روز و در دستجات ہر روز سیزدہ بار بخواند بطلب خود فائز خواہد بود **ملفوظ** روز
 شنیدم کہ برویشی فرمودند کہ این عاہر روز یکصد بار خواندہ باشی در دین و دنیا مسرور خواہی بود دعا است

اللہم انی اسئلك برکتہ فی العمر و صحۃ فی البدن و زیادۃ فی العلم و وسعۃ فی الزرق و عباتا علی الایمان نور
 قلوبنا بنور العرفان بحرمت نبی آخر الزمان صلی اللہ تعالی علیہ وسلم برمتک یا ارحم الراحمین۔ **ملفوظ**
 یاری فکر کرد کہ من از تنگ دستی خود و حضور انور عرض کردہ بودم ارشاد شد کہ این کلمات خواندہ باش
 ہر روز یکصد مرتبہ بفضل تعالی محتاج بکسی نباشی پس عامل شدم ازان روز فراخ دستی یافتہ کلام است

اللہم یا رب الارباب و یا مسبب الاسباب و یا مقلب القلوب یا غیاث المستغیثین یا اهل المسخرۃ نصرن
 المد و فتح تزیب و بشر المؤمنین فالمد خیر حافظا و ہوا رحم الراحمین۔ **ملفوظ** روزی شنیدم کہ فرمودند
 بسم اللہ الرحمن الرحیم سبحانک لا الہ الا انت یا رب کل شیء و وارثہ و رازقہ و ارحمہ ہر کس برای مطلب خود

ہر روز مہدہ بار بخواند **ملفوظ** کہ مرتبہ در پاکستن کسی بزرگ ازان فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز از وظیفہ
 مسبعات عشرہ سوال کرد اورا فرمودند خواندہ باش چونکہ فدوی حاضر بود فرمودند کہ شما ہم مسبعات راورد
 میدارید عرض کردم کہ قبلہ خیر ارشاد شد کہ شما بجای مسبعات این دعا خواندہ باشید کہ جا بجای مسبعات است

بسم اللہ الرحمن الرحیم انت ربی لا الہ الا انت علیک توکل و انت رب العرش العظیم یا شاد القدکان
 و مالک المشائم یکن و لا حول و لا قوۃ الا باللہ العلی العظیم و اعلم ان اللہ تعالی علی کل شیء قدیر و ان اللہ قد
 احاط بكل شیء علما اللہم انی اعوذ بک من شر نفسی و من شر کل ذمی شر و من شر کل دابۃ انت آت

بنام صیبتہا ان ربی علی صراط مستقیم۔ در پنج وظائف بگزین نقل نمودہ لیکن تبرکات ہر کلام در ہر بیان
 ساختہ و بگردان کتاب مناقب شریفہ باید دید **ملفوظ** روزی فرمودند کہ اللہ ہر کسی گوید لیکن
 لفظ اولیاء و بگزین اثر دارد و این بیت فرمودند بیت عام میگوند ہر دم نام پاک + این اثر کند چون بدوشن پاک

پس فرمودند که اولیاءِ راجح سبحانہ و تعالیٰ ہمہ قوت از جنابِ خوشتر عطا فرموده است کہ ہر چہ او شان کہند
 بکنند اختیار دارند مابعد و سبب ایشان در عام ظاہر نمیشوند کی آنکہ از اظہار کرامت بمباقی درجات نمیرند
 بلکہ بندے شونند و دیگر آنکہ اگر چہ ایشان راجح تعالیٰ منظرِ رحمتِ خوشتر و راجح عالم و عالمیان فرمودہ است
 ایشان ذاتِ اوسبحانہ تعالیٰ را در افاضتِ رحمت زیادہ و فضل دانند کہ رحمتی وسعت کشتی و اوست
 فرمودند کہ از اولیاءِ کرامت برحق است ضرور بروقت ضرورت بظہور آید لیکن حتی الامکان کشف آن
 نباید کرد کہ نزد بعضی صوفیہ کرام منع نمایند بلکہ اظہار آن را کفر دانند و درینجا مناسبت مقامِ قصہ حضرت
 و قوتی کہ مشہور است بیان فرمودند بعد از آن فرمودند کہ زو اہل کمال در درجہ تسلیم است و فرمودند
 در فنا فی اللہ شروع در اسلام است و در درجہ تسلیم سالک مسلمان حقیقی شود و از ہمہ مدارج اعلیٰ مقام تسلیم
 است اگر کسی از اہل اللہ غارق عادت بقصد کند کا فر گردد و اہل تسلیم ہمہ کار سخن سپارند و خود تقرف
 نکنند کہ حق تعالیٰ مالک ہمہ اشیا است ہر چہ مرضی او باشد بکنند و این بیت بخوانند بیت ما من جلمہ پیش
 نہید ہا مالک ملک اوست ملک اورا وہید۔ **ملفوظ** روزی بزبان مبارک راندند کہ مقصود اصلی
 از ذکر و فکر حق است و آن بعلت و تنہائی حاصل می شود و در دستان حق از انبیاء و اولیاء اگر تہ علوت تنہائی
 اختیار داشته اند بلکہ نبی کریم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم را کہ رفتن و شستن و غار چر منظور بود برای ہمین
 مقصود بوده و فرمودند کہ ذکر آنست کہ یکدم بغیر آن بیرون نباید کہ آنچه در بغیر ذکر است زندگی نیست۔
 و فرمودند کہ مراد از ذکر یہی کہ دم خالی نرو و پاس انفاس است و مراد از فکر و قوف قلبی است و سالک
 باید کہ در سہ چیز مداومت نماید یکے پاس انفاس و دویم قوف قلبی سوم شغل در و وصلوۃ و این بیت
 خوانند **بیت** اگر تو پاس داری پاس انفاس ہا سلطانان رسانندت ازین پاس ہا ترا بکشند
 بس در ہر دو عالم ہا کہ برناید ز جانت بی خداوم۔ و فرمودند کہ اولیاء اللہ منظر خدا اند و نفسِ رسائی
 بچو نفسِ سلیمانی یعنی ہر چیز کہ از ایشان صادر آمد از حق سبحانہ و تعالیٰ باشد اولیاء مثل ناودان
 اند و ان را شرف است کہ آب از جاری ست و اولیاء را شرف است کہ حق سبحانہ و تعالیٰ در ایشان
 کمال اسما و صفات خود ظاہر فرمودہ کہ مظاہر ممکنات مثل اوست **ملفوظ** ازین بعد فرمودند کہ

که صاحب فتوحات می نویسد که کشف کرامت هیچ چیز نیست بلکه کشف کرامت آنست که سالک در جمیع اوقات
 خود را بعبادت حق تعالی معهود دارد و هیچ دم بصلوات و غفلت نگذارد که در طاعت ذوق لذت
 یابد و هرگونه برضای ایزدی راضی بوده باشد و این بیت خوانند بیت اگر شاه روز را گوید شب است این
 بایگفت اینک ماه و پرورین - **ملفوظ روزی شخصی عرض کرد که یا حضرت قبله دعا فرمائید که حق تعالی**
تقصیرات با بیچارگان از فضل خود و بهین تو جهات محبوبانه حضور معاف فرماید و وقت نزع بالخیر گرداند
حضرت فخر الاولیا قدس سره الغریز این رباعی خواندند رباعی روز و شب میخواهم از رب این دعا
از گروه مومنان کن ای خدا پر بره شمع عمده محترم بهم بکلمه ورود وقت نزع دم - و فرمودند که اول
دعا از خدا تعالی سلامتی ایمان بعد رفع باء بعد بیکوی اولاد و رزق باید طلبید - **ملفوظ**
مؤلف مناقب شریف می گوید که در اینجا قصه دیگر از فرموده فخر الاولیا قدس سره الغریز یاد دارم و آن
اینست که شخصی گور سجان نام بلوچ از مریدان قاضی صاحب کوط منتهن بود و در ملازمی سرکار
محمد بابا و لخان با اتفاق کدام خدمتگذاری سرکار در سنگه شریف رفته بود بخدمت حضرت فخر الاولیا قدس
سره الغریز قدمبوسی نموده بتقریب گفتگوی عرض کرد که یا حضرت آنچه چشتی بهشتی لفظ مرکب کرده میگویند
واقع چشتی بهشتی باشد حضرت غریب نواز بجوش عشقیه دوش او را دست مبارک گرفته بجنبانید بندو
فرمودند که شما هم چشتی بهشتی شما هم چشتی بهشتی چند روز گذشته بود که در جنگ در موضع دیره غاز سجان از نظر
سرکار فغاند کور سکیان در عمل نخبیت سنگه میدان آمدوران جنگ آن گور سجان از دست سکیان
شہید شد و موافق مسله شرعی شهید را بهشت واجب است چون آن بلوچ داخل سلسله چشت بو چشتی
بود شهید شده بهشتی گشت و فرموده و آنذات فخر الاولیا چون معجزه رسول المد صلی اللہ تعالی علیہ وسلم
ظاہر آمد و محقق شد **ملفوظ روزی ذات الفخر الاولیا قدس سره الغریز میفرمودند که اگر**
سلسله دیگر باشد باید که سلسله چشتیه فرور میخوانده باشد و اندک پیش کلام المد خوانده باشد این بیت
نخیده باشد که انشاء اللہ تعالی از نیمه مدارج و برکت نام گرفتن و نشان ایشان در بهشت جامی خواهد بود
و این ابیات خوانند ابیات هر که خواند شجره پیران چشت + او بانند جاویدان ماند بهشت + بود هر یک چشتی

ای قتا بر قدمگاه محمد مصطفی هم تفسیر حدیث و هم اصول و عالمی بودند هر یک از رسول اگر بخوانی فاتحه
 بارواح شان در روی قوزخ رانہ بنی بکمان و الحق و بحق اگر از ایشان باشیم از ایشان گیرند و اگر بدائیم
 ایشان بخشد و ذکر بعضی الفاظ متبرکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم سر الغزیز کہ بوقت ملاقات بعضی
 فقراء صاحب نسبت اتفاق افتاد و محفوظ ازین حکلی یکے آنکہ متبرکہ برس شریف
 حضرت بابا صاحب آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم سر الغزیز در پاکستان شریف تشریف آوردند و بعد از آنکه دیوان
 صاحب شیخ میان محمد یار رفو بود و سجادہ نشین صاحب و یکہ صاحب زادگان بابا صاحب بیعت
 بابا صاحب منظر کمالات صوری و معنوی میان محمد یار صاحب کہ شیخ خاندان صاحب بیعت از سلسلہ
 میران سید بیکہ قدس سرہ کہ مشہور است و معرفت میداشتند و بابا صاحب موصوفت در آنجا بر اثر
 مبارک موجود بود و اتفاقاً در ایام شریف روز جمعہ درآمد چون نماز جمعہ در مسجد خاتقاہ شریف می باشد
 و مخلوق نمازبان فرام شدند میان صاحب میان محمد یار رفو نیز در مسجد شریف حاضر شدند و ذات
 آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم سر الغزیز کہ هنوز در تجدید وضو شاغلی بودند میان صاحب موصوفت علیہ الرحمۃ منتظر
 تشریف آوری ذات آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم بودند و نیز میان صاحب سر مود کہ کسی برود و حضرت را اطلاع
 کند کہ نماز تیار است در وقت صاحب زادہ میان گنج بخش صاحب خلف حقیقی دیوان صاحب
 دیوان غلام رسول صاحب علیہ الرحمۃ است و مرید میان صاحب موصوفت بود و گفت کہ حضرت میان
 الی بخش چینی کہ از مریدان ایشان است از فرستادہ شود کہ پیچہ خوانندہ بیار و تا نماز ای کرده
 شود لیکن صاحب زادہ مرحوم در گرفتن اسم چینی مرحوم نسبت مریدان صاحب حضرت آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم
 سر الغزیز طرحی کتہ چینی داشت کہ دیگر چراغیان بیعت بمیان صاحب علیہ الرحمۃ داشتند و چینی بخش
 مریدان خود در خدمت حضرت صاحب بیعت داشت و درین امر مظهر انجمن حکایت از ایشان اکثری
 پس میان صاحب شاید کہ ہمین معنی را ہمیدند بصاحب زادہ مرحوم فرمودند کہ اینچہ گفتی کہ میان الی بخش
 مریدان ایشان است و شما و ما مریدان ایشان نیستیم گفتن این لفظ بشما چه ثایان است و بدل و جان
 بدانید و تصدیق کنید کہ ما و شما مریدان ایشان هستیم چه از روی عقیدہ و چه از روی حقیقت پس گفتن

این سخن صاحبزاده مرحوم لاجواب گردید فائز بدانکه کاتب منتخب یکدیگر از زبان پاری شنیده ام
 که او را میان صاحبی مرحوم فرموده بود و آن بابت گفتند صاحبزاده جو مایان که پیش ظهور فیض
 این حضرت از هندوستان بخیل حضرت بابا صاحب می آمدم در راه در شهر بادامو صفا کسی
 نماز خوان هم نمیدیدیم و اکنون که می آییم اگر در وی پایشهری اتفاق شب گذاری من افتد خالی از
 تجد خوانان نمی آییم این به فیض ظهور نور دین و برکت ذات شریفین حضرت است شهادت دانید
 در حق این حضرت درین امر دلآوری نکرده باشند که بی ادبی است فی الجمله درین سخنها حضرت فخر الاولیا
 قدس سره الغر زید رسیدند و نماز قائم شد بعد اوائی نماز چون سجای خود باز گذشتند آن گفتگوی
 صاحبزاده مرحوم میان صاحب علیه الرحمته کسی در سماع عالی رسانید فرمودند اگر در خانه پیری باشد شاید
 که مثل این میان صاحب باشد که مثل آفتاب مقلدان صابر بر روشن شده است و نیز میان صاحب
 در بعضی اوقات و شرح نظامیه برای زیارت حاضر می شد و نیز حضرت فخر الاولیا قدس سره الغر زید
 جره او شان که صاحب نام دارد و شیخ شریف برده بودند و نیز کسی شخص از احوال میان صاحب
 علیه الرحمته فرمودند که در شیخ سلسله صابر به وجود ایشان است پس چنین
 باید که نغمه و نشان جواد نسبی و پیران و سخن کنند فائده و بیجا این مگین بکنین
 کاتب منتخب نکته از زبان میان حاجی خان کاتب جمعه الله تعالی که غلام خاص و مرید با خلاص حضرت
 فخر الاولیا قدس سره الغر زید مردی صادق القول بود و یاد دارد و نوشتن آن مناسب مقام فهمیده
 می نویسد که گفت در آن ملاقات آن فخر الاولیا قدس سره الغر زید میان صاحب محمد باقر علیه الرحمته و
 مولوی صاحب مولوی قادر بخش علیه الرحمته که معتمد و مخلص خاص حضرت فخر الاولیا بود و گفت که
 ای حاجی خان بایک یکبار حضرت میان صاحب میان محمد باقر علیه الرحمته زفته علییده از حضرت
 نیز زیارت کرده آید پس بنده یعنی حاجی خان با اتفاق مولوی قادر بخش مرحوم بنده است او شان در نیم
 و او شان چون معلوم کردند که از فلامین آنحضرتیم بسیار بلا طفت و مهربانی مسرور فرمودند و متوجه
 محاکات و حکایات بزرگان بطلب مولوی صاحب هستند در انتمای حکایات گفتند که مولوی صاحب

شماره مقام پر خود معلوم است مولوی صاحب مرحوم دست بسته عرض کرو کہ یا حضرت مامروم ظالمین
 را سوائی استقامت شریعت و طریقت از مقامات بزرگانہ پوچھیں پس آن بزرگ علیہ الرحمۃ فرمود
 کہ مقام این حضرت بسیار عالی است و نام آن مقام مقام محبوبی است کہ فوق آن مقام مقامی دیگر نیست
 بعد ازین مقام سیرین بزرگان در عین این مقام باشد کہ از انہایت نیست پس میگوید مسکین
 کاتب منتخب کہ الحمد للہ کہ آنچه در دل این نیاز منزل از قدیم عقیدہ و عقد محکم شدہ بود و از زبان
 بزرگی کہ وصف اور از زبان حقایق بیان الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریز شنیدی ظاہر و ہویا در روشن
 شد و این مسکین بعد از دستخط کنائیدن سلسلہ تریف از الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریز بطریق سنہ
 عرض نموده بود کہ یا حضرت آنچه ذات بابرکات در دستخط کردن سلسلہ تریف ثبت میفرمایند خوانند
 آن بر عقیدہ مرید است یا این را خواندن ضرورت امید کہ از عقیدہ بندہ واقف شدہ فرمودند
 مرضی مرید است ہرچونکہ خواہد بخوانند پس بندہ از ان روز بقلب محبوب بارگاہ رحمان سبحانہ الحمد للہ
 علی ذلک و بیجا تفصیل بسیار است لیکن از خوف تطویل محل مجمل گذارند شد بزرگی در مدح آن حضرت
 فخر الاولیاء قدس سرہ الغریز گفتہ اسپات بعالم جلوہ گر شد صورت اسرار جانی و باین فخر و باین نور
 باین شان سلیمانی و تعالی الشذری شانی کہ ذات پاک تو دار و پندام کہ سبحانی و یا محبوب سبحانی
 همان نور جهان آرا کہ شد اندر عرب پیدا و پیمانہ در عجم آمد بگردن آفرغانی - **ملفوظ** دیگر از سخنان
 آن ست کہ یکبار ذات الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریز در ایام عرس شریف حضرت بابا صاحب علیہ الرحمۃ بحضور
 منورہ بیرون سوا از طرف بالین شریف استادہ ختم شریف بخشیدہ بدعا فاتحہ خیر عزت رخصت یافتہ از مولوی
 قادر بخش رسیدند کہ میان صاحب میان غلام قادر سنوری کہ انہم از مشائخ صاحب بریہ بود و بر عرس
 حضرت بابا صاحب موجود بود و او شان سابق در خدمت حضور و چہ منورہ بیچ نظامیاتی و فیضیاب
 صحبت شدہ آمدہ بودند کجا با شہزادہ سنت و داع ادائی کردہ شود مولوی مذکور و خیرہ کسان عرض
 کردند کہ قریب و ریکی خانہ است پس از اسجا و انظر تشریف فرما شدند و فدوی یعنی مولف مناقب
 خریفیہ کہ حاضر الخدمت بود ہمراہ آمد ہنوز ذات الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریز قریب جود او شان رسید

بودند که سان او شان را خبر کردند که حضرت صاحب برای ملاقات و محبت شامی آید آن بزرگ
 که اندرون حجره بود با سماع این خبر فی الفور از اندرون حجره بیرون آمد که آنحضرت تریب حجره او
 رسیدند از طرفین بطرفین ملاقات گردید میان صاحب عرض نمود که امی قبله درین زمان سلسله
 خواجگان چشت اهل بهشت ذات بابرکات آفتاب جهان تاب است از روشنی و توجیه یادگیری مایان
 را فراموش نفرمائید و هر لحظه مایان را از سلاک دعا طلبان و فیض پذیران ذات خویش متصور
 میفرموده باشد حضرت در جواب فرمودند که امی میان صاحب ذات شما خود از چشت اهل بهشت است
 و این جانب صرف از نام گویند و اسم داشته چشتیان است حضرت ایشان را بامر بانی خود مشمول الطاف
 دل میداشته باشند بدین کلام حسن التیام بدعا فاتحه خیر از یکدیگر خصت گردیده حضرت صاحب هموندم سوار
 شده روانه بطرف خانقاه حضرت قبله عالم رفتند و ذکر بعضی اسوله بیان غلام محی الدین قصوری
 و احوط حضرت فخر الاولیا قدس سره الغریر - ملفوظ دیگر از انجمله آنست که مرتباً میان صاحب
 میان غلام محی الدین قصوری که از مشایخ خاندان نقشبندی مشهور است در پاک پتن شریف بر عرس
 مبارک حضرت بابا صاحب علیه الرحمته بذات شریف الفخر الاولیا قدس سره الغریر شرف اندوز صحبت شده بود
 و از بعضی نکات مرتبات عرفان الهی متعلقه خاندان نقشبندی و غیره در خدمت ذات فخر الاولیا سوال
 کرده ذات شریف ایشان که بفضل الهی درین زمان بدارج غوثیت و قطبیت ارتقا بخش بر چهار خالوا
 چشتیه و قادریه و نقشبندیه و سهروردیه و غیره کلمه بود و هر جواب خاندان چه از علم ظاهری و چه از علم باطنی
 ایشان را لا جواب و بند ساختند و چون او شان بعد از خود بجواب هر سوال از جناب ایشان استفا
 پذیر شدند در آخر سائل شدند که یا حضرت شنیدن مرود و سماع خاصه بخواندن چشت بکدام مراتب و کلام
 واسطه مغرب است حضرت فخر الاولیا قدس سره الغریر بزبان حقائق بیان آوردند که سبحان الشکر
 شایر که بزرگان نقشبندیه را ازین بیج آگاهی نیست کمی پرسند بعد فرمودند که صاحب بار و
 تعلقتار و سماع آن در و مندان عشق را و دایست حضرت ذوالنون عسری فرموده است السماع
 ورد الحق نزع القلب الی الحق پس آن میان صاحب عرض کرد که در مایان عشق و آن در و الحق نیت حضرت

فرمودند که خبر شما بشماست لیکن بیت منزل عشق از مکان دیگر است و مراد این راه را نشان دیگر است
 او عرض کرد که منزل عشق که حاصل است در جواب فرمودند مصراع عاشقانِ خواجگانِ حقیقت را
 باز آئینان صاحب عرض کرد که اهل عشق را در کار عشق مرتبه تسلیم حاصل آید و بعد از این بیت خوانند
 بیت کشتگانِ خجرت سلیم را چه هر زمان از غیب جان دیگر است در وقت میان صاحب مذکور عرض
 نمود که یا حضرت مشهور شده که خواجہ قطب الدین بختیاراوشی در شنیدن این بیت و اصل بخشندند چنانچه از غیب
 او نشان بجان دیگر مدون یافتند و این سماع و اندرون این جناب کارگر گشت حضرت فخرالاولیا قدس سره
 در آن لحظه خاموش ماندند و شاید که ایشان را تعجب آمد که این بزرگ چه گوید و چه پرسد پس بعد از ساعتی
 فرمودند که میبایخی این حکایت را چه بیان کرده شود و نمیدانید که مصراع اول را مقام ثانی اللہی است و مصراع
 ثانی را بقا باللہی است پس هر گاه گویندگان مصراع اول گفتندی حضرت خواجہ صاحب در مقام ثانی اللہی
 عود یافته از خود فانی می شدند و وقتی که مصراع ثانی میگفتندی بمقام بقا باللہی جان تو میگرفتند گویند
 خروج و نزول متقرب و نجات آخر که تقدیر از روی بر این مقرر که بر رخ وجود عنصری و لباس بشریت ظاہری
 آنحضرت که چون وجود مسعود جناب حضرت سرور کائنات علیہ افضل الصلوٰۃ و افضل التحیات که در
 برای و بیدار و فواید عامه بود و الاله در اصل بعد از اتم عدم سایه و عدم مس گس و غیره سوا نور علی نور است
 و صفت حقیقی نبود و آن هم از مطبوعه صورت ظاہری بود و احدیت بیدار بیدار صفت انتقال یافت پس
 دیگران را اگر که بران چه قدر و حکم بزرگی گفته پس بیت اگر عالم بیک دستورماندی بوسه الوارگان است و بابت
 و چون اوقات این امر تقدیر از روی منحصر بر وقت که برای کسی مقدر بر آن موجب مثل آن سرور صلی
 علیہ و سلم خواهد یافت و اگر چه خواجہ صاحب در مقام محبوبیت کلی در ذات محبت و افاضت وصل و فی
 سابق از آن نیز لحظه لحظه حاصل و این مقام و آن درجه وصال پیوسته مانند ذرات الموت جسم به وصل الحید
 الی الحبیب هم صادر است و نیز جناب خواجہ صاحب را خطاب شہید محبت شدنی بود یعنی مرتبه شهادت
 یافتنی بود زیرا که این مرتبه پیش ازین حاصل بود لیکن در شورش و ارتضاع پذیر آمدنی بود و لهذا
 بار او را الہی گویندگان مصراع اول بر این باورند و در مقام ثانی که عرجات بشری بود از زمان

او شان بلکہ از ہمہ دانشندگان و شنوندگان و دانشمندان شہر دہلی کی بارگی اہل قضا و قدر گرفتند و فراموش
 گناہیدند ہر چند کہ تفحص کردند حریفی ازان نیافتند تا سجدہ کہ سہ روز حضرت خواجہ صاحب راضی ہمان
 حالت ماند پس لا جرم ذات خواجہ صاحب بدان لفظ کشتگان خیر تسلیم اللقب ہو و بذات اہد
 سرسرحویت یافتہ رفتند لیکن انا کہ کشتہ خیر تسلیم ہستند زیت بشریت اینجہاں را چہ کنند و بچہ کارشان
 آید و میآنجو شنیدہ باشد کہ بعد چند مدت مصراع ثانی کسی را یاد آمدہ ہو و با و شان دہلی بطریق مجلس
 ہزار مبارک خواجہ صاحب ہمان ابیات را گویندند و سریندن شروع گناہیدہ ہو و بر گفتن مصراع
 ثانی کہ ہر زمان از غیب جان دیگر است ہزار مبارک شان و جنبش و تحرک آمدہ ہو و بلکہ از پائین ہزار شریف
 سوراخی و جنبش ظہور یافت و ہمان تحرک و زرنہ پائی مبارک ازان سوراخ دریافتند پس علماء و بین
 و دانشمندان حاضر المجلس فی الفور گویندگان را ضبط کردہ خاموش گناہیدند تا کہ ہزار مبارک آرام
 یافت ازان تا الآن و ایام عرس شریف آنحضرت ہزار مبارک مجلس نمانند بلکہ جانی دیگر است
 بان درجہ کہ آواز سر و دوساز گویندگان ہزار مبارک زرد و اسنا مجلس عرسانہ می گناہند و علما
 آن سوراخ در پائین ہزار مبارک تا حال نمودار و زیارت گاہ غلائق است بروز عاشورہ قادیان ہزار نوز
 صندل و مشک آمیختہ ہزار و آن سوراخ نشانہ و انداختہ می ماند فائدہ مسکین تسکین کاتب منتخب
 میگوید کہ مؤلف کتاب مناقب شریف بعد از حکایت بیان غلام محی الدین قصوری سلمی عظیم و سماع
 از دل و اباحت آن آوردہ کہ کسی چنین بسط نمودہ باشد و تا ویات اہل تحقیقات کہ در باب
 مدح خسار و خد و فال و زلف و خط و قدر و باوہ و می و بیجانہ و دیگرہ ہر چه در غزلیات و قصیدہ ہذا مذکور
 می شود کہ برای مبتدیان سبب حل می شود و ذکر نمود و سوال و شبہ بحرین را جواب دادہ لیکن
 تطویل کاتب منتخب ازان نیاردہ و اسنا باید دید اما حال و خلاصہ این سئلہ کہ
 قادری دہلی رحمہ اللہ تعالیٰ اور مدارج النبوة ذکر کردہ و آن اینست کہ بعد از بسط بسیار نمودہ کہ اسلمی
 کہ بران اعتماد و حرمت کردہ شود و از احادیث و آثار یافتہ نہی شود پس بعد از تحقیق بسیار ترجیح حل
 اباحت سماع نمودہ بلکہ بقول ہادی صحیحی از امام اعظم ابو حنیفہ عنہ سماع ثابت نمودہ کہ خود آن امام

اصفا می آن نموده اند و دیگر این مسکین از والد بزرگوار خود بیاد دارد که فرمود من کجیابرکاب حضرت فخرالاولیا
 بر خاتگاه حضرت قبله عالم رضی اللہ عنہ زفته بودم و در آنجا دو سه شخص از علماء اربعی دست حضرت فخرالاولیا
 قدس سره الغریز آمده قدس بوس شدند و عرض نمودند که غریب نو از ما بیان در ملک شمال سکونت داریم و از قریب
 مرید و دامن گرفته این خاندان شریف هستیم بر عرس شریف حضرت قبله عالم رضی اللہ عنہ آمده باشیم مسکین
 علماء آنجا ما را منسوب به بدعت میدارند و میگویند که شما به سوی بدعت میرید و بیک در آنجا سرودی می شود شما
 هم می شنوید و دو سه نسخه کتاب فقه موجود داشتند آنها را بخشا دهند و عرض کردند که در کتاب نیز سوره فاتحه
 گفته آن علماء موجود است پس باین که علماء آن حضور نور هستیم او شان را چه جواب گوئیم خود مهربانی فرمود
 ما را تعلیم فرمایید جناب حضرت فخرالاولیا قدس سره بزبان حقان لوق ترجمان آوردند که شما با او شان
 پنج جواب گوئید که این اختلاف از سر نو نیامد بلکه در ما تقدم واقع است و این مسئله مختلف نیست
 و فرمودند که سماع نمودن بخود نه وجه محل و نه حرمت دارد و محل و حرمت او موقوف بر خیال و تصور شنوندگان
 زیرا که اگر خیال حرام چنانچه زین می گانه و اما در دو شراب ظاهری می شود حرام است و اگر کسی غریب بر خیال
 خدا تعالی و رسول صلی اللہ تعالی علیه و سلم یا بر خیال پر خود می شنود و از آنچه گناه و کدام حرمت پیدا
 آید که این سماع و صوت حسن افزاینده تصور می شنود که آن تصور در دل کسی جا گرفته باشد پس
 بگوید که کاتب منتخب که این تفصیل سماع که از آن فخرالاولیا منتقول شده موافق تمام آیات شریفه
 است رحمة اللہ تعالی اگر گفت آیات بگویم سماع ای برادر که صییت به اگر مستمع را بدانم که کمیت
 اگر مرد و لهو است یا زنی و بلاغ به فرزند نرسود و پوش اندر و ماخ و در از او بی معنی برود ظیروا به فرشته
 فرودماند از سیر او به در بیان حقیقت صوت حسن و آواز درود - آیات

فیفس روح غلام است این بانگ و	نفخ صوری زوچ باشد یک سرود	نفخ صوری مرده تن زنده کند
بانگ رود جان پائینده کند	روح جنبش خورد و بر یاد است	گفت لبیک با استقبال حبت
بسه خورد و جوشد درو هسل یار	همچو قطب الدین اوشی بخنیا ر	لی مع اللہ انشانی زو بود
ایتنی از کن فکالی امر بود	نسبت پنهان است و صوت حسن	با جمال با جمال ذمی المنن

جان صافی از کدورت هوا	فہم آن نسبت کند این نعمتھا	فہم چون گیر و سپرد از بدن
مخوشت و رستہ شد از ما و من	فہم از نسبت این خوش ندا	کس نداند غیر عشاق خدا
عشق پاک لایزال بے مثال	چونکہ جان را پاک کرد از ہر وبال	کرد آسان فہم و راز غیب را
بلکہ فہم نامہ لاریب را	گفت پیغمبر خدایا بلال	یا و مادہ انجھال بے مثال
تا رہد جان از ندایت از عنا	در مقامی بمقاسے فنا	گر چہ دل و ایم از ان شد با خبر
لیک در بانگت بود ذوق و گر	لذت عشقت چون بود ایچوان	لحن و او دوت بگیر و در روان
صد ہزاران جان پیش آن بنی	مخو در ذات پیغمبر غیبی	مخ و ماہی آب و باد می پیش او
می پدید از دم بے خویش او	منکر حال است و ایم در عنا	گرچہ شمس بازغہ و اندک شاد
این نوامی بینیویا نیست و بس	لب بندای بیبیای خوش نفس	ملفوظہ وقتی میان حساب

میان نجم الدین ہندوستانی بحضور آنحضرت الاولیاء قدس سرہ العزیز عرض کرد یا حضرت قبلہ من مارا ما عشق
 معشوق گذیرہ است اگر مرادصال معشوق کنائید بہتر و اما جان خود را برد و واژہ حضور عالی خدا خواہم
 ساخت در جوارش این رباعی خوانندہ شہر - اسعت تجتہ الہوی کبدمی ہذا طیب لہ ولا زانی ہذا
 العجیب الذی شغفت بہ ہذا عمدہ زمینی و عمدہ فریاتی ہذا پس فرمودند کہ عشق باہر عظیم است و فیہ
 می سوزد و مناسب این حکایت فرمودند کہ بیان حسن علی شیب و الا فصدہ عام چہسیر و لیلیان
 بندی ذکر کردہ است کہ تقدیر الہی کیا از نبی در بیان ایشان جدائی واقع شد چون بعد از
 چند مدت ایشان ملاقی شدند مجروح و بدن یکدیگر پر و جان بچون تسلیم کردند پس بر لفظ مبارک و بلند
 کہ المیاز قسطہ الحقیقہ و نیز فرمودند من کانت بعشق مات شہیداً - و ایضا فرمودند کہ در زمان
 با یکدیگر استثنائی داشتند یکی از دیگری پرسید کہ عشق بچہ طور حاصل آید آن دیگر
 از تہ طالع عشق بودی با من مشورت نمیکردی و این برت فرمودند اہمیاست عشق را کہ در جان
 ساختن است ہذا بلکہ تقدیر دل و جان باضمن است ہذا عشق نے دل بقاد و ختم است ہذا بلکہ باضمن
 فنا و ختم است ہذا عشق آن حال کہ از خود باز رہد ہذا نہ ترک خود می سازد ہذا نہ در دولت

نہ سوئی نعمت عقیقی نگر و بہ قباہ حاجات او دوست بود و ہر چہ جزو دوست ہمہ پوست بود و درین وقت
 پیش نامی تعالی کہ از غلامان الفخر الاولیا قدس سرہ الغریز موجود بود بطریق قوالی این بیت خوانند
 گرفت بیت در چشم مجنون بودہ لیلے شدہ نمودہ ہیلے کجا مجنون کجا خود بودہ خود بودہ
 متصل آن حضرت صاحب فرمودند شعر لا آدم فی الکون ولا الہیں ولا ملک سلیمان ولا یغیر
 فالکل عبارت وانت اللغنی یا من ہو قلب الخلق مقناطیس پس پیش مذکور این ابیات را
 قوالی کردن گرفت ابیات دل داغ ترا بجان گرفتہ و در دو جا و دان گرفتہ بہترین چیزانی کلام
 کافور بہ کاسین شعلہ در استخوان گرفتہ و دیگر شخص این بیت گفت بیت گاہ نقش و یو و گاہ آدم گشتہ
 گاہ نقش شادی و گاہ غم کند و حضرت فخر الاولیا قدس سرہ الغریز شنیدن این بیت بزبان حق بیان
 رانند کہ ذات محبت است کہ در ہر لباس ظہور میکند ملاحظہ فرمائی در مسئلہ تصوف اندکی ذکر افتادہ
 خود ذات فخر الاولیا قدس سرہ الغریز این مصراع ہندی بر لفظ مبارک رانند مصراع ہابیل قابل
 آدم کے بیٹے آدم کن کجا یا - و این بیت متصل آن بخوانند بیت ہر قوم راست را ہی دینی و قبلہ گاہی
 من قبلہ راست کردم بہت کج کلا ہی پس بدین تقریب صاحب جزا و صاحب خواجہ محمود صاحب کہ در
 تونہ مقدس درین مجلس موجود بودند و این آن زمانہ بود کہ خود ذات فخر الاولیا از ضعف طبیعت بظہور
 بہا شریف و خانقاہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ خیر شریف سرامی شدند عرض نمودند کہ اگر طور
 ذات مبارک یک مرتبہ شریف خانقاہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ سپردند چہ خوش بود و در جواب فرمودند
 نہ صاحب جزا و جیو دل ما ہر خطہ منجاہد کہ مثل مرغان سپریہ ہرستور بر خانقاہ مبارک رسیدہ باشتم لیکن
 چارہ کہ پیر فقیر شدہ ایم و بیت بخوانند بیت جوانی شد و زندگانی ماند و جہان گو مان چون جوانی
 ماند و جوانی بود خوبی آدمی و چون خوبی رود کہ بود خرمی و ملاحظہ فرمائی در مسئلہ تصوف الاولیا
 قدس سرہ الغریز ذکر شغولی ظاہر و باطن و مراقبہ و پاس انفاس و ذکر سری جفی و اخفا و افتادہ
 الفخر الاولیا قدس سرہ فرمودند کہ ہر نفسی کہ از بندہ برمی آید و جاری باشد گوہری پاکیزہ است باید
 کہ آن را رازگان نکند یعنی در بیرون آمدن و اندرون رفتن آن تامل نماید و ہمہ وقت در آن متوقف

شود که این استغراق در عبادت کلی دارد بلکه اگر کسی دیگر در مجاورت او باشد آہم و محل عبادت است
 اگر چہ چفتہ باشد و اگر این نباشد اوقات ضائع رفتہ باشد بعدہ فرمودند کہ برای مشغولی بہت وقت
 است سہ روز و چہار در شب در روز از بیدارتا اشراق و از اشراق تا پاشت و از عصر تا شام
 و در شب از شام تا عشاء و از عشاء تا تہجد و از تہجد تا صبح و از صبح تا صبح **ملفوظ روزی انفجاری**
 قدس سرہ الغریز فرمودند کہ خلق بر چہار نوع مکی آنکہ ظاہر ایشان آراستہ و باطن ایشان خراب و فرود
 کہ مشغولی باطن زود کار باشد لیکن اول مشغولی ظاہر و کار است زیرا کہ این بجای عشق مجاز است
 و آن بجای عشق حقیقی مجاز بحقیقت برساند کہ **الحجاز فنظرہ الحقیقہ** و سوائی ورزش باطن ہیقامت
 نیاید و فرمودند ورزش باطن مراقبہ است و در اصطلاح مشائخ مراقبہ رویت قلب مرحق تعالی را
 و ذکر خفی بالاتر است از مراقبہ بقاء و در جبہ کہ مراقبہ رویت قلب است مرحق تعالی را و ذکر خفی علم بندہ
 حق کہ ظاہر است بر ظاہر و باطن و درین حال بندہ را شعور است بدین رویت و این علم بر دل
 بندہ مستولی شود و از شعور بی شعور ماند و ذکر خفی خوانند و نیز با سوال شد کہ مراقبہ مرید حضرت غوث را
 حضرت پیغمبر صلی اللہ تعالی علیہ وسلم را و مرشیخ را ہر یک علیحدہ می باید یا جمع تیر می باشد و فرمودند
 کہ جمع نیز ممکن است و علیحدہ ہم اگر خواهد کہ جمع کند چنین باید کرد کہ بدان زمین پیدی اللہ حاضر است
 و پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم بر زمین است و شیخ بسیار و چنان نشیند کہ گریہ بخواند ہوش نشین
ملفوظ از میان صاحب بیان نجم الدین ہندوستانی شنیدم کہ مرتباً در حضور حضرت فخر الاولیاء
 قدس سرہ الغریز عرض کردم کہ یا حضرت بدین بندہ توجہ فرمائید و در جواب فرمودند کہ سنوز تو بیجا
 و بارہ خود نہ شناسی کہ از صدہ کردہ بہر سال دویدہ و دویدہ می آئی سوائی توجہ نامی آئی پس
 برین فرمودہ حضرت چشم کشا و ہشدار کہ الحق سوائی توجہ ذات شریف ایشان آمدن از زمین
 ندارد ایبات جدیدی کہ بسا نازنینند زیر کاسہ سابق برود و در قریب حق برکات بی شمار
 در دست شان پیکر زہدان مختار کرد دست شان پیکسی را کہ خوانند آید کہ کسی را کہ را نند از دست
 کہ مقبول ایشان زراہ ادب پیشو و زو قبول در گاہ رب سنجہی کہ از پیش سشان را نند

زحق گشت مردود و مانده شد - ذکر بعضی ملفوظات سخنان عالی انفع الاولیاء که این مسکین
 بی تسکین کاتب منتخب بگوش خود از آن کان حقائق شنیده و در کتاب مناقب شریف
 نیافتند - بدانکه چون ملفوظات مذکوره در کتاب مناقب شریف که غرض اصلی از انتخاب آنها بود
 شد پس بعضی سخنان عالی انفع الاولیاء قدس سره العزیز که در کتاب موصوف مذکور نبودند و کاتب
 منتخب از آنحضرت یادداشت که ذکر آنها مناسب دیده مذکور می سازد بتوفیق موفق حقیقی و توجیه
 آن غلام صغیر الاولیاء قدس سره العزیز ملفوظ روزی این مسکین بے تسکین در مجلس شریف آن
 فخر الاولیاء قدس سره فرمودند که هدایت خاص در قبضه قدرت حق تعالی است جلشانه و بگری درین
 دخل ندارد و قوله تعالی بیدی من یشاء و درین قصه با فرمودند که روزی حضرت سرور کائنات
 صلی الله تعالی علیه وسلم افضل الصلوة و اکمل التحیات محفل آرائی صحابه رضوان الله تعالی علیهم
 اجمعین بودند که شخصی اجنبی که پیش ازین کسی او را ورنجا ندیده بود داخل محفل قدس منزل شد
 و بیدار مبارک آن حضرت صلی الله تعالی علیه وسلم فائز گردیده در قفس کردن چنانچه عادت
 باویشینان عرب است که در وقت شرم میکنند شروع کرد و بعد از ساعتی که قفس او باخرسب
 گهوشه محفل شریف بنشست گریه زار را آغاز نهاد و چون از هر دو امر یعنی قفس و گریه فارغ شد
 خود آن سرور صلی الله تعالی علیه وسلم استفسار فرمودند که ای جوان چرا بادل آمدن اظهار نمود
 نمودی و در آخر نیناکی و گریه نشانغل شدی آن شخص در جواب عرض کرد که یا حضرت صلی الله علیه
 و سلم چه شادی و غم در قفس و گریه من واحد است آنکه حق تعالی بهیئت با اختیار خود نهاده است
 زیرا که من شبانی ام که بچاپان بال در شکل مشغول بودم که یکی تنه سوار راه رود در نزد من گداز
 کرد و او چیزی از اشعار عرب می گفت که در آن نام مبارک - فالود من از و پرسیدم که ای شتر دانه
 صاحب این اسم شریف کجاست او مرا با نظرف اشارت کرد من همان نقطه بال در آنجا در آن جنگل
 گذارشته باینصوب صواب روانه شدیم و چندین مسافت بود که بعد از سه روز با قطع منازل شجرت
 شریف و دیدار پر الوار ما که شدم یقین است که شما در آنجا موجود نمودید بلکه حق تعالی موجود بود

العزیز شریف بود که سخن در باب هدایت افشا و انفع الاولیاء قدس سره العزیز

کہ مراد ہدایت نمود پس من ازان حجت سرور شدم و قرض نمودم کہ اللہ تعالیٰ عطا فرماید کہ حق تعالیٰ عطا فرماید ہدایت را
 بہست خود نہاورد است اگر بہست شما بودی مرا کی امید شد و گریہ من نیز از انست کہ چون در بخاریم
 معلوم کروم کہ خوشان واقربا حضور انور با حضور خداوند مینمایند بلکہ سببک می آیند پس بر احوال ایشان
 غمناک شدم کہ کاشکی ہدایت بہست شما بود کہ ایشان را برای رعایت خوشگی و قرابت پیش از ہمہ
 مخلوق ہدایت می بخشیدید و چون ہدایت بہست قدرت حق جلشانی منحصر ماند ایشان را حاصل نہ شد
 پس سبب قرض و گریہ من کی باشد **فائدہ** بدانکہ در قصہ این اعلیٰ الفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز
 تفسیر این آیتہ کریمہ اورائی فرمودند کہ انک لا تقدر علی من اجبت و لکن اللہ عہدی من لیشا
 بہست حکم سیدی من یشا را پیش دار بہ کار خود و تقویٰ کن با کردگار و اہل با بر گوار و توفیق خواہ
 جلگی با بندگانیم اوست شاہ بہر کہ را خواند کس اورا نراند و کسی را نراند کس اورا نخواند **ملفوظ**
 دیگر روز نیز ذکر ہدایت افتاد بندہ نیز حاضر مجلس شریف بود الفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز فرمودند کہ ہدایت
 متعلق بوقت باشد ہر گاہ کہ آنوقت بیاید پیادگان ہدایت از غیب حاضر آیند و اسباب ہدایت میباشند
 برین نیز حکایت فرمودند کہ شخصی بود میان گل محمد نام کہ با ما نیز آشنا بود او حکایت حال خود میکرد
 کہ من در سن جوانی پیشہ ملازمتی و چاکری میکردم و قدر علم خواندہ بودم و کتب نقد از کتب قدوری
 و شرح و قایم ہر جا کہ بان علاقہ نوکری سے بودم ہمراہ خود میداشتم و گاہی کہ فراغ می شدم مطالعہ
 مسائل سے کروم لیکن چون سعادت ہدایت ہمراہ نبود نماز گاہی میگزاردم و گاہی فوت میکردم و چون
 وقت خواب کردن می شد کتب مذکورہ را زیر چہار پائی نہا و خود بالای چہار پائی بیختم پس چون
 وقت ہدایت پیدا شد از غیب روی نمود آنکہ روزی نماز مغرب و ریکی مسجد ادائی نمودم دیدم کہ یکے مرد
 ساوہ طور اجنبی در آن مسجد نماز میخواند و دل من خیال آید کہ شاید این مرد زائل اللہ و ملاح
 باشد کہ نماز را تمام اخلص و نجوب طور ادائی سے از دہلیس خیال آنکہ چہ چیز است و از دہلیس
 بعد از نماز و نماز شدت ماند کہ یہ نمازیان بعد از ادائی نماز بخانہ خود رفتند و وقت آن مرد دفاع
 ہفتم نزد یک اورفتم و گفتم کہ در شما برکتی بنظر سے آید چیزی از وظائف بر بند عنایت فرمایند کہ

حق جل شانہ ذوق و شوق باو گیری خود عطا فرماید پس آن بزرگ چیزی و رعایت فرمود پس
 من بر جانی خود رنتم فرموده او را عامل شدم و چون وقت خواب رسید بحسب عادت قدیم خود کتب
 زیر چهار پائی نهادم و بالائی چهار پائی خفتم بپرکت آن و فرموده آن بزرگ بجز خفتم خیال آن
 که بحسب بی ادب هستم که کتب فتنه برافشاده و من بالا خفته باشم لیکن آن خیال را خیال داشته برخواستم
 باز آن تصور و دل جو لان گرفت باز در دگر و در باز آن فکر باز آمد تا بعد یکمرا خفتم ندا و بر فاستم و کتب را
 برداشتم بر آن چهار پائی نهادم و خود زیر چهار پائی نشیستم پس انشاء اولیا قدس سره العزیز فرمودند
 که چون وقت آید پیادگان هدایت بیایند چنین اسباب میباشند و بعد از آن میان گل محسد صاحب
 بود و ما نیز آشنا بود پس چو از حق نیک باشد قسمت کسین بود و رعایت زمان بهر شس پس
 ولی مرمون باوقیات است هر کار به چو وقت آید شود زمان بهره بردار **ملفوظ روزی این مسکن**
 حاضر الخدمت بود که سخن و صنف علم افتاد انشاء اولیا قدس سره العزیز فرمودند که عالم نیز هدایت نیکو
 و اگر هدایت همراه نباشد خود علم سبب وبال و کمال شود و فرمودند که این همه طریق و مذکوب باطل است
 و هو از رو نفس و خوارج و معتزله و دنا بیه و غیره از همه علماء پیدا شده اند نه حعمال و فرمودند که عالم تنها ایست
 و جبهتی نخواهد رفت بلکه بهر طرفی که رود و هر از تابعان همراه او باشند یعنی خواه بهشت رود و خواه
 بدوزخ زیرا که اگر هدایت از حقتعالی یافت بسبب علم او و دیگران نیز هدایت یاب شوند و بهشت رود
 و اگر در ضلالت افتاد و دیگران نیز از سبب اغما و بر علم او تابع او شوند و در ضلالت او افتاده در پس
 بدوزخ خواهند رفت لغو زبانک تعالی عنه و نیز فرمودند که علم چون شمشیری است که قیمت آن هزار
 باشد پس هر کس که در دست او را بخین شمشیر باشد اگر دل او بر جاست و در مقابل او شمشیر بر دل
 شمشیر خواهد برید و اگر دل او بدست نماید و بر او غلبه کند و شمشیر سر او بشمشیر او خواهد برید بخین عالم
 با هدایت باشد و شمشیر او که کس و هوا باشد یا در گزشتها از مغلوب شوند و اگر هدایت یار او نه شد
 دشمنان مذکوره باین علم او در ضلالت و غوائت خواهند انداخت بلکه در چاه ضلالت باگ خواهند گریه
 بیت علم هاست که پائیده هاست که از اثرش قالب دل زنده است و روشنی جان و دل از او

چیرگی عقل هم از وی بود و علم که آن تا بن نفس و سوت و علم نبل را درین را و خداست و چهل ازین
 علم بسی بهتر است به علم بلبسی است از و به تراست و در کتب خط شخصی بود علی بن محمد نام که در تونسه مشرف
 تحصیل علوم شاعری میبود و کتاب تو فیح و تلویح اصول میخواند و زمانه کسی تریب نوشتن که در موضع لعمریه
 سکونت داشت کاخ خیر و کد خدای بدختر او کرده بود و دانشد اعلم که از محبت علم خواندن با از سبب حضور
 قوت رجولیت بدنی خیال رفتن بجان و صحبت نه و نه نمودن و بعد از ایام کثیره خدمت او در تونسه مفید آمده
 او را در گوشه برو و گفت که ای فلان اگر در رجولیت تو قصه بود این کار که خدای چو کردی و چون که کردی
 پس دوامی خود کن و گویند که این نیز نگفتند که والا از وجه افلاص کن یعنی طلاق ده و چون نصیب
 از ازل نیک نبودند هر کار بدست او نیاید بلکه از غم و سوز و طعنه خصم از دست و شهر کبیر شده بقدری مسافت
 و پس بیکه که در یک رفته در گردن و نیز در شکم خود و کتک فلان تراش برود و در چاک کرد که پیش شده
 افتاد و قدری رقیق در وبائی او که اتفاقاً شخصی بر سر او رسید و حال او دید و در سرش خبر رسانید پس
 علماء و فقرا او را از آنجا برداشته بر جای او آوردند و احوال او بجز در آنجا اولیا اندرسه الغریز گوش
 گذار کردند آن حجت عالمیان فرمودند که او را بگویند که ازین گناه شایسته تو چون تا که حق بدشانه او را
 بیامرز و فرمودند که چاک او را بدوزند و در ز کنند شاید که حیات او باقی باشد و صحبت باب شود پس بر
 فرموده مبارک کار بند شدند و او را پیغام حضور در باب تو برسانند و از بیان و دل قبول کرد
 امید که بعد حضور تو به با بیان سلامت رفت با شد لیکن آن در چاک او نفع رسانید و با تشنگی
 شد و بود پس بدین و شنیدن این احوال علی محمد و حویرت بدین غم و الم و فوس برین سکین طاری
 شد که جانی گفتن نیست و به شب در خیالات آنکه از چندین عالم که خوشحالی و خوبانی بود چنین فعل او
 شد از علم خواندن به محال شد و این یکین نیز در آن ایام در تونسه شایسته علم خواندن
 خلوت انقباض اولیا و سستی حقیقی زودیشی رسان کردید که با جفا کند و در شب با بدن از آن دوران
 تا کی با درین شهر که در خواندن علم و مطالعه آن بجز تسکین نه سازند و حال علم نیست از علی محمد با وجود
 چندین علوم او با با تو و چیرگی در میان سبب و در کاری نیز ازین که با او بود و در پیشش در اشک چشمان

این مسکین ظاهر شد و چون آن دستگیر عاجزان شکستگی احوال این نگشته دل را ملاحظه فرمودند بجای
 همیانی تلافی و کرم قدیم دستگیر شده از ورطه غم و الم بساطل نجات خوشدلی مغرور فرمودند و از زبان
 گوهرشان فرمودند و جواهر از گمان حقیقت برآورده بر جان این خاکسار انعام فرمودند مولانا روم خوش گفته است
 بیت تا نگرید طغالب علوه فروش بجز نجاتش کجا آید جوش پد تا نگرید بر کی خند و چین پد تا نگرید
 کی خوشدین - فی الجمله خطاب شد که ای پسر هدایت در علم هدایت بود پس علامه زحرفی
 که مصنف تفسیر کشاف است و هیچ عالم مثل او قبل او نبوده بعد از او در جهان موجود شده هدایت بود
 و چون هدایتش بود معتزلی بود و بوقت نزاع عذره از زمین او بر روی آید این امر با خواندن از آنست
 است که علم نیکو چیز است اگر هدایت نصیب کسی از حق تعالی باشد علم بجای آید و حق پسر با تسلی باشد و در
 خواندن علم مشغول و سرگرم باشد که او تعالی جانشان فضل خواهد کرد پس ازین سخنان عالی که سطره حیات است
 بودند دل نیاز منزل قرار گرفت و باز بخواندن علم بتسلی خاطر مشغول گشت آید که از برکت فرموده او همان
 هدایت عنایت خواهد شد امیر خسرو رض خوش گفت بیت هر که زول و من پران گرفت بگو بقا ز بر
 ده و پران گرفت - ملفوظ روزی این مسکین حاضر خدمت و مشرف مجلس بود که سخن در مجذوبان
 که در هدایت سلوبان و مجنونان میان شد افتاد و الفخر الاولیاء قدس سره العزیز بر لفظ مبارک راندند که از صحبت
 و مجالست ایشان دور باید بود زیرا که از ایشان نفع نمیرسد بلکه اکثر مضرت میرسد و اگر بالفرض نفع
 رساند که در همه چیز خود خواهند کرد و پس اختر از از صحبت ایشان لازم بلکه صحبت اهل ارشاد و کتاب
 شریعت اندک لازم باید گرفت که از صحبت ایشان سراسر نفع باشد و ضرر هرگز نمیرسد ملفوظ
 روزی این مسکین داخل مجلس شریف بود که سخن در شفقت اهل العدم بر جمیع خلق الشدافا و الفخر الاولیاء
 قدس سره العزیز فرمودند که بزرگان گفته اند که درین راه که میریزد است رغبت الی الله تعالی و در این مجلس
 در آن اسلحه شفقت علی عاقبت تعالی و فرمودند که شفقت مجذوبان و سلوبان را نیز بسیار است چنانچه
 شیخ مجذوب بر سر دروپی شریف بود یکی روز دیدیم که بیرون از شهر شریف از آنکه از آنکه در آن روز و آن
 سبک و کسی شخص نزد او رفته استفساری کرد که ای فلان این کار چه میکند و جوابها گفت که این افسوس است

زیرا که بر شهر دلی حادثه عتق و واقع شدنی است که به خلق خراب خواهد شد از آن بر حال ایشان نوحه میکنم و
 خاک بر سر میاشتم و فرمودند که آنچه شفقست مجذوبان را که بالکل آزاد باشند میباشند پس شفقست اهل کمال را
 ازین قیاس باید کرد که چه مقدار باشد محفوظ روزی این مکتب حاضر الخیرت بود که سخن در صفائی
 مجذوبان افتاد و آنحضرت الاولیاء بر لفظ مبارک را در نزد ایشان را بسبب سلوک یا بسبب نظر کسی از اهل الله
 مرتبه از صفائی و غیره حاصل شود پس بعد از آن بگذاشت عقل ایشان سلوب شود و آن صفائی که
 قبل از سلوب عقل حاصل شده باشد بعد از آن نیز باقی ماند پس بدان صفائی چیزی از امور آئینده و بهر چه
 از حس ایشان را معلوم میشود و بعضی اوقات چیزی که بر زبان آورند از بسبب آن مرتبه شتاب ظهور یا بدین
 برای این صفائی ایشان اینجکایت فرمودند که جداوری گل محمد یعنی صاحبزاده صاحب قبول بارگاه
 صمد صاحبزاده گل محمد حکایت میکرد که من یعنی حضرت صاحب حضرت اولیاء قدس سره العزیز و رشک
 نادر شاه ملازم چاکری بودم و در آنجا یک مجذوب از آن طوری بود خدمت او از زمان خوراندن و غیره
 میکردم و او التفات کسی نمیکرد و خدمت را نیز چیزی نمیدانست لیکن من به سبب این آزادی او از خدمت
 او دست بردار میشدم مدتی برین میگذشت یکی روز آن مجذوب نزد من آمده مرا گوشه برده گفت که شب
 آئینده که در پیش من آید نادر شاه از دست کسی خویش خود کشته خواهد شد و حادثه عظیمه واقع شود و کسی
 کشته شوند و غارت عظیمه خواهد شد تا پسین کنید که اسباب را بسته و تیار نمودن بدارید هرگاه که شغ غنچه منید
 سوار شود اسباب را برداشته از اینجا اگر بخت برود که از آنجا امان یاب شود باین از آن مجذوب باز پرسیدم که سبب
 آنست که این باو شاه چیت گفت که فریاد میزنم و چون حق جانان من قبول شده و قطعه از نظام
 چنین است که شخصی صاحب عزت بود بر این معاصره غلبه یافت فرار کرد و او را در حال زنی است و غیره
 البیت فرود خسته و بر این معاصره و او از آنجا که کسی بداند که این چیزی را میگوید که در آنجا
 باو شاه نظام ساخت نمودند و زود کوب کرد و در پیش من خسته و خسته بود و در آنجا در آنجا
 و بهر چه از آن عرض کردی شخص صاحب کانت خریدار آن کانت است و در آنجا در آنجا
 خریدار آن خسته را گوشه برده بر نه کرده بریده و از آنجا کانت است و در آنجا در آنجا

آنحال را دید و باره ازان خون شد بطرف آسمان روی آورد و گفت ترا هم پند است این فریاد و بر گاو
 حق جلشانه رسید و مقبول شد و حکم بمثل با و شاه از با و شاه بی اثبات حقیقی صادر شد فی الجمله من که برگشتند
 اعتماد و کلی و هشتم از و حضرت شده بطور خفیه باران و رفیقان خود را اطلاع داد و بطریق خفیه و تیارگی
 اسباب شاغل شدیم تا که تمام مهیا شده پشمیستیم چون شب رسید نظر و از پشمیستیم تا که غوغا و شور و فغان
 شروع شد ما بلا ترست سوار شده اسباب بر داشته بگریم و سلامت بوطن خود رسیدیم پس از گریختن
 ما چنان فتنه و لشکر واقع شد که اکثری یکدیگر را کشتند و بسام و دم تجارت تیار شدند و ما به سبب برکت قدرت
 آن مجذوب مال و جان سلامت آوردیم **ملاحظه** روزی بنده کاتب منتخب در محفل قدس منزل خود
 بود که سخن در صعوبت و سهولت معرفت حق جلشانه آمد مولوی صاحب مولوی محمود که یکی از جلساء محفل
 شریف بود عرض نمود که یا حضرت معرفت حق جلشانه آنچنان چیز است که برابر و چیزی نیست اما حصول
 آن چنان صعب بنظر من آید که بر کوه بلند بی پایه صعود مشکل است انظر الا اولیا قدس سره العزیز فرمودند
 که مولوی جیو اگر این یعنی بنده خیال کند که من باین مرتبه می رسم این مشکل بل تنه است زیرا که این یعنی
 چیزی نیست و پیش فضل حق جلشانه هیچ صعوبتی ندارد بلکه بسیار سهل و آسان است فائز میگوید سگین
 کاتب منتخب که گوید این تقریر مضمون ابیات مولانا نظامی قدس سره الساقی ادا فرمودند اسپا مشیبه
 نشاید ترا خبر بویافتن به عثمان آید از هر روزی تا فتنن پیش دهند را با و در آن شد کجایه که از اندامه خوشترین
 دید که کسی که تو در تو نظاره کند و در جهانی پیورده پاره کند بهی منزل آمد من استو به نشاید بویافتن
 الا بتو **ملاحظه** روزی این سگین در محفل شریف و خل در سخن آخر رسید که فرمودند که اول و دوم
 اسلام فنانی الله و آخر مرتبه اسلام درجه تسلیم سخن برین تمام شد و الله تعالی عالم که از چه تقریب سخن
 افتاده بود **ملاحظه** روزی این سگین حاضر مجلس شریف بود که فرمودند که هر جا یک مسلمان
 جمع باشند یکی از ایشان ولی الله باشد و ولی بر سه طریق میباشد یکی آنکه آن ولی الله خود را ولی
 و دیگر آن نیز میباشد که این ولی الله است و دیگر آنکه خود را میبندد و دیگر آن نمیدانند و سوم آنکه خود را بکند
 خود را میداند و نه دیگر همچنین هر جا یک مسلمان باشد که از این چهار باب خود را بکند یا بکند

ملفوظ روزی سخن در قصودین درین زمانه افتاد الفخر الاولیاء قدس سره بزبان مبارک را نذر کرد پس
 زمانه هر که هر پنج نماز همیشه سباعت بگذارد ولی الشدایت **ملفوظ** روزی این سکین در وقت وضو کردن
 برای نماز ظهر حاضر الخدمت بود و میان محمد اکرم فادوم حضور انور آبی وضو بر اعضا مبارک میرسخت آن فادوم حرم
 عرض کرد که یا حضرت ولایت چیست و ولی را گویند الفخر الاولیاء قدس سره الغریز اولاً خواستند که سواش را
 بنحو طبیعی تبدیل نمایند لیکن آنجا دم یعنی میان محمد اکرم بطریق الحاضر رسان شد که سوال بر غلام را
 جواب با صواب حاصل شود و این بنده هر سوال که کند بنحو طبیعی مبدل شود پس برین سخن او کشتاد و پیشانی
 التفات فرموده بر لفظ مبارک آوردند که حق تعالی استغنائی در اول بنده پیدا کنند که از هر کس مستغنی شود
 استغناء را ولایت نام است و این صاحب استغناء را ولی گویند **فاس** بدانکه در هر سخن عالی الفخر الاولیاء قدس سره
 رمزها و نکته مانند برج و از خوف تطویل میان آنها معطل گذاشته شود و اما درین تفسیر ولایت که فرمودند رمز است
 باشمال ولایت جمیع مراتب کمال را و چنان غنائیت فرمودند که بفرمائی بسبب استغناء او هم قریب باشد
 و معنی ولایت هم بطریق کمال او شود پس باعتبار آنکه غنا و صفا کما عرض حق تعالی است این تفسیر اشارت
 بتوحید کمال اکل میکند و رمز توکل کمال که از مقامات عالی است و این تفسیر بر هر کس ظاهر و غنائیت باشد
 تسلیم که اعلی از هر مقام اولیاست و بزرگان در مقام فرموده اند الفقیه لا یتحتاج الی الله فیما سئله فی حق است
 چون برین اسرار این کلام معجزه نشان مثل است از دیگر مقامات ولایت بطریق اولی منتهی باشد و از
 سکین اگر چه از مقامات اولیاء بالکل با و انفسا لیکن بحسب ظاهر عبارت است و استغناء او فهم ناقص خبری گفته می
 شود و معانی فرا بنید و حصول این استغناء در ذات انبیا الاولیاء قدس سره الغریز بطریق کمال موقوف
 بر مشاهده این آثار مذکوره و غیره است که مصلح شنیده و کسی بودمانت دیده - ایماستند چون که بنور
 کسی را سعادت متعان به آزا و مستغنی شود و از هر دو عالم در جهان حاجتی دنیا ندارد و فارغ از غم
 و اصل مویس بود پس عینت حاجت غیر آن - **ملفوظ** روزی تقریبی این لفظ را در میان
 آوردند که یک از هم کس است که خود را از هم کس بداند و بدتر است که خود را از هم کس نیاید و از **ملفوظ**
 روزی این سکین حاضر الخدمت بود که میان محمد یاقینی که غلام خاص حضور انور بود و در وقت حاضر بود و بزبان

کہ این جهان را بسیار از خودیم و گرم و سرد او را شنیدیم بحال دل سنجید که آن جهان رفته احوال او را به پیغمبر که البته
 احوال دیدنی است و کل جدید لذیذ و نیز شگوار رفع خواب شد آنفخر الاولیا ز قدس سره الغریز فرمودند که هر که
 نوشته آنجهان تیار کرده باشد آن شوق و طلب او باشد و ما که نوشته و اسباب آن سفر چیرگی نداریم شوق
 رفتن ہم نداریم در نیوقت آن محرابیم حوم عرض نمود که یا حضرت اگر چنانچه بدان نوشته را هیچ نداریم لیکن
 آئینده و حال نیز به گنامان بارخو و زیاده می کنیم پس ازین زیادتیا با غلامس شومیم خود حضرت در جواب فرمودند
 اگر چه گناه میکنیم اما امیدوارستیم در آئینده که حق تعالی توفیق توبه دهد و ما توبه خواهیم کرد تا که گنامان پشیمانیم
 آمرزیده خواهیم شد که توبه بکفر و توب است سبحان الله چه منتهی بلقیین غلامان آنفخر الاولیا ز قدس سره الغریز
 را میسره بود که هر یک را بر او راست بانگ گفتار می آوردند بزرگی خوش گفته بیت تو میکنی تو میکنی
 باز باز بد تا که باب تو با کنون است باز به مافوظ روزی بنده مجمل شریف موجود بود که شیخ
 نامی قریشی حضور عرض رسان شد که از غلامان و درین گزندگان حضور الوزیه پیغمبر و بیان صاحب بیان
 محمدا را که از او ستاد و از او گان حضرت قدس سره الغریز بود نیز همچنین غلام حضور است و وقتیکه او او شان
 گفتگوئی باشد عایشه مولد بی صاحب در حضور از ما زیاده می شود و بسبب معلوم نمی شود آن فخر الاولیا
 فرمودند که آری هر دو از یاران ما هستید و لیکن فرق عظیم است و درینجا حکایت بسبب تمثیل فرمود
 که در زمان پیشین طالب علمی بود که بخدمت کسی او ستاد علم میخواند و بعد از فراغت علم بخدمت کسی در پیش
 صاحب معنی رفته از تملقین نو کز حق جلشانه گرفت و چون او را از ان فکر تاثیر پیدا شد اکثر اوقات بخدمت
 آنروز پیش برائی استفاد و میبود و آند رفت بسیار می کرد و او ستاد علمی را باز با و نیاد و و بخدمت
 باز رفت اتفاقا یک روز در کوچه با یکدیگر او ستاد و شاگرد ملاقی شدند او ستاد گفت که ای من ترا علم
 ملکی شد که پیش من باز نیادی و شنیده و دیده می شود که پیش فلان درویش اکثر اوقات حاضر می باشی
 او ترا چه می دهد که چنین فریفته او شدی شاگرد گفت که اسے حضرت آنروز پیش ما را چیزی نمی دید و لیکن
 او مرا نام خدا تعالی آموخته است او ستاد گفت ای کم مت اینچه لفظ است من ترا نیز در هر کتاب که نزد
 من خواندی هزار هزار جا اسم خدا تعالی آموخته ام شاگرد گفت که آنخدای دیگر است که آنروز پیش نام او را

آموخته است یعنی واسطی آموخته تو و آموخته او فرقی عظیم است **ملفوظ** کہی کہ در بناب آنحضرت اولیا
 از قسم بی ادبی کردی و آن کس را حاجتی دنیاوی پیش آمدی کہ بجز وسیلہ گرفتن آنحضرت اولیا روایتی
 آن حاجت و شکل کشائی بنظر نیامدی۔ آن صاحب حاجت با وجود آن بی ادبی خود در حضور آمده طاعت
 مدو ظاہری و باطنی گردیدی بجلدی برای مشکل کشائی او از ہر قسم کہ بود و عاریا از تقسیم رسالہ مبارکہ
 سعی فرمودندی و اگر کسی در آنوقت یاد نمودی کہ یا حضرت این چنان شخص است کہ نسبت بناب
 فلان بے ادبی نموده بود و حضور در حق او چنان توجہ صرف فرمائید در جواب فرمودند کہ انتقام ما ہمیں است
 کہ ہر کس کہ در حق ما بدی کند ما در حق او نیکی کنیم شیخ سعدی علیہ الرحمۃ خوش گفته است۔ بیت
 بدی را بدی سہل باشد جزا ہا اگر مردی حسن الی من اساء۔ **ملفوظ** در رسالی باران روز سوم ہاشم
 دیگرہ بود و مردمان سنگم کہ گذران ایشان بہ زراعت بارشی مے باشند جمع شدہ در حضور آن
 فخر الاولیا استغاثہ آوردند کہ یا حضرت دعا فرمائید کہ خدا تعالی بارش باران جاری کند و الا مال مویشی
 ما ہلاک می شوند آنحضرت اولیا فرمودند کہ سب طاقت خود و سب زبان و گہگہان خیرات و صدقات پہنید کہ
 او تعالی جل شانہ بہرکت آن خیرات تقصیر شما عفو فرماید و باران بفرستد و فرمودند کہ در کوستان ما عادتست
 کہ بوقت بندش باران خیرات از قسم ذبح بسیار کنند حق تعالی باران بفرستد چنانچہ شخصی بود کہ
 کہ بیت گوسفند در ملک خود داشت و زراعت او از بندش باران خشک میشد او ذبح گوسفندان
 شروع کرد کہ یکے ہر روز میکشت کسی گفتش کہ ای فلان و اللہ اعلم باران آید یا نہ باری این گوسفندان
 بدست خود ہلاک میکنی او جواب گفت کہ اگر باران آمد و زراعت من سیراب شد گوسفندان دیگر بسبب من
 زراعت بدست خواهند آمد و الا این گوسفندان خود از گرسنگی خواهند مرد اتفاقا بہرکت آن خیرات چو روز
 نوبت گوسفندیز ہم رسید باران جاری شد و زراعت او سیراب شد و او پنجاہ گوسفند
 بہ حال آن زراعت خرید و نیز فرمودند کہ عادت مردم کوستان اینست کہ بوقت باران باران مالداران
 جمع شدہ پس ہر کس مال دیگرے چنانچہ شلماں مال تو و تو مال من رفتہ یک گوسفند کہ فریب و
 برگزیدہ باشد از مال حیدہ بیاورند و ہمہ گوسفندان حیدہ کہ جمع شوند ہمہ را در راہ خدا تعالی ذبح کنند و ہمہ

بخورند و بدیندنا که حق جلشانه بفضل خود از برکت آن فرخ بدان نازل فرماید **ملفوظ روزی**
 بنده حاضر الخدمت بود سخن در فریاد و مظلوم افتاد و خود آنفرا الا اولیا فرمود و ند که فریاد و مظلوم فوراً مقبول
 بارگاه حق جلشانه شود و ظالم را پاداشن ظلم بدیند و برین حکایت آوردند که شد او کا زر که دعوی خدای
 کرده بود و باغ ارم در مقابل بهشت بنا کرده چون شنیده داشت که محلهها و غزوه با بهشت از تخت زر دریم
 بنا کرده شد آمد همه سیم و زر که بر روی زمین بود و بدست او آمد از هر کسی غصبیده در تعمیر سازد ارم
 خراج کرده و عوانان را بر گماشته بود تا از هر کسی که از جنس سیم و زر چیزی بیایند غصبیده بیارند و در آن
 کوچه که پیچ بود که گو ساله نامی کسی به اجرت چر نیکنگه و از اجرت آن دو حلقه انگشت بقدر وزن
 دریم با قدری کم و بیش از سیم خریدید و در انگشت داشت و نزد او بس پارغزیر بود زیرا که از اجرت محنت خود
 حاصل کرده بود پس کسی از عوانان شد او آن سیم در انگشت او دید و غصبیده گرفت و آن کودک از آن سیم
 بسیار درو مند شده بگریه درآمد و گفت بعضی مردم میگویند که خدای دیگر غیر شد او هم است اگر من مکان او
 بد آنستنی نزد او رفته فریاد این امر رسانید می شاید که او خود من کردی و انتقام من گرفتی کسی که این سخن
 عوانان کودک شنید او را فهاشیش کرد که آن خداوندیت که هر جائیکه باشی و فریاد بجانب او کنی او شنید
 و فریاد پدید پس آن کودک باه و مال گفت ای خداوند من جفت حلقه بسیار دوست داشتند
 ایشان از من غصبیده بردند بجانب تو استغاثه میکنم و تو انتقام از ایشان توانی گرفت پس با او فریاد
 زاری او اثر کرد که شد او در آن ساعت که یکپای او اندرون ارم بود و یک پای بیرون تمام متعلق
 خود از او میان و اسپان و شران و گاو آن تاب میزنید و کرد از جنس زندگان مقبول شد
 آن چیزی از متعلقان او زنده ماند سعدی علیه الرحمه خوش گفته ایات خدا کن زدود و در جهان
 ریش پاک ریشی درون عاقبت سزند بهیم بر من تا توانی و لے پاک آبی جهان را بهیم برزند
 باغی که پیوه زنی بر ترخت با بسی دیده باشی که شهرک بسوخت **ملفوظ روزی بنده حاضر الخدمت**
 بود که کسی شخص تقریب سخن آورد که قاضی قطب الدین دیر و الهیقا در و پید در سر کار بطریق رشوت داد
 که عهده قضا بر دستم دارند خود آن فرخ الا اولیا بشین این بیت بلفظ مبارک رانند **حسبیت**

سہا اولیٰ آن فرمایہ نشا و ہک از ہرہ و بیاد ہدین بیا و سوز ب اوقات کہ ذکر رشوت و قضا افتا
 فرمودہ کہ ہر کسی را کہ تپ لاحق و گاہی تپ نوبتی فرمودہ اگر بگوید ای تپ از من دفع شود اما ترا
 و تپ قاضی رشوت خو خواہم انداخت تپ دفع شود **ملفوظ** روزی این مسکین در وقت خلوت
 ہر واژہ ہا و تخانہ فاص رسید و از شگاف دری نظر کردیم کہ یک شخص مخلوق الاس کلان و ستار
 کہ نسبتہ بشکل جوانان یک دل متقل و زحمت حضور و روزانہ شدہ نشستہ سوز و افکنندہ چہری عرض مینماید
 پس گوش با صفائی عرض او نہادیم کہ میگفت کہ یا حضرت توجہ فرمائید کہ حق تعالی بر بندہ
 عشق خود عطا فرماید و چون ہر کسی را از صحبت نشینان حضور معلوم کہ طبع مبارک آنفخ اولیا بشنید
 نام عشق تمام در کشادگی و خوشندگی مے آمد تا شخص توجہ فرمودہ بزبان مبارک راند کہ او
 فلان تو عشق مے طلبی و ما خود بخوایم کہ اگر ما وہ خری عشق بارالت میزدی خوشبودی و درین فرمودہ
 بکشا وہ روئی و فرزندہ پیشانی مشت مبارک بر پشت آن میزدند و بار بار آن سخن تکرار میفرمودند میفرمودند
 سبحان اللہ چہ محبت عشق در دل آن محبوب بارگاہ رحمان جا گرفته کہ با وجود این کمال عشق
 کہ ہر تہ مجبوی رسیدہ بودند نہوز تشنگی عشق باقی بود شیخ سعدی علیہ الرحمۃ خوش گفته است
 ایسات حریفان خلوت سرائی است بہ پاک جوئے تانفخ صورت ہ دلارام دریر دلارام جوہ لب
 تشنگی خشک بر طرف جو ہنگویم کہ بر آب تا در نیند ہ کہ بر ساحل نیل مستقی اند ہ بہ وقت نشان خلق
 کی راہ بر بند ہ کہ چون آب حیوان نطلمت درند **ملفوظ** یک مرتبہ کسی شخص یک بچہ گوزن نہمت
 حضرت صاحبزادہ صاحب گوہر و ج ولایت اختر برج کرامت لطف منش حضرت سجادگی روشن میان صاحب
 میان اللہ بخش صاحب ادا م اللہ تعالیٰ لالہ لالہ لطف علی مفارق المشرکین آورد و او شان اورا
 بخد مت مالوف نمودند و نزد خود داشتند تا کہ چنان مالوف و عادت و تربیت پذیرش کہ
 درین در محلوہ کو چہ لہ و دیگر مکانات تا کہ بیرون شہر نیز میگردید و میرفت و باز بار آورد ہر جایی تی
 آید و یک جرس خورد و نیز در گلوئی او انداختہ بودندنی بجلد ملی برین برآمد کہ آن بچہ گوزن قدری
 بزرگ شد روزی شاید کہ بان عادت از شہر بیرون رفتہ بود و در وقت غامی کانر چنین نام

از طرف ناظم ملتان در سنگاہ حاکم بود اتفاقاً از تونسیہ تقدیر بطرف سگر و سوار شدہ میرفت کہ از
 بچہ گو وزن از بیرون شہر در نظر او آمد و اللہ عالم کسی سپاہی را گفت یا خود سپاہی آن را تو فنگ
 زانہ و زخمی کرد و بعد از زخمی شدن او را فوج کرد و چون او را گفتند کہ بچہ پرورہ حضرت صاحبزادہ
 است و خود بخود نیز شہور بود کہ دیگر کسی بچہ پرورہ و آن کوہ کجا پیدا شدت القصہ بعد از ان
 فریب کردہ آن کشتہ شدہ را بخدمت آن فخرالاولیاء قدس سرہ العزیز فرستاد و گفت از باطل
 و مانع استیم کہ این ملک منور النور است خود آن فخرالاولیاء چہین امور چہین التفات خیر و شہادت
 پس بعد از تحقیق آنکہ این بچہ پرورہ صاحبزادہ صاحب است باز طرف آن کافر فرستادند کہ
 این را چون کشتید خود بخورید یا باین چه کار داریم پس چند ایام برین گذشتہ بود کہ یک روز منہ
 نیز در مجلس شریف مشرف بود کہ یکی بلوچ بر خورد از نام کہ فرابت خالیتہ باین کاتب منتخب داشت
 در حضور عرض رسان شد کہ یا حضرت در زبان حیات حضرت دین پیادہ علیہ الرحمۃ یک خروس ملک
 حضرت دین پیادہ علیہ الرحمۃ بعضی مروان بطریق وزوی و حقیقتہ خوردہ بود و ند پس آن خر
 برای نصیحت آن وزوان در شکم او شان آواز دہاگ میکرد تا ہنوز گو وزن حضور شاخ بیرون
 پیدا نمیشود یعنی اگر شاخ بیرون در شکم خوردندگان گو وزن پیدا شد می البتہ شکم آن بدکشان در پیدہ شد
 و او شان ہلاک گشتندی در جواب آن فرمودہ کہ او شان یعنی صاحب خروس مانند انہر یعنی فعل
 و اخصی ہنیم - فائدہ بدانکہ درین لفظ اخصی اشارتی ظاہر است بمقام تسلیم کہ فوق آن مرتبہ از مراتب
 عرفان متصور نیست و صاحب این مرتبہ راضی باشد و سرور کرد و از جان و دل تا بچہ از حق آید از گم
 و سر و خود را و خلی در ہیچ کار نگذار و نہ از راہ کرامت و نہ از راہ ظاہر لیکن حق تعالی منتقم حقیقی است
 انتقام او از دولت نگذار و چنانچہ باندک زبان اثر آن شاخ گو وزن ظاہر شد کہ فرنگیان در نیکو
 غلبہ کردند برای حمایت فرنگیان مردم مسلمان قوم کہوسہ آن کافر پیدا را بعد خواری کشتہ و مردار
 ساختند و دیگر عامل کاران ہشیہ کفار گم کسی کشتہ شدہ باشد مگر این را نہ ای آن گو وزن رسیدی
 بود پس محقق شد کہ دوست صاحب تسلیم و دست حق است و دشمنش دشمن او اہمایت جدیدہ

صاحب تسلیم چون تسلیم شد فارغ رواز امید و بیم شد دوست او پس خاصۃ اللہ بود ہاگر چه ظاہر پابعد اللہ
 بود دشمن او ہم عدو حق بود چونکہ او فانی ست و باقی حق بود و حق نیابت او کند در جملہ کارہی بود
 و ایم بحفظ کردگار چونکہ رفت از میانہ و حق بماند بہ حق بد اللہ فوق ایہم باندہ پس توسل او کین سے
 مروکارہ تاشوی و اصل بذات کردگار ہاگر شوی تسلیم او ای بوالفضل بآن بیانی کہ نیاید و عفو لہ
 ملفوظ روزنی سخن در دعا خوستن از حق تعالی در آمد و آن روز قریب ایام وصال حضرت مقبول
 بارگاہ صمد حضرت صاحبزادہ گل محسہ صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ بود کسی شخص شاید کہ بسا جری
 و صاحب حوصلہ بود عرض نمود کہ اگر خود حضور انور برای صاحبزادہ صاحب دعا فرمودند امید کہ البتہ
 او شان را شفا حاصل شد کہ دعا همچون شاماد نہ شود در جواب فرمودند کہ این لو کہ در دعا خوستن ہم
 منظر افون می باشد نشیدہ ایہ کہ حق جل شانہ بنوح علی نبیا و علیہ الصلوٰۃ والسلام خطاب فرمودہ اند
 قوله تعالی لا تسئلن مالیس لک بعلم چون رحمت نیابت از دعا باز ماند و ک بعضی ملفوظات
 منقولہ از دیگران بروایت صحیحہ ملفوظ حقائق و موافق آئین استاذ ہم حضرت مولنا مولوی محمد
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمودند کہ یک روز حضرت فخر الاولیا برای ملتقین بندہ یعنی آن مولنا فرمودند
 کہ برای وصول الی المددہ طریق است یکے سلوک و دیگر جذب و سویم صحبت پر کامل لیکن فضل و
 اسہل ازین ہمہ طریق صحبت است حتی الامکان صحبت را از دست نباید داد بیت آنچه صحبت کرد
 با جان حزمین ہا بر نیسان ہم کردہ با زمین ہا آفتاب سنگ را گوہر کند ہا سنگ آہن را بصحبت زر کند
 قلب قلب خویش را نہ پیش بار ہا پیش قلب تو کرد و عیار ہا زندہ پائندہ گرومی از دشمن ہا ای برادر
 شوقیرین و ہمدش ہا موافق این سخن آنکہ در وقت طاہر ہمی کہ بندہ در تونہ مغربہ علم خواہ سید سن
 عسکری ہند و ستانی و بلوی کہ از مجازان آن حضرت بود بخدمت حضرت فخر الاولیا آمدند
 ہند و اورا در روز یک مد رہے حضرت او تا فریم دادند و اوقار سال در آنجا بماند و از سبب زوی و ہرہ بایان
 کہ طالب العلمان آمدہ بہ ہم آشنائی پیدا شد و حکایات بی عجاہانہ بیکدیگر بیک کیفیت و اورا وہ ہم مشغول
 اشغال از ذکر و ہر ہر نمیزود و کر باطن و مرقمہ نیز از دیگر ساکنان آن وقت اندک میدیدیم لیکن در اکثر

اوقات بوقت مشغولی و غیره از بار منجواست و بطرف عبادتخانه حضور عالی میرفت و بعد از ساعتی و دو ساعت
 باز می آمد این بنده و سعید محمد که آن طالب العلم بود از سبب بی حجابی خدمت سید مرحوم گفتیم که شمار برای
 دریافت معرفت حق سبحانه و تعالی از چندین مسافت آمده اید و با شمارا چون دیگر سالکان
 ذکر اذکار و شغل اشتغال نمی بینیم این عجب است آن سید فرمود که من عرض خاطر خود حضور کردم خود
 آنحضرت اولیاء فرمودند که وظیفه اعظم تو این است که بار بار باز دیده میفرستی باشی از آن سبب من اکثر
 اوقات در روز و شب رفته از دور استاده نظر بحال جهان آرای او شان خواه وقت استراحت
 و خواب او شان باشد خواه دیگر شغل و مراقبه بگیرد یا باشم مولینا و من خوش گفته بیت یک نظر کرد
 بروئی اولیاء بهتر از صد سال طاعت بی ریا - موقوفه نیز از او ستاویم یاد داریم که فرمودند
 که مولوی صاحب مولوی محمد حیات دهلوی که او نیز از مجازان حضرت فخر الاولیاء بود و او ستاویم
 صاحب بفرموده حضرت کتاب شرح مواقف خدمت او شان خوانده بود و مرا گفت که بعضی معروضات
 که خدمت آنحضرت اولیاء کردنی دارم و بالمشافه نتوانم کرد شما یعنی او ستاویم صاحب از بنده
 گذارش کرده جواب با صواب حاصل نموده مرا باز گویند من قبول کردم عرض اول آنکه
 درشت بر خاست روی حضور متزود می باشم که چگونه بشنیم و چگونه بر خیزم بهر بابی تلقین
 شود و چون این عرضی رسانیدم فرمودند که مجلس با فلندانه است هر چونکه مدیتره و نظارندارند
 بنشیند مقصود ازین جواب آنکه چونکه دل مشغول و نیاز مشاغل باشد اعضای ظاهری هر چونکه باشند
 باشد عرض و ویم آنکه من هر چه و نام ذات شمارا و نام هر چه عرضی باشد جواب فرمایند فرمودند
 که او شان را بگویند که اعتقادکم نفعکم عرض سویم آنکه درین دستان که می باشم بعضی مرده
 چیزی از اسباب دنیاوی از نقد و پارچه و غیره بایمیدند در گرفتن ذکر گفتن آن چه حکم است در جواب
 فرمودند که سوال نکنید و خیال نکنید پس اگر بدون این وجه بدین در قبول کردن مضائق نیست
 که آن فتوح است درین جائے گوید مسکین کاتب منتخب که چون موقوفه شریف را او ستاویم
 میان محمد فاضل دید گفت که من از والد بزرگوار خود که استند بنده کاتب نیز او شان بودند بطریق

یاد دارم کہ سوال سوئم مولوی صاحب مولوی محمد حیات این بود کہ چنان توجہ فرمائیں کہ از روز و شب چند
 خبر باشد و جواب این سوال چنین فرمودند کہ حق تعالی مقصود اصلی حاصل فرماید بعد از ان او تیار بود
 کلان مولوی صالح محمد صاحب نیز تیار یعنی نمودند پس معلوم شد کہ کاتب راجح یا کلامی دیگر و غیر
 شد و در ضبط خطی افتاد و والد تعالی عالم بالصواب ملفوظ از والد بزرگوار خود یاد دارم کہ گفت یک
 من در خدمت حاضر بودم کہ سخن در قصور نیست اہل این زمانہ افتاد و الفخر الاولیاء فرمود کہ در ہر زمانہ فرق
 از قدیم سے آید کہ در زمانہ حضرت مولینا صاحب رضا از لشکر اوشان در ویشان زمان بقدر یک پاؤ
 ہشتم پاس یعنی یکبار در شبانہ روز بہست می آمد بلکہ دو دو سہ سہ در زمانہ نیز بفاصلہ میگذاشت و
 چون زمانہ بصلاحیت بود اہل زمانہ نیز بشوق متصف بوند چندان جوہم و انبوی مروان خدا یاد بخیرت
 اوشان بود کہ از انداز گفتن بیرون است و در وقت حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ البتہ مان بہر
 وقت یعنی شب و روز بہست می آمد و دیگر جامہ نعلین وغیرہ نبود اگر بودم کسی را بہست می آمد لیکن ہم
 از انبوی سر خود را براستان سے روند و بہر حال بعض دیدار اوشان خوش رفتی بودند و احوال
 دین زمان مانان بہر دو وقت میدہم و جامہ نعلین نیز بہوجب حاجت ہر س را چہ از طالب علمان و چہ
 از خدایا و گیران میدیایم و اگر کسی را قدر سے برخوردار و مرضی نظام شود حکیم را گفتہ او دیدہ از بقال میدیایم
 و با وجہ این ہمہ امور خصت ہم نمیکند و غائبانہ پیر و ندانین ہمہ تاثیر زمانہ است ملفوظ و آواز
 طالب علمی کہ در تونہ مقدسہ بودیم یک روز بعضی باران حکایت کردند کہ امر و زبوت عصر تہ
 و بد نمودن سرداران خراسانی غنوی کہ شوریدہ وقت بود و اکثر اوقات متفرق در وجد و طہیدگی
 میبود و خاصہ بچفل شریف کہ بجز دسر میرا تہ فرودن مال بر و غالب سے آمد و محمود در در قفس طہیدگی
 سے آمد مولوی محمود علیہ الرحمۃ از جناب فخر الاولیاء سوال کرد کہ یا حضرت این چہ سبب
 خان از مدت مزید برین یک حال سے ماند فرمودند کہ نقص است در انکس بار مولوی محمود
 عرض کرد کہ قاضی صاحب کوٹ مٹھن والائیز و جد بسیار می کردند فرمودند کہ انہم نقص بود باز
 مولوی صاحب نزد گذارش کرد کہ شوہر جناب فخر الاولیاء نیز وقتی جد کردہ اند فرمودند کہ انہم

نقص بود باز مولوی مذکور نام کسان بزرگان شمیمه گرفت هم همان جواب شنید پس خاموش گشت
 و بنده در آن مجلس موجود نبود و چون این حکایت حضرت اوستا و میصاحب شنید فرمود که آنما و صد فلان
 که شیخ هم این چنین نوشته است که مروانست که می خورد دست نه شود و ملاحظه مولوی حسن علی که
 یکے از پیر برادران است حکایت می کند که روزی من بیرون از عبادتخانه آنفخر الاولیاء ششم بودم
 که مولوی متین الدین بہا و لپوری کہ از پیر برادر بود از عبادتخانه او شان تمام فرحت طبع و خوش شد
 بیرون آمد و گفتم ای مولوی جو امروز از خلوة حضرت تمام شنید و بیرون آمدید باعث آن چیست
 گفت بیایز این خوشتر خواهم کرد و از دست مرا گرفت و بر جاسے دیرہ خود با خود برد و گفت ترا بشارت می دهم
 آن سخن مبارک امروز حضرت بمن عنایت فرمودند گفتم بیان فرمایید گفت کہ من در حاوت آن
 فخر الاولیاء رفتم و عرض نمودم کہ یا حضرت غریب نواز ما غلامان کہ در خانه و وطن خود دیدیم ہمہ سال
 نام مبارک حضور در و ما باشد و بعد از سال کہ بخدمت برای زیارۃ و استفادہ بہرار امید و انجامی
 و چند روز کہ قسمت باشد ببارت مستفید شدہ باز بخانہ و وطن خود روانہ شویم حال ما همان با است
 کہ بان حال آمدہ باشیم شاید کہ ما مصداق این بیت ہستیم کہ بیت تہی دستمان قسمت را چو سو
 از را ہر کامل ہن ہمصرع خواندم مصرع ثانی مغز خواندہ بودم کہ آنفخر الاولیاء بجز بہ تمام فرمود
 کہ پسر خاموش باش و این چنین بگو کہ بی نصیب بر دروازہ من ہرگز نیامد است و نخواہد آمد
 و اگر تو بے نصیب بودی بسوی ما ہرگز نیامدی و خود این آمدن تو نصیب است دیگر چہ میخواہی
 مولوی متین الدین گفت کہ فرحت و شادائی من ہمین است کہ نصیب خود را معلوم کردم و شمار
 بشارت می دهم باین نصیب کہ ہر پیر برادر باین بشارت داخل است در بنیاد سخن دیگر کہ خود این
 مسکین کاتب منتخب از زبان حقائق بیان آنفخر الاولیاء شنیدہ یا و آمدگی آنکہ شخصی از اقربا بعید
 این مسکین بود و مرا گفت کہ فلان مراد حضور حضرت صاحب ہمراہ برودہ مشرف بہ بیت کنان لیکن
 بطریق خفیہ کہ دیگر خویشان اقرب من برین مطلع نہ شوند کہ طعن خواہند کرد و بندہ ہمراہ او شد رفتم
 بخدمت عرض بہ بیت او کرد پس بہ بیت کردہ ملقین استقامت و مدد دست بر نماز و روزہ و دیگر حکایات

فرمودند بعد از آن شخص برپائی مبارک آنحضرت اولیاء و سر نهاده عرض کرد که البته حفاظت ایمان خواهند فرمود
آن غریب نواز دست بر پشت او زد و فرمودند که برادر من ایمان سلامت است خاطر هم مدار و چون بد
برین بگذشت اجل او فرا رسید و بعد از وفات او زن او شاید که از بیعت او خبر نداشت پیش
بنده آمده اظهار کرد که ای میان جیو این چه سبب است که من شوهر خود را گاه گاه که در خواب
می بینم با گروهی که کلاه او شان قادی می باشد همراه و همدم می بینم و یکی از ایشان باشد گفتیم
سبب این است که بیعت حضرت کرده بود بطریق خفیه از شمال پس او را در گروه و طائفه خود داخل
فرمودند و دیگر آنکه یکبار که حضرت او ثناؤیم صاحب معارف آگین مولوی محمد امین صاحب بیمار
شدند و بیماری او شان تمام غالب بود که امید حیات منقطع شده بود و جناب آنحضرت اولیاء هر روز
برای عیادت او شان بر مکان او شان تشریف می آوردند و یک روز که او شان ضعیف تمام شدند
و خبر غلبه ضعف بسامع عالی رسید و یکبار پیش از آن عیادت کرده زفته بودند و دویم باز تشریف فرما شدند
به سبب آن عنایتی که در باره او شان داشتند که آن مولوی صاحب هم عالم لائالی بودند و هم سالک
حقیقی پس چون بار دوم داخل مکان او شان شدند او شان تمام ضعیف شده بودند لیکن
هوش و زبان بر حال خود بود پس آن آنحضرت اولیاء بر چهارپائی نشسته پیش احوال کردند و این بنده
نیز حاضر بود حکیم را که همراه آن غریب نواز بود فرمودند که بی بیعت ایشان معلوم کرده معالجه ایشان
بکنید و آن او ثناؤیم صاحب بجز و نشستن حضرت فریاد شروع کرد که یا غریب نواز نگهبانی ایمان
بنده بزم حضور است چند بار حکایت ایمان تکرار فرمودند آنحضرت اولیاء بر لفظ مبارک را نذرند که ای
محمد امین آری لیکن دل من خواهد با پیش ازین چیزی خیر فرمودند که دل چپ می خواهد و بعد از لحظ
که برای معاودت برخواستند مولوی صاحب دست دامن تشریف انداخته باز تکرار سپید ایمان
در میان آوردند فرمودند که آری آری این کار نامرمان است -

ملفوظ کسی یار حکایت از زبان مولوی صاحب مولوی غلام رسول صاحب
بود بعد از آن که این سکین را آنحضرت با قانت مولوی صاحب تذکره آنحضرت اولیاء سپید شده
که فلان حکایت از زبان شما مستول است می کنند است است با غلط مولوی فرمود که من
در خلوت تنهایی این حکایت نشنیده ام بلکه در بسیار مردم که بقصد شنیدن و یا شنیدن مردم و تخمیناً موجود

لیکن وقتی کہ بندہ این سخن از مولوی صاحب موصوف پر پیرہ جامی تفصیل نہو کہ در محفل تالیف حضرت صاحب نشسته بودیم بعدہ اتفاقاً پرسیدن نیفتا و لیکن ہر چوچکہ از پیش از آن بار شنیہ بودم نقل سے کنم و بیانش آنکہ مولوی صاحب مذکور می فرماید کہ روزی در حضرت غریب نواز سخن در بیعت نمودن خلفاء و فقیران زمانہ افتاد آن فخر الاولیاء بہ بندہ یعنی مولوی غلام سہیل خطاب فرمودند کہ مولوی جیو درین وقت بیعت وارثا و پروردمان سہیل و آسان شدہ است و در آن زمان کہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ مارا برین کار آوردند کیے روز مراد خلوت طلبیدند و فرمودند کہ حکم از جناب سرور عالم صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہ وسلم چنین صادر شدہ کہ شما بر سجاوہ پیران خود نشستم گمشگان باوئی ضلالت را بر ما مستقیم ماوی و راہنما شوند و طالبان حق را بحق رسانند من دست او بستم بہ نیاز تمام عرض کروم کہ یا حضرت مرا ازین کار معاف فرمائید من طاقت این بارگران ندارم و مارا معض کرم و شفقت حضور کافیت و نیز کسی کہ نزد من آید و من عقد بیعت بند و ندانم کہ باو در آخرت چه خوات کرو پس مباد کہ بہ سبب او سز و کردہ باشم پس قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ فرمودند کہ الحال بروید کہ این عرض شما بجناب حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نمودہ شود پس باز روز ویم و خلوت طلبا بندہ فرمودند کہ ارشاد سرور کائنات علیہ افضل الصلوٰۃ و افضل التحیات و بحق شما چنین صادر کہ شما ضرور برین مستعد شوید و آنکہ گفتید کہ حال آئید گان و بیعت کنندگان ندانم کہ چه خواہ شد از ان خاطر حمد را رید زیرا کہ ہر کہ دست بہست شما آرد مرید شود و او را بہ شما بخشیدم شود ہر چوچکہ باشد نیک باشد یا دیگر گون باشد پس برین با خبر کروم کہ یا حضرت جناب خداوند سبحانہ غالب و بے نیاز و لا اہالی ست حضرت نوح علی نبیہ و علیہ الصلوٰۃ والسلام کہ ہر ای پی خود سوال کرو کہ ان النبی من اہلی وان وعد اللہ الحق خطاب آمد کہ اند لیس من اہلک اند عمل غیر صالح پس اگر چنین حکم ہر بیان و ارادت آئید گان بندہ صادر شود و طاقت دم زدن باشد پس باز قبلہ عالم رضی اللہ عنہ فرمود کہ باز عرض کردہ شود پس باز روز سویم و حضور طلبیدہ فرمودند کہ با شما از جناب حق جل و علا و سرور کائنات علیہ الصلوٰۃ والسلام وعدہ فرمودند کہ ہر کہ ہر روزہ شما آید و شما اورا

قبول کنید و حق او شمارالیں من اهلك ثم تكفنه شو و شمارا برین کار آمدن ضرور است پس
من در گریه زار زار آمدم حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمودند کہ ای پیر این کار را
بخندہ و نجوشی کسی اختیار نہ کردہ برہر کسی کہ این بار نہادند بدین طریق بگریہ زاری و خوف
بزر و اختیار کنائید نیکین شمارا مبارک باد کہ بشا و عدہ عظیم فرمودند کہ کم کسی را با این چنین
صیح وعدہ سرفراز ساختہ باشند و اللہ اعلم بالصواب والعبدۃ عن الناقل۔

ایست جدید کن توصل با سلیمان زبان : تا کہ از دیوان بمانی در آمان پوزم شو
در زیر ہریش بچو موم : تا رہی دو ہر دو عالم از ہوم : فارغ از ہر مکر و تہر بپس شو : پیش حکمش
رام چون بلقیس شو : تا نواز دین سلیمان مرزا : محرم رازت کند در دوسرای : اگر تو
موری نامور گروی از ان : گر گیری دانش از صدق و جان : منکرش در دوسرای ملعون
شدہ است : زانکہ از سحر حق مشحون شد است : سحر حق را ہر کہ او منکر شود : تہر حق را مہبط و
منزل بود : منکر نور است چشم موش کور : بلکہ ظلمت را بداند عین نور : ہر کہ فارق نیست
در بوم و ہما : این سلیمان را نہ بنید از عمی : بغیرت حق چشم بندی می کند : پردہ بر روی
سلیمان مے تند : چشم ہر نا اہل را ز و کور کرد : تا کہ فارق شد میان مار و مرد : رحم فرما
ای سلیمان زبان : تا کہ ہر مشکل شود آسان از ان :

ملفوظ باری نقل کردہ کہ یک روز آن فخر الاولیاء قدس سرہ در مجلس عام
بہ تقریب بلفظ مبارک آوردند کہ مارا در دادن اسباب دنیا از نقد و غیبہ تو ابلے
مرتب نیست و چون در مجلس شریف اکثر علماء می بودند عرض نمودند کہ یا حضرت در قرآن مجید
و حدیث نبوی صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ذکر مدح سخاوت و اسخیا ہر جا واضح تا بعد بکہ از
ہر وصف نیک اورا ترقی دادند و خود ذات شریف کہ این سخن فرمودند مفہوم مانہ می شد
پس آن فخر الاولیاء فرمودند کہ حق جل شانہ در قرآن شریف فرمودہ قول اللہ

لن تنالوا البرحتی تنفقوا ما تحبون۔ پس مارا چون اسباب دنیا مجرب نیست بالفاق
آن بر ہم فاسل نباشد الحق محبت بجائی خود بکہ از دنیا کراست چون کراست کہ از پیری
باشد و گرانبار بطبع مبارک حضور النور می نشست چنانچہ از گفتار آن دنیا نیز در پیشانی نورانی شان

کرامت یافته می شد و برای این کرامت مثالی که مشت نمونه خروار باشد بگویم که یک مرتبه
 شخصی حافظ نور احمد نام افغان که یکی از پیران بود و دوازده هزار روپیه بطریق ندرت
 آنحضرت اولیاء آورده بود و بعد از نماز مغرب بحضور پرده تسلیم نمود و آن حضرت
 آنحضرت اولیاء فرمود که الحال شب است نزد صاحب پرده بدارند که فردا در آن
 در میان فقراء و علماء نموده آید القصه روز دیگر بعد از نماز شراق و وظائف و لائل شریفه
 دوات و کاغذ آورانیده نوشتن فرود تقسیم آن شروع کردند چنانچه هفت هزار روپیه
 بصاحبزادگان قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ بتفاریق هر یک دادند و فرستادند و باقی
 پنج هزار بر علماء و فقراء و دیگر وابستگان حضور و طایان مواضع استسنگه شریف تقسیم
 کردند و لیکن متعلقین بشکر شریف را از آن یک بهلولی هم ندادند بلکه بالا بالاتقیم کرده دادند
 و مقصود این حکایت آنکه چون اذان فارغ شدند بر لفظ مبارک راندند که از بار این بلا شب
 ما را آرام و فرار و خواب نیاید عجب است که اذان کسان که این اسباب دنیا زد و یک او شانه
 بسیار باشد و او شان بفرحت و آسودگی می گذارند چگونه او شان را آرام باشد پس معلوم
 شد که این همه کلام مبارک برای کرامت و گران باری دنیا بود پس اذان چیز که کرامت
 باشد چگونه آن محبوب بود فهم من فهم سال دنیا حقیقت و طالبها کلاب فرمودند و حب الدنيا
 رأس کل خطیئة روایت مشهور است **ملفوظ** قاضی نور محمد بگوید که یک روز بوقت خلوت
 آنحضرت اولیاء بزیارت فائز شدم شاید که وقت خوش بود و بجز و داخل شدن من در بنگه شریف
 فرمودند که ای قاضی مروان خدا خدایند لیکن از خدا جدا نمید و بدانند حق تعالیٰ جلشانه
 بحرایی حمت خود حواله کرده است لیکن کسی نشسته پیش ما نیاید که اذان بهره گیر و فایده
 بدانند این سخن از علو همت آنحضرت اولیاء خبر میدهد که با وجود چندین مردم نوی استعداد که
 بخدمت بهره یاب معرفت حق سبحانه شدند لیکن نسبت استعداد آن جناب بمنزله
 کم همتان بنظر او شان می آمدند اسپات هاگر چه عالی طواف است و ولی بنفش بر عتقا
 کذاف است به چو نیل و در جمله هم بحر طویل اند به بر ذخارا نهال بس قلیل اند به فلک گر چه
 زمین ما را محیط است و ولی عرش عظیم آنرا محیط است و ذکر بعضی ملفوظات که در ایام

عارضہ اخیرہ از ان فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز واروشدہ یادروقت فریب
وصال۔ بہ نقل صحیح بیہوت پیوستہ کہ چند روز قبل از وصال بہ ذوالجلال الفخر الاولیاء
قدس سرہ العزیز این بیت را بار بار تکرار می فرمودند بندہ کاتب منتخب کہ بروز جمعہ بعد از عبادت قدیم زیارت
فائز گردیدم کثیر چند بار آنہا را شنیدم کہ چند مرتبہ در یک مجلس تکرار این بیت یاد می فرمودند۔
وہیت این است بیت آمین کہ پیاس آشنا شدہ فی الحال بصورت طلا شدہ لیکن بہر
این سخن کسی را معلوم نہ شد اگرچہ بعضی علماء و غیرہ چیزی میگویند لیکن بمقتضای ظن و تخمین
میگویند و با ایشان راز نامی اولیاء اندہ مفہوم نہ می شود و اللہ العالی الرشاد۔
ملفوظ از سجاوہ نشین اولین و دیگر بزرگان حاضرین بتواتر رسیدہ کہ در دوستہ
روز آخرین در عارضہ اخیرہ این بیت را بار بار تکرار می فرمودند بیت اگر تو پاس داری
پاس انفاس بہ سلطان رسالت ازین پاس بہ تا کہ یک بار صریح فرمودند کہ این روز
پاس انفاس در وی ست پس عظیم الشان و تاثیر عظیم دارد و نیز وقت نزع بسیار
نفع میرساند و باز از وصف این ورد شریف میفرمودند تا کہ شخصی از غلامان حاضر بود عرض
نمود کہ یا حضرت این بندہ را خدمت این ورد شریف عنایت شود فرمودند کہ شمار خدمت
است و دیگری نیز عرض کرد او نیز خدمت آن شرف گردید تا چند کس کہ در آن وقت
طالب گشتند ہمہ را عنایت فرمودند زہی طالع او شان و چنین اوقات آگین برکات
حاضر و فائز گردیدند **ملفوظ** چونکہ حضرت سجاوہ نشین اولین درین عارضہ ہر وقت
حاضر خدمت می بودند بلکہ خدمتہا کہ در آن حاجت می افتاد بدست خود می کردند تا ہی کہ
ہر خدمت کہ از دست ایشان می آمد حوالہ دیگر غلامان و خدمتکاران نمیفرمودند و اگر از دست
ایشان نہ می شد دیگران سنبو و و قرب حضور را از دست ہرگز نہ می دادند لہذا اگر کہ
حاجتند حاجت می آورد بوساطت ایشان عرض منہ نمود و بطلب حاجت
التماس دعا و خیر منہ کرد او شان عرض می ساختند خود فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز
میفرمودند کہ فائز خیر را ہی تمام بیان ما کہ مانده اند یا غائب بگوئید و دست مبارک بر شستہ
دعا می فرمودند و در چنین وقت کہ وقت کمال توجہ بوصول خوب حقیقی بود حاضران از بیوقوفت

بہرہ یاب می شدند غائبان و مہجوران را نیز بی پرہ نمیگذاشت سپت زہی نجت و سعادت آن نکو کارہ کہند
 دست و پا در دامن بارہ چہ پاری بلکہ شاہ دو جہانی کہ دار و پرو عالم را ضمانی بہ سلیمان ہستی و احمد نشانی
 کہ گوید امتی در ہر زمانی بہ پناہ و عصمت امیدواران کہ کشت آرزو را اوست باران بہ ملفوظ و نیز
 حضرت سجادہ نشین صاحب متع اللہ المستفیدین بطول بقائہ میفرماید کہ وقتی دران ایام عارضہ حج
 میان خدائیش لا انگری حضور انور سجناب فائز شد تمام گریہ و زاری شروع نہاد و در مہجوری و زاری
 احوال خود یاد میکرد کہ آنفخر الاولیاء با والتفات فرمودہ فرمودند کہ این کلام است عرض رسان شدیم
 کہ این خدائیش لا انگری بحضور است درین اوراست درین اورا تسلی وادہ التفات عنایت بطرف
 یعنی سجادہ صاحب فرمودہ بطریق سپرد بلفظ مبارک را ندند کہ میان خدائیش آدمی لائق کار مبارک
 و با بسیار معتقد بود و ما بر واعظا و تمام داشتیم این از طریق و قابو و بغلامان و والبتگان ملفوظ چون
 روز بروز عارضہ نکو غلبہ نمودن گرفت و بر ہر کس خوف لاحق شد ہمہ کس برای خود فریاد و زاری
 با سجناب رسانیدند و عرض معروفی اغراض خود نمودند پس چون ہمہ غلامان متعود بفیض و کرم
 ظاہر و باطنی آن فیاض حقیقی بودند سجناب و دل عرض رسان شدند کہ غریب نو از غلامان و مریدان کہ درازند
 ذات را دیدہ و عادت بفیض ظاہری و باطنی حضور گرفتہ چنان دل منجوا بد کہ بدر و ازہ تائی دیگران نروند
 چنان عنایت بصاحب جزا و گان خود فرمائید کہ ہمہ غلامان تا اید سرآستان ذات شریف نہادہ ما ہم خصما
 در حق بیاض صاحب کرم نشخ حضرت میان المد بخش صاحب جیو متع اللہ المستفیدین بطول بقائہ کہ
 ہمیشہ بخد متگاری و فرما بزداری حضور جان فشان و دل فریان میانند و نیز در و نشان حضور این جناب
 در و بجزا بہ شاہدہ جمال او شان کہ از اجزائی ذات شریف است مدالہ پذیر خواہند گردید پس فرمودند
 کہ اللہ تعالیٰ علشانہ فضل کند و خواہد کرد و ما از میان المد بخش صاحب نشو و در رضی بخشند و ہستیم نیز
 این بیت بر زبان حقانن بیان آوردند سمیت اگر گیتی سر سر باو گیرد و چہ چاغ مقبلان ہرگز نمیرد۔
 ملفوظ و نیز از باران محقق شدہ کہ بوقت دیگر با حضرات در بارہ حضرت صاحب جزا وہ صاحب عرض
 نمودند کہ در حق او چنان عنایت فرمائید کہ از ہمہ حوادث زمان و حاسدان و درامان و در پناہ شما
 محفوظ ماند باز بلفظ مبارک این بیت آوردند سمیت چراغی را کہ ایزد بر فرزند و ہر کسی کہ تلف نہ
 ریشش بسوزد و ملفوظ و از زبان در نشان حضرت سجادہ صاحب شنیدم کہ فرمودند

کہ وقتی در شب اہل پردہ از اندرون گفتہ فرشتاوند کہ مروان حاضران را کیس و کنند کہ مالعی اہل پردہ بزیار
 و عافیض یابی فائز شویم چون جائی از خادمان و غلامان فارغ کردیم اہل پردہ تمام پروانہ آن شمع جمال
 حقیقی گردیدند و ہم صاحب ہذا صاحب میان خیر محمد حبیبی ہمراہ او شان بود اورا زبردست فیض مہاسین
 حضور انداختند و برای او عرض رسان گردیدند کہ برای ایشان دعاء اجابت پیرانی مصروف
 فرمائید و او نیز فریاد و زاری آغاز نہاد و فرمودند کہ فلان ہستی اللہ تبارک و تعالیٰ فضل و رحم
 فرماید باز صاحب ہذا عرض کرد حق تعالیٰ سایہ حضور بر سر غلامان مستدام دارد و فرمودند
 کہ سایہ بسا عظیم است اگر کسی زیر سایہ نشیند تاثرہ و راحت آن بیاید بعد از آن برای بای
 سجاوہ نشین صاحب اہل پردہ سوال نمود کہ ایشان را بدعا و عنایت حقیقی خود سزاوار فرمائید
 و عادت شریف در آن عارضہ چنین بود کہ اگر قدر از برای استراحت میفرمود من یعنی سجاوہ نشین
 صاحب از چهار پائی زیر آمدہ باز وی چہار پائی سے نشستم و اگر ارادہ بر خاستن و نشستن سے
 فرمودند من بر چہار پائی زیر آمدہ می نشستم و بسینہ خود تکیہ می دوام و گاہی پشت مبارک از سینہ
 من جدا کردہ تکیہ خود استراحت می گرفتند و در الوقت کہ اہل پردہ برای من عرض رسان شدند
 تکیہ خود جلوس فرمودہ بودند بان عرض او شان التفات کما حقہ فرمودہ بر لفظ مبارک
 رانند کہ ما از و راضی و خشنود ہستیم و نیز پشت مبارک خود بسینہ من چسپانیدہ فرمودند کہ ما ہمیشہ
 ہمچنین بسینہ او خواہم بود و از وجد انخواستہ شد۔ **ملفوظ** از بعضی یاران مرحوم علیہم السلام
 پیوستہ کہ چون ضعف بدن عنصری آن فخر الاولیاء قدس سرہ الغریز زیادہ بر زیادہ بہ نظر
 آمدن گرفت و خوف آتش فراق زمانہ زدن آغاز نہاد حضرت سجاوہ نشین صاحب متع
 المستفیدین بطول بقائہ کہ او بسینہ مبارک خود آن فخر الاولیاء تکیہ دادہ نشستہ بودند کہ
 وزاری آغاز نہادند تا کہ اشک از چشمان مبارک بردوش و پیراہن مبارک ذات
 افتادند معلوم فرمودند کہ آن نونہال باغ معرفت ہمچنین حال از خوف ذات
 التفات بجانب او شان کہ پس پشت مبارک بودند فرمودند و ایشان مبارک او شان را
 بدست حق پرست خود مساس فرمودند پس بر لفظ مبارک رانند کہ چرا چنین غمناک شدی
 بروی خود ریش کلان شدہ واری ہوش بر بجای خود دار کہ جسم با جسم تو بدل تو و رو با

بروح تو همیشه همراه خواهد بود و بالتسلی باش و گریه کن بعد ازین لفظ تسکین بر او شان بتصرف و در تسلی
 دادن دیگران تسامی شدند **ملفوظ** و نیز از حاضران آن وقت و خاصه از حضرت سجاد و
 نشین صاحب و استاد زیم صاحب حضرت حقایق آگین مجاہدین بہ ثبوت پیوستہ کہ در شب آخرین
 نیز مردمان خاصہ میان محمد اکرم خادم حضور باز برای حضرت سجاد و نشین صاحب شیخ الشہ
 المستفیدین بطول بقائہ و فیضہ معروض رسان گردیدند و بسیار کوشش و مبالغہ نمودند خود آن
 فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز بعد از تسلی دادن او شان بر لفظ مبارک این آیت شریف را نند
 و نفحات فیہ من روحی و بندہ این معنی را از استاد زیم صاحب تحقیق نموده او شان فرمودند
 کہ متصل قبل و قال عرض معروض برای حضرت سجاد و نشین صاحب این آیتہ کریمہ خوانندند
 و در آن وقت ہر کس را یقین بود کہ در بارہ او شان سادہ گشتہ بود و بعد از آن اگر کسی شک
 آرد او داند انتہی کلامہ پس سیکوید مسکین بے شکین کاتب منتخب کہ چنین نوازشات
 از آن فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز و بارہ نقاؤہ دو دومان ولایت نہ تھا و ربو وقت عارضہ ای
 واقع آمدہ بلکہ قبل ازین بارہ این عنایت و رحمت او شان مصروف می شد کہ آن فخر الاولیاء
 قدس سرہ العزیز را زوان اسرار الہی بودند و معلوم داشتند کہ نصیب او شان از حق تعالی نیک
 است چنانچہ یک نوبت صاحب جزا و صاحب قبلہ عالم رضو سجاد و نشین او شان صاحب جزا و
 حضرت خواجہ محمود صاحب رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ از برای زیارت فیضیابی از آن فخر الاولیاء قدس سرہ
 العزیز در توشہ مقدسہ آمدہ بود و در آن ایام حضرت صاحب جزا و صاحب میان خیر محمد حبیبی مرضی
 حضرت صاحب بطرفی رفتہ بود و بعضی آدمیان خود را برای باز آوردن او شان در پی او شان
 فرستادہ بودند و بندہ یعنی کاتب منتخب در محفل قدس منزل کہ در آن صاحب جزا و صاحب
 میان خواجہ محمود صاحب موجود بودند حاضر بود کہ صاحب جزا و مرحوم رسید کہ یا حضرت خبری
 از میان خیر محمد صاحب آمدہ یا نہ جناب حضرت فخر الاولیاء فرمود کہ خبری نیامدہ لیکن دعا فرما رسید
 کہ حق تعالی او شان را بدایت عطا فرماید صاحب جزا و صاحب علیہ الرحمۃ عرض کرد کہ یا حضرت خود
 فرماید کہ تا او شان را بدایت شود باز حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ فرمودند کہ ما را ہمہ نیاز و سوال
 بجناب حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ و سبحانہا است شما دعا فرمایید پس فرمودند کہ صاحب جزا و حیوان دیگر کلام

بار اسبی است شمایین را و عازر ما سید و بنده کاتب منتخب که در آنوقت موجود بود و لفظ تسلی و در باره
 سجاده نشین صاحب مشع الهدی المشر شریف بطول بقائمه از زبان حقائق بیان شنیده و دانست
 که او شان نواخته حقتعالی و خاصان حق جل شانہ اند باز از آن روز الحمد لله که خطره شیطان
 چون بعضی دیگر کسان در دل بر راه نیافت و اینچنین نوازشات و در شان او شان را دیگر
 کسان نیز بسیار منقول است و بنده نیز در خواب بسیاری دیده لیکن برای مشت نمونه خروار
 برین اکتفا کرده شد بیست از ازل هر که بختیار بود و هر مرد پیش در کنار بود و لطف حق
 چون باور فین بود و خواه حق باو شفیق شود و چون خدا را باو نظر باشد و تر و خاصا نشن و ست
 تر باشد و رحم خاصان عین رحم خداست و رحم حق زنها بر او است - **ملفوظ** و نیز از تمام
 حاضران آنوقت که شب وصال آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و منقول و خاصه از زبان حقائق
 بیان حضرت سجاده نشین صاحب مشع الهدی المشر شریف با اشاره ثابت که یکبار بعد در از استرحت
 بودند که اراده بر فاست نشستن فرمودند پس بر فاست نشستن و وقت بر فاستن این صواع
 بندی بر لفظ مبارک را ندند تمام نشون و چشمان ز گسین را زنگاک فرموده و متعجبان
 مونه تون بلژا دور که گمان که این هیچ - سپس حاضران ذی عقل دانستند که ثمره این نشون
 خود صال محبوب حقیقی نخواهد بود و بر هر کسی در و خون فراق غلبه آورد و دیگر بی و ما هو پیوستند
 و خود آنجناب بهر کسی تسلی میفرمودند که با کمالی غیر است و نیز درین شب چون شب از نصف
 گذشت نوافل تہجد او فرمودند و بعد او را و دیگر که بعد از تہجد عادت تشریف بود شروع
 فرمودند و بعضی تہجد و تسبیح و بعضی بغیر تسبیح و بعد از آن تہجد و شروع و نوافل فرمودند
 پس حضرت سجاده نشین صاحب می فرمایند که من عرض کردم که یا حضرت نماز تہجد او را شروع
 فرمودند که خیر و شرف دیگر میگیرم و چند بار که در شنیدم تمام می شد باز عرض کردم که
 میفرمودند که مرا بگذارید که در شنیدم دیگر گزارده شود و گاهی میفرمودند که یا حضرت
 کسی بیرون از عبادتخانه رفتند بانه می آمد و گفتم که وقت باقی است باز نماز تہجد می خوانند

ہا کہ ضعف طبع بشری منصر علیہ نمود و وقت نیز نزدیک رسید بعضی انصار از عالم ملکوت از حوران
 وغیرہ برای استقبال روح قدس از کمال شوق محبوب النسی آمدن و جلوہ نمودن گرفتند تا مسجد
 بمرکب شریف بقدر رازی باسراحت بودند کہ التفات بمن یعنی سجادہ نشین صاحب فرمود و برنگ
 مبارک راندند کہ این زمان بجای آمدن ایشان را دفع کنید مآیان کہ در اول و ہلکہ گنہ آن فرسید
 حیران شدیم و عرض نمودیم کہ غریب نو از زمان و پنجایم نیستند فرمودند کہ اینک گاہ کروہ بہین
 کہ چندین جمع شدہ اند ما برستون حجرہ شریف مساس کروم و گفتیم کہ این ستون است و این ایوان
 فرمودند نہ اینک گاہ کنید برانجمل می آرند ایشان را بزنید و دور کنید پس ما فہمیدہ یا نا فہمیدہ
 شدیم و ہمہ حاضران بیگویند کہ اگر چه موسم تمام زمستان و سرمایہ و تا کہ اگر کسی از عباد و سخنانہ شریف
 میرفت از سرمایہ براندیش می افتاد و لیکن اندرون عباد و سخنانہ شریف چنان گرمی و سوزش
 کہ از گرمی دل تنگ آمدی و جان و بدن سوخت می شد تا بحدیکہ بعضی بایران تحمل آن گرمی
 داشتند باز برون می آمدند شاید کہ این چنین گرمی درین موسم از شوق الفخر الاولیاء
 یافتہ بود کہ بزرگان گفتہ اند بیت وعدہ وصل چون رسد نزدیک ۴ آتش شوق تیز
 بعد از ذکر زمان الفخر الاولیاء قدس سرہ الفریز ساعتی خاموش شدند و چشم مبارک نیز
 پس سجادہ نشین صاحب متع اللہ شدین بطول بقائہ میفرمائید کہ حاضران بمن گفتند
 بایر کرد کہ چو شد کہ خود حضرت خاموش شدند پس عرض نمودم کہ یا حضرت غریب نواز خستہ
 کشادہ نظر عنایت نہ سویی من فرمودہ بودند ہون یعنی چہ می گوی بگو عرض کروم کہ خود
 خاموش شدہ اید حال طبع مبارک چیست فرمودند بطبع ما خیریت است خاموشی برای شغل
 است خاطر جمع دارید بجدہ باز خاموشی در دیدن لیکن اثر پاسبانہ الفاس بر رخ مبارک ظاہر
 باز بعد از ساعتی برای امتحان پریش احوال تشریف نمودیم باز ہمان جواب با صواب فرمودند و
 از دوسہ مرتبہ معلوم کردیم پاسبانہ الفاس چنان جاری ست لیکن انفسا کریمہ بدیر آمد
 گرفتند تا از جناب لطیف مطلق خطاب متطاب یا ایہا النفس اللطینۃ ارجی لی ربک و ارض

مرضیه فادخلی فی عبادی و ادخلی جنتی۔ در رسید و روح طیب مطیب بشوق تمام پرواز
 نموده باصل خود که قدس مطلق است آمیخت و جهان و جهانیان را با آتش فراق و دلغ بجزان خود
 بسوخت۔ ایسات فراق آمیز پاریا چون برخ نقاب کشید و تیرگی هم آفتاب رسید و اهل
 کرسی و عرش ارض و سما را همه گفتند کاش و او را و کان بهای دو کون و رشک ملک و رخ برپوشید
 ز اهل ارض و فلک و بود عالم از چو بلخ بهار و او چو رفت است ماند چون بن خار و آنجا که
 رشک جوان بود و رفت و ز قدس کو از آنجا بود و عاشقان سینه چاک و جگر گریاب و ماند چون
 مایه میان شکر سرب و چون نگریم خون درین دور و جان گذار است در و هجوری و خاصه
 بعد از وصال دلبر یار و کو بود دستگیر در همه کار و چون سموم زهر ببارد زید و سینه بسوخت و زهر و ما
 بدرید و ای درینجا که شاه محبوبان و ان سہی سرد سرد و جوان و ماند ما را بدین پریشالی و بجز آه
 آه و جیرانی و روز شادی چو باد صحرا رفت و شب و بجز راتم آمد رفت و او چو وصل یار ساغر یافت
 جگر عاشقان چو آذر یافت و بزرگی گفته۔ بیت کارم از دست رفت دست از کار و دیده بے نور
 ماند و دل بے یار و دل نگارم چو نگریم خون و سینه زارم چو آنا لم خون و ذکر بعضی عجبها از
 قسم خوارق آنفخ الا اولیا قدس سره العزیز بعد از تمهید و طوطی تمهید نیست۔ بدانکه آنکھا
 خوارق و کرامت متصور آنفخ الا اولیا قدس سره نبود بلکه کرامت اعظم آنجناب استقامت بجا و
 شریعت غراب و که بیک نفس بے متابعت سنت ازان جناب بر نمی آمد بزرگی خوش گفته رباعی
 راه سنت گیر اگر خواهی طریق مستقیم و کز سنن را ہی بود سوئی رضای ذوالسنن و هر شره در دیده
 چون سنان نیره باد و کز ضمان زندگی خواهد ستامی بے سنن و هم چنین و استقامت سنت نبوی
 علی الصلوٰۃ والسلام بود که علماء و سرور دئی زمین کشیده بر دروازه و آستانه آنجناب حیرت زده
 تا که بار ما این مسکین نیاز آگین کاتب منتخب بگوش خود استماع نموده که بفرموده آن بزرگوار
 متابعت نبی علی الصلوٰۃ والسلام و هر که مخالف شریعت غراب شد اگر در دیوار پدید آید همچو کوزی خراست که
 هیچ اعتباری ندارد و وزیر مولینا جامی قدس سره السامی و نعمات الانس از بزرگی نقل آورده که

ہر کہ بقصد خود اظہار کرامت کند معنی است و ولی اللہ تکس است کہ بی قصد از و کرامت ظاہر شود و حقیقت
 این ظہور کرامت بی قصد در آن فخر الالہیاء ہویدا بود و چنانچہ بیان آن بیاید پس بقصد اظہار خوار
 از خود آن جناب بجای خود کہ اگر از دیگر غلام آن جناب بطریق سے آمد اور نیز بیان تہنیه و تویج واقع می شود
 و در مرض خطاب و عقاب رسیدگر چه ^{بہ} تہنیه های شنیدہ و ارم اما برای شاید آوردن کید و
 کتبتہ گفتہ شود کہ دعوی با و دلیل نہا شد اول آنکہ مولوی عثمان قوم کشد کہ یکے از پیر برادران بود
 از دیدہ و شنیدہ خود حکایت کرد کہ در آن طالب علمی در خدمت مولوی صاحب مولوی محمد با
 کوٹ فقیرانی علم می خواندیم و یکی جوان نور محمد نام مدرس بالود و اورا مرض صرح لاحق گردید چہ
 در معالجاتی نمودہ شد او ہمیشہ یعنی طالب العلمان مشورت کردیم کہ اگر خدمت حضرت صاحب
 عرض کنیم پذیر شو و یا نہ شو و اگر پذیر نہ شد بار دیگر کسی را طاقت عرض نہا شد از ہستی کہ دار نہ لیکن
 ہر گاہ اتفاق آمدن حضرت خلیفہ محمدریان صاحب رضی اللہ تعالی عنہ در نوشتہ مقدسہ افتد خدمت
 اورفتہ عرض نمایم کہ غالباً از و نشان بدعا و یا بطریق کرامت شکل این فقیر آسان خواہد شد
 اینچنین امور از ایشان بسیار مشہور است القصہ بعد از مرور بعضی ایام خبر شنیدیم کہ خلیفہ صاحب
 شریف آمدہ است ما آن فقیر بخور را بردار کردہ خدمت حضور حاضر شدیم اتفاقاً آن روز عرس بزرگ
 بود کہ بعد از فراغت و طائف مغرب جناب فخر الالہیاء قدس سرہ العزیز خود در جائی لنگر شریف نشاند
 آورہ بر کسی نشستند و روبروی خود تقسیم طعام گوشت و بیج و نان فرمودند و ما نیز در آن اسناد
 بودیم کہ بعد از فراغت از تقسیم آن طعام لنگری را ارشاد شد کہ فردا علی الصبح کہ گو سفند کشتنی است
 پوست یکی گو سفند شتاب گرم گرم در خانہ فلان جعفر خواہند فرستاد کہ اور بخور است اورا خواہند پخت
 یکے کو دک در میان مردم در اسجا اسنادہ بود عرض نمود کہ یا حضرت بخور من بودم مرا صحت شد
 حاجت فرستادن پوست نیت بطریق تعجب فرمودند کہ ترا چگونہ شفا شد عرض کرد کہ خلیفہ صاحب
 مرا مصری دم کردہ دادہ است مرا بخوردن آن شفا رسید باستمع این فرمودند کہ میان صاحب
 یعنی خلیفہ صاحب را بخوانید چون بخوانند و او نشان حاضر آمدند الفخر الالہیاء قدس سرہ العزیز بطریق

غتاب فرمودند که میان حیوان و انسان چه تفاوتی پیدا شده بود هم شاید که تو با نذر بودی زیرا که حق جل و علاه
 به بندگان خود در حیم و لطیف است ترا چه مطلب که این چنین از طرف و بندگان کنی اگر نبرد کسی با نجانب
 من و نزار با نجانب یعنی از همین و بسیار من بطریق و همی و سر انگشت دست مبارک بر داشته فرمودند که
 این حضور را هم پر دای نباشد که خدا بیخاسه نسبت بندگان خود در حیم و لطیف است باز فرمودند
 که من دانستم تو همچنان هستی شاید که با نذر بودی پس بعد از تشبیه بسیار فرمادند و روان شدند
 و مولوی عثمان سے گفت و ما که در اینجا حاضر بودیم تمام نمکی شدیم که خون کاری ما نیز خواهر شد که خود
 جناب حضرت صاحب خلیفه چنین بخشش فرمودند و لیکن در وقت در میان از آن حضرت فرمودند
 چون ما ختمند بودیم خدمت خلیفه صاحب علیه الرحمه فرمودند که دریم که این خیر طالب العلم است و نیک
 سیرت است و چنین مرضی با علی گرفتار است در حق او و ما عیاشیست که در حق تمام است او را شفا عطا شود
 پس خلیفه صاحب علیه الرحمه برین نظر لحظه بگویند و نیز بعد از آن فرمودند که اگر چه دل بیخ رسامیدن
 کسی نخواهد لیکن مرضی حضور درین نظر نمی آید ساعتی باز فرمودند شد بعد از آن فرمودند که اگر شمار
 بفهمیم خوابید که با خود ندی گفتیم که بر چشم خوابیم که در وقت تشنگی است اما است لیکن پرده لیکن
 پس چیزی سهل فرمودند چون یکبار آن را استعمال خود دیدیم آن خیر را شفا علی حاصل شد و در آن
 آن خلیفه صاحب رضی الله عنه برف فائقا و شریفا او نشان شریفی فرمادند بوجوب عادت تقدیم با او
 شریف نشانه رفتند و در آن ایام خبر مشهور و متواتر شد که لشکر خاندان از طرف خراسان با این ملک سیاه
 و عادت این ملک چنان بود که بوقت آمدن لشکر خراسان میان مخلوق این ملک از جانب دشمنان
 که تمام ظالم بودند از بسیار میرسانیدند که چیده کوستان میفرستند و از شهر و نشان بنیاد میگرفتند و از
 نیز کسی از مواضعات خود کوچید و برفت لیکن ما را مجذوب خبر داد و بود که لشکر خراسان با این
 داخل نخواهد شد از راه از شهر و هوا باز پس گردیده و بوقت برانجام خیران بودند
 مقدسه نشسته ماندیم قصه مطالب آن خبر مجذوب لشکر تا شهر رسوا آمد و باز جاسان که در وقت
 و مخلوق که کوچید و رفتند بود و در باز آمدند و علی چون جناب مستطاب التذلل و الامار فرمودند

در وقت تشنگی است اما است لیکن پرده لیکن پس چیزی سهل فرمودند چون یکبار آن را استعمال خود دیدیم آن خیر را شفا علی حاصل شد و در آن آن خلیفه صاحب رضی الله عنه برف فائقا و شریفا او نشان شریفی فرمادند بوجوب عادت تقدیم با او شریف نشانه رفتند و در آن ایام خبر مشهور و متواتر شد که لشکر خاندان از طرف خراسان با این ملک سیاه و عادت این ملک چنان بود که بوقت آمدن لشکر خراسان میان مخلوق این ملک از جانب دشمنان که تمام ظالم بودند از بسیار میرسانیدند که چیده کوستان میفرستند و از شهر و نشان بنیاد میگرفتند و از نیز کسی از مواضعات خود کوچید و برفت لیکن ما را مجذوب خبر داد و بود که لشکر خراسان با این داخل نخواهد شد از راه از شهر و هوا باز پس گردیده و بوقت برانجام خیران بودند مقدسه نشسته ماندیم قصه مطالب آن خبر مجذوب لشکر تا شهر رسوا آمد و باز جاسان که در وقت و مخلوق که کوچید و رفتند بود و در باز آمدند و علی چون جناب مستطاب التذلل و الامار فرمودند

مساوت فرمودند و خبر کوچیده رفتن مخلوق ملک سنگه و نشنه ماندن با بسمع عالیہ رسیدند و را در خلوت
 طبعیدہ فرمودند کہ چون دیگر مخلوق المد کوچیدہ رفتند شما چرا نکوچیدیدین عذر پیش آوردم کہ غریب
 شتران بار برداریدست نمی آمدند فرمودند کہ شتران را چه می کردند عرض کردم کہ آومان و یو ڈوی
 حضور را بغیر شتران چگونه میبردیم فرمودند کہ یک چوبستی در دست کرده آومان را بان در پیش رانده
 می بروی باز عرض عذر دیگر آوردم کہ کتب لنگ را چگونه میبردیم فرمودند کہ کتب در اینجا انداخته میرفتی
 چون عذرمانند خاموش ماندیم پس بر لفظ مبارک رانندند کہ میانجو شمارانیز در کدام ملک بودنی است
 دوران ملک عالمی نیز البته می باشد و حاکمان را البته کدام حاجت نیز می افتد و چون شما اینچنین تصرف
 کردن گرفتید و باین مشهور شدید اگر وقتی حاکم وقت را حاجت افتد شمارا بگوید کہ این امر ضرور کردنی است
 و خدای تعالی کہ جناب لا اوبالی است سوال شما پذیرد و فرماید و حاکم زور کند چه خواهد کرد پس بهتر
 است کہ ہر کاریکہ دیگر مخلوق کند شما نیز آن چنان کنید کہ راه سلامتی این است میگوید این مسکن
 بے تسکین کہ آنچه ظلیفہ صاحب گفتن مجذوب پیش بایران گفته بود و انہم بطریق انحصار عمل بود و اگر
 آن تصرفی بود از ایشان کہ لشکر را بازگردانیدند چنانچہ از کلام الفخ الاولیاء مفہوم شد پس دانستند
 کہ چون غلامان خود را با طهارت است چنین تنبیہ فرمودند خود بقصد چگونه کردہ باشند و نیز بار لفظ
 مبارک می رانندند کہ بر کشف کفش می بایزد و اما چون آنجناب محبوب حق بودی قصد ایشان ہزار ہزار
 خوارق حق جلشانہ برای اظہار کرمت ایشان کہ عند المد بود ظاہری فرمود و اگر برای حاجت دوانی مخلوق
 و شکل شامی ایشان شفقت و رحمت مقتضی می شد بہ پردہ عذرهای و طائف کہ در شریعت عزائم
 و بندگناستیدن پیش حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ و بہانہ پس خوردہ خوراندین مریضیان را اگر
 ہم پردہ شریعت است بتقاضای سورۃ المؤمنین تنفاد و غیر چنانچہ دو فرمودن میفرمودند و سخنی کہ از
 پردہ بیرون بود ہرگز بزبان حقائق بیان نمی آوردند چنانچہ کبیر تبسم ہر شش قریب بانقضای
 رسید و بایران نیامد مخلوق المد جمع شدہ تمام بخیر و نیاز و گریہ ذاری عرض رسان شدند فرمود کہ
 ہفتاد و لکہ ہر دو شریف بخوانند پس چون مردمان تمام از بی بار شتی تنگ و بجان آمدہ بودند و یک

از کور زیادہ درود شریف بخوانند باز جمع شدہ بخدمت عرض رسانیدند کہ وظیفہ فرمودہ حضور انور نام کریم
 پس باران بدیند و تمام تنگ گرفتند و فرمودند کہ از من بگفت بگمانکنانید اکنون از خدائی تعالی
 و رسول صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم یافتنی بہندی لکنے والا شدم حق تعالیٰ عنایت خواہد کرد پس در
 همان روز بوقت ظهر بیدار شد و باران درود کوہی کہ اکثر گذران این ملک بران است جاری و نادر و
 درود کوہی جاری مانند تاکہ ہر کس شکر گزار شد و برای مریضان کہ طبعیان از صحت ایشان بایوس میزند
 و بایران بحضور استغاثہ نمودند میفرمودند کہ برگفتہ طبعیان اعتمادی نیت کہ ایشان تابع ظن ہستند کہ
 خوانین طب ہمہ ظنی اند خدا شفا خواہد داد چنانچہ یک مرتبہ حاجی خان کاتب مریض بود خود آنجناب
 برای سالتجا و میان وصال کہ دران زبان طبیب مشہور و فہیم بود از منگرو طہ آوریدند چون طبیب
 تذکور بر سران مریض رسید کہ آب نیز از خلق او تمام عسرت فرو میرفت بخدمت حضور آمدہ عرض کرد
 کہ جائی و وقت علاج نماند کہ مریض موصوف از حد علاج نمودن گذشتہ است فرمودند کہ شما این
 مریض بایوسی از ظن بیان کنید خدا تعالیٰ قادر است کہ شفا دہد پس بوقت طعام عشاء قدر کسب خورد و خود
 کسی را دادند و فرمودند کہ این لقمہ چند بدست خود حاجی خان کاتب را خورانیدہ بیا و او پس خورد
 لبر و بمانند کور کہ از خلق او آب فرو میرفت گفت کہ مرا حضرت صائب فرمودہ کہ بدست خود
 این تنو بخورایم حاجی خان دانست کہ شفقت آمدہ است غدیر بلع در میان بیاورد و اشارت
 کرد کہ بیاورد و او شروع کرد و آن خوردن تا کہ چندا نگ بود بخورد و بنہایت پس چون تمام شد
 مریض تذکور گفت کہ مرا فی الحال تمام صحت است پس صحت کامل حاصل شد ہم چنین قادر بخش نام
 بلوچ کہ یکے از پیرادران بود اورا لاحق شد پوق در تونہ شریف آمدہ از حکم خدا یار کہ دران
 ایام حکیم تذکور برای علاج عارضہ الفخرا الاولیاء قدس سرہ العزیز و تونہ مقدسہ پاندا دویہ و
 شروع نمود لیکن صحت رونمانہ شد تا کہ بعد از مرور ایام کثیرہ حکیم تذکور گفت کہ تونہ
 سویم گذشتہ قابل علاج نماند پس قادر بخش تذکور حضور آن حکیم حقیقی یعنی الفخرا الاولیاء قدس سرہ
 عرض نمود کہ یا حضرت حکیم مرا از علاج کردن جواب صاف دادہ و لغتہ کہ مرض تو از حد علاج گذشتہ است

فرمودند کہ برکتہ طیبیہ بہ اعتبار کہ طیبیان سخن از او فلن میگویند و این تعالیٰ شفا خواهد داد پس گویند
 کہ اورائیز پس خورد وہ خود خورد شفا کلی یافت و نیز یہی علی البعلیم بود گل محمد نام زمین جوانی اورا
 تبی الاحق شد تا نہ ماد اور این مرض لاحق ماند بعد از آن طیبیان و طیبیان شفق شدند کہ تب از روز
 تا شب گذشتہ قابل علاج نہ اند آن گل محمد کہ بحضرت و نور الطیبیا احوال خود و با یوسی طیبیان عرض نمود
 و در وقت کہ وقت طلوت آنوقت اذیاء قدس سر و الخیز بود و یکے خربوزہ خورد کہ کسی شخص آورد بود
 پیش داشته بودند فسر نمودند کہ این را بخورد اوتیاسے بلشاد شفاء ملاکن گل محمد کہ میگفت
 کہ بر مکان خود آمدہ اور قطع کردہ خورد ہم خورد خوردن آن مرا معلوم شد کہ صحت آمدہ است پس چون بود
 خربوزہ بود خریدن و خوردن آنہا شروع کرد و در آن ایام قلبیات شدت شد و توانا گردیدم و این
 برای تخیل پرورہ داری او زمان ذکر کردہ می شود نہ برای ذکر است زیرا کہ این چنین کار با نسبت
 انجذاب از تخیل مکررات و مثال پرورہ پیشتر ذکر کنائیدین آنکہ کیمتہ در حرم است و ہم جار
 آگین مولوی صاحب مولوی محمد امین رضی عنہم پیدا شد کہ امیدندگان او شان قطع کرد
 بود پس چون احوال بخوبی او شان در حضور انور میان نمودند فرمودند کہ بندہ بنجاب حضرت قیام
 رضی اللہ تعالیٰ عنہم ذکر کنید چون کہ وندی احوال او شان را شنفا کلی حاصل شد و چون روز دیگر تہام
 برای زیارت بوقت طلوت فاتر شدند انجذاب فرمودند کہ ای فلان معلوم کن کہ مرتبہ صاحب پیش
 نوشتہ با آنکہ دانید و گاہی بہترین خوشطبعی خیری میفرمودند و در آن مردمان کار بند می شدند زیرا کہ
 ساوم و شند کہ عادت شریف ایشان پرورہ داری است چنانچہ اگر شرح پیادہ کہ آن را در بند می شری
 گویند راحت مردم اینجور و استغاثہ می آورد بطریق خوشطبعی و جسمی فرمودند کہ شری شری
 گویند کہ قوت و غذای تو گیاهی است تو گیاہ را بخور و زراعت قوت ما است آن را بکنز چون وند
 رفتہ این پیغام میرسانید نہ شری زراعت را گذاشتہ گیاہ خوردن شروع میکرد و چنانچہ شخصی در حضور
 آمدہ عرض کرد کہ در فائزین موران موران میگردند و چنان بسیار شدند کہ گذران ما از آنها تنگ شد
 بہرانی شود کہ دفع نشوند بطریق خوشطبعی برخط مبارک را ندند کہ در موران را بگو کہ از نماز من دفع شود

والا فوج غارت بہاولپور ننگر پال پشما بنید ازم و نام بہاولپور کی کمی از امیر ذروان غارت کنندگان بود
 ہمیب آن فرمودند کہ اودر انوقت در مجلس حاضر بود و با وزیر بطریق خوشطبعی حکایاتی غارت
 نمودن اومیفرمودند ان شخص نزدیک سولخ موران رفتہ پیغام حضور انور اوانمود و بجز
 مانیدن آن پیغام موران در دخولی سوراخ چاہی حاکم نمودند تا امر وزیک مور در خانہ او باز
 لاپر نہ شد و گاہی برای پردہ واری کاری بندہ دیگرے میگردند چنانچہ بہ سمع آمدہ کہ شخصی خانقاہ
 حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ جناب حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ الغریزہ گذارش کرد کہ این بندہ
 ایبرہقتہ ماری گزومن ازان عاجز آمدم غور شود و در انوقت مولوی صاحب مولوی امام الدین ابوبری
 کہ گوئید از مجازان آنجناب بود و در مجلس حاضر بود اورا ارشاد شد کہ این شخص را بر خانقاہ گلو کاچہ
 لہ مارانوالہ مشہور است ہمراہ بردہ آنصاحب خانقاہ را بلو کہ موکہ خود را یعنی ہارن را بلو کہ این غریب
 و گدا کہند مولوی موصوف بموجب ارشاد کار بند شد بعد ازان ان شخص را ہرگز باز نگزید چنانچہ قاضی
 نور محمد میگوید کہ باہل پردہ من دہل در گلو پیدا آمد چنانچہ آب از طلق فرو نمیرود و نزدیک بود کہ راہ
 دم زدن بندہ شود آن را بر اسپ نشانہ پیش جناب فخر الاولیاء قدس سرہ الغریزہ آورد و عرض کردم
 تاسہ آدمی برون این ہمیریم زیرا کہ یکے این زن ہمیرد و دویم طفل کہ بر پستان او شیر خوار است او ہم
 ہا بمرود و سویم من عاجز شدہ ہمیرم غور فرمائید کہ این را شفا شود و ہر تہ سلامت ہا ہم برین عرض من
 دی النور تغیر کردہ تمام ہیبت فرمودند مرا شریک خدا مقرر کردہ کہ چنین گفتا میسکنی پس اگر چه
 با ہیبت فرمودند لیکن چون چارہ دیگر نبود جزات کردہ باز عرض کردم کہ شمارا شریک خدا مقرر کردہ
 لیکن محبوب خدا میدانم اگر مہربانی فرمائید و در نہا شدہ باز تمام شونخ چہرہ فرمودند کہ دفع نشوند
 این ننگ کہ نزدیک منت ترا خواہم زد گفتیم کہ این امر سهل است کہ مراد حضور خود ننگ زد و بقیہ
 ما بندہ پس چون دانستند کہ دفع نمیشود فرمودند کہ باری و دوائی کہین گفتیم کہ تا وہا کہین
 نیار و لیکن اگر حضور مدہ شود پس سعی دوا خواہم کرد پس فرمودند کہ برود و دوائی کہین کہ خدا
 تعالیٰ شفا خواہد کرد پس فرمودند کہ در موضع ہمیردکی زنگ در دوا دہل خوب میرسد اورا ہا ہا

القصد اور آوروں میں داخل ہو کر کہتے ہیں کہ بقدر پانچ پختہ ویرین و نبل ریتم تیار شدہ استوارہ است کنول
 چیزیں ہیں یہ بندہ علی الصبح ان ریتم پر دستکاری برآورد و شروع پس چیزی بران و نبل
 بست و وقت عصر آب از حلق فرو رفتن گرفت و وقت عشاء چیزی خوردن شروع کر و شب
 کہ آن طبع پرانی دست کاری تیار شدہ آمد و آن پتہ را کشا و چہ بند کہ اثری از آثار نبل نبود گویا
 ہرگز اصل نبود پس آن بیان شد و گفتنای قاضی جو این امری دیگر است و ترا مبارک باد پس
 من در وقت برامی خوردن او تدارک کروم و چون دیدم کہ طوام بی آزار خورد پیش حضور و نور
 رفتم از دور و دیدہ فرمودند کہ قاضی ہی حکایت حال عروس خود جو عرض نمودم کہ رسید و آن
 آدم فرمودند کہ الحمد للہ حق تعالی بار از شر تو امان داد و عروس ترا با و پیشہ شفا حاصل شد و جنین طبع
 پرورداری پیش آوردند و نیز اگر کسی بکرت جن گرفتار شد و در حضور جناب استغاثہ کردی
 اگر وقت خوش بود و پیغام بیک بیک نماند سیلانی بان جنیان فرستادی آن جن دفع شدہ رفتے
 پناہ جنیان جابی خان کاتب حکایت کرد کہ چون فرزند کلان من کہ غلام محمد نام داشت بجدی
 رفتار و قدم برداشتن رسید و منوز کلام کردن نیاموستہ بود بعضی اوقات کہ با بیرون خانہ نشست
 ہی بودیم و دروازہ خانہ باز بود و اندرون خانہ پرشی و چون باز بیرون آمدی چیزی از شیرینی نختہ
 نازہ درو آن پیرا ہی آورد و ما حیران می شدیم کہ از محآ آوردہ کہ در خانہ ما ازین جنس چیزی
 حاصلہ این نازہ پختہ و گرم است شہ چہا مرتبہ کہ این احوال را مشاہدہ کردم از خوف اذیت و حضور
 او از آنجا فرار و فرار شدیم و سر الغریب عرض کردیم کہ ما اچھی آزاری و نقصان گاہی نہ رسید اما این احوال
 چہا مرتبہ دیدیم آئینہ رنگ اند فرمودند کہ این جنیان است تا تو بر دروازہ خود استوارہ و گویا
 کہ از خانہ من فرار شدی و الا تیار ایک نہا شد پس من رفتہ گفتم کہ حضور جناب حضرت فخر الالباب
 قدس سرہ الغریبان میفرمایند بعد از ان اثری از ان امر ندیدم چہا نختہ مولوی صاحب مولوی الحدیث
 حکایت می کند کہ روزی شخصی بہکان با آمدہ پشت مایان شکل چہرہ و بدن او دیدہ از او پرسیدیم
 کہ ہی جنین تیار شدہ است کہ ان جنیان را کہ ان وقت کہ از ملک کچی می آیم

من بجزکت جن گرفتارم و بزخانقاه پیران گردیدم و حیدرآباد گردم از من این بلا و وقوع نشد الحال در نجای
 آدم لیکن واقفیت کسی ندارم اگر کسی از شما نقل کند و عمل بهره من کرده بخدمت جناب حضرت صاحب
 عرض حال من کند شاید که مرثقا حاصل شود و ثواب باشد پس حاجی پالان نزد و نشستند و او را
 گفتیم که این کار این مسافرند است پس آن حاجی مذکور او را همراه گرفته رفتند و بعد از ساعت دو ساعت
 باز آمدند و دیدیم که در چهره آن شخص فرق بسیار از حالت پیشین ظاهر است احوال پرسیدیم حاجی مذکور
 بیان کرد که من این را در حضور برودم و عرض احوال او کردم شاید که وقت خوش بود فرمودند که
 این شخص را بر فلان و کوریک که درخت اراک است او از طرف باکو که این نریب را چرخ بگردانید
 این را خلاص کنید من همان پیام بگو حکم نافذ سلطانی رسانیدم پس از این شخص پرسیدیم که از شما
 کردیم او گفت که بمسجد رسانیدن از دوش من گویا صد تن بار بود که بقیه او در توتی در بدن پیدا آمد
 و من از آن حال خود میدانم که مرثقا حاصل شده است پس اینچنین امور برپا شد و پیام ما مستجاب شد
 و اگر کسی فریاد میکردی که دریا زمین را لای بر روی کسی را میفرمودند که نام العید القاسم است و ایشان
 بر گلوی خوانده و در دریا بشیطان چون آتشین گردند دریا از آنجا بگردد رفتی پناهی یکبار بود که
 بزرگوار این سگین چنین فرموده بود و چون کار بند شد میفرمودند که یک گلوی بعد از آن از زمین
 دریا میزدند کسی را خود گلوی و مکرده میدادند که این را در بانی بیرون دریا در زمین بنیاد
 و چون عمل کردند مراد بر آمدی و دیگر از کشف قلوب که در هر مجلس چندین مردم حضور می شدند
 برپا بود هر کس مقصود خود از سخن عالی ایشان که در جواب خیال خود می شنیدند می یافتند
 عمل می کرد و مقصود میسر می شد لیکن کسی را طاقت آن نمی بود که گوید که تا جواب نرود که چیست
 خدای و مزدون نمیدانم چنانچه این مکین کاتب شنب در آوان طالب العلمی که در آنجا
 میماند خلق را سز می کرد و موی بر سر داشتند و زبانه با خال خود داشتند بود و گوید که
 عنایت شد پس روی نور جانب دیگر در نزد و ند که آنرا که سوزی چون سینه کند که از آنجا
 نمیشود و خیال کردیم که با وقت مثل جنابت کوشش نام می در آن وقت کمال جنابت خوانده ایم

در بیان اشیا و استنباط و تفسیر

پس آنحضرت اولیاء قدس سره العزیز از چه باعث میفرمایند که نماز ایشان با عزت و بجزو انجیال با بنظر
سرفراز فرموده بر لفظ مبارک دارندند که صاحبان موی تسبیح غنم که از بقالان میخند و بان موی سر را تر
مینمایند آن روغن تمام پیدا باشد زیرا که دست او شان و هم آوند های او شان تمام پیدا میماند و
هرگز از کافران کجا این رعایت که استیاء او شان پاک باشد پس بنده چون چنین جواب شافی
شنید یقین معلوم کرد که روغن اگر چه از دوکان بقالان نباشد هم پاک بدست نیاید برین منبذ
شده در همان روز پیش از آمدن وقت نماز صلیق سر کرد و چنانچه روزی در وقت قیلوله آنحضرت اولیاء
قدس سره العزیز حاضر بودم بر چهار پائی استراحت فرمودند و مردم برای تبرک مساس عضای
مبارک شروع کردند بعد از ساعتی فرمودند بروید و آرام کنید من که از انبوی مردم جامی برای
غمز نیافته بودم بستون بنگاه شریف برابر رخ مبارک استاده بودم خیال میکردم که حضور میفرمایند
که بروید آرام کنید جامی آرام در جهان غیر این مکان شریف کجا است که در انجایی زفته آرام کنیم
بجز آمدن انجیال چشم مبارک که بهم نهاده بودند باز کرده بنظر سرفراز کرده فرمودند که فروالی ادب
پس انجین کشف قلوب و جواب با صواب در هر مجلس چندبار می شدند لیکن چون بیرون
کسی پیش کسی ظاهر نمیکرد و انجین امور که بعضی از ان بقلم آمدند اگر تفصیل ذکر کرده شود در دفتر
بهم گنجد لیکن بعضی از ان از بعضی اجناس برای تشیل پرده داری آنحضرت اولیاء قدس سره العزیز
ذکر نموده شد و امثال آن چیزها را نیز غیر آنها را چنانچه یکس از حکومت جهان معزول کردن و دیگاری
بر تخت نشاندن و غریق را از غرق رهایی دادن و دوران را در بیداری برای مشکل کشائی ملاتی شده
و خود در خواب بودن و در خواب تسلی دادن و مطابق آن ظاهر شدن و وظائف و جواب فرمودند
و چون در بیداری برای تکرار آمدند گفتند که کیا گفته بودیم بران اعتبار نداشتید و محض بدعا و در روز
کسان افزودن کدام کدام را شمرده شود که زبان بیان را طاقت تفصیل نیست اگر چه نسبت دیگر
فقیران و بزرگان کرامت عظیم بنظر می آید لیکن آن کسان که طبع و قریب آنحضرت اند از قسم کرامت
هم تصور نمیکند پس چون از تمهید فارغ شدیم بتوفیق او تعالی جلشانه سه چهارم از قسم کرامت

وغائب الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریز کہ بعضی مشہور و بعضی غیر مشہور بطریق شست نمونہ خروار ذکر کرده شود
 تا کہ این منتخب نیز از ذکر آن خالی نباشد و نیز بعضی آن را صاحب مناقب شریفیہ ذکر کرده آن را بطلالت
 علم خود تخلیص نموده شود و انشاء اللہ تعالیٰ عجیبہ اول آنکہ کلمتہ الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریز بموجب
 عادت قدیم بر عرس حضرت قباہ عالم رضی بطف خانقاہ او شان تشریف فرما شدند بعد از انقضای ذکر
 تشریف مساوت فرمودند و نیز در آن ایام در تونہ مقدسہ برای تحصیل علم میبودم فی الجملہ چون
 خبر در تونہ شریف رسید کہ امروز آنفخر الاولیاء قدس سرہ الغریز از دریائی سندھ باین سوی آب
 عبور خواهند فرمود بسیار مردم حسب عادت معہود برای استقبال روانہ شدند بندہ کاتب منتخب
 نیز بموافقت بعضی یاران برای استقبال روانہ شد چون کینار و پیاہ برابر گذر رسیدیم در موضعی کہ
 آن را شاہ والی بستی میگفتند دیدیم کہ آنفخر الاولیاء قدس سرہ الغریز زبردخت سرشن کہ درختی
 عظیم در آن موضع بود منزل فرموده بودند پس فائز بقدمبوسی شدیم و چون بعد از آن بکاتاق
 دیگر درویشان و علماء کہ بر کباب حضور معالی بودند رسیدیم شنیدیم کہ می گفتند امروز عبور دریائی حضرت
 صاحب با جمیع قافلہ درویشان و خادمان بطریق عجیب واقع آمد پس در پی استفسار و تفحص تفصیل
 افتادیم از ہمہ یک طریق مستفید شدیم و آن اینست کہ گفتند کہ در بار مذکور در دو جایی شدہ روایت
 یعنی دو حصہ شدہ است یکی بطرف شرق و یکے اینکہ کینار مغربی است لیکن چون موسم طغیانی است
 در ہر دو جا برابر و در کمال موج آوری است و کشتی نیز در ہر دو دریائی باشد پس چون حضرت فخر الاولیاء
 بجمیع درویشان از کشتی مشرقی گذر و عبور فرمودہ بر کنار این دریا رسیدند دیدیم کہ کشتی برگذر
 بنظر سے آید پس خود حضرت آنجناب پریدند کہ کشتی کجاست بعضی مردم اطہار کردند کہ غریب نواز
 ملا تان برای حضور کشتی را برگذر بستہ بودند کہ راہی زاوہ پہرہ وہال کہ حاکم سنگہ بود از طرف ناظر
 و کافر سخت و بد خو بود و درینجا آمدہ کشتی را بزور گذارستہ بردہ ہر چند کہ ملا تان و دیگر کسان کسند بیکدو
 ساعت فرصت کن کہ برای حضور حضرت صاحب کشتی تبادہ است ہرگز نگفتہ کسی التفات نکرد و
 کشتی را بہر چون موسم تابستان دور بیان دو دریا ریگستان کہ آن را بندہ بنیگ گویند ریگستان

گرم شده بود و درختی سایه دار موجود نبود گرمی روز و یک تمام تنگ کرد و در ایشان دغا و مان حضور
 در همه خوب باشد نفس و شفقت بدست آورده بر پاهای نمودند و در و گمان بر چه هماد بود و در بلقی چو بهاست
 انداخته قدری سایه بلقی حضور الوتر تیار کرد کسی بایه با وزن در دست کرده می جنبانید که بین گرمی گرفت
 بود و اثر تمام کرده بود و بران انتظار علاوه شده پس آنجناب غار نیجان گویا که از غلامان بر پاهای
 با غلامان آنحضرت بود و برکناره دریا کسی موضع سکونت داشت و در آنجا موجود بود و همراه بود و در
 که کسی را بطرف آن حاکم نفرسیند اگر کشتی و در بهتر و الا چند مردمان با هم صنعت شکاری یا سناها هم
 کرده پیار و که اگر کشتی بدست نیاید اسباب فقیران بر پاهای کارکنانند و نیز در ایشان را بر سناها کار
 القصه آن حاکم که بسجای و مژ و واژ و ادن کشتی جواب صاف داد و هنوز غار نیجان مذکور و او را
 ز سیده بود و ندکه میان پدر بخش لاگری حضور الوتر عرض رسان شد که یک دوسا که از سبب موسم طغیان
 همراه ما هستند یا از جایی بدست آمدند اگر مضمی حضور بر پاهای شد بعضی چیز شعیب انقدر بر پاهای کار
 و عبور شروع کنیم ارشاد شد که بهتر شروع کنید که حتی لغای آسان کند بعد از آن مصحف شریف
 با وجود آنکه عادت شریف تلاوت در وقت ظهر بعد از نماز بود و در آن روز بخلاف وقت عادت نماز
 مصحف شریف کثرت تلاوت شروع فرمودند و سبب آن ارشاد و یک دو عمر و از حلقه در و پیش
 که قدری عالم شکاری داشتند تا بر داشته قدری از اسباب پارچه و غیره بر سر هماد و چون بکار
 آمدند دیدند که دریا بصورت اول که تمام نرو با موجود و غیب بود و بطرف نمی آید لیکن چندان تشبه
 و در دریا آمدند و بر سر قدم رفتند و تصور کردند که هر جا که عمیق باشد بر سنا سوار خواهد شد
 ما بکار غریب رسیدند دریا در هیچ جای عمیق نیاید بلکه از کم گذشت و نیز تیزی در هرگز نبود که
 شد پس چون دیگر در ایشان که برکناره استاده بودند این حال را مشاهده کردند و نیز انانگه
 چیزی از اسباب برده بودند باز آمده اظهار کردند که آب دریا در جایی عمیق نیست بلکه از کم بالا نیاید
 در و شفقت تیزی است بلکه چون آب استاده آسان و در و گل و لای می گز نیست که قدم باسانی
 برداشته شود و چنانچه نام دریا در و در هیچ خللی نیست پس چون در ایشان این احوال

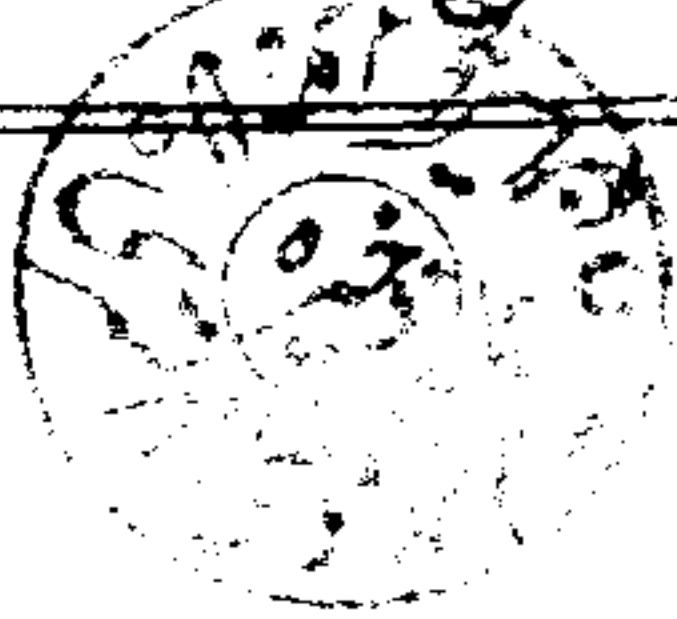
و شنیدند همگی اسباب خود را پارچه و غیره بر سر نهادند و در وریا درآمدند و عبور نمودند و اگر کسی صاحب اسب بود
 اسب را در دست گرفته عبور کرد و آب تنگ اسب را از طرف زیرین تر نمود و اگر گشته آن بودند نیز
 باسانی که هرگز در جامی لغزش نبود عابر شدند و بعضی بیابان گفتند که دو سه نفر همراه بودند آنهم بهار
 طریق عابر شدند و عجب آنکه یاری نقل کرده که مرد طولی و قصیرا فرق نبود بلکه همه را آب تا گرمی آمد
 چنانچه آن یار گفتند که نور حسن بلان که تمام طولی قامت بود و احمد علی بلوچ که با سم رو در مشهور بود تمام
 کوتاه قامت بود و چون هر دو ساکن شهر سوگند نمودند با یکدیگر در وریا آمدند و دیدیم که پیش و پس یکدیگر می آمدند
 و هر دو آب تا گرمی آمدنی الحجازی که غازیخان مذکور آمدان شنیدند و در وریا انحصار کرده بدست آورد
 و بر کنار وریا رسیدند و درویشان بلکه همه در میان قافله آنجناب عبور کرده بودند که ذات عالی
 حضرت در آنجا و سایه آن دو شهر با بعضی بیابان قافل ششمین بودند پس غازیخان مذکور یک کبک
 آورده و سائار اوم داده و زیر کبک محکم کرد و آنقدر الا و لیا قدس همه الغیر را بران نشاند و خود را
 خود آن کبک و سائار را گرفته باین کنار آوردند و در آنوقت که باین کنار رسیدند و بر اسب سوار شدند
 در آنجا ننگوانی نیز شاید که آن خرسیده بود و با ومان شاد و سائار حاضر شدند مگر کسی را هیچ چیز
 در سیداری نقل کرده که در آنوقت که خود آنجناب بهلار شد شامل بودند و درویشان از وریا
 میگذشتند میان داهل که منشی حضور بود و نزدیک آن سایه اتاده بود و احوال در یاریا دیده گفتن
 شروع کرد که امروز حضرت صاحب وریا را دیده کرده است باری دیگر نزدیک او اتاده بود و شاید که
 نهم و ذمی عقل بود دست بر زمین او نهاد و گفت ای بیخوشن بخوابی که همه مخلوق غرق شود و در این
 موردی که است الحق آن یار دست فهمید که تحقیقاً ای حدیث بودی صلی الله علی اعلی و سلم
 همین پرده داری سنت و او درم چاکر فغان و دیگر مردان قصه کردند که مانند تو فت آمدن بر وریا
 سائار گرفته آمده بودیم در آنوقت آنقدر الا و لیا قدس همه الغیر از طرف وریا بسوی آنجا آمدند
 فرموده شریف میداشتند و دیگر قافله درویشان پیش از آن در دست خود کورداهل شد و بودند
 که یک شیخ غلیظ زبان نام تو افغان که با آن یار در وریا بودند و در وریا سائار و غلاته را یکی

هم میباشند و بنام محمد ابراهیم مشهور بود و در نجار سید و گفت که من با نزوب رفتی است بعضی در ایشان ادرا
گفتند که آب دریا کم قامت است که بگر میرسد ما هم از دریا بغیر کشتی و سنا گذر کردیم پس با غنما و گفته
در ایشان او بطرف دیارفت و از کسی پرسید که از کدام جا در ایشان گذر کردی چون معلوم کرد
جامسائی بر سر داشته و دریا قدم نهاد و باول قدم در عمیق افتاد و مشقت تمام بیرون آمده بر روی شیار
رنجبه خاطر شد که با من استنزه اگر زندگی گشتش که امی بهوش آن گذر در ایشان ستری از اسرار حق
بود و صورت دریائی زبانی که چه سوجهای عظیم دارد و موسم را هم ملاحظه نمیکنی درین موسم کم قامتی
دریا کجا متصوری شود و بنده مسکین کاتب فتنه میگویی که مابعد ازین همه امور رسیدیم لیکن چون در
مازه بود و تفحص از یاران دریافت نمودیم و معلوم کردیم اما بعد ازین منظر آن شدیم که آیا از جناب
فخر الاولیاء قدس سره الغریز نیز سخنی درین باب وارد شود یا نه پس چون بعد از قیلوله نماز ظهر ادا
فرمودند در سایه آن درخت محفل و کچهری فرمودند کسی شخص قیل و قال دریا ضعیف است فخر الاولیاء قدس
سره بر لفظ مبارک راندند که امروز غازیجان دریا را کم قامت و دانه کرده داده است غازیجان نیز مشرف
محفل شریف بود و چون طریق خوشطبعی را ملاحظه کرد گفت که یا غریب نواز ما که همیشه بر کنار دریا و در
داریم و همسایه یکدیگر هستیم و چندین آشنائی بدریا هم پیدا کرده باشیم و بطریق اخبار و حقیقه گفت که
ما در غازیجان را هم این توفیق بود و بعد از لحظه بر لفظ مبارک راندند که دریائی نیل فرعون را نیز فرما
می برد البته ما کلمه شریف هم میخوانیم **فأندک** بدانکه این لفظ مبارک فخر الاولیاء قدس سره الغریز
دلالت می کند بر آنکه همچنین امروز در آن جناب از قسم کرامت هم نباشد بلکه محض سیرت خواندن کلمه
شریف که هر کس میخواند میرمشیود و نیز صورت بی قصدی آنکه اگر کرامت از بیاق قصه هر کس را مفهوم
و ایضا معنی حاجت روائی تمام جان که صد بار در یک نفسان می طپدند و در معنی است مگر آنکه
این ممکن که این را از عجایب شمرده نه از ان جهت شمرده که خود آن جناب فخر الاولیاء قدس سره الغریز
از چنین دریائی کشتی گذشتند که اگر چنین بود هیچ عجب بود و همچنین امروز از سید زنگان معروت
اما عجب آنست که خود آن جناب پرده اسباب شروع را از دست گذارنده زیرا که بر کبش که صورت ترکی داشت

و از اسباب عبور و ریاضی باشد گذر فرمودند و صد نام مردم قافل که اکثری عوام الناس بودند همچون اولیاء کجکل
 سبکت کمال آن کجکل از چنین دریا متواج بر سر قدم بے اسباب عبور باسانی کمال عبور کردند گو یا
 همه کمال بودند و طاهر چنین نفهم قاصری آید که این امر از قبیل ادب و ریاضی بود و از جهت انتظار آن
 محبوب بارگاه رحمان با حق بملئانه اذن یافته با درویشان و غیره همایان آسختاب راه داده
 تا که انتظار ایشان که برای مشقت گری به نسبت درویشان بود دفع شود و با سودگی و خوشدلی
 بر ساحل سلامت برسد **اسیاست جدیده** مرد چون شد راست بفرمان رب + ارض و سما
 باشد از و با ادب + بحرا و ب وزر و فرمان برد + نار شود و سر و ز نورش کند + شکر تا سید وی این
 باشد + بیکن شکر آن عاود شد + موم کند این داود را + با و شکر است خطه بود + عاقل و فرزند
 همیشه رب + دوست و دوست شده با ادب + عقل و ادب گریو و باریشان + هر چه گردید سنون
 پرفغان + فائک و دیگر آنکه بنقل صحیح بی ثبوت پیوسته که این امر چون پیش درویشان آسختاب بود
 شد تا که این خبر بسبع قدوة الاولیاء مولینا مولوی خدا بخش ملتانی ثم خیر لوری رن رسید فرمودند
 آفرین بر حوصله و فراخی علم آن جوان که در یاد هم باقی گذاشتند و کار درویشان هم را انجام فرمودند
 و اگر بعد یعنی حوصله چنین نفرمودند و آن دریا چنان خشک شده رفتی که تا قیامت بقدر آب نمودن
 کنج خشک در آب نیافته شدی فهم من فهم **عجیب** و گریب از اول آنکه کیه تیره در باره هم در و از هم
 ماه صبح الا قول که سن آن بزه ریا و کانه و مخلوقا منک است طرف شمال از نون شرافیه که مشهور است
 و اما این مکل و او است چندان حجم و انبوهی در نون سفید کردند که شاید در کوس هم حج بکار سوار بود
 میشد با شرم مردم پروانه و از خود را بر شمع حال جهان آنجا آفتاب بود بارش بود در نون
 بکاشنه وار بر آن چشمه سار فیض الهی الیکه بکرسابقه منی که نون چنان در آن زمان
 دوشش بدوشش سیوندند و قدم بر قدم یکدیگر می نیامند و با آنکه در نون
 و ممنوع نمیشد ندیس اگر چه انبوه عاشقان دیدار نورانی در نون بود و در نون
 و نادان حضور را تعجب بد که یارب آنچه رخا شد که در نون آنکس از نون نون ایبارگی حکایت کرده

که جای مانع دمان هم نموده زیرا آب چاه و بای سکونت و آرام نمانده و همه و گهائی ریگ آن
 او میان پر شده به نظر می آید البته این امر عالی از حکمت نباشد پس چون در پی استفسار
 افتادند از هر کسی که می رسیدند همین جواب می دادند که در فلان شب بعد از نماز مغرب قبل از
 شنیدیم که سادوی ندای می کردند و شنیدیم که آن ندا کننده که نامشخص است مضمون ندا آنکه در
 ما و صبح الاول که آن تاریخ وصال حضرت سرور عالم علیه افضل الصلوة و اکمل التحیات است
 زیارت و دیدار فیض آثار جناب حضرت خیر الاولیا اقدس سره العزیز فائز گردودان بستی
 و آتش و وزح بر و حرام و این ندا در شهر و قریه درین یک وقت مسموع گردیده تا که آن
 و هر قریه چنان پیدا شدند که خاص درین یک شهر یک موضع است و بس و چون ندا
 کسی برسد چنان تاثیر داشت که بجز شنیدن ندا بیقراری نیگشت تا که صبر نتوانست کرد تا بجای
 طفلان شیر خوار و در آنجا و خانه گذاشتند و روان شدند و چون وقت نهمین طعام بود و بسنی زمان
 آرد این همه نمودند و این ندا مبارک بگوششان رسید دست از آرزو نشسته بر فاش
 شدند و چون وقت نهمین طعام بود هر کس از شهر و قریه می خورد روان شد و در راه افواج
 از شهر می دیگر باو نشان ملاقی شدند و از یکدیگر احوال پرسیدند و معلوم کردند که ندا ساعت
 از غیب بود و با یک شهر و قریه مخصوص بود که در وقت خاص به شهر و قریه مسموع گردید و
 چنان کشتش و جذب باهل آن ملک رسید که آن نهاد و یا هتاد کرده یا کم و بیش که روان شدند
 راه استراحت گرفتند و نه خوردن و آشامیدن او نشان را یادماند بلکه در و و پاپا و بی از
 و در وقت نهمین پاس خود را در تونل متفرد رسانند فاعده مطلوب گردیدند تا که او نشان پاس
 آبله آبله کرده بودند لیکن در راه از آن خبر نداشتند چون درینجا رسیدند پس طاقت رفتار و قدر
 نهادن نداشتند فی الجمله چون شب با نهمین اثر و عام گذشت و روز آمد چنان هجوم و اثر و عام
 که بواسطه اول نهار شاغل شدن نمی دادند و اگر در راه را میزدند و محکم می کردند و در راه
 شکست پس بعضی متفرقان و فادان حیات کرده عرض کردند که غریب نواز خود حضور و نهمین

میفرمایند و بعد از آن طبع نازک تنگ می شود این مناسب بگرم و در جم حضور بفرزندی آید فرمودند
 که شما که همیشه هم صحبت با من بودی مرا عادت آنچنین امور کجا بکن بار او ادعا می شود و هر چه
 می شود اما اکنون طریقی فکر کنی که وظیفه ما فوت نه شود پس عرض رسان شدند که اگر حکم مرضی
 حضور باشد خود ظاهر بر سجاده شریف بلوس فرمایند و بواسطه خود شاعری شوند و ایک دروازه بنگل
 بنوبی و یک شمالی باز کنیم و بران هر دو دروازه با سیمس آیدگان را از دروازه جنوبی داخل نمایند و سیم
 که بیدار منور گردیده از دروازه شمالی بیرون روند فرمودند که بهتر چنین باید کرد تا وظایف فوت نشود
 پس خیابان انبوه شد که بدروازه بهشتی بابا صاحب رضیما شد از جنوب داخل شده بشمال بیرون میشتند
 چون بعد از وظایف مهوده فارغ شدند عادت شریف مالوف فریب و واپس روز اندرون فرمودند
 که شریف فرما شدند از مستورات و محذرات آن ملک که پاپیاده و پاپی از ابله خون شده آمده
 و در حیولی شریف چنان پر شده بود که نشستن کجا که جای قدم نهادن هم نبود الحمد للہ که هر آمد و از آن
 مردان و زنان بهره باب شده و بهشتی قطعی گشته باز بولس خود روانه گشتند فائده بدانکه برون
 فرود آمد و سبب آن ندانیم از عجایب چنان اظلم من الشمس که بر بیچس پوششیده نیست بر آن
 یثین واقع از کسی ولی الله منقول و نه در کتاب از کسی مکتوب و آنچه بعضی میگویند که آنچنین
 سخن از بابا صاحب یا از بها والدین مکر یا ملتانی رفته و واقع شده محض و هم است زیرا که حضرت
 والدین زکریا علیه الرحمته و بنحو و نظر این معنی گشتند خود برای نماشای حال خود مخلوق در کوه
 بزرگ گشته اند که حق جلشانه مخلوق را ندانستند و خود را در این محبوب بارگاه
 من هرگز آنچنین اظهار از خود مکر و ندانیم با عنایت الهی منقش آن شد خود و بنوعی مخلوق العزیز از سبب
 چندین مسافت کشیده آمد سر باستان نهادند پس در بیان آن در این فرستاده علی
 در این حضرت بابا صاحب قدس سره العزیز اتفاقاً حکایت حال مکتوبی فرمودند
 معنی که در گوش دل من این ندای شنوا شنیدند آنکه مخلوق شنویدند و مخلوق جمع شدند
 تا اینجا و امرتند که جامی سوال اندکیه آنکه وجه تخفیس آن یک ملک بشاوانین آن نداء

جان افراچیت دویم آنکه در حقیقت تاریخ و احوال و سیرت و سیرت اولیای الهی است
 که تفویض اینچنین امر و احکام حق تعالی و واقفان اسرار و ابداع نمود که کادیدن اسرار غیب و ظن و تخمین
 حکم کردن مناسب حال تمام بیان نیست همیشه مستحق رکنی باشد خبر خدا و همچنین اسرار غامضان خدا
 و در پی قصد الهی این مجید شریف است **عجیب** که از یار محمد سوگندی شنیده ام که گفت شخصی یار محمد خان افغان
 و زونسه شریف سکونت داشت و در اول صاحب کینت بود و نیز از غمندان افغانان صاحب کینت
 بود لیکن در آخر غریب و ناهار شد اتفاقاً با بزرگ شمسال منته بود و بوقت سعادت به وجود و شرفیاد
 چون بر وضع و ننه که بقدر پنج کرد از طرف شمال زونسه شریف می شود رسید و موسم رسیدن آن
 با جره بود و خوشه و با جره در زینبات موضع مذکوره پنجه اتاده بود و در باربان که مبارزه می او گرفتند
 گفت که خوشه را شکسته ناریده پس سگستن شروع کردند و شاید که کار دار سر کار که حافظ رعایت بود
 می دید و یار محمد را از آن خبر نمود پس چون خوشه های بسیار شدند آن کار و آرا همه شتران را گرفتند
 و آن وقت که نام او گوهر قوم زار بود در موضع مذکور یوان خانه بود و در بنامی ماند بر و گفت که این
 چنین اتفاقان کرده است گوهر مذکور تمام خشک طبع و سخت خوئی بود که بسیار نمود و بعد از آن
 که نفسان توانی بر عمارت و پانصد روید است لیکن نظر بر بزرگان تو نمودم و بگویند که در دم گرد
 بجز در سیدین سخاوت وانه خواهی که پیش آن پذیرفته خواهی گفت و الا جان سدر و پینخوا
 و مرا از آن پذیرفته است **الحمد لله رب العالمین** سره العزیز نهاد و پس یار محمد مذکور در زونسه مقدسه رسید
 و چون مشرف فانی شد و عرض رسان شد که غریب نو از از بنده گناه چنین و چنین واقع شد که
 گوهر مذکور در راه رسید و پدید آید و ملاقات یک رویه نیم نیست غور بنده بدامن جفورا
 چون اقرار گناه خود کرد تمام پذیره افتاد که عادت شریف همچنین بود پس آن یار محمد سوگندی
 که در آن روز بوقت عصر شده را و و مرا سزا دادند و فرمودند که بنام محمد و زونسه از آن موسم
 است و بگویند که گوهر نزد است از این چشمین بگاه بموضع مذکور خواهی رفت
 زونسه از آن روز با او می گشت و اتفاقاً به محمد و ننه ملاقات خواهی نمود

پس چون او مطالعه مراسله با خواهد نمود ترا همراه گرفته بگویم مذکور خواهد بود پس اورا هم هر دو مراسله خوانند
 داد و باز جواب حاصل کرده زودی زود معاودت خواهی شد القصد چنان بگناه از خانه روانه شدم که
 چون بموضع مذکور رسیدم امام بجماعت در نماز استاده بود من هم نماز او ای کرمم و آن محمد زکریا
 در آنجا در جماعت موجود بود و مراسله عالی حضرت با و دادم از مطالعه کرده مارا گفت که ساعتی بوقت
 کن که اشراق او ای نمازیم و اگر چه هرگز مذکور هیچ امید نیکی نیست مگر بموسیب فرموده حضور از آنجا
 رفت فی الجمله بعد از اشراق در دیوان خانه بجای آن حاکم رفتیم در آنوقت آئینه در دست داشت
 و مویش موی بینی و پیشانی او می چید چون مراسله عالی در پیش او نهادیم آن خواننده احوال
 حقیقت معلوم کرد آئینه را از دست بیداخت و بغصه تمام گفت آن خزان پیر را بگفت اکنون
 آن پانصد روپیه از خواهم گرفت تا چند وقت در آن غصه سخنان بجا بگفت بعد از آن که
 زمیندار با سماح گفت که اگر بنوشته حضور منافی نتوانی کرد باری از آن زیاده مکن پس
 هزار شدت این امر منظور کرد که آن ده روپیه اگر فروارسانید بهتره والا آن پانصد روپیه خواهم
 گرفت پس باری بگفت این احوال و این گفتار دیده و شنیده باز بطرف توله تقدیر
 روان شدم چون در بخاری دیدم حضرت بنو زید یو و بی شریف شریف خیر رده بودند لیکن دست
 شده بود من در حضور قدمبوس شده هر چه دیده و شنیده بودم عرض کردم آن را انصاف
 فرموده خاموش شده بر فاستندید یو و بی شریف شریف فراموشند القصد چون در آن
 نماز ظهر او ای فرمودند و منزل تلاوت کلام اللہ شریف هم تمام نمودند شیخ محمد که وزیر عالی
 صوبه سنگر بود برای دریافت زیارت حضور آمد مشرف شد تا نماز عصر در حضور ماند بعد از نماز
 قدمبوس شد خدمت طلبید در آنوقت بعضی کار با حاجتمندان با و تفویض فرمودند آخر بعد از آن
 کردم یعنی باری محمد سوکری چون آن سوال مشاهده کردم چون او پشت داد بطرف حضرت
 کردم که با حضرت کار معصوده باری محمد ان هم شیخ را سپرد و میباید که آن غیر تمام است
 مبارک چنان باری پس انرا گفت که باری باری باری باری باری باری باری باری باری باری باری

پس چون آن شب گذشت بوقت دمیدن صبح که عادت شریفی که هر صبح بعد از اذان صبح در
استراحت بقدر رازی برکھٹ میفرمودند و بعضی بیان در آنوقت حاضر شده بالمش عمار مبارک میفرمودند
بنده یعنی یار محمد سوکڑی نیز حاضر می شد در آن روز که پیش از رسیدن دیگر یاران حاضر النعمت
شدم بطریق خوشطبعی فرمودند که ای فلان او در ترا یعنی گوهر نمبر دار در شب گذشته مردم که
از وطن خود آمده نقل رسانیدند و مقتول شد من عرض رسان شدیم که غریب نواز اگر چه گوهر نمبر دار
مشهور و مقتول گشته اما یار محمد افغان را از آن هیچ انتفاع نرسید زیرا که بندی یادداشت شد
که در دفتر موجود باشد هر عالم که قائم مقام او آید از او پید آن و در روپه از یار محمد خواسته گرفت برین
در باب بهمان طریق بلفظ مبارک رسانند که آن بندی غانہ ترا نیز سوختن چنانکه بندی برشته جای
بسته بود و آن جای را آتش زوندان جاسم بالکل و آن بندی سوخته شد پس چون روز شد
خبر متواتر رسید که گوهر نمبر دار از دست مردم که مقتول شد و بای او نیز سوخته شد حضرت
سلطان المشائخ خوش فرموده است بیت ای روپک چرا نشستی بجای خویش و باشر
پنجه کردی دیدی سزای خویش مولانا روتم فرموده است بیت چون خدا خواهد که پرده کن
پیل او و طغنه نیکان زند **ملفوظ** بدانکه پیل ازین دو امر از عجائبات الفخر الاولیاء قدس
سره العزیز که مذکور شد محض رحمت و ظهور جمال بود و این مثال ثالث جمال پر و مخلوق است
که نسبت یار محمد افغان بلکه تمامی مظلومان آن سگ ظهیر بمل و کمال باشد و نسبت آن پسر
مقتول ظهیر جمال میتوانند بود تا بدانکه انانیت تمام صفت جمال بوده و گاهی چون نبی که
صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم در صفت جمال نیز جلوه میفرمودند لیکن آن متفکران عظیمی بود
چنانکه درین امر مخلوق از ظلم آن ظالم خلاصی یافتند عجائب دیگر آنکه میان عبدالمدنی
همساز که از مریدان با صفا حضرت حافظ محمد جمال صاحب ملتانی رفر بود و با حضرت فخر الاولیاء
صحبت داشته بود و چون آن میان عبدالمدنی کور مرد کوستانی بود و بسیار ساده دل مانند
ابدالان منظر سے آمد خود حضرت فخر الاولیاء از و چندین ستر احوال میفرمودند چنانکه از دیگر

می فرمودند لهذا اور بعضی احوال اطلاق شدیکے شب بندہ کا تب منتخب را با و اتفاق صحبت
افنا و دین اتفاق بعد از وصال حضرت فخر الاولیا بوده بندہ اور گفت کہ ایمان عبداللہ
چندین بحث کہ با نذات فخر الاولیا کردی چیزی از عجایب ایشان ہم دیدہ گفت کہ بسیار
دیدم لیکن در وقتہ امر کہ دیدم عجب اند گفتم کہ آن کدام اند گفتم عجیب اول آنکہ چون در کوہ خبر وصال
حضرت مرشدیم فقط محمد جمال صاحب رتبہ سبع حزین این گزین رسید چنان غم و الم بر جان و دل
این فقیر عائد شد کہ بیان آن نتوان کرد پس از کوہ روانہ شدہ بتونسہ شریف زیارت و قدمبوسی
حضرت صاحب بوقت بعد از نماز مغرب قبل از عشا فائز شدم و بمجرور رسیدن بمصوٰر چنان گریہ ازین
فزع یافت کہ طاقت گفتار بلکہ دم زدن نماند چون آن مرہمہ جراحتمائی مجروحان باحوال زار
من با مشاہدہ فرمودند زبان حقائق بیان پسلی من بکشانند و فرمودند کہ ایمان عبداللہ چندین
گرہ پیکر کہ این مردان خدام گزینہ بلکہ چون با بیان زندہ ہستند بر و ہر چه خواہی عرض کن
کہ ایشان شنوندگانند لیکن گریہ من چنان غلبہ کردہ بود کہ تسکین نمی یافت پس مرا
نزد خود نشانندہ فرمودند کہ این لفظ بوقت نملوت بر بالین مزار ایشان رفتہ بخوان کہ تسلی تو
انسان تو از شد پس چون فردا پس فردا از اسفار روانہ شدم و بعد از قطع مسافت فائز ملتاز
گردیدہ زار شدم چونکہ مزار شریف را از مردمان غالی دیدم آن لفظ فرمودہ ایشان بخوانند و خود
خواندن من آن لفظ را حضرت مرشدیم از مزار مبارک بیرون آمدند من بر قدم افتادم فرمودند کہ
ایمیان عبداللہ زار فرمودہ آنفخر الاولیا اعتقاد نبود کہ ترا فرمودند این مردان خدا کے سیرت پیغمبر
بدان کہ ما مردہ ہستیم و ہر گاہ ہر کہ بیاید یا اور ہمیں و ہر چه سوال کند تو ہمیں باتشکے باش پس باز ہزار
شریف گم شدند لیکن بیان نہ کردی لفظ فرمودہ آنفخر الاولیا بیان نہ کردی عجیبہ و دم نہ کہ ہفت
بند از اشراق بر روزانہ حجرہ شریف رسیدم از شگاف و نظر کردم دیدم کہ حضرت
شریف بہ نظر من نیامدند گمان کردم کہ برای تازه کردن وضو و یا نماز تہہ ہستند نظر سجائی
کوہہ و شوکر دم کہ در بنگرہ ہادہ شدہ ہی مانند دیدم کہ کوہہ شریف نیز بجائی خود نہادہ شدہ ہست

جان شدم که اینوقت بکدام جای دیگر رفتن عادت شریف نبود و در حجره هم بنظر نمی آمد پس درین حیرت باز از
 از شکاف در نظر میکردم بعد از ساعتی دیدم که از گوشه مغرب جنوبی حجره شریف از میان دیوار برآمد و در پیش
 شریف جلوس فرمودند پس ساعتی توقف کرده در حجره شریف داخل شدم و تقدیم بوسی شرف گشتم
 و خدمت کردم که هنوز در مبارک تیر بود چنانچه کسی به تیزی دوباره باشد پس ارشاد شد که ای عبدالمعین
 در اینوقت نیاید باشی **عجیب سوچم** چون این میان عبداللہ این دو امر بیان کرد و گفت سوچی تم
 است لیکن پیش کسی گویم که مرضی حضور در کشف او نباشد و مرا حضرت رساند این مسکین باو گفت
 پیش پیر ادران **اعلموا انی خیر من امور حضرت نیست** باشد بگو چون مر و ساده دل بود گفت که
 در راه راستی که مرا حضرت نیاید گفتم که امید بدان حضرت نیست که هرگز حضرت نباشد حضرت **الھما**
انکم کما لایتمن بیگانگان است نه پیش پیر ادران پس گفت که یک روز دیگر نیز گناه نگاه برای
 شد این زیارت رفتیم و مویشستن به بنگله شریف بود و چون از در نظر کردم دیدم که هرچون بنگله شریف
 در دیوار مغربی تا شرقی و از جنوبی تا شمالی و از زمین تا سقف موجود بود بدن مبارک ایشان برپشته بود و چنان
 بیت از آن بیت شریف برین مستولی شد که از آن گردیدم و قدم آهسته برداشتم باز پس دیوار
 بیرون بنگله شریف نشستم و چون لرزه من آرام گرفت با جزبات کرده ناظر شدم دیدم که بیت قدم
 از پیش اندرون رفتیم چون بمن التفات فرمودند بلفظ مبارک تمام بیت فرمودند که ای عبدالمعین
ما لیکما که از نگاه آمدن منع کردیم باوند نشستی که باز نگاه آمدی در اینوقت نیاید باشی **ایمان**
 کار خاصان خدا با او سپارده تا نباشی پیش حق تو شمسار پر راز و ازند با حق ای سپر که نراز و
 ما نہا خبر حق نیابت داو شان را ای ولید ہذا مکن باشد بدست شان کلید اگر بپیرند و ز
 تا شب حق اندر بر چون و چند تو چه دانی رازهای اولیا + شب پرک نسبتی کو با ضیاء -

<p>تورہ سمد جو علم بر فراخت ستر و جود استند کرد و شد پدید</p>	<p>تو بہت نوبت با جہان جلوہ سا چشم کشا جلوہ دیدار بین</p>	<p>انوار سلیمان چو نوبت رسید از رخ او پر نور انوار بین</p>
--	--	---

<p> تا که نند پر تو از روئے او بر سر مقصود از کوشش بسی دامن او هر مقام ملت غریب جدا معنی نفی شک است صورت او هر که تماشا کند پرده پندار ز چشمش درید آنکه بیرون است ز فهم و قیاس وحدت محض است تونیکو نگر سد نشین اوست بکمال ابد جن و بشر چه سپید پاک اوست که بکمالش دل و جانها فداست آنچه با احتیاجش بلوه کرد دار و دار مجروح شده والسلام بوسه سجا که با یام او بعد زمانی بعدم در شدی زنده پاینده شود از دشمن از سخنش بایه اقبال حید بیست کسی را که چه در بوی که در دست او حاصل او مرتبت در الجلال ختم نماید بدعا و سلامت </p>	<p> پس نظر دل سو آن پاک کن مست شوی چون که پیش روی که همه را من جای خیا است عروه که تعبیر زرب حق است معنی عروه است که آمد پدید از دو جهان رست و بپوشید معنی او را که تمنا کند چونکه دوی رفت ز پیش او سپید بزفاک کینه سلیمان رسید ملک ملک بنده بفرار اوست حسن آن منظر نور خداست تا دل عشاق جو پر وانه شوی در عقیقش بنواست کلام وصف جامع شده با تمام چونکه شوی زن سخن در شد بر که شود زنده نمید پس او ذوقی بیچاره چو این حال دید چند ورق طبله عطا کرد گرچه معنی نرسد دست او به سخنش نوشته راه رست چون به نهایت رسید این ملام </p>	<p> چشم دل از دهم و گمان پاک کن بر دل تو تا که بری بوی او کوی و آن گلشن باغ و فایست عروه و ثقی است بطوبی کند شک چو شود و در نقین در رسید از دو جهان زود تماشا کند صورت او چو کوه چین با کند معنی او اوست تونیکو شناس مورچه مسکین چه تمنای کند کس چه داند که ز او دم زند چشم بیان ز بیان گذشت شمع جالش چو خدای فرزند یوسف مصری هم از آن بونید سخنش بایه سخی العظام زنده شد کرده با کرام او بیاب برین خواجه نفاس از آنکه گرفت از دل و جان نش هنر زمانیکه باین کار کرد طالب این طبله از فرزند هر ورق او سینه جیوه ابد طالب حق راست چو آب لاله </p>
--	--	---

دارم سلم تو با ولا و او	در دو جهان با یہ برکات است	یار بھین فیض کہ در ذات است
کار جهان با و از ایشان بسیار	روز و شب تاکہ بود جلوساز	تا نفع صور با مدا و او
منتخب از امر و آمد تمام	بر سر این اہل صفا سرور است	خاص بانذات کہ او ہذاست
بہر رضائی دل او برگرفت	بندہ کہ این کار بسر گرفت	ساکب راہ است از و بانظام
یار ہم این بر یہ عبد المتقل	یائہ بسر قوت این بار داشت	ورنہ کجا طاقت این کار داشت
کوست بہمت شرفین را پناہ	خاصہ پیش نشہ مردان راہ	دار پذیرہ بصف اہل دل
	در کف خویش بیابان دہر	دار گامش ز صودان دہر

محرمات چند بطریق خطاب و مناجات بجناب آنفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز

ای شاہ شہانِ جهان + و سے آفتابِ ملکِ جان + شاہباز اوجِ لامکان + عنقائی مغرب کے نشان

یا شاہ سلیمان و ستگیر

ماہِ منظور سے تو + اہلِ دلانِ بر کوئے تو + مستی کنانِ بر بو تو + ساجد شدہ ہمہ سوکھو تو

یا شاہ سلیمان و ستگیر

مشرعِ را بر مان تو می + ہم قبلہ عرفان تو می + ہم رہبر ایمان تو می + این جملہ رسم جان تو تو

یا شاہ سلیمان و ستگیر

نام تو فخرِ الاولیاء + ذاتِ تو نورِ کبریا + پیش تو آصفِ بر خیا + ساجد ز قلبِ بے ریا

یا شاہ سلیمان و ستگیر

عالمِ گرفتہ نور تو + بر عرشِ و کرسیِ شہور تو + ہم پیش حق منظور تو + رحم و کرم دستور تو

یا شاہ سلیمان و ستگیر

حکمِ سلیمانی بنو + نورِ سلیمانی بنو + اسرارِ رحمانی بنو + انوارِ سبحانی بنو

یا شاہ سلیمان و ستگیر

واری خصمال احمدی + جنت جمال ایزدی + نورت کمال سردی + بیشک شمال احمدی

پاشاه سیلیان و سستگیر
من بندہ درگاہ تو + افگندہ سرور راہ تو + نشنہ برائے نگاہ تو + نگہی بکن ای شاه تو

پاشاه سیلیان و سستگیر
این پرده پندار من + شد در زہان خوشخو من + نام ازین آزار من + رحمی بحال زار من

پاشاه سیلیان و سستگیر
تو شاه شاهان من گدا جان بر قدم سازم فدا + گویم کہ از بس خدا + از آستان منم جدا

پاشاه سیلیان و سستگیر
دارم امید بگیران + از حضرت سلطان بزرگم کن ای سلیمان زبان + شد مرا از در مران

پاشاه سیلیان و سستگیر
در دل غمت بسیار شد + از دیدگان خونبار شد + سوزم کہ چو تبار شد + وصل تو بہن دشوار شد

پاشاه سیلیان و سستگیر
از من خطا + و جفا + و زور تو عطا + و وفا + این عادت اہل سفا + اہل کار خاص مسطفا

پاشاه سیلیان و سستگیر
این خستہ را دلشاگرد + از درد و غم آزاد کن + بالذنب خوشیش باگرد + براد خودش ارشاد کن

پاشاه سیلیان و سستگیر
واوی سلاما می گرم + بر نہد نلقان بہرہ ہم + کس قیمت بیشم + من ہم گدا می تو شدم

پاشاه سیلیان و سستگیر
فما من تونی سرکار + واقف تونی اسرار + حاجت پیش ہم کرد + سبب من پیدار

پاشاه سیلیان و سستگیر
شوقم گویا پگنار + فریادم از نفس تیر + دستم بگیر ای بادشاہ + تا وار ہم تیر بہا ہر

پاشاہ سلیمان دستگیر
دل در کسوت بند شد زین بند خود خور شد
شکر خدا کین بند شد

خواجہ سلیمان دستگیر
ذوقی گدا بیچارہ ام + مغلوب نفس آوارہ ام
ز جوال خود آوارہ ام، جز تو کہ داند چارہ ام

خواجہ سلیمان دستگیر
چارہ یکن لے چارہ گر، بلغم ز لطفت بہرہ ور
در دہنت دارم فقرہ و نیما و عقبی در حشر

خواجہ سلیمان دستگیر
تقت بالینیر

گل بوڑھو دل کہاں سے لے لیا

سچے فاشخ تیرا دم خاک کی زدند

الہی تبار و اللہیکہ عاشقان ز قوت روح و واصلان را روح قوتند و الہیان را روح دیکند

اعنی مناقب جناب حضرت خواجہ محمد سلیمان صاحب اولسوی رضی اللہ عنہما

۷۰ مسی بہ انتخاب مناقب سلیمان تبار شیخ و وارثہم با و حضرت شیخ

یوم پنجشنبہ سحر سحر فقیر ز فقیر کیے از نادران و رگہ و کسرتین حاشیہ

نشینان بارگاہ عالی منعالی فیض بخش عالم و عالمیان ز برہ

الشفق اعز زمان سمار خانان مصطفوی عمدہ و وون

مرفسوی عالیجاہ جناب مولینا و مرشدنا حضرت

تدیر بر علیقا و حقا سندر لگو گورہ

شہنشاہ اوام اللہ شہنشاہ عالم

سستی جہاں باریک

الطباع یا

الشيخ طنج مولوي محمد قاسم الحسن صاحب الدر مولوي محمد حسن فيض من مولانا
در شرح امام الاثني عشرية الامام ابو حنيفة كوفي رحمة الله عليه

كيف اثنى على من اثنى
جل عما نقول فيكم ما جل
ثولا احتوتها ما تروخيه
فاق من كل من خلق من رسول
جاء بالبيانات شوهد لنا
ذاع في كل جانب دين
اليس يكفي لنا قيا امام
اهلنا بل امام كل امام
حيوة دين ابي حنيفة
كان والله روضة الدين في
مخض السام من هباتك طورا
ثال وانك فوق ما قيل منا
صار من نيل علي الا شر مثل
وعظ الرجال طلاب علم
وام احياء اعيان سنة الله
وفشا سر عدل وشرقا غربا
وكلمت فيض من افاض
فانهم من مدام الفين تحت
وهوى اصحم الغواية طرا

هل تسفه وصفه حج العلماء
باوصافه عن النفساء
المسلمين وصفوه الا نبييا
في جماع وسود ووعلاء
وعضا اذ الحق رسوم عماء
البراق كالبرق في روح العلماء
المحقق في دينه من الضاء
وكن فصر الشريعة الضراء
المكرمات وسند الامم فياء
الغبراء اعضاءه على العضاء
وهذا كلنا صراط سواد
وافر الخط من عاوم الله
الشمس بل وهم عندك كفناء
ودواع من كل دواع عماء
اعبادها وقاسوا اليه في الاعياء
وجنونا ونمنا الى كل
من فيض من نور المكارم
شاق منها كل من البيل
ومن الرشيد شاق كل بناء

الشيخ محمد قاسم الحسن صاحب الدر مولوي محمد حسن فيض من مولانا

في شرح امام الاثني عشرية الامام ابو حنيفة

صرف العبد في الطاعة ربه
 صار مجتهد من مثل الامام
 ما دعيه ونظم فيه اشعارا
 دام في طلب المزارع واستيقظ
 قام في الخبير ساعيا في جدار
 دام في الليل والنهار
 في جهنم وصرخ همتنا اقتض
 وطوى كل ميمه من غزاليه
 ذاب في طلب الاله وصاله
 صام في وصله وافطرب
 هكذا اكل من يكون ولكن
 كان في سالف الزمان كشمس
 كان بين النجوم قمر منيرا
 قمر الفلك اقل كل يوم
 لانه افتد الحاق وان لا
 جبل ما يجتوبه من ان يراه
 كل من كان هكذا معدن الفضل
 تلقا وحذارة وشقا
 تنهم النظم ايمه الفيض استغفر
 اندعا فوالله ذوب جميعا

لا الامام الشافعي في تصيغه مشهور في يومه

فعلا يشانه من الجوزاء
 الشافعي الرئيس في الاكيا
 فاذرت بسائر الشعراء
 فيها ويات في العلياء
 ولوى نخوة من الاهواء
 بتشيخ المسائل باذل الاراء
 من المعضرات بالعدراء
 وعلى كل شئمة علياء
 رق فيارق من تتخص ماع
 دام في بينه طوى الانشاء
 جل هذا الامام من الكفا
 بين خلق وانهم كهباء
 نور الارض كلها بصياء
 ولذا ك السكون وسطها
 يعبر الفضل منقله عمياء
 روية الحق اعين الجهلاء
 يكون الحريق للاعداء
 ومكاء مهية الشخاء
 لما قد جنبت من اخطاء
 وعن الخلق قمر طلال

از شتاج طبع مولوی محمد فیض الحسن ولد مولوی محمد حسن صاحب فیضی گورکھ پور
حضرت فیضیاب جناب سید میر علی شاہ صاحب مسند نشین گورکھ پور

<p>ایک المعالی والمکارم تنسب واوحد فی الاقران حبر ماروب وینخدع للجهال مکارا وینقلب وجدک بعدو کل یوم وینقلب فکل فعال من فوالک ا طیب باضغف ما قد کان یرجو وینقلب وطالبها یسعی الیها وینقلب بانک خیر الخب طرا وینقلب بمضاتہ کل یجی وینقلب وهتمک العلمیا ونفسک تکسب ورویاک احی فی الفواد وینقلب وشمس علی شمس الیس وینقلب ونفسی فی العصیان تسعی وینقلب افوز بها ام انی ا تخیب بمزن فیوضات تسیل وینقلب اروت فجدرا تیل املی وکتب کذاک ورنی انت فی الخلق اعجب فختام یا مولائی فیما احدث ونفزع الیک کما تنصیب وفیضک بین الناس حجة وینقلب</p>	<p>ایا من لک الحسنی وانت مدارها لعمری انت الفرد فی المجد والتقی وکر مدع لافقر من غیر حجة ولکن فی الناس حفظک وافر حبیت من الرحمن رشدة وبرکة ومن جاء یرجو من جنابک ینصر وفی یدک الیمنی کئوس هدایة ووجهک میمون وفیه شہادة من السادة الاخیار کافوا اعزة ورثت من الاباء فخرا وسودا وامک خیر الامم بل غایة المنی وشمس سموات تروح وتفتدی امولای هل نظرائی تکرما رهل کان لی فی کاسک الخیر شہنة الست من القوم الذین یمیزهم ولما تکلف فی مدیحک انی کما انظمی عجیب باسرة وحاجات نفسی الاله کثیرة ومثلک یرجی فی الامور حلها فهب لی بما ابغی وانک تعلم</p>
---	---

از شتاج طبع جناب مولانا مولوی ابوالفیض محمد حسن صاحب فیضی مرحوم درج عالی جناب سید میر علی شاہ صاحب
مسند راشی گوارہ شریف

<p>دیار کریم طیب الشیخ المصدی</p>	<p>سقی الله دیمات القیات دائما</p>
-----------------------------------	------------------------------------

عليه سلام الله ابي ووجهته
 ايا من البياض ليس برحيم منيت
 الى كره حتى من ابتلاءه وتقيته
 فبالله قد طالت هوى وشميتي
 وانت صبيبا لا زلت مرشدا
 وخير كرام من يجعل جوده
 وانا وان نسقي سجا باروتية
 لا ناذانا عطايا او نسال
 ويخرج بالامطار برقها وظلمته
 رحمتك تهبنا من السحاب دامه
 وثقنا بجبل الله بجدارك سيد
 وبعد فقد انا اليك محبت
 وناظم هذا الميزان ما دم بانكا
 وكبر غائب احضني واحلي هؤدة

الى ان يدور النديان على الرشد
 ويهويون لثيابك المتيسر الرشد
 ويا ان يوم الفوز يا اولين العبد
 ولا زلت في كرب وروقت في الكد
 وتبقى طاشا من حبيب ومرشدا
 وان بعد الداهي تجبر بالوعد
 ولكن له يايت مستوجب الكحل
 ينجي ويأتي بعد مضى من الكحل
 وتقبل بالصعقات بزجر بالوعد
 وانت حميد القوم في الفهم والجر
 فدا حيا من غير من الكحل
 امرنا بها وشي الواسع للعباد
 رحمة الله من الكحل عن الكحل
 من الحاضرين الامم من الكحل

ايضا منه

الى سيد لو شمس الشمس امه
 ومرجع امال الرجال معيها
 تعود قدما رعد القوم دعوا
 فحق لهم ان يعجوك من حبيبة
 بشمسك من شمس السموات غيبه
 وليس لشمس غيبه من وجودك
 مشى رجل يا سيد في فاصد الكحل
 وجودك حاشا ان يكون مخموم
 بكلك كاس من منى الناس من الكحل

بغير نفي بشمسمنا بالشمس
 نجيب دعاة ينهكي نحوه السواد
 جد وذلك حجابات كانوا لها
 كبر جفاهم باثك القرب من الكحل
 وان اسام في السموات لها نور
 فابن جها بركا ذاك الغر والفقير
 وقصد كرم ليس الا به اسر
 ووجودك حاشا ان يكون مخموم
 فاسق روياء كاس الكحل

يا رب جبر ان ينشئ نور كاسه و
 ان غابيت فخر نبيتي مضطرب

يا رب انشئ نور كاسه و
 لطف كن دمارا لهم راست

اشتراک

واضح ہو کہ کتاب کلمۃ الحق تصنیف مولوی وصوفی عبدالرحمن مرحوم لکھنوی جس کا مضمون یہ ہے کہ معنی کلمہ توحید کے یہ ہیں کہ بت عین الدین نہ غیر۔ اور اسی پر والہین نصوص قرآنیہ و احادیث نبویہ علی صاحبہا التخیبہ اور کل امت مرحومہ ساتھ اس عقیدہ کے مکلف ہے۔ اگرچہ توحید وجودی نزدیک صوفیہ محققین کے حق ہے مثل شیخ اکبر و عارف جامی و شاہ عبدالغزیز وغیرہم رحمۃ اللہ علیہم مگر کل امت کا مکلف ہونا ساتھ اس عقیدہ کے اور اس کو نصوص و احادیث سے بعبارت النفس ثابت کرنا اور معنی کلمہ توحید کے بطرز مذکور بیان کرنا اور کل علماء کو غلطی پر محمول کرنا اس میں صوفی صاحب مذکور متفرد ہیں اور آج تک کتاب مذکور کا جواب کسی سے شائع نہ ہوا تھا الحمد للہ والمنة کہ ان ایام میں باعث بعض علماء، حضرت پر صاحب سیدنا و مرشدنا السید البجلانی جناب خواجہ میر علی شاہ صاحب مندرجین گواہ شریف نے سرسری طور پر چند اوراق اظہار الحق نے جواب کلمۃ الحق جس کا نام تحقیق الحق ہے تحریر فرمائے علاوہ جواب کے اس کتاب میں اور فوائد بھی مندرج ہیں تحقیق توحید الوجودی و متعلق بہ و شامل سیدنا محمد صلی اللہ علیہ وسلم و وصایا لابی بریرہ و علی رضی اللہ عنہما کی کتاب ہی بندہ کے پاس موجود ہے لہذا جس صاحب کو ضرورت ہو پتہ ذیل سے طلب فرمائے۔ المشرقہ فاکار عبد الجبار مقیم آستانہ عالیہ گوارہ شریف شہر رامپور

کتاب ستہ ضروریہ جس میں چھ مسائل (فاتحہ - آمین بالجہر - وضع الیدین - وتر - تراویح) سات فجر کی تحفین کی اصطلاح پر منفی مذہب کے موافق ایسی تحقیق کی گئی ہے کہ مخالفین کیلئے چون و چرا کی گنجائش باقی نہیں رہے کہ حنفی کتب فارسی میں اس کتاب کا ہونا نہ ہو۔

چونکہ کتاب ہم ۳۳ صفحہ پر ہے اور ترجمہ اس قیمت ایک روپیہ عایتی ۱۲ روپیہ ہے۔

ذکر شہادۃ المحسن قیمت ۱ روپیہ کے لئے کا پتہ سید عبدالرحمن شاہ ہاروی نقیم لاہور

بازار سائوالہ در سبزیان انونہ

انتہار

بشارت محمد سرآن چیز کہ خاطر میں پڑا ہے
آخر آمدہ ہے جس پر وہ تقدیر پڑی ہے

اسے معتقد بیان طریق معرفت خدا دانی سے خواصان بجز حقیقت اسرار ربانی آپ صاحب کو
مژدہ جان فرا و بشارت روح افزا ہے کہ ان آیات فرخندہ و جام میں کتاب مستطاب
بے نظیر و لا جواب سستی بہ انتحاب مناقب سیلیا نیہ علیہا رحمۃ الرحمن و النجیہ بانوار
حسن صوری و نسوی بافضل خداوندی و بیان انزوی علیہ طبع و زیور الطہران سے
آراستہ و پیراستہ ہوئی ہے۔ یہ کتاب مناقب سیلیا نیہ مؤلفہ حافظ احمد یار صاحب
منوطن بلوچ شریفیہ پاک پٹن حرمہ اللہ تعالیٰ عن الفتن کا لب لباب و خلاصہ ہے
اور حضرت سلطان العاشقین برہان المتحققین قلب زمان مخدوم شاخوہ محمد سیلیا نیہ
نونسوی علیہ الرحمۃ کے خاص النجاس ملفوظات کا ذخیرہ ہے جس کو مولوی بابر محمد
بارشا و عالیجناب قطب الاقطاب حضرت خواجہ اللہ بخش صاحب نونسوی رضی اللہ عنہ
مناقب سیلیا نیہ مؤلفہ حافظ صاحب موصوف سے منتخب کیا۔ اس کے مطالعہ سے
گم شدہ راہ راست پراتا ہے و صاحبان بصیرت کا نور ایمان زیادہ ہوتا ہے۔

الغرض یہ کتاب لا جواب اپنے حسن صوری کے لحاظ سے بصارت ظاہری کو
رشد بخش کر بیوالی۔ اور حسن معنوی کے اعتبار سے بصیرت باطن کو جلا دینے والی ہے۔
اگرچہ اس سے پہلے حضرت غریب نواز کے ملفوظات میں دو تین کتابیں لکھی گئی ہیں مگر
نئی توجیہ کی ایسی خوبی کے ساتھ آج تک کوئی مناقب طبع نہیں ہوا۔ یہ کتاب اپنی طرف
بہن و باقی سبب از مخصوص ہے۔ لہذا شائقین باطن میں ایسی کتاب کو زیر نظر رکھ کر
اس کے مطالعہ سے اپنا نور ایمان بڑھائیں۔

تقریر

فکسار عبد الجبار تعلیم تاملہ عالیہ گواڑہ شہید علیہ السلام